BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
26 G
31

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

8.26.G 31

FLORVM FASCICVLVS.

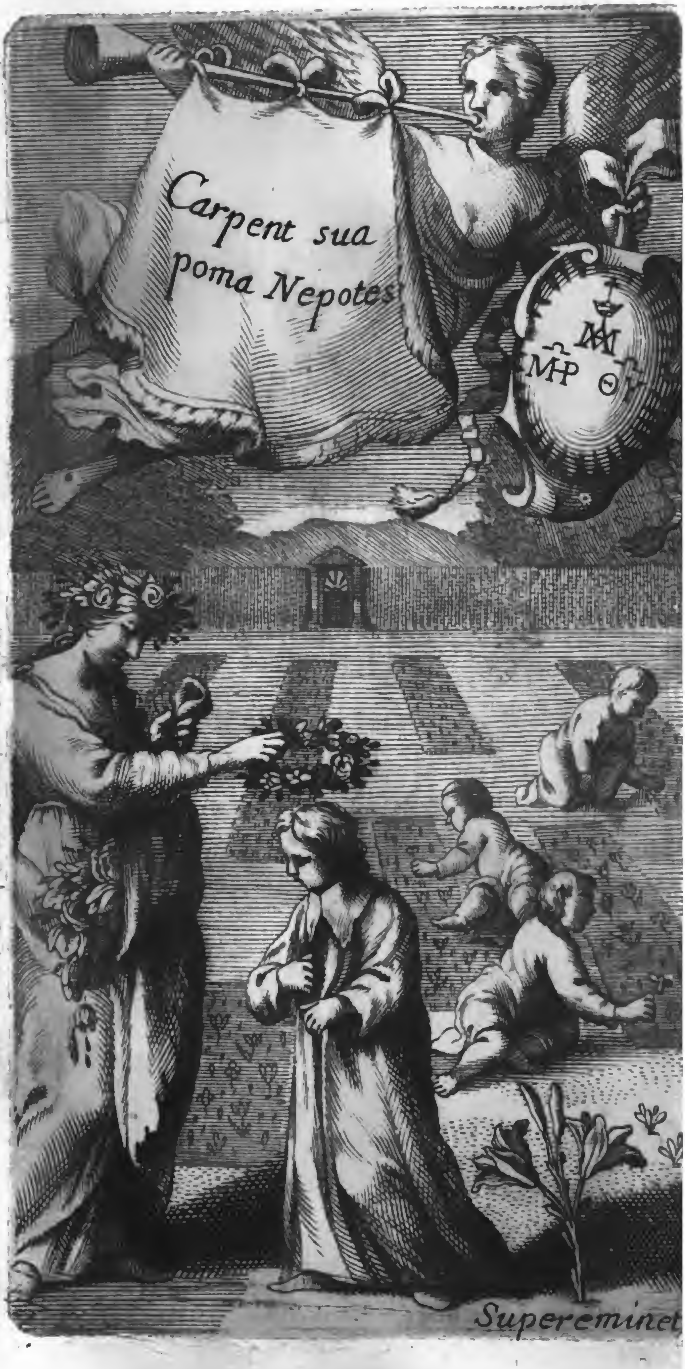
SIVE

VARIÆ ORATIONES.



Digitized by Google

Digitized by Google



Digitized by Google

Digitized by Google

FLORVM FASCICVLVS

SIVE

VARIÆ ORATIONES.

Auctore

A. R. P. CAMILLO

A S. Hieronymo, Vrbinate

Clericorum Pauperum Matris DEI Scholarum Piarum Collegij Nazareni in Vrbe Rectore.

ROMÆ, M.DC.LXVII.

Typis Ægidij Ghezzij.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Imprimatur

Si videbitur Reuerendiſs. Patri Mag. Sac. Pal. Apoſt.

O. Archiepiſc. Patrac. Viceſg.

Imprimatur

Fr. Hyacintus Libellus, Sac. Pal. Apoſt. Mag.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMIS
AC REVERENDISS. DD.

Sac. Romanæ Rotæ

AVDITORIBVS

ET

COLLEGII NAZARENI

HVMANISS. PROTECTORIBVS.

JOSEPHVS A S. EVSTACHIO,
Piſauren
Congregationis Clericorum Pauperum
Matris DEI Scholarum Piarum
Aſſiſtens Generalis
F. P.

SOLEMNIS Indorum Sapientibus erat conſuetudo, vt collecto Roſarum faſciculo Regum ſibi gratiã conciliarent: id moris mihi retinendum nunc pu-

Digitized by Google

taui, cui, cum veſtra Illu-
ſtriſsimi Præſules gratia
arrideat, eam & mihi, &
Nazareno Collegio cen-
ſui perennare: ſi haſce
Orationes, quas vernas
veluti Roſas, noſter A. R.
P. Camillus à S. Hierony-
mo Vrbinas eiuſdem Col
legij Rector excoluit, in
vnum libellum colligerē,
ac tanquam in faſciculum
alligatas vobis offerrem:
hocque magis, quod cum
in Nazarenis hortis ple-
rumq; ſint ſatæ, non niſi
... *inſcriptæ nomina Regum.*
in lucem erant edendæ:
veſtro nempe nomine in
frontibus muniendæ; ve-
ſtro

ſtro, inquã, nomine, penes quos Nazareni Collegij cura eſt, in cuius Alumnorum gratiam illę prodeũt: vt ita ad ſui humaniſsimos Protectores confugiant, ſi quis fortaſſe infeſtus turbo concutiat, & ad æquiſſimos Iudices, qui pluſquã gordios nodos rerum dubiarum, quas Aſtręę lance trutinãt, Macedonio enſe laudabilius obtruncant.

Sacra nimirum Rota hæc eſt, quæ iugi motu immota verſat iudicia. Cęlũ dixerim in Terris, quod aſſiduo volumine fauſtos Iuſtitiæ, & integritatis dippluit influxus: eo tamen

diſcrimine, vt Cęlis rotantibus Angeli dicantur aſſiſtere: Rotę huic ipſe Angelorum Rex, Cęlorumq; opifex credatur adeſſe, ac præſidere; niſi malit quis dicere, quod vos (quorum cuſtodiæ ea eſt demandata) eſtis Angeli motrices Intelligentiæ, quibus ipſa veritas illuceat, ac præſit. Quid igitur mirum, ſi tam bonis auſpicijs, omnia ſint ſecunda: & Nazarena (liceat ita loqui) prata ſeruentur ſemper in flore? Teſtis eſt mihi Alumnorũ Pręfecto per tot annos mater veritatis experientia; ex quo tempore Auctor

ha-

harum Orationum, ex veſtro fauore, & gratia, ad Collegij regimen vocatus eſt (appetit autem iã quartum luſtrum) qui, cũ totius noſtræ Congr. curam gereret, ac gubernium curaret, nullam neglexit culturam, quę ad *Inculti* agri *Proſperitatem* faceret; adeo, vt & Alumnorum bona fruges, & Chriſtianæ Reip. aliquis fructus ſit inde exortus. Quæ in cuius laudes referantur, niſi in veſtram, Illuſtriſsimi Præſules, atq; humaniſſimi Protectores? quorum opera, & imperio factum eſt, vt Collegium Nazarenum ſumma Em.

Digitized by Google

S.R.E. quōdam Card. Michaëlis Angeli Tonti pietate erectum, idonei quoq; Rectoris ad incrementum nō defraudaretur regimine. Pari igitur benignitate Auctorē, & haſce Orationes, veluti cuiuſdā obſequij noſtri Roſas, non ingratas, vt ſpero, complecti vos rogo: ita ſane nec aduerſos pauebunt Auſtros, nec eruditorū manib⁹ contrectari: eodemq; patrocinij fauore Nazarenum, dixerim, Viridarium proſequi, ac flores ipſius fouere vehementer oro. Ex Collegio Nazareno Idib⁹ Ianuarij M.DC.LXVII.

AD

AD LECTOREM.

PEruolue Librum, Lector, excultiſſimus
Quem dat Camillus. Qui? Camillus ſæculi
Lumen, decuſque. Nuper eloquentiam
Clarè ſatis præcepit, & docte ſatis
Nunc vtitur; quæ ſcripſit; illic maxumus,
Et hic; at hic ſe maior eſt. Præſcribitur
Labore paruo, at non eodem poſtea
Labore ſcribitur, ſed arduo. Fidem
Negaſne? ſumito ſtylum, fidem dabis,

Mecum-

Mecumque ſenties ; virum-
que laudibus
Ad Aſtra tolles : ſed quid illi,
lucidus
Ad Aſtra, qui ſe viribus tol-
lit ſuis?

Andreas Peſchiullius.



DE

Digitized by Google

DE AVCTORE.

QVi benè, ceu Cicero,
orandi præcepta Camillus
Tradit, & eloquij qui bene pandit opes,
Idem mirificos promit Ciceronis & inſtar,
Sermones, dignos poſteritate frui.
Eſt verè vt Cicero, & parili dignandus honore:
Cum Cicerone docet, cum Cicerone tonat.

Caroli à S. Antonio Patauino Anconitano ex ijſdem Cler. Paup. Matris DEI Schol. Piar.

Allu-

Digitized by Google

DE EODEM.

Alluditur ad Academiæ in Collegio Nazareno Impreſiam, quæ ſub INCVLTORVM nomine floreſcentia exprimit arua. Sententia PROSPERABVNTVR.

AVſoniam fertur mœrens adijſſe Mineruam
Flora, & ſolicitas haſce dediſſe preces:
En mea Nazaridum ſqualeſcunt ſentibus arua,
Arua ſub INCVLTI *nominis orta ſolo:*
Vlterius careant, nolis, hęc arua colono,
Quæ, ſi culta forent, florida Prata forent.
Annuit his Pallas, lectuſque ex omnibus vnus,
Qui colat hæc, inquit, Prata, CAMILLVS erit.
Excoluit calamo, ſuado nunc excolit ore,
Direxit calamum Pallas, & ora regit.
Quid mirere igitur, tanto cultore, quod idem,
Qui prius INCVLTVS, ſit modo PROSPER Ager?

Carolus Io. ab IESV ex iiſdem Cleric. inter Incultos Inutilis.

IN-

Digitized by Google

INDEX

ORATIONVM.

I. FLOS Nazarenus. Oratio de Chriſti ortu. pag. 1

II. Hyems florida. Oratio de Chriſti Natiuitate. 8

III. Sol oriens. Oratio de Chriſto naſcente. 14

IV. Salutare Anni Auſpicium. Oratio de Chriſto Seruatore. 20

V. Argumentum Amoris. Oratio in Cœna Domini. 27

VI. Maieſtas demiſſa. Oratio in Cœna Domini. 31

VII. Conuicium, & conuiuium. Oratio in Cœna Dñi. 35

VIII. Ver Autumnale. Oratio de Ortu Virginis. 38

IX. Oratio in Natalitijs B.M.Virginis. 45

X. Stella oriens. Oratio de Ortu Virginis. 47

XI. Ortus Auroræ. Oratio de Natiuitate Virginis. 55

XII. Roſa oriens. Oratio de Ortu Virginis. 61

Cœleſte

Digitized by Google

XIII. Cæleſte Viridarium. Oratio in Annunciat. Virg. 68
XIV. Roſa ſine ſpina. Oratio de Conceptione Virg. 75
XV. Nubes candida. Oratio de Virg. Annunciata. 81
XVI. Thronus gemmatus. Oratio de Annunc. Virg. 89
XVII. Iris cœleſtis. Oratio de Virgine cælo Aſſumpta. 93
XVIII. Luna, & Roſa. Oratio in Aſſumptione Virg. 101
XIX. Maieſtas & Amor. Oratio in Aſſumpt. Virginis. 106
X. Prodigium cœleſte. Oratio in Aſſumpt. Virginis. 111
XXI. Simulacrum Diuinitatis. Oratio in Aſſum. Virg. 118
XXII. Nix fertilis. Oratio in Solemnijs S.M. ad Niues. 124
XXIII. Doctor maximus. Oratio de Diuo Hieronymo. 128
XXIV. Doctor Angelicus. Oratio de Diuo Thoma Aquinate pag. 135
XXV. Athleta victor. Oratio de Diuo Nicolao. 141
XXVI. Victor triumphator. Oratio de Diuo Nicolao. 147
Thea-
Digitized by Google

XXVII. Theatrum ſpectabile. Orat. in funere Ven. S. DEI P. Ioſephi Fundatoris Clericorum Reg. Pauperum Matris DEI Scholarum Piarum. 151
XXVIII. Typus virtutis. Oratio in funere V. S. DEI P. Petri à Natiuitate B. V. ex Pauperibus Matris DEI Scholarum Piarum. 188
XXIX. Pulchra merces. Oratio de Virtutis æſtimatione. pag. 197
XXX. Mellitum venenum. Oratio de voluptate noxia. 203
XXXI. Ludus Fortunæ. Oratio de Regnorum vicisſitudine. 212
XXXII. Dignitas reſtaurata. Oratio de litterarum inſtitutione. 225
XXXIII. Monumentum inane. Oratio de ſcientia charitate deſtituta. 235
XXXIV. Nobile principium. Oratio de facultate Grammaticali. 241
XXXV. Principatus potens. Oratio de

Digitized by Google

de facultate Oratoria. 250
XXXVI. Nobilitas diuina. Oratio de facultate Poetica. 264
XXXVII. Somnus placidus. Oratio in funere viri pij. 274
XXXVIII. Maieſtas ſine faſtu. Oratio ad Eminentiſſimum Cardinalem Alexandrum Cæſarinum Protectorem Scholarum Piarum. 283
XXXIX. Teſtimonium grati animi Oratio ad Exc. Oratorem Venetum. 292
XXXX. Conſilium & Regimen. Oratio pro electione Præpoſiti Generalis. 297
XXXXI. Ianus Bifrons. Oratio ad Magiſtratum. 312
XXXXII. Norma populi. Oratio ad Magiſtratum. 315
XXXXIII. Mens, & Anima Ciuitatis. Oratio ad Magiſtratum. 318
XXXXIV. Amor regens. Oratio ad Magiſtratum. 322
XXXXV. Virtus propria Magiſtratus Orat. ad Magiſtratũ. 326
XXXXVI. Ianus Quadrifrons. Oratio ad Magiſtratum. 329
Amæ-

Digitized by Google

XXXXVII. Amænitas ſpecioſa. Oratio ad nouum Magiſtratum. 334
XXXXVIII. Patres Patriæ. Oratio ad Magiſtratum. 338
XXXXIX. Beneficium ſingulare. Oratio ad Magiſtratum. pag. 342
L. Ianus multifrons. Oratio ad Magiſtratum. 346
LI. Lex & confilium. Oratio ad Magiſtratum. 349
LII. Virtus laudabilis. Oratio ad Magiſtratum. 352
LIII. Amor imperans. Oratio ad Magiſtratum. 356
LIV. Verbum erudiens. Oratio ante Theſes Theologales. pag. 361
LV. Tutela, & decus. Oratio ante Theſes Legales. 364
LVI. Laurea Virtutis. Oratio ad ſolertes Alumnos. 368
LVII. Adorea laudis. Oratio ad ingenuos, & ſolertes Alumnos. 372
LVIII. Bonum multiplex. Oratio ad Nazarenos Alumnos. pag. 377

Digitized by Google

ERRATA.	CORRIGE.
Conſpicinat. pag. 11.	Conſpiciant.
ſeparato. 16.	ſperato.
vulteres. 68.	vultures
candoris. 88.	candore.
proprius. 114.	propius
immenſo. 120.	immenſos
fundamento. 125	fundamenta.
extingueret. 16.	extinguerent.
perennaret. 126	perennarent.
audiuit. 130	adiuit.
èxornet. 156.	exornent.
fortunaret. 175	fortunarent.
Vdadislai. 179.	Vladislai.
fouent. 218.	fouet.
quas. 233.	qua.
liberoret. 262.	liberet.
ille. 288.	illæ.

Cætera Lectoris corrigat ingenium.

Digitized by Google

FLOS NAZARENVS.

SIVE

ORATIO
DE CHRISTI ORTV.

HABITA ROMÆ
IN COLLEGIO NAZARENO.

✠ ✠ ✠

ECQVID ego Nazareno integerrimæ Matris, atque intemeratæ Virginis, nuper nato Infanti Nazarenus Alumnus obſequij prę ſtabo Auditores? Vtique enim non tam fari, quam ſilere, in tanta infantia diſertiſſimum quemque oporteret: ſilentium potius debitę venerationis, quã verbum eruditæ elocutionis in tam ſacro Verbi Infantis Natalitio inferre deberem: *generationem* namque *eius quis* pro dignitate *enarrabit*? Fit profecto elinguis lingua, vbi de Verbo Infanti verba pręfari conatur. Quid? ſi adhuc Infans tenerrimus non longos eloquẽtis oris affatus audiret; ſed largos amantis cordis afflatus exciperet? Quid? ſi non delicatos eloquentiæ floſculos delibaret; ſed delibatos amaret beneuolentiæ flores? Quid? ſi nec obliquo

verborum flexu; ſed recto pectorum amplexu excipi deſideraret? Quippe ita, ſiue gelidum frigidiſſimi temporis rigorem leniremus; ſiue nimium amantis Infantis ardorem temperaremus.

En etenim ſquallore rigent agri; horrore prata; niuibus montes; pruinis, & procellis omnia; quando recens Infantis Amor, & æternus, in humano incluſus corpuſculo magis incaleſcit; & quaſi præ incendio flagrat. Sic Nazarenus Infans foris alget: intus ardet, neue nimio algore; neue nimio ardore langueat, depoſcit hodierno die à Nazarenis Alumnis *fulciri floribus, & venerari depaſcentem inter lilia.*

Dilectus ab æterno Parente Genitus *deſcendit in hortum ſuum, vt lilia colligat*: quippe in floridiſſimam Genitricis Mariæ Aluum; Aluum totius amęnitatis Paradiſum; Paradiſum totius voluptatis: vbi è virgineo ceſpite, quaſi liliũ candidulum, ſibi corpuſculum deligit: vbi tanquam in lectulo ſuo florido cubat: *donec aſpiret dies æternæ felicitatis*; dies cunctis gentibus exoptatus; in quo ſuo veluti è corticis thalamo, ex virgineis, materniſque viſceribus, tamquam ex calicibus, quaſi *flos campi, & lilium conuallium* erumpit, atque inde recens excluditur pulcherrimus Infans; omni decore virtutis; omni ſpecie ſanctitatis; omni gratia honoris. Idem *candidus* prę diuina maieſtate; *rubicundus* præ

humana

humana charitate, in niueos æquè, ac rubeos, veluti florum calathos diffuſus purpuraſcit ad innocentiæ candorem: clareſcit ad amoris purpuram. En tibi ſpectabilem florem, qualem præcinit olim vates Iſaias, *aſcendentem de radice* egredientis virgæ, hoc eſt Virginis Mariæ, *de radice Ieſſe*: & qualem inſuper (ſi fas eſt in tam ſacro viridario alienos mentitæ, ac profanæ poeticæ flores inſerere) vellet præcantatum à paſtoribus ſuis Mantuanus ille Poeta (niſi forte tunc potius Cæſari adularetur) dum edidit.

. . . . . . inſcripti nomina Regum
Naſcuntur flores . . . .

Suauiſſimus quidem hic flos, vel in ipſa ſerena fronte Regis nomen gerit inſcriptum: quemadmodum, ex diuinis Vaticinantium oraculis multo ante deſcribitur. *Suſcitabo* (cecinit vates Ieremias) *Dauid germen iuſtum, & regnabit Rex, habebitque in veſtimento, & in femore ſuo ſcriptum: Rex Regum*; *Germen* profectò, *quod futurum erat in magnificentia*. Quid? ſi hoc idem Iuſtum Germen regio nomine condecoratum, Reges ipſi, floridam vultus oſtenſionem intueri exoptantes, multis votis diù efflagitauerint? Agite: *modo cœlos illud rorare*, ſeu (vt melius ad rem noſtram, conuertunt Septuaginta) *florere deſuper*, multis precibus deprecabantur: mox etiam, *terram ſubter ger-*

minare, multis ſuſpirijs expoſcebant. At, ecce tandem ad præſtitutum diuino conſilio tempus ex Virgineo Matris Vtero, tamquam ex Virgine terra, naſcitur; ac tam diu deſideratum effertur omnibus germen: Ecce in hoc corporeę Vniuerſitatis viridario effloreſcere: Ecce illius odorem, *ſicut odorem agri pleni* (qui omnium florum venuſtatem, ac ſuauitatem redolet) orbem afflare Vniuerſum: ita quidem, vt, hoc vno naſcente flore, hyemem conuerſam in ver floridum, hyberno quoque tempore quaſi floribus picturatam liceat intueri; Auditote præ gaudij lætitia dulce decantantis Sponſæ melos: *Iam hyems transijt, imber abijt, & receſsit, flores apparuerunt in terra noſtra.*

Ecquid aliud flos, Aud. niſi lux vbi vera lux, & ſplendor ſummi Genitoris ex Virgineo Genitricis clauſtro effulſit in terras: Proh quantum redolet, ac renidet flos omnis ſanctimoniæ! vt intempeſtæ noctis quoque caligo abire in diei meridiem videatur, atq; horror hyemis in odorem veris. Hinc eſt quod poſt paratum Chriſto lumen in cęleſti prophetantis Dauid pſalmodia, ſtatim additam legimus ſuper eiuſdem Chriſti caput effloreſcentem totã Dei ſanctificationem. Enim vero, ſecundum Ambroſium: *qui Mundus olim florum indigebat nudus virtutum poſt hũc florem natum cæpit noua gratiæ fecundari germinibus.* Ecquid

Ecquid inſuper flos, niſi nouum terræ gaudium? Vbi autem flos iſte Paradiſi delibatus Mundo illucet, quam ingens Vniuerſo orbi gaudium prænunciatur! *Exultant omnes ſyluarum plantæ* ad pulcherrimum naſcentis floris conſpectum: *Lætantur deſerta nemorum, & inuia locorum: Nouam diſtillant montes, & colles dulcedinis iucunditatem. Floreſcit ſolitudo quaſi candidum lilium;* tota tellus ad iucundos noui Solis radios, in frondes, ac flores, in virgulta, & germina denuò vireſcit.

Agite amplius, quid flos, niſi noua vernæ tempeſtatis gloria? & Nazarenus iſte Puer, inclyta *corona gloriæ, floridum exultationis ſertum populo ſuo*, multo temporis ante Iſaiæ vaticinio præcinitur. Aduertite nuper modulatum angelico concentu melos: quam ſuauis in primo Natalis diei veſtibulo gloria Deo decantatur!

Euge, ac triumpha, ò tellus, quæ antea dumis horrida ſquallebas, nunc florendo vernas omni lucis amęnitate, lętiſſimis gaudij germinibus ac floribus gloriæ iucundiſſimis. Quid ita? Dei ſcilicet omnipotentis Verbum, in eo naſcentis Mundi primordio terram herbarum viriditate veſtiuit, florum amęnitate decorauit: enim vero ſicut herbam inde *produci virentem, & facientem ſemen* vnico iuſsit imperio: ita nunc denuò eiuſdem Dei omnipotẽtis Verbum

in florem, ac lilium conuerſum amęnas veris delicias, quæ colores retinent æternos, & odores ſpirant perennes, proximè terris affert, & afflat. Ad quam ſuauitatis fragrantiam Angelorum, Hominumque mentes pręcurrunt, feſtinantes properant, delectos decerpunt melodiæ flores, & intacto Virginis, ac Genitricis Nato Flori obſequentes, inſpargunt, atque manibus quaſi plenis effundunt.

Hinc eſt, quod tugoriolum illud Bethlemici præſepis, ex rudi ceſpite congeſtum, non amplius paſtorum caulã, ſed Regum aulam: Angelorum floribus, Paſtorum frondibus exornatum, fas eſt ingredientibus intueri. Ibi iacet in fœno tanquam in flore, in calamis tanquam in calathis, in arido thoro, tanquam in viridi lecto belliſſimus Infans; & quaſi flos in præſepe, tanquam in prato, illuceſcit: quinimo niuei corpuſculi attactu ſuo arentes paleas, in virentes Roſas; ſteriles calamos in fœcundos calathos; pungentes ſpinas in molles violas; fęnum inflorem mirandum in modum conuertit.

O flos, vere flos, Nazarene Infans! cuius aſpectu nihil pulchrius; nihil ſuauius! ò vtinam vno ocellorum tuorũ intuitu reſpiceres, qui in te vno Nazareno flore ſeſe Nazarenos vere fieri enixè deprecantur! quam bene arida pectora floridis veſtibus exornarentur, quæ

omnium

omnium virtutum odoramenta ſpirarent! At vero, Auditores, noſtrum eſt; in noſtra ſolius poteſtate ſitum: ſi velimus ingredi in Bethlemicum illud antrum, immo nobile viridarium, ibique perfrui veris delicijs. Agite iam & ad noſtrum ſingulare oblectamentum (ad quod enixe inuitat nos hortator Tertullianus) *natum hunc de radice Ieſſe florem recentem, & perpetuum, incorruptum, & ſempiternum inde colligamus* colligamus, inquam, Auditores, hunc florem & mentibus noſtris admoueamus, odorandum, adorandum: quo tanto floris odore, & honore compleri virorem omnium gratiarum ad perennes æternæ ſalutis fructus concipiamus. Dixi.

HYEMS FLORIDA.

SIVE

ORATIO

DE CHRISTI NATIVITATE.

HABITA ROMÆ

IN COLLEGIO NAZARENO.

REDIT ſacrum Nazareni Infantis Natalitium; & redeunt cum ipſo Nazarenæ Virgini congratulationes, Illuſtriſs. Auditor: quapropter hæc dies auſpicatiſsima, *& luce ſacratior omni*, Iure à nobis Nazarenis Alumnis pium aliquod obſequium meritæ laudationis depoſceret: ſed vero, quæ ego de Infanti verbo verba præfari prope Infans audebo? Cum ſim minime neſcius diuini Oraculi premonentis: *generationem eius quis enarrabit?*

Quid præterea incunabula cum literis? Quid ſpelunca cum ſchola? Quid præſepe cum ſuggeſtu? Quid eloquentia cum infantia? naſcenti Verbo non eloquium, ſed ſilentium famulatur: non ſuadela; ſed Angerona obſequitur.

Ad illud enim Bethlemicum Antrum in quo Cæleſtis Infantulus vagit, non

tam

tam fari, quam ſilere; *immo obſtupeſcere* (iniquit Hieronymus) *quemque diſertiſſimum oporteret*: neque enim poſcit tenerrimus Puer phaleras, & floſculos fœcundæ orationis, qui inter fouentes amoris complexus & amplexus cuperet conquieſcere: vt gelidum frigidæ tempeſtatis rigorem leniret, & nos ſuæ ardore charitatis inflammaret.

At quoniam Nazarenns Puer cum pueris Nazarenis colludere fortaſſe inter flores amabit: nanque belliſsimus Infans optat fulciri ſe flo ribus, & ſe inter flores; tanquam ſpectabilem florem, qualem ſe ſe prædicauit: *ego flos campi, & lilium conuallium*. de Ieſſæa virga hodie naſcentem odorari, adorari.

Veneremur ſpectabilem puerum in morem vernantis floris enaſcentem: vbi enim ex aluo virgineà, tanquam ex viridi cortice, & ex maternis fibrijs quaſi faſtigiatis calicibus, candidum, vt lilium, rubicunda vt roſa, in lucem prodit, illico hyemem totam fugat: ver nouum expandit: præſepe in pratum: fænum in florem; calamos in calathos: ſpinas in violas mirandum in modum conuertit; felicius quidem, quam olim Moyſes mare profundum in germina: vnde non amplius ex viridi ceſpite, nemoriſque frondibus Bethlemicum Tugoriolum congeſtum inſpicias; ſed conuerſum in amæniſsimum

viridarium, babilonicis, ac penſilibus hortis, multo admirabilius ad prodigium ſuſpicias: vbi.

. . . . *inſcripti nomina regum.*
Naſcuntur flores. . . . .

Non quales fortaſſe viſus eſt ſimulate præcinere Mantuanus Olor: ſed qualem reuera in ipſa ſerena fronte Regis nomen gerentem olim graphicè deſcripſerat vates Ieremias *ſuſcitabo Dauid germen iuſtum, & regnabit Rex, habebitque in veſtimento, & in femore ſuo ſcriptum Rex Regum* Germen, quod ex generoſo, non granoſo, virginalis, ac vernantis vteri cortice deductum ad omnem pulchritudinem magnificentiſſime effloreſcit.

Agite: is eſt regius ille floſculus Aud. quem ipſi ſanctiſsimi Reges cælitus florere, humanitus germinare, frequentibus votis, multis ſuſpirijs diù deprecabantur: qui tandem è Cælo demiſſus, & ex virginea terra editus, ita nobis illuceſcit, ita effloreſcit; vt porrò neſcias, an Cælum ſuis ſyderibus picturatum pulchrius effulgeat: an Tellus ſuis germinibus exornata fælicius effloreſcat: ſic enim aliquando accepit ſinu cæleſtem Solem, vt eius blando lumine animata, tota erumpat in flores. Enim vero flos diuinus adeo redolet: adeo renidet, vt opes ferat mille odorum: delicias mille colorum,

Quas neq. frigoribus Boreas nec ſyrius vrit Aeſti-

Aeſtibus . . . .

Quippe cæleſti rore circumfuſa virga Ieſſea Deiparà virgo vel inter brumales montium pruinas hybernoſque agrorum ſquallores quaſi roſa purpuraſcens, dum lilium parit, nouum ver, nouam temperiem affert: qua omnia vigent, omnia virent, vernant omnia, ipſa quoque ſyluarum deſerta germinant; ſolitudines nemorum florent instillant montes dulcedinem, rupes accinunt iucunditatem; vbi Cęleſtes Charites cum ſuis choris exultant, miramquæ temporum fælicitatem gratulantur.

Quid igitur, ſi Cælo terra nihil inuideat, quæ ſuo flore coronata decentius, quam ſole Cęlum illuſtratur? quid, ſi magis gloriari poſsit, quæ in mundi primordio prius floribus, & frondibus veſtiatur quam Cælum ſtellis, & aſtris illuminetur? Diuinus enim Flos à virgine nuper natus, ſolum tamquam Polum, ſua luce condecorat; ac nouo quodam miraculo ita in terra flos, vt in cælo ſol reſplendet! Quid? ſi ipſum Cælum mallet nunc, vt terram floribus picturari; quam ſuis luminibus illuſtrari? videt enim Cælicolas, Angelos, veluti ſydera illucentes, nunc tamquam in camporum lilia traſmutari, vt Regem ſuum in florem, liliumque conuerſum, conſpicinat, atque conſtipent.

O Flos ſuauiſsimus Puer Nazarenus; quem ideo virginale gremium germinauit, vt iucundiſsimo odore totum mundum terram, ac Cælum, Homines, & Angelos aſpergeret, neque vni viridario; ſed orbi vniuerſo gratiam adſpiraret: quilicet interpaleas, & calamos iacere videatur; non tamen aculeos, & ſpinas vltionis, ſed ſtimulos, & cuſpides amoris conflat, atque vnicus flos omnium florum venuſtatē, ac ſuauitatem afflat. Hanc profectò ſuauitatem cum prçſaga Iſaaci mens prçſenſiſet, quidni totus gaudio perfuſus, odorem filij ſui *ſicut odorem* floribus *agri pleni* odoretur admiretur? Flos eſt Nazarenus Puer, inquo omnis gratia ſāctitatis, omnis ſpecies virtutis effulget? inde cādidus ſicut liliū propter Dei maieſtatem. Hinc rubicundus ſicut roſa propter hominis humanitatem æque in niueos, atque in flammeos apices diffuſus, totus purpuraſcit ad innocentiæ candorem, totus clareſcit ad amoris purpuram. O vtinam vno nunc ocellorum ſuorum intuitu nos reſpiceret: quam verè in Nazareno flore, Nazareni candidi, ac rubicundi efficeremur.

Inſpicite tamen vos, Auditores, inſpicite nunc, ſi lubet, hunc florem in fœno adiacentem: quam pulcher in nube ſolis fulgor! quam elegans in Iride diſcolor gratia! quam clara in vmbra lux!

Digitized by Google

lux! quam amæna in ſpinis roſa! Sed malim vos credere paſtorum caulam in Regum aulam: aridum thorum in florētem thalamum, ſteriles calamos in fæcundos calathos abijſse: vbi quaſi lilium in florido lectulo Diuinus Puer cubat; donec aſpiret dies ad hominum tumores ſedandos; ad ſerpentis morſus ſanandos. Hanc etenim vim lilijs ineſſe Plinius, & Dioſcorides non ignorauerunt.

Faceſsat iam faceſsat florida illa Inſula, quæ ab amænitate perpetua, florumque copia nomen accepit, ad quam memoriæ prodiderunt Poetæ Argonautas præternauigaſse, aureum pomum capturos ad ſummam diuitiarum felicitatem.

Ingrediamur nos, Auditor; per ſummum delicium ingrediamur Bethlemicum, non dicam Antrnm, ſed Amæniſsimum viridarmum ibique flores in faſcieulum colligentes mentibus noſtris ſæpe admoueamus, odoremus nuper natum adoremus campi Florem, immo Cæli Lilium; vt ab omni tumore animornm, atque venenatis peccatorum morſibus ſanati incolumes æternitati viuamus. Dixi

SOL

SOL ORIENS.

SIVE

ORATIO

DE CHRISTO NASCENTE.

HABITA ROMÆ IN COLLEGIO NAZARENO.

AFFVLGET. N. Affulget propitio Cælo bonis auſpicijs fauſta ac fortunata dies

. . . . . Luce ſacratior illa
Conſcia dictaum, qua tulit Ida Iouem.

Affulge; ad comuné omnium lætitiam auſpicatus diuinis Oraculis ſol ille Oriens, ac Matutinus, cuius luce perfuſæ Hominũ, Cælitumq; Mentes cõtinere ſeſe nequeunt, quin gaudio proſiliant, ac veluti Cæleſtes aues in dulciſsimos concentus, in canoras voces erumpant, naſcentemque ſolem modulatis canticis conſalutent.

Itaque faceſsat hodie hinc, faceſſat Pythagoricum illud Oraculum: *nihil eſſe contra Solem Loquendum*: Hercle vero contra huius Orientis Solis aſpectum contineri ſilentium non poteſt, Suauiſsimum melos Cælo Terraque perſonare vndequaque auditur; voces Canentium accinere, ac dulce Genethliacon.

liacon ad Cunas Nazareno Puero decantari. Sed quid ego anſer inter Olores obſtrepere audeo? Quid inter Cæleſtes volucres Cohortalis Auis occinere? obſtrepam tamē quoquomodo atque inter cōmunia Homnium, & Angelorum gaudia occinam aliquod laudis argumentum, & meliori omine quam olim Aegyptij in hoc magno lętitiæ feſto, in hac puplica pompa naſcentem lucem ſolemni gratulatione ſalutabo: Immo vero Perſarum more, non veteri ſuperſtitione: ſed pia quadam religione libenter applaudam ad hunc Orientem Solem, pro quo cnm Angelicis Panegiricis paſtoritia quoque Idilia mutuo concertare inuicem contendunt.

Solem diuini Numinis ſimulacrum eſſe non immerito Plutarchus exiſtimauerat. Tanta huius Aſtri dignitas ſibi viſa eſt illuceſcere tanta eius pulchritudo eſfloreſcere. At ego, Aud. ipſum ſolem cum eo, quo nihil formoſius emicat, nihil pulchrus enitet vix audeo comparare: Vbi enim Chriſti Ortus illuceſcit pulchrior it dies & Soles melius nitent. Solare Lumen in nocturnas tenebras; dies in noctes abeunt. cum candor æternæ lucis inter noctem coruſcat.

Sol puritatis media nocte ſine vmbris, ſine tenebris circumfulget: vmbras, ac tenebras vndequaque expellit;

noctem

de facultate Oratoria. 250
XXXVI. Nobilitas diuina. Oratio de facultate Poetica. 264
XXXVII. Somnus placidus. Oratio in funere viri pij. 274
XXXVIII. Maieſtas ſine faſtu. Oratio ad Eminentiſſimum Cardinalem Alexandrum Cæſarinum Protectorem Scholarum Piarum. 283
XXXIX. Teſtimonium grati animi Oratio ad Exc. Oratorem Venetum. 292
XXXX. Conſilium & Regimen. Oratio pro electione Præpoſiti Generalis. 297
XXXXI. Ianus Bifrons. Oratio ad Magiſtratum. 312
XXXXII. Norma populi. Oratio ad Magiſtratum. 315
XXXXIII. Mens, & Anima Ciuitatis. Oratio ad Magiſtratum. 318
XXXXIV. Amor regens. Oratio ad Magiſtratum. 322
XXXXV. Virtus propria Magiſtratus Orat. ad Magiſtratū. 326
XXXXVI. Ianus Quadrifrons. Oratio ad Magiſtratum. 329
Amæ-

Digitized by Google

XXXXVII. Amænitas [illegible]. Oratio ad nouum Magiſtratum. [illegible]
XXXXVIII. Patres Patriæ. Oratio ad Magiſtratum [illegible]
XXXXIX. Beneficium [illegible]. Oratio ad Magiſtratum. pag. [illegible]
L. Ianus [illegible]. Oratio ad Magiſtratum [illegible]
LI. Lex & [illegible]. Oratio ad Magiſtratum [illegible]
LII. Virtus [illegible]. Oratio ad Magiſtratum [illegible]
LIII. Amor [illegible]. Oratio ad Magiſtratum [illegible]
LIV. [illegible] pag. [illegible]
LV. [illegible]
LVI. Laurea [illegible]
LVII. [illegible] nus. [illegible]
LVIII. [illegible] pag. [illegible]

em
re-
idie
cel-
At
otus
ne
ful-
Cle-
cum
s ex-
, no-
æ di-
; hic
ſolio
r dif-
s ligu-
r, Sol
enim
s ſuos
dit in
uſcu-
ſtene-
umet.
ator,
riſtal-
e tan-
. Næ
, ro-
veluti
Nube
hibe-
tur

noctem in meridiem conuertit: verſantes inter mortis Cymmerios mirifice Illuſtrat. Talem profecto Malachias vates ex cortina veritatis prędixerat, *oriturũ Solem timentibus DEI nomen* qui nulli obnoxius, omnibus propitius, nulli læthalis, omnibus ſalutaris ſanitatem, ac ſalutem in pennis eius humano generi importaret. Oriebatur. n. non tam nebulas diſcutere, quam beneficam auram afflare. non tam Cælum ſerenare, quam amicam lucem reddere. Ecquid enim ab eo aliudſperandũ erat qui ſeparato incommunẽ gentiũ lucem datus, vitam, ac ſalutem vſque ad extremas Orbis partes afferebat? vt merito diuinum Verbũ cõmunem lucem Philo denominauerit, ex qua res ſingulæ pro ſuis quæquæ viribus congruentes hauriunt ſibi ſplendores: Diuinus Puer erat ille ſol, qui dexter appellatus, nunquam ſiniſter, Auroram parit, nullam noctem: Ille inquam ſol, qui Cithara non ſagitta manus armaret, qui non, vt cẽtimanus Briaræus fulmina; ſed Munificus tanquam Apollo, iuxta decantatum oraculum, Lyram tangeret, ac perſonaret; *Exurge Gloria mea, Exurge Pſalterium & Cythara*.

Totus dulcis eſt totus ſuauis Chriſti ortus, A, qui triſtitiam animorum depellit; qui mentium tenebras fugat; qui Hominum gaudia ſerenat. qui Angelorum Choros exhilarat; qni Cælo lumen

lumen fænerat; qui terris ſplendorem miniſtrat; qui vniuerſa ſua luce replet, atque iucunditate perfundit.

Sol qui noſtris obtutibus quotidie obijcitur, ſæpe turbinum, aut procellarũ caligine obductus horreſcit. At Nazarenus Infans totus benignus, totus ſerenus nobis apparet, atque in omne genus ſuæ ſplendorem Charitatis fulgurat; vt non tam Iuſtitiæ, quam Clementiæ Solem exiſtimemus. Ille cum exoritur, nocturnas è Cælo faces expellit: at cum in auras hic prodit, nouæ ſtellæ reuocantur: ille lucis ſuæ diuitias è Cælo Hominibus oſtentat; hic in Terris ex præſepe tanquam ex ſolio ad ſummum vſque Cælum iubar diffundit.

Quid plura? bellisſimus Infans liguſtris candidior, Roſis rubicundior, Sol eſt oriens, & adhuc meridianus: enim vero directos non obliquos radios ſuos effundit, atque ita lucem trasfundit in humanum, quod aſſumit, corpuſculum; vt nullas vmbras pati; nullas tenebras contrahere videatur. Autumet quisquis ille eſt Philoſophæ ſectator, Solem in patera tamquam in Chriſtallo circumferri; Autumet in Nube tanquam in ſpeculo repræheſentari. Næ hercle Diuinum verbum in lacteo, roſeoque corpuſculo incluſum, veluti pellucido Chryſtallo effertur: in Nube candida, tanquam in ſpeculo exhibetur

noctem in meridiem conuertit: verſantes inter mortis Cymmerios mirifice Illuſtrat. Talem profecto Malachias vates ex cortina veritatis prędixerat, *oriturũ Solem timentibus DEI nomen* qui nulli obnoxius, omnibus propitius, nulli læthalis, omnibus ſalutaris ſanitatem, ac ſalutem in pennis eius humano generi importaret. Oriebatur: n. non tam nebulas diſcutere, quam beneficam auram afflare. non tam Cælum ſerenare, quam amicam lucem reddere. Ecquid enim ab eo aliudſper andũ erat qui ſeparato incommuné gentiũ lucem datus, vitam, ac ſalutem vſque ad extremas Orbis partes afferebat? vt merito diuinum Verbũ cõmunem lucem Philo denominauerit, ex qua res ſingulæ pro ſuis quæquæ viribus congruentes hauriunt ſibi ſplendores: Diuinus Puer erat ille ſol, qui dexter appellatus, nunquam ſiniſter, Auroram parit, nullam noctem: Ille inquam ſol, qui Cithara non ſagitta manus armaret, qui non, vt cétimanus Briaræus fulmina; ſed Munificus tanquam Apollo, iuxta decantatum oraculum, Lyram tangeret, ac perſonaret; *Exurge Gloria mea, Exurge Pſalterium & Cythara*.

Totus dulcis eſt totus ſuauis Chriſti ortus, A, qui triſtitiam animorum depellit; qui mentium tenebras fugat; qui Hominum gaudia ſerenat. qui Angelorum Choros exhilarat; qni Cælo lumen

lumen fænerat; qui terris ſplendorem miniſtrat; qui vniuerſa ſua luce replet, atque iucunditate perfundit.

Sol qui noſtris obtutibus quotidie obijcitur, ſæpe turbinum, aut procellarũ caligine obductus horreſcit. At Nazarenus Infans totus benignus, totus ſerenus nobis apparet, atque in omne genus ſuæ ſplendorem Charitatis fulgurat; vt non tam Iuſtitiæ, quam Clementiæ Solem exiſtimemus. Ille cum exoritur, nocturnas è Cælo faces expellit: at cum in auras hic prodit, nouæ ſtellæ reuocantur: ille lucis ſuæ diuitias è Cælo Hominibus oſtentat; hic in Terris ex præſepe tanquam ex ſolio ad ſummum vſque Cælum iubar diffundit.

Quid plura? bèlliſſimus Infans liguſtris candidior, Roſis rubicundior, Sol eſt oriens, & adhuc meridianus: enim vero directos non obliquos radios ſuos effundit, atque ita lucem trasfundit in humanum, quod aſſumit, corpuſculum; vt nullas vmbras pati; nullas tenebras contrahere videatur. Autumet, quisquis ille eſt Philoſophæ ſectator, Solem in patera tamquam in Chriſtallo circumferri; Autumet in Nube tanquam in ſpeculo repræheſentari. Næ hercle Diuinum verbum in lacteo, roſeoque corpuſculo incluſum, veluti pellucido Chryſtallo effertur: in Nube candida, tanquam in ſpeculo exhibetur

noctem in meridiem conuertit: verſantes inter mortis Cymmerios mirifice Illuſtrat. Talem profecto Malachias vates ex cortina veritatis prędixerat, *orituru Solem timentibus DEI nomen* qui nulli obnoxius, omnibus propitius, nulli læthalis, omnibus ſalutaris ſanitatem, ac ſalutem in pennis eius humano generi importaret. Oriebatur. n. non tam nebulas diſcutere, quam beneficam auram afflare. non tam Cælum ſerenare, quam amicam lucem reddere. Ecquid enim ab eo aliudſperandũ erat qui ſeparato incommunẽ gentiũ lucem datus, vitam, ac ſalutem vſque ad extremas Orbis partes afferebat? vt merito diuinum Verbũ cõmunem lucem Philo denominauerit, ex qua res ſingulæ pro ſuis quæquæ viribus congruentes hauriunt ſibi ſplendores: Diuinus Puer erat ille ſol, qui dexter appellatus, nunquam ſiniſter, Auroram parit, nullam noctem: Ille inquam ſol, qui Cithara non ſagitta manus armaret, qui non, vt cẽtimanus Briaræus fulmina; ſed Munificus tanquam Apollo, iuxta decantatum oraculum, Lyram tangeret, ac perſonaret; *Exurge Gloria mea, Exurge Pſalterium & Cythara.*

Totus dulcis eſt totus ſuauis Chriſti ortus, A, qui triſtitiam animorum depellit; qui mentium tenebras fugat; qui Hominum gaudia ſerenat. qui Angelorum Choros exhilarat; qui Cælo lumen

lumen fænerat; qui terris ſplendorem miniſtrat; qui vniuerſa ſua luce replet, atque iucunditate perfundit.

Sol qui noſtris obtutibus quotidie obijcitur, ſæpe turbinum, aut procellarũ caligine obductus horreſcit. At Nazarenus Infans totus benignus, totus ſerenus nobis apparet, atque in omne genus ſuæ ſplendorem Charitatis fulgurat; vt non tam Iuſtitiæ, quam Clementiæ Solem exiſtimemus. Ille cum exoritur, nocturnas è Cælo faces expellit: at cum in auras hic prodit, nouæ ſtellæ reuocantur: ille lucis ſuæ diuitias è Cælo Hominibus oſtentat; hic in Terris ex præſepe tanquam ex ſolio ad ſummum vſque Cælum iubar diffundit.

Quid plura? bèlliſſimus Infans liguſtris candidior, Roſis rubicundior, Sol eſt oriens, & adhuc meridianus: enim vero directos non obliquos radios ſuos effundit, atque ita lucem trasfundit in humanum, quod aſſumit, corpuſculum; vt nullas vmbras pati; nullas tenebras contrahere videatur. Autumet quiſquis ille eſt Philoſophæ ſectator, Solem in patera tamquam in Chriſtallo circumferri; Autumet in Nube tanquam in ſpeculo repræheſentari. Næ hercle Diuinum verbum in lacteo, roſeoque corpuſculo incluſum, veluti pellucido Chryſtallo effertur: in Nube candida, tanquam in ſpeculo exhibetur

SOL ORIENS.

SIVE

ORATIO

DE CHRISTO NASCENTE.

HABITA ROMÆ IN COLLEGIO NAZARENO.

AFFVLGET. N. Affulget propitio Cælo bonis auſpicijs fauſta ac fortunata dies

. . . . . Luce ſacratior illa
Conſcia dictaum, qua tulit Ida Iouem.

Affulget ad comuné omnium lætitiam auſpicatus diuinis Oraculis ſol ille Oriens, ac Matutinus, cuius luce perfuſæ Hominũ, Cælitumq; Mentes cõtinere ſe ſe nequeunt, quin gaudio proſiliant, ac veluti Cæleſtes aues in dulciſsimos concentus, in canoras voces erumpant, naſcentemque ſolem modulatis canticis conſalutent.

Itaque faceſsat hodie hinc, faceſſat Pythagoricum illud Oraculum: *nihil eſſe contra Solem Loquendum*: Hercle vero contra huius Orientis Solis aſpectum contineri ſilentium non poteſt, Suauiſſimum melos Cælo Terraque perſonare vndequaque auditur; voces Canentium accinere, ac dulce Genethiliacon

liacon ad Cunas Nazareno Puero decantari. Sed quid ego anſer inter Olores obſtrepere audeo? Quid inter Cæleſtes volucres Cohortalis Auis occinere?obſtrepam tamē quoquomodo atque inter cōmunia Homnium, & Angelorum gaudia occinam aliquod laudis argumentum, & meliori omine quam olim Aegyptij in hoc magno lętitiæ feſto, in hac puplica pompa naſcentem lucem ſolemni gratulatione ſalutabo:Immo vero Perſarum more, non veteri ſuperſtitione: ſed pia quadam religione libenter applaudam ad hunc Orientem Solem, pro quo cnm Angelicis Panegiricis paſtoritia quoque Idilla mutuo concertare inuicem contendunt.

Solem diuini Numinis ſimulacrum eſſe non immerito Plutarchus exiſtimauerat. Tanta huius Aſtri dignitas ſibi viſa eſt illuceſcere tanta eius pulchritudo effloreſcere. At ego, Aud. ipſum solem cum eo, quo nihil formoſius emicat,nihil pulchrus enitet vix audeo comparare: Vbi enim Chriſti Ortus illuceſcit pulchrior it dies & Soles melius nitent. Solare Lumen in nocturnas tenebras; dies in noctes abeunt. cum candor æternæ lucis inter noctem coruſcat.

Sol puritatis media nocte ſine vmbris, ſine tenebris circumfulget: vmbras, ac tenebras vndequaque expellit; noctem

noctem in meridiem conuertit: verſantes inter mortis Cymmerios mirifice Illuſtrat. Talem profecto Malachias vates ex cortina veritatis prędixerat, *oriturũ Solem timentibus DEI nomen* qui nulli obnoxius, omnibus propitius, nulli læthalis, omnibus ſalutaris ſanitatem, ac ſalutem in pennis eius humano generi importaret. Oriebatur. n. non tam nebulas diſcutere, quam beneficam auram afflare. non tam Cælum ſerenare, quam amicam lucem reddere. Ecquid enim ab eo aliudſper andũ erat qui ſeparato incommunē gentiũ lucem datus, vitam, ac ſalutem vſque ad extremas Orbis partes afferebat? vt merito diuinum Verbũ cōmunem lucem Philo denominauerit, ex qua res ſingulæ pro ſuis quæquæ viribus congruentes hauriunt ſibi ſplendores: Diuinus Puer erat ille ſol, qui dexter appellatus, nunquam ſiniſter, Auroram parit, nullam noctem: Ille inquam ſol, qui Cithara non ſagitta manus armaret, qui non, vt cētimanus Briaræus fulmina; ſed Munificus tanquam Apollo, iuxta decantatum oraculum, Lyram tangeret, ac perſonaret; *Exurge Gloria mea, Exurge Pſalterium & Cythara*.

Totus dulcis eſt totus ſuauis Chriſti ortus, A, qui triſtitiam animorum depellit; qui mentium tenebras fugat; qui Hominum gaudia ſerenat. qui Angelorum Choros exhilarat; qui Cælo

lumen

lumen fænerat; qui terris ſplendorem miniſtrat; qui vniuerſa ſua luce replet, atque iucunditate perfundit.

Sol qui noſtris obtutibus quotidie obijcitur, ſæpe turbinum, aut procellarũ caligine obductus horreſcit. At Nazarenus Infans totus benignus, totus ſerenus nobis apparet, atque in omne genus ſuæ ſplendorem Charitatis fulgurat; vt non tam Iuſtitiæ, quam Clementiæ Solem exiſtimemus. Ille cum exoritur, nocturnas è Cælo faces expellit: at cum in auras hic prodit, nouæ ſtellæ reuocantur: ille lucis ſuæ diuitias è Cælo Hominibus oſtentat; hic in Terris ex præſepe tanquam ex ſolio ad ſummum vſque Cælum iubar diffundit.

Quid plura? bèlliſſimus Infans liguſtris candidior, Roſis rubicundior, Sol eſt oriens, & adhuc meridianus: enim vero directos non obliquos radios ſuos effundit, atque ita lucem trasfundit in humanum, quod aſſumit, corpuſculum; vt nullas vmbras pati; nullaſtenebras contrahere videatur. Autumet quisquis ille eſt Philoſophæ ſectator, Solem in patera tamquam in Chriſtallo circumferri; Autumet in Nube tanquam in ſpeculo repræheſentari. Næ hercle Diuinum verbum in lacteo, roſeoque corpuſculo incluſum, veluti pellucido Chryſtallo effertur: in Nube candida, tanquam in ſpeculo exhibetur

tur: atque ita exhibetur, vt in eo nulla acies, licet galileico theloſcopio labem, aut maculam poſſit arguere.

O ſi tunc Eudoxus ille viueret, qui frequenti ſermone vſurpabat: ſi Solem propius potuiſſet intueri, ſe paſſurum tanquam Papilioné in cineré redigij vtique hunc intuitus non inſtar Papilionis, ſed Pyrauſta felicior inter eius ardores æternum viuere potuiſſet. Cur ita? quoniam *hæc vita erat lux hominum*.

Quid vero Anaxagoras? qui ad ſolem dumtaxat ſuſpiciendum natum ſe eſſe aſſeuerabat? an non beatiorem ſe futurum ſenſiſset? ſi vnico intuitu hunc ſuſpicere potuiſset? ita Cæleſtis Sponſa eum quamuis in meridie ſpatiantem epoſcebat admirari. Audeant nunc ſiderum ſapientes; audeant Gymnoſophiſtæ ſolidos dies ab ortu ad occaſum inconniuentibus oculorum obtutibus ſolem contemplari, vt ſummam, quam putant, felicitatem aſsequantur: feliciores quippe ſunt Paſtorum acies, qui ea nocte hunc ſolem orientem pio cordis obſequio admirabantur. In Apolline multo melius quam Romani Principes tunc triumpharunt, cum in ſole poſitum eorum tabernaculum obſtupuerunt.

Quidni? ſi tuguriolum illud, in quo diuina ſpecies effulſit, & aureum orientis Solis caput recubuit ex rudi ceſpite con-

congeſtum ex pecundum cauſa abire viſus eſt in Regum Aulam? ſterile calamos in fæcundos calathos; pungentes ſpinas in molles violas; fænum in florem: præſepe in theatrum commutari? O diuinam plane felicitatem! O Sol vere oriens vitalis ac ſalutaris! O ſi nos, Auditori Aquilę perſpicacitatem oculorum haberemus, vt in tantæ lucis myſterium obtutum aciei poſſemus defigere, quam felices quam beati, quam immortales eandem felicitatem congratularemur! neque herclè, vero pertimeſcendum nobis foret, quod olim contigiſſe legitur, vt qui intuitus quo pacto ſol lucem effunderet, lucem perfnnderet ſuam, viſumque amitteret. Maligna Lux, quæ noctem, non lucem oculis impertitur: aſtrum ſanè benignum, quod acies non hebetat, ſed acuit; quod non excæcat, ſed recreat ſpectatores: cuius aſpectus, vt dicebat Ambroſius, *Salus eſt omnibus intuentibus*.

Naſcitur poſtremo Auditor, diuinus hic Sol inter hyemales niues, vt fortaſſe ita terris proximior homines, qui inter Cymmerios verſabantur inter gelidas arctoi ſyderis brumas, & illuſtrari illius lumine, & calore valeant incaleſcere ad bonam frugem, ad vitam ſalutarem: ſic enim olim dictum erat: *cum incaluerit ſol, erit, vobis ſalus*. affuit Deus humanis votis, an-

nuit

nuit optatis: atque in ipſa hyeme, Sol incaluit, atque ita incaluit, vt inter brumales pruinas miræ incendia Charitatis excitauerit, quæ diuturno calore nocturnam hominum frigiditatem, moderentur, quæ largiantur mentibus fertilitatem, quæ animis operum maturitatem impertiantur. Vtinam, Aud. Terra hæc noſtra ad tantos calores, ad fulgores tantos excitata, illuſtrata, vberes fructus oportune reddat mutui ſcilicet in Deum amoris, quo renouato ſpiritu mentis, ad meliorem frugem informemur: vitia expellantur, virtutes reuocentur. Dixi

---

SALVTARE ANNI AVSPICIVM.

SIVE

ORATIO

DE IESV SERVATORE.

HABITA ROMÆ

PRIMVM anni exordientis diē lætis precationibus, felicibus auſpicijs inuicem quiſque fauſtum, ac fortunatum ominamur, Mortales: Quoniā fortaſſe huius primi mēſis exordium reliquorum dierum ſeriem toto anno ſumma cum felicitate

licitate præſtare facilè opinemur. Ita eſt (Venerabiles Auditores) ſic ego hanc vobis felicitatem hodierna luce auſpicor, non temporis quidem nutabundam ex vana priſcorum ſuperſtitione; ſed certè ſecuram æternitatis, ex vera Chriſtianorum Religione. Qui diem natalem ſurgentis anni, vel ea de cauſa ſalutarem appellamus, quia neq; Iunonem, neque Ianum mortua veterũ Numina Ianuario præeſſe credamus; ſed Chriſtum IESVM Dei viuentis Vnigenam, cuius ſalutare nomen è cœlo demiſſum ab Angelo, diuinæ voluntatis internuncio accepimus, non tam ad anni defluentis principium fauſtè fortunandum; quam ad finem æternæ perennitatis feliciter conſequendum. Adeſte, quæſo vos, mihi paululum, dum rei ſymbolum verborum coloribus breuiter adumbrauero; vt ſic per humanitatem veſtram non videar aſsymbolus adeſſe hiſce feſtiuis epulis, quas quodammodo condire ſacra (auſim dicere) oratione mea voluiſtis.

Suauiſsimum, ac venerabile Nomen IESVS diem anni naſcentis primum auſpicatur, eum fortunatiùs inchoat.

Quam quæ concordes aurea fila trahunt.

Ornat enim illius initum, atque ſalutari vocabulo decorat: quippe aureo illo ſanguine, qui pretioſiſſimus hodie effunditur, in foribus anni vera ſalus inſcribitur; vt Angelus ille percutiens; qui

pec-

Digitized by Google

peccantium improbitatem oderat, inde mortis ſupplicia longè auertat; vbi rutilare propè cernit diuinæ charitatis inſigne, & micare purpuram ſanguinis Agni innocentis; quo ad vitæ perennis libertatem vindicãtur homines alioquin mortales. Exiſtiment nunc, & affirmét vocabulorum Interpretes Ianuarium ab ipſis ianuis fuiſſe appellatum, quod nimirum per ianuas ſerui in libertatem plenisſimam accederent. Quandoquidem IESVS ſuauiſſimus Infans in ianuis, & anni naſcentis, & ætatis exordientis ſuæ, genus hominum vocat ad vitæ, ac libertatis copioſiſſimam redemptioné: neque alia profecto voce, aut pretio, quam ſanguinis acclamantis & prębentis culparum omnem indulgentiam. Præſagiuit hoc ipſum ille diuinus Poeta in Odiſſæa, cum cecinit, *non eſſe indecorum Dijs immortalibus hominis induere naturam, vt ab erroribus ſevocentur mortales*. Sanguinis quaſi pyropis inſignitur initium anni, cum vix egreſſus ab aluo Virginis, tamquam alter Noenus egreſſus ab Arca offert IESVS victimam, *qua odoratus eſt Deus* ſui ſcilicet pretioſi ſanguinis, vt noua tempora, pluſquam aurea ſæcula, Mundo reſtituat: enimuerò ſicut naturæ vetus ſimulachrum, Mundus in aquis diluitur, ita nouum gratiæ in ſanguine aſpergitur, vt ita conciliatæ pacis ſignum interſit inter humana, & cœleſtia, inter

Deum

Deum, & hominem conſtitutum.

Quoquidem certè ſalutari auſpicio dies, menſes, & annus inchoantur, & conſecrantur. Autumabant veteres Ianum in dextera oſtentare claues, quippè qui temporis principium, & anni exordium recluderet. At verò fortunatius nobiſcum IESVS, quibus patefacit adytum ad æternitatem; vbi pretioſum ſanguinem effudit, quo veluti claue portas mortis occludit, & iter aperit ad vitam. O certè diuini dies! O dies candidi! quibus tam fauſtum exordiũ, tamquam ſalutaris exitus libertatis, ac ſalutis humano generi auſpicatum eſt.

Habebat Ianus propè tres Parcas Romæ ſacellum, in quo ab ipſis Romanis frequenter colebatur, licet enim temporum auctorem haberent; non tamen ipſum credebant, ea preditum eſſe poteſtate; vt hominum quemque à Parcis, quæ morti præſidebant, liberum vindicaret. At contra IESVS prope tres gratias à nobis ſemper recolendus eſt, qui ſic à mortis faucibus eripere, atque inſinum vitæ reſtituere ſolus poteſt; *neque enim eſt aliud*, inquit Apoſtolus, *nomen ſub cœlo, in quo oporteat omnes homines ſaluos fieri*.

Quid plura? gerebat idem Ianus dextera manu *Tau* litteram ſalutarem, notam abſolutionis, quæ liberum abire reum permittebat. Ecquo alio ſigno vſus eſt IESVS, vt reos abſolueret quã

ſaluta-

ſalutaris Crucis figura, quam ipſum *Tau* repræheſentare non ignoramus? Tenebat item altera manu, ex Numæ prudenti conſilio, ſcutum, ſiue clypeum tanquam temporis, atque æui cuſtos, ac defenſor. Quid verò verius, aut ad viuum magis ſymbolum exhibeat, quã, qui Dux de cœlo venerat Deus clypeo humanitatis armatus vt non tam tempora, quam gentes cuſtodiat, atque defendat? Ille namque erat de quo Oraculum cælitus intonuerat; *vocabis Nomen eius IESVM*, qui ſartum tectum populum ſuum à culpis præſtabit.

Moyſes ab aquis ereptus nomen ſibi à Regia fęmina inditum ſortitus eſt, qui mox futurus erat vindex populi Hebraici ab Ægyptiorum captiuitate. IESVS autem nomen à cœleſti Patre tunc habet, cum ſanguinem puellus effundit; vt pariter gentium ductor fieret ad ſalutem, atque proſperum iter pręſtaret ad cæleſtem Patriam, beataſque Fortunatorum ſedes. O nomen verè fauſtum! verè ſalutare! impoſitum à Deo in annorum, ac temporum fælicitatem; immò verius in animorum, ac mentium beatitatem à quo rerum omnium fortuna hominumque ſalus, veluti à menſura dependet! *Deus enim* (dicebat Plato) *omnium nobis eſt menſura; maxime ſi fiat homo, vt ferunt oracula Prophetarum*. Inſpicite nunc, inſpicite, Auditores, diuinum Verbum inter hu-

mana

mana ſpolia abbreuiatum : inſpicite caro factum circumcidi, vt æqua nobis fieret menſura; qui quidem certè, *cum peccatum nullum feciſſet, forma tamen, & habitu inuentus vt homo, omnium hominum peccata portauit, ſuoque cruore deleuit*: menſura eſt diuinum Verbum, nemo ibit inficias, ratio, cauſa, & rerum omnium perfectio: cum ita omnia complet, vt omnia ab eo tamquam à radice, ac principio dependeant: elementa, dies, anni, ætates, ac denique quidquid in rerum natura locum obtinet; ſed verò homines ex omni parte ſe felices, ſe omnibus numeris quadratos intelligunt, cum ad menſuram huius Verbi hominum formam aſſumẽtis ſeſe maximè conformant, *ſpoliantes ſibi veterem hominem, induentem nouum, qui omni iuſtitia, ac ſanctitate inſtauratur*. Æolus veteri memoria annus nuncupabatur, inde nomen à mira varietate conciliatum; quod ille hyberno gelu horret; verna iucunditate miteſcit; æſtiuis ardoribus flagrat, ac ſordeſcentis Autumni prouentu refluat. Verum vbi *Benignitas, atque humanitas Seruatoris noſtri IESVS illuxit*, quam vellet ille hoc ſalutari nomine nuncupari? quo quidem dies atri diſſipantur; candidi efflo reſcũt: fugit enim hyems, abijt imber, &

. . . . *Inſcripti nomina Regum*
Naſcuntur flores . . . . . .

Qui ſacro diuini Infantis cruore intin-

 cti,

cti, pulchrius, quam Roſæ, purpura-
ſcunt. Hinc horror brumæ, hinc æſtus
ardoris procul exulat, & ſolæ veris de-
liciæ regnāt, quæ colores retinent æter-
nos, & perennes ſpirant odores. *Eſt
enim unguentum effuſum nomen IESVS,
ſertum exultationis, corona gloriæ*, qua
mentes ornantur, non frontes; qua
animi, non corpora decorantur; cui
libentiſsimè vetus ille Ianus, qui coro-
narum auctor habebatur, primas con-
ceſſerit, & palmam. O nomen verè
floridum! ò nomen melle dulcius, &
fauo! Vtinam, Auditores, hoc crebris
ſermonibus vſurpemus, vt omnem de
corde, atque animo amaritiem abijcia-
mus. Si olim Romanis tutelarem
Deum nominare ob reuerentiam nefas
erat, liceat nobis, liceat, tamquam
tutelare Numen hoc diuinum Nomen
in corde ſemper gerere, atque ore ſem-
per diù, noctuque verſare.

Dixi.

ARGV-

ARGVMENTVM AMORIS.

SIVE

ORATIO

IN COENA DOMINI.

QVÆ multa, & magna beneficia in hominem Deus cælitus effuderat, Auditores, ea omnia vno intuitu cernite nunc expreſſa tamquam in tabula: cum diuinam Amoris, dixerim, menſam præparatam in terris cernitis: cum Euchariſticum, & ſacroſanctum conuiuium quo reficiuntur hominum mentes, non corpora, virtutes, non vires nutriuntur, inſtitui hodierna luce, pio quodam animorum veſtrorum obſequio recolitis. Magnum ſanè eſt illud beneficium diuinę largitatis: ingens ſupremæ liberalitatis monumentum: immo verò, vt cum Ioele loquar, mirabilium omnium, quæ Dei in hominē excitauit Amor, compendium.

Diuino Verbo omnia principio creata, & perfecta ſunt, quæ eſſent, quæ vegetarent, quæque viuerent: at nunc eodem Verbo ſe in cibum exhibente, recreantur omnia: omnia in hominibus inſtaurantur; namque eo naturam ex-

 eunt

Digitized by Google

eunt humanam, diuinam induunt, mortis immunes, immortalitatis participes, æternæ vitæ delicijs affluentes. O beneficium præter cætera beneficia, pleno ore prædicandum! tota mente contemplandum! pioque ſæpe animo recolendum!

Sed uerò in tanto beneficio illud ſingulare mihi occurrit, quod uehementius me in admirationẽ trahit, rapitque: ipſam ſcilicet Diuinam Maieſtatem ad pedes homuncionum abijci, hiſque miniſterium ablutionis impendere: neque enim ſatis Deo clementiſsimo videbatur, ſe ipſum totum homini in hoc ſacro edulio tradidiſſe in terris perfruendum; niſi etiã extremos, dixerim, Amoris ſui conatus intendiſſet, quibus oſtenderet, quæ obſtupeſceret vniuerſa rerum Natura. Manus illas diuinas, quæ architectatę fuerant cęleſtes orbes Mundique moles, admoueri nunc ad ſordes pedum viliſsimi hominis detergendas, ecquis non admiretur? genua flectere ante homunculos eam ſupremam Maieſtatem, quam proni, ac pauidi adorant, atque venerantur cœli principes: & oſculabunda labia præbere eorum pedibus, eaque labia, vnde perrennem hauriunt beatæ Mentes ſuccum beatitatis, ac mella delicij, ecquis non vehementer admiretur?

Quod fecit Deus homini ex ſe ipſo ſolemne conuiuium munificentiſsimi

Prin-

Principis exercuit munus, atque opulentius, quam Rex Aſſyrius *diuitias, & gloriã regni ſui oſtentauit*: at cum pedes abiectorum hominum abluit, terſit, oſculatus eſt: Ita eum non puduit ſeruientis hominis officium adimplere: vt inſolitum dilectionis, nouumque humilitatis argumentum, ipſi homini præſcripſerit ad falſam omnis faſtus doctrinam proculcandam, & quaſi pedibus proterendam.

Agite, quæſo vos, attenta hic mente paululum conſiderate ſingula huius tàm miræ dilectionis, & humilitatis officia. *Surgit à cœna*, qui ſedebat in ſolio maieſtatis: *deponit veſtimenta ſua*, qui cœlum luminis indumento ornauerat: *accipit linteum, eoque ſe præcingit*, qui aureis Stellarum Zonis aſtra illigauerat: *ponit aquam nunc in peluim*, qui ante Mundi molitionem, cũ *ſuper aquas ferebatur*, orbem ex ordine diſpoſuerat: *accidit ad pedes diſcipulorum*, lauat, tergit, deoſculatur, qui ſolus excelſus poteſt diluere ſordes animarum, eaſque *oſculo ori ſui* æternum beare. Qua in re parum ſibi videbatur procumbere ad plantas amantium hominum, & amicorum: niſi etiam peruoluatur ante pedes nefarij inimici, proditoris ſceleſtiſsimi, ac perditi hominis Iudę Iſcariotæ: vt ita amore odium laceſseret; ingratum gratia prouocaret: & maleficia beneficijs rependeret.

Admirabatur, & merito fortaſsè admirabatur Simon Petrus Homo Amicus,& cæterorum Coriphæus hoc tam nouum, hoc tam inſolitum pontificalis cœnę ſpectaculum, in quo Sympoſiarca diuinus,non de more capiti delinendo vnguenta, & flores; ſed pedibus detergendis aquam, & linteum administraret· certe quidem ille tunc ignorabat, quod poſtea futurum erat, vt ſciret ſymbolum, ac myſterium: à Deo homines ſic laceſsiri, ad piæ ſanctæque abiectionis congreſſum: ò verè mirabile generoſæ demiſſionis ſpectaculũ! in quo profectò tamquam Anthei ſi velint homines exerceri, voluntario in terram caſu altiùs reſilire poſſunt, & & cum ipſo cęleſti Alcide in paleſtra virtutis contendere, ac decertare. Sic enim exemplo magis, quam verbo diſcipulos ſuos diuinus Præceptor edocuit, præſtare ſocijs eadem officia pietatis: comprimere ſuperbiam! deijcere animorum elationem: abijcere veſtimenta cogitationum humanarum, ac veluti calceamenta quædam malarum cupiditatum deponere: vt ita digniùs nobis liceret, aut cum ſanctiſsimo ductore Moyſe locum ſanctum attingere, aut Agnum immaculatum feliciùs, quã populus Iſraeliticus, comedere, atque deguſtare. Dixi.

MA-

MAIESTAS DEMISSA
SEV
ORATIO
IN COENA DOMINI
HABITA PISIS.

QVID nouæ rei hodie contemplamur. N. Venerabiles Patres, & Sacræ pietatis Cultores? lacrimis admiſcetur riſus; mæſtitiæ componitur lætitia: appetit funus, & apparatur conuiuium: ſurgit Maieſtas, & procedit ad pedes: hymno tamquam Domino applauditur cui ſibilo poſtmodum tamquam Mancipio exploditur. Gaudendum, & dolendum, vt vnius amoris officio obſequamur. E gaudio gemitus, e conuiuio conuicium, e celſitudine demiſsio! Proh inſtar monſtri prodigium! Amat Deus, & *plus*, quam par eſt, hominem amat; quem etiam præ nimia dilectione enititur, vel multo cum diſpendio vindicare in libertatem, & tamen homo parum gratus, atque minus amans Deum ipſum Hoſtibus vili pretio captum dare molitur. Sternit Herus mancipio menſam opiparam omnibus delicijs: ſtruit Hero ſeruus Crucem

cem onuſtam omnibus ſupplicijs: Præbet ſe ipſum Chriſtus vitalem cibum ſuis, & iucundiſsimum potum: cum vnus ex ſuis ipſum proponit ad feralem prædam, & acerbiſsimam poenam: manus admouet nefario ſceleri perfidus Iſcariotes, pro quo fidelis IESVS manus ſuas ſalutari officio deeſſe non patitur: præparat ille pedes ad conculcandam diuinam pietatem, cum loturus iſte pedes Diſcipulorum ſe præcingit ad eſercendam miram charitatem! ſordes obdurato animo ille contrahit, cum ſordes iſte corporis illius diluit, ac detergit. O monſtrum nuſquam viſum; numquam auditum! Quæ tam aduerſa vno hodie theatro ſpectacula intuemur? Contendit cum homine Deus, ſed amica contentione: contendit cum Deo Homo, ſed hoſtili prælio: deponit benignus Deus priſcæ ſpolia vltionis: aſſumit malignus Homo nouæ arma impietatis: vibrantur in tam diuerſo certamine vtrinque tela, quæ diſpari tamen ictu important vulnera: feritur homo à Deo ad vitam: petitur ab homine Deus ad mortem: & quem in fine ſentit vere inimicum, in finem vere amicus maxime dilexit: O ingens circa hominem diuinæ clementiæ incendium! O miſerandum humani ſceleris in Deum exitium! Siccine præmia poenis compenſantur? Siccine par meritis gratia redditur? Chriſtus
cum

Digitized by Google

cum omnia illi Pater dediſſet in manus, non quidem manus, ſed pedes Diſcipulorum lauat: Homo vero, qui nihil boni præ manibus habet, pedes ſuos adhibet, vt Satellitum armatas manus in Chriſtum accinat? Calcari Præceptor tumorem docet ad humilitatem; Diſcipulus ira tumens amplius effertur ad ſuperbiam. Proh ſpectaculum mirandum! miſerandum!

Qui ſciebat à Deo ſe filium exiſſe, atque ad Deum ſe Herædem gloriæ pergere, non modo Dei dominantis voluit munus exercere; ſed neque puduit hominis ſeruientis officium adimplere, vt quidem addiſceret homo, qui olim ſe ex nihilo eductum non ignorat, alienæ dignitatis faſtum non affectare, ſed ſuæ conditionis demiſſionem agnoſcere, & animi deponere elationem.

Contemplemur, quæſo vos, hic paululum attenta mente, quam ſummiſse ſe gerat cum vili homine excelſus Deus! vt ita forte ad eius exemplum noſtri mores facile componantur; Surgit à coena, qui ſedebat in Solio Maieſtatis: ponit veſtimenta ſua, qui cum in forma Dei eſſet, ſe ipſum exinaniuit: accipit linteum, ac præcingit ſe, qui formam ſerui non dedignatus eſt ſuſcipere: ponit aquam in peluim, accidit ad pedes Diſcipulorum, lauat tergit, qui ſolus Omnipotens animarum ſordes poteſt diluere. O ingens

Digitized by Google

dominicæ humilitatis exceſſus , quem merito Simon Petrus , perſtricta eius mentis acie, nequit ſuſtinere, cuius quidem rationem potuit aliquando ignorare;conſcius autem poſtea,quando nimirum exemplum ſibi datum intelligit, vt quod Magiſter non dedignatus eſt facere,eius neque pudeat aſſeclam Di.ſcipulum : & quod exercere munus nō erubuit Chriſtus Dominus,non erubeſcat exercere Chriſtiſequa ſeruus: *exemplum dedi vobis,* inquit ille, *vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Atvero probe animaduertamus , quid eſtquod fecerit : lauit pedes Apoſtolorum : ſic enim , qui eorum veſtigia ſectantes diuino cultui addicti ſumus , probe admonemur, humanos quoſcūque affectus , quibus quaſi pedibus terram conculcamus,prorſus eſſe abluendos , vt *ſpecioſi euandant pedes euangelizatium atque euangelizantium bona.* Dixi

Digitized by Google

CONVICIVM ET CONVIVIVM
SEV
ORATIO
IN COENA DOMINI
HABITA PISIS

VIDISTIS hodierna luce, V. P. vitale à Domino apparatum conuiuium, quando funeſtum ſibi præparabatur conuicium: animaduertiſtis, vt reor, ſymbolum; tenuiſtis probe myſterium: an quia ſuauis conuiuij dulcedo acris conuicij amaritiem compararet? an quia inſtaurata Thracum conſuetudine lautum ferculum lætum funus commitari oporteret? An potius nihil mortis ſuplicium horreret, qui tam ſolemne ſympoſium celebraret? Quid igitur deſcenſurus tamquã Pancratiaſta in aciem iniuriarum, antea Chironomus inſtituit menſam epularũ? Siquidem hoc ſolemni epulo, hoſtibus triumphatis, tantum Victores donabantur: quid ante pugnam, nedum victoriæ triumphum, pluſquam pontificalis cæna peracta eſt?

Audio mihi quidem reſponderi quod hiſce ſacroſanctis diebus frequenti me-

Digitized by Google

moria ſolemus repetere, & crebris vſurpare ſermonibus: Hoc nimirum extiſſe *Dei ex hoc mundo migraturi ſingulare in nos dilectionis argumentum; hoc diuinæ beneficentiæ erga homines relictum poſteritati monumentum: hoc expreſſum amoris, & conſignatum noſtræ memoriæ teſtamentum; in quo tota Dei amantis munificentia humano Generi elargitur; in quo tota ſupernæ gratiæ traditur hereditas: inquo totum perennis gloriæ pretium oppigneratur.*

Magnum ſane myſterium! ingens profecto Sacramentum! conuiuium certe omnibus neceſſarium! in quo quidem multo ſatius, quam in perfecta Regis Perſarum cęna nemo non obtinet, quidquid ſibi eſt in optatis. At vero, ſi audiretis, dum dixero, hoc conuiuium àduerſus conuicia eductum propugnaculum: oppoſitum in hoſtiles impetus aggerem, obiectum contra ipſius mortis vulnera clypeum, atque haſtam, admiremini fortaſſe quod cum bello nihil plane conueniant conuiuij bellaria: nihil cum funere fercula. Sed tamen Philoſtratus, veteri ac celebri fama depictor ea effigie conuiuium expreſſum voluit, vt iuuenis videretur venuſta ſpecie, qui haſtā manu oſtentaret armatam quaſi defenſionem conuiuarum deſponderet, atque hoſtium minitaretur propulſionem.

Chriſtus laceſſitus conuicijs iam iam

iam in certamē egreſſurus, ecquo præſidio ſeſe muniret, niſi haſtato conuiuio, cuius profectò vi tam vires quam virtutes confirmantur; tam præſtigia, quam veſtigia hoſtium quæcunque cōteruntur. Hoc ipſum præſagiuit animo Regius Vates, dum *hanc menſam aduerſus eos, qui ſe conturbarent, apparatam agnoſcit*. Hoc Myſterium quotidie recolit Eccleſia, quæ ab hoc ipſo conuiuio robur, & auxilium depoſcit, cum ſe bella hoſtilia premunt.

Fingite in præſentia Chriſtum videre pugnaturum aduerſus hoſtium contumelias quam propte, quàm hilariter claſſicum canit; milites conuocat: armamentarium reſerat; nouum genus armorum excogitat: quo ſe fortiter induat: hilariter menſæ accumbitur, abluuntur pedes, conuiuium ſolemne inſtituitur. Inde propemodum animus eo refertus, mens eo munita, non ſine hymno, non ſine cantico in certamen deſcenditur. In illud, inquam, certamen, in quo qui vincit, ſane turpiſſime ſuperatur: qui ſuperatur, ſane honeſtiſſime vincitur: Sic enim Diogenes ille Cynicus nouit etiam prudenter philoſophari. O plenè nouum, O planè admirabile diuinæ Pontentiæ inuentum! conuiuium conuicium ſuperat; ferculum funus; amor amaritiem! Sin autem quomodo iſthuc fiat, vltra quærimus inuenire, id vnum poſſumus dum-

duntaxat intelligere;Omnipotens quod fecit Deus neminem percipere inquirendo ; quemlibet aſſequi venerando . Dixi

VER AVTVMNALE
SEV
ORATIO
DE FLORIDO ORTV VIRGINIS
HABITA IN COLLEGIO NAZARENO .

NAZARENOS Alumnos naſcenti hodie Virgini crepundia, dixerim, candidatæ eloquentiæ oblaturos , Quid ſi non oporteat præfari verba , ſed .
Manibus dare lilia plenis!
Quandoquidem ipſa ſibi arridenti Infantulæ in Nazareth loco florido
Blandos fundunt cunabula flores:
Ipſumq. Nomen Virginis
Cum roſis , violiſq. natum ,
Vel in hoc fructuoſo Autumno florenrem Veris pompam oſtentat, ac mirum ſuauitatis odorem ſuæ longè ,
late-

lateque afflat. Quidni inſtaurentur anni? beentur animi? In Vaticanum collem virentem auſpicatæ fœlicitatis oliuam noena Columba deportat: inter aurea lilia ipſa Innocentia mirandum floreſcit; Ita ut poſthac Sapientum lycæa merito certo neſciant; Autumno, ne; an Veri acceptam referant exordientis mundi meliorem conditionem? Redire cum Virgine Saturnia regna, aurea ſæcula ecquis non ſentiat? Auſpicatus à vetula Anna nouellus Annus ſolem ſuum in Virginem vt vidit abire, ita congaudet inter autumnales fructus vernos quoque flores germinare.

Erumpit ecce tandem, e ſenili, ac ſterili viſcere fœcunda Virginitas, quaſi granoſo è cortice Roſa in celſos faſtigiata obeliſcos; erumpit, inquam, inter luteos apices purpurata Roſa, auſim dicere, autumnalis, quæ ſola inter flores cum pulcherrima fructificet, fructus honoris, & honeſtatis paritura, digna eſt, quæ alijs omnibus imperet, & meritò cæterorum florum Regina imperiali paludamento ſummo Principi in delicijs deſtinetur. Hęc eſt illa Virginitas, quæ florens egreditur Virga de radice Ieſſe, quæ fœcunda, vel ſine radice floreſceret, ac niueos liliorum alabaſtros germinaret. Quæ opulenta, vel ſine ſemine ardentes Roſarum pyropos conciperet

ret, ac pleno ſinu gemmaret. Vnde candidus, & rubicundus emanaret, non campo dignus, ſed Cœlo floſculus. Virga, quæ hiſce floridis geminata apicibus, melius, quàm illa Moyſis, conterit teterrimas ſerpentium ceruices; ne amplius fallax herba veneni inficiat humanam propaginem. Virga, quæ verius quam haſta Achillis in roſeum, ac vitale medicamentum conuerſa, quem Æua vulnerando exanimauit ad mortem, iſta ſanando animat ad vitam. Agite ergo, Auditores, quos Nazareni in Nazarenæ ſuæ Virginis natalitijs eloquentiæ floſculos Infanti delibant, aurea beneuolentiæ veſtræ Zona anneĉtite in faſciculum. Proh quàm iucundus! quàm venuſtus redolebit, renidebit, inter benignos fidei veſtræ Fauonios, inter ſuauis auræ Zephiros! Enimuero humanis coloribus diuina eius ſpecies quid picturari fas eſt? Partus eſt, non tam naturæ Omniparentis; quam Dei Omnipotentis: nec qualem Palladem à Summo Iouis vertice natam architectati ſunt mendaciorum Parentes; ſed qualis antea diuino conſilio meditatus, ex prouida æterni Numinis mente, ante omnes æternitatis colles parturiebatur. Donec ſine vlla nubecula in lucem editus, floret, fulget, floridius, quàm in campo flos, ſplendidiùs quàm in Cœlo lux.

Et

Et audebit fortaſſe aliquis hanc diuinam ſpeciem coloribus delineare? Neſcit Zeuſis; ignorat Apelles: nihil ſcit Parraſius. Quandoquidem humanam Demetrij Poliocretis formam pro dignitate delineare potuit pictorum quondam nemo. Et audebit ſaltem aliquis dicendo, verbis deſcribere? In Harpocratem euadet Mercurius: in Angeronam abibit ipſa ſuadela. Quid ita? quoniam formoſiſſima humanæ maieſtatis modum decora proceritate adhuc paruula excellit, ac toto vertice ſupra eſt: cuius gratia, non vt quondam Helena fabuloſe; ſed nunc verè ſe ipſam in Diuam commutat; quam ſane modulata pictura adumbraſſe reor, qui cecinit.

O quam te memorem Virgo: Namque haud tibi vultus
Mortalis: nec vox hominem ſonat, ò Dea certe:

O Diua certè Virgo, quæ infantula nec vocem ſimilem omnibus cum lacrymarum rore ſemittis plorans; ſed roſea labra explicans, dum riſu cognoſcis parentes, non tam tibi Auroræ, quàm naſcituro ex te Soli videris applaudere, atque dignitati tuæ congratulari.

Quam Deus ipſe ſuo dignatus amore eſt, Pro qua non profectò Theſeus regiam duxit fortunam deſpicatui; ſed ipſemet Deus, quaſi nouellus Iacob

ſer-

ſeruilem capit ſortem, nouoque amoris prodigio filiam, parentem, ac ſponſam te ſibi ſuam principio delegit. Neque mirandum, cum in paruo tuo corpuſculo, tamquam in parua tabella coloſſea diuinæ cuiuſdam venuſtatis magnitudo omnibus ex partibus perfecta concluditur, atque emicat: quia cum aurea Venus de forma informis nil contendat: de dignitate indigna Minerua nihil. Attonitos ædium ſuarum ſpecioſa pulcritudine ingredientes voluit Menelaus Græcorũ quondam ductor. Quid? Summus Imperator Deus, qui huius Nazarenæ Virginis geniale viridarium virginalem thalamum ſibi deſtinauerat, qua arte architectatus eſt? quo opificio molitus? qua ſpecie fabricatus? iam non,

Elyſios miretur Græcia campos,

Iam iam pudeant v: lupinarium Alcionum hortorum ſuorum oblectamẽta: pudeant mendacem Adònem ſuorum deliciæ: nec amplius Babilonica Semiramis iactet miracula pẽſilis horti: Cœleſtis illa Dei manus concinnauit ſibi hanc Virginem in cœleſte Elyſium, in Diuinum Paradiſum: vbi.

Zephiris melioribus halant.

Perpetui flores, Qui non tam terris. quàm Cælo ſpargunt, & ſpirant odorem, & amorem:

Scilicet illi formam ipſe dedit, qua fœmina naſci

Nulla

Nulla poteſt, operiſque ſui concepit amorem.

Vt nemo certè contemplator non admiretur inſolitam in hoc vernanti theatro diuinæ Maieſtatis quandam architecturam: ſiquidem (diuinus ipſe Plato loquitur) nouit ipſa natura omnibus aptare corpus moribus, & actionibus accomodatum: humana humanis, cæleſtia cæleſtibus conueniunt. Pluſquam Cœleſte eſt illud opus, quod melius, quàm Cœlum capax Dei domicilium, & delicium eſt. Fingite Auditores vos videre oculis vernantis huius Theatri ſpeciem, in quo miro prodigio ſydera decertant floribus: vultus Solem æmulatur: Aſtra caput coronant: in fronte micat Iris ad ſupercilia: in oculis coruſcant ſydera, vernant in genis roſæ; admixta vbi candidant lilia, in labris corallia arrident; ebur cum ebano ſociale triumphat; ſic nigra quidem, ſed tota formoſa accinitur, quam fuſcam formoſitatem iam non Apollini, ſed æterno Soli, Qui eam quaſi alter Apelles mira vmbra decolorauit, iure conſecraret Vetuſtas. Mirum quantum inter lactentia lilia ferruginei hyacinti: inter niuea liguſtra pallentes violæ intermicant! mirum quantum inter tenues nebulas aurea flamma Solis affulget? Tranquilla nocte, ſudoque aere auratæ ſtellæ fulgurant. Inter imbres, & vm-

vmbras diſcolor Iris magis magiſque enitet; cum oſtro. & alabaſtro quàm pulcre eſt carbunculo!

Parcite Auditores: nequeo aliter delineare huius diuinæ Charitatis archetypum, ſed longè quid venuſtius oculis veſtris vidiſſetis; Si modo naſcentem tantæ venuſtatis ſplendorem videre non obcæcati potuiſſetis. Expectatis me aliquid amplius dicturum? quod patet oculis laudare quoquo modo fas fuit: quod viſum fugit; & intus latet, declarare nullo modo. Roſas, lilia, gariophilla, & reliquos venuſtiſsimos flores, quos concluſæ animi areolæ germinant, colligere niſi ſummo Principi ſuo pollice non licet. Solum homini conceſſum eſt procul longè eorum fragratiam inhiare. Suſpicite admirandum Heliotropium, nouam Clytiam, cum ſuo ſole circumagi; diuinos radios introſpicere: totius letitię lumine circumfundi; conſtipatam ſuis roſis, ac lilijs inter nebulas irradiantis glorię naſcentem rapi: neque cæcutire, neque caligare ad diuinæ lucis intuitum. O ſi ego linceus tantam Infantulæ Virginis ſpeciem, inter haſce coruſcantes nebulas intuerer: ò quanto pulcriorem, vobis ſpeciem exprimerem! Sed verò ſcrutatorem Maieſtatis iam iam me gloria opprimi ſentio. Alio vel inuitam neceſſe eſt conuertere intuitus aciem, O igitur

tur

tur, tu ſaltem Nazarena Virgo florentis tui nominis odore, ad quem nos Nazareni volentes accurrimus, trahe, attrahe cunctorum animos in amęnum meritorum tuorum Paradiſum, vbi præſta inter eius ſpirabiles delicias reſpirare, ac ſperare vernantem perenni fœlicitate immortalitatem. Dixi.

IN NATALITIIS
B. M. V.
ORATIO.
HABITA ROMÆ.

ERVMPIT hodierna die ad communem iucunditatem e ſenili, ſed ſpecioſo: e ſterili, ſed ſplendido maternorum viſcerũ cortice, quaſi flos campi, ac roſa miſtica pulcherrima Virgo MARIA, mox paritura genitrix pretioſum lilium cõuallium; ad cuius odorem ſuauitatis genus noſtrũ mortali oppreſſum ęgritudine reficiendum fuerat, atque recreãdum. Pullulat quaſi Virga de radice Ieſſe, quæ vel ſine radice floreret, & niueos Liliorum alabaſtros germinaret.

Na-

Naſcitur Stellarum ſatellitio, ac ſyderum agmine Regium caput coronata, quam purpureo palludamento inſignitam, Sol aureo fulgore circumueſtit, & *ſicut dies verni flores Roſarum circumdant, ac Lilia conuallium.*

Naſcitur ſicut Luna ſuo ſplendore perfecta futura humanæ noſtræ naturæ argenteo gratiarum lumine Reparatrix. Conſurgit quaſi Aurora roſeis decorata germinibus Æterni Solis Prænuncia optatos dies ſalutis allatura. Exoritur veluti floridis armata apicibus haſta, contritura teterrimam pugnantis aduerſus genus humanum Draconis ceruicem. Quinnimo hæc eadem haſta, melius quam illa Achillis, in vitale medicamentum conuerſa, quem Eua vulnerando percuſsit, ſanando animet ad vitam. Itaque merito tantæ Virginis Natalitium, immenſum Orbi gaudiũ importat; in quo renouatur hominum natura ad virtutem: corroboratur ad ſalutem: reuocatur ad vitam. Gaudeamus ergo in tanto, non dicam humanæ, ſed diuinæ Virginis natali die, atq; cum ſumma exultatione decantemus illi nouum canticum ex puro corde depromptum. *Quia Dominus fecit ei magna, qui potens eſt*, qualia homines nec mente capere, nec linguis poſſunt exprimere. Dixi.

Digitized by Google

STELLA ORIENS.

SEV

ORATIO

DE VIRGINIS ORTV.

HABITA ROMÆ

IN COLLEGIO NAZARENO.

ECCE redit, Aud. candidiſſima dies Virginei Natalis, quando ego cogor . . .

. . . *Vela dare retrorſum*,

. . . . . *Et curſus iterare relictos*.

Immò verius . . . . *antiquo me includere ludo*.

Virgo Nazarena, quæ hodie naſcitur, à Nazarenis Alumnis iure depoſcit ad ſua . . . . *cunabula flores*: hoc eſt candidatæ eloquentiæ, quaſi crepundia, quibus pluſquam annuum beneuolentiæ in eam ſuæ, ac pietatis vectigal impendant, quod biennio ſoluere temporum infortunia prohibuerunt.

Feſtiuum igitur genethliacon Nazarenæ Infanti de more decantaturus Nazarenus Alumnus, huc in veſtrum conſpectum ampliſsimum audeo conſcendere;

dere ; neque tamen,vt olim ſurgentem Roſam, quæ tota pulchra ore arrideat, aut naſcentem Auroram, quæ tota blã-da,ſpecie oblectet · ſed exorientẽ Stellam, quæ tota propitia ſuo lumine, noſtras calamitates auertat ; inter tot lumina Romanæ Curiæ ipſam demonſtrauero .

Quid enim aliud, MARIA , infantis nomen , interpretatur , niſi *Stella* , quæ nullius erroris conſcia , motu ſemper rectiſsimo è terris in cœlum conuertitur ? Adeſte , quæſo vos , paululum attento animo , atque interea aſpiret mihi innata animis veſtris benignitatis aura , qualem ad lucem tam beneficam aſpirare oportere , vos ipſi adiudicabitis .

Naſcitur MARIA ſicut *Stella* , quam diuinus vates orituram *ex Iacob* multo ante prædixerat : ſicut Stella, inquam , Maris,quæ ſola ſerenitatem temporum afferat feliciùs quidem,quam quę Neptunni Stellæ , aut claritatis prænunciæ, aut tempeſtatum indices Poetarum commentis fingebantur;Enimuerò nullus eſt in hac luce cymmerius:ſine vmbra illuceſcit : ſine tenebris oboritur : vmbras fugat ; diſsipat tenebras,& noctem ipſam conuertit in diem ; vt veriſsimum cælitùs Oraculum accinat :

Noctem ſicut diem illuminari .

Aſtrum quidem benignum , quod non excęcat , ſed recreat ſpectatores : non hebetat;

hebetat; ſed acuit obtuſus: illuſtrat oculos; non oblædit viſus: lux etiam ſplendidiſsima tamque Solis exorientis quæ nemini noxia eſt; lethifera nemini; omnibus ſalubris, ac vitalis affulget.

Iucundum ſanè ſpectaculum! Auditores, omnium oculis delectabilis aſpectus! frontem exporrigite, & cor ipſum, (auſim dicere) faciat hiſtrioniam, dum plauſibiles, ac lætos dumtaxat Stellæ huius illuceſcentis ortus rerum prædicit, ac portendit euentus. Iam fugatis vmbris: dilutis tenebris: diſſipata nocte: ſudo aere: tranquillo cœlo: ſereno lumine, inter aureos candores, & argenteos ignes veluti propitium ſydus, ſine labe, ſine lue, nobis ſplendeſcit Virgo Nazarena, tota pulchra, tota blanda, tota decora: ſi enim Stellam quamdam *luminis eſſe aggregationem* quidam philoſophantes ferunt, vt propterea minimam neſciat labem pati, aut nullum admittere interitum.

Ecquis ignorat in MARIAM, tamquam in mare aquarum omnes gratias confluere? omnem lucem congregari? & quidquid illuſtre eſt, quod nequeat fęcem, aut finem pati, affluentiſsimè accumulari? an non quotidie omnes hanc maris Stellam omnis gratiæ plenam ore pleno decantamus? ſalutamus? Animaduertite, hoc myſterium, quod Aquila illa cęleſtis Ioannes potuit inconniuentibus oculis dumtaxat

 con-

contemplari. Habet hæc Stella ſub pedibus Lunam; quoniam inter ceteras ſola exoritur, tota pura, & diuturnæ lucis ſemper plena. Habet circum ſe Solem, quo veluti aureo paludamento veſtitur; quoniam Auito Regum ſanguine nata, tota celeſtis diuinæ lucis particeps arguitur. Habet Stellas duodecim pro capitis corona; quoniam, ſi Stellas antiqui deos putabant, atque æternas celi inquilinas, qua alia corona celi totius Regina coſtipanda fuerat; niſi ſemper lucido celicolarum (vt ita dicam) ſatellitio? aut mauultis credere ab huius ſemper beneficio, ſemper puro Stellæ lumine, ipſas Stellas, ne vnquam veneficæ, ne vnquam impuræ viderentur, lucem propriam haurire maluiſſe. Sciebant enim hanc vnicam Stellam ab omni labe, ac lue oriri mundam, & immunem; cuius profecto ſalutarem ortum totus orbis cum ſibi perſentit, nouis gaudijs feſtiuiſſimus exultat. Tunc etenim noua rerum ſeries cepit ordiri; tunc alia Mundi facies ridere; tunc redire ſæcula ſaturnia, pluſquam aurea: eouſque vt neſcias an celum in terram deſcenderit; an vero ſeſe terra in celum commutauerit. Quid ni! huic quaſi celo perfectiſsimo abſque vllo defectu, quod luminis deliquium nullo vmquam tẽpore patiatur, ipſe Sol, ipſa Luna, ipſæ Stellæ vel in terris obſequantur à

Sci-

Scilicet illa erat, non vetus ac mendax, ſed noua, & verax Cęli Regina, Iuno ſalutaris, quæ non tam terris, quam Cœlo exoriebatur. Inter Deum atq; hominem media; vt diſsipato rerum diſſidio; diſiecto malorum chao: ima ſummis; terrena cęleſtibus pluſquam herculeo nodo feliciùs iungeret, ac trabali, vt aiunt, clauo firmius copularet. Illa illa Iuno Soſpita, cui templum Roma erexit ampliſſimum, iure potiori quam Antiquitas, cum in grauiſsimo peſtilentiæ tempore, quando lues extremum Italiæ exitium minabatur, à mortis prope faucibus ereptos populos, atque Vrbes, vitæ ſoſpitati reſtituerit. Vos vos accepti nuper beneficij memores (vt veterum monumenta litterarum prætermeam) Romani, Partenopæi, Ligures, cui per veſtram fidem, ſalutem vitæ veſtræ acceptam referitis, niſi tam benefico, tamque propitio, qui fulſit in Virgine, ſplendori? quo ita orbis ſalubriter afflatus eſt; vt pene omnibus populis, & ciuibus exhauſtus, ſtatim refici, ac recreari diuina eiuſdem aura ſeſe mirabiliter præſenſerit: neque aliud in tam luctuoſa calamitate, in tam turbida tempeſtate malorum leuamen Italia inuenerat, quam illuceſcentis huius matutinæ Stellæ, huius cęleſtis Cynoſuræ ſydus intueri benignum ſibi, ac ſerenum, quo indice ad portum ſalutis appelle-

ret, atque rediret. Et certe hoc Nazarenum Collegium benefico hoc lumine afflatũ ab omni pariter morbo liberatum; ſi quis noſtrum dubitaret, ingratus foret, atque beneficiorum immemor culparetur. Hypocratis ſententia eſt, niſi noctù Stellarum luce, aeris craſſitudo, ac denſitas rareſceret, diſiecta animantia cuncta demoritura. Ecquis neſciat, Auditores, niſi MARIAM veluti *Stellam* lucis ſuæ claritatem indicaſſet, vt culparum caliginem diſſiparet, in tenebris, atque vmbra mortis, in qua tanquam in nocte procumbebat, depreſſum, totum genus humanum fuiſſe deperiturum?

Adfuit proculdubio, adfuit inter tot morborum turbines, & malorum procellas MARIA, Stella Maris benefica, & ſalutaris, cuius ſuauiſsimo afflatu diſſipatæ ſunt noctes, expurgatæ ſunt auræ, fugatæ ſunt lues, redditus aer vitalis, pulchriores dies, meliores Soles. Nanque Sol latrauerat ſatis in Sirio lætalique morſu, ac leonina cauda plures vrbes flagellauerat,

. . . . *Radijs vrentibus vrbem.*

At vbi fulſit in Virgine, aut in Sole Virgo refulſit, deſæuientem Canis rabiem, Leoniſque ferociam, toto è Cęlo diſcuſſit; vt ad libram benignioris luminis dies, menſes, annos, ac tempora moderaretur. Sic Aquilonis aſperitas procùl amandatur. Sic Auſtri ſua-

nitas adamatur ad delicias illius horti conſeruandas, in quo

. . . . *inſcripti nomina Regum* .
Naſcuntur flores . . . .
Et Zepheris melioribus halant
Perpetuæ ſegetes . . . .

Hinc fortaſſe, quam in puriſſimo æthere ſpicam Virginis Stellam luceſcere Aſtronomici philoſophantur. Ego MARIAM quodamodo appellauerim, cuius virginitas benignis radijs terram ipſam fęcundauit, vt fructum ſuum afferret melle dulciorem, & fauo. Niſi vos Auditores malueritis credere illam Nauem Cęlo, veluti Stellam non errantem; ſed e longè (hoc eſt de ipſo cęlo) portantem panem ſuum, quo non tam anni, quam animi locupletantur: non tam corpora, quam mentes recreantur. Certe Stella eſt MARIA non Amaltæa, quæ mentitum Iouem nutriuerat; ſed Virgo Nazarena, quæ IESVM vbere aluit, & verum Iouem, Mundi totius Seruatorem lacte depauit. O vere Stella ſalutaris! ò vitale ſydus! cuius fulgor, & aſpectus totus ſuauis eſt, totus ſalubris, quo cum profecto benefici Iouis, & Veneris planetæ nihil audeant contendere, claritate minores, virtute non æquales, dignitate multo inferiores.

Quid amplius à me expectatis Auditores? mementote fuiſſe, qui opinabantur non eſſe, quæ oculis ſubijciuntur,

 tur,

Digitized by Google

tur. Siderum corpora; ſed radiorum quaſdam, (vt ita loquar) reflexiones, quæ in aere ſimilem quidem ſyderi ſpeciem referant; at illam imaginem ſyderum vmbras eſſe radiantes: Ita quidem MARIAM, quam vobis hodie Stellam demonſtraui; reputate à me verbis, quaſi fucis, ad imaginem fuiſſe adumbratam, non autem coloribus ad viuum expreſſam: *omnis enim decor eius ab intus* illuceſcit. Vnde amens eſſem, ſi mihi mens eſſet ſcrutari eius intimã pulchritudinem & veluti vmbris eloquẽtię velle ad veritatem delineare.

Tu Virgo Nazarena, MARIA, Stella Maris, tu Cynoſura noſtræ ſalutis, Stellarum omnium prima, & princeps, cũ ſemper lucida, plus luminis feras, plus etiam vitalis caloris habes, diſijce aerem gelidum, & nocturnum; ſcilicet glaciem, & mentis caliginem, vt ſaluti ſemper, ac vitæ locus nobis accomodus relinquatur; & ſi Plotinus Platonis aſſecla non contemnendus Philoſophus aſſerebat Stellas vota hominum cognoſcere, & preces exaudire; Tu, quæ Stella es plus quam Angelica mente prædita, hæc noſtra ſalutis deſideria cognoſce: exaudi tuorum preces filiorum, qui inter horum temporum turbines collocati, non aliam Cynoſuram intuemur, quam te cęleſtẽ Virginem, quæ noſtrum vitæ curſum ad tutum dirigas æternæ portũ felicitatis. Dixi,

ORTVS

Digitized by Google

ORTVS AVRORÆ.

SIVE

ORATIO

DE VIRGINIS NATIVITATE.

HABITA ROMÆ IN COLLEGIO NAZARENO.

AD Solem exorientem, Nos tamquam cohortales Aues occinere, ab hoc ipſo loco audiuiſtis N. N. iterum naſcente eiuſdem Solis Aurora, velut Anſeres obſtrepere, quid adhuc nō grauamini? At verò ſumma humanitas (quæ veſtra natura eſt) noſtras quamquam ſtrigoſas voces, non patienter modo tolerare viſa eſt; ſed propemodum commendare. Vnde rurſus, conceptis animis, in communem noui luminis applauſum, niſi concinere ſuaue aliquod genethliacon; ſaltem conſtrepere candidatæ eloquentiæ crepundia Nazarenæ Infanti, Infantes Nazareni, non vtique veremur: ſcilicet nouam lucem exorientem nouum gaudium, ac tripudium aſſociari conſueuit. Iucundum ſpectaculum, atque hominum oculis delectabilis aſpectus: quando

dilutis tenebris, fugata nocte, ſudo aere, tranquillo Cœlo, inter aureos candores, roſeum terris iubar Solis afflat Aurora: quando omnia ex tetro tumulo, in lætum thalamum, conſurgunt, atque reuocantur. Quando volucrum agmina, tamquam tenui gutturis plectro concertantes, dulcem concentum modulari mutuò contendunt, ac ſi naſcentem lucem communi gratulatione conſalutarent. Tunc Cœlum inter purpuræ pyropos, & candoris liguſtra phrygiato opere coruſcat: Tunc terra inter viroris ſmaragdos, fulgoriſque roſas miro artificio triumphat. Quod nimirum finis nocturni horroris exceſſit; quod acceſſit initium diuturni gaudij. Aurora eſt *aurea illa hora* qua dimicante ex aureo Solis igne omnia inter radiantes luces aureſcunt. Aurora eſt *Aura illa rorans*, qua aſſurgente omnia inter albicantes pruinas in vberem copiam diffluunt. Agite quam pulchrè micat aureum hoc ſydus! quantam à ſe diffundit in omnia rerum gratia venuſtatem roſeum hoc Aſtrum!

Ambigeres raperet ne roſis Aurora ruborem;
An daret, & flores tingeret orta dies?

Non aliter, Aud. quam *Aurora valde rutilans vernantibus lilijs, ac roſis circumdata*, in haſce vitales auras Virgo Nazarena progreditur, quæ abeuntis noctis terminum mortalibus affert, quæ

I. ineuntis

Digitized by Google

ineuntis diei exordium auſpicatur; quæ verum Solem paritura, non quem cęlo affixum oculis quotidiè cernimus; ſed quem ante omne Aſtrum genitum, æternis ſplendoribus affulgentem, credimus. Ad huius diuinæ Auroræ admirabilem ortum aurea ſęcula redeunt, lucemque concipiunt ſalutarem, qua hominum felicitas inſtauratur nunquã peritura. Longè abit atra nox ſterilitatis; redit prope candida ſerenitas vbertatis: aſflant auræ diuini flaminis; cęleſtium ſplendores Charitum affulgent: ſpiritales volucres concinunt: vniuerſa rerum ſeries innouatur; ſerenat aer: mare tranquillatur: vernat humus: cœlum ipſum effloreſcit. Fingite A. hanc diuinam Auroram, è geniali thalamo, tãquam è gemmato Oceano in lucem emergi: quam ſubito eius pulchritudinem admiratura omnis Natura occurrit! in oculis corruſcant ſydera: in labris corallia arrident: vernant in genis Roſæ: in fronte Iris emicat: Aſtra caput coronant: corruit ante pedes cum ſuo argento Phæbe: neque reliquorum luminum Princeps cũ auro abeſt; qui regia paludamenta contexit, atq; exornat. Quid Poetæ commentorum Architecti roſeas tantum manus, ac lacertos Auroræ tribuunt? Quid Themidi pedes argenteos? Quid Iunoni vlnas candidas? Quid glaucos oculos Palladi? Quid alijs alias ſpecies

aſſingunt; vt ſpeciem aliquam dignam imperio Dijs attribuant? An non huius diuinæ Auroræ manus *teretes ſunt plenæ roſis, & hyacintis?* an non *caput eius aurum optimum?* an non *vēter eius eburneus vallatus lilijs?* tota ſpecioſa eſt, tota formoſa, cœlique, terræque digniſſima principatu. Hanc nouam Auroram nouam Helenam dixeritis Aud. cui non egregius pictor coloribus Apelles; ſed ſupremus rerum Artifex Apollo ſplendoribus omnem pulchritudinem, omnem decorem effinxit, vt quidem *vera inceſſu pateat Diua* qualem fortaſſe Romani ſtatis hymnis, ac ceremonijs, cèu diuturni candoris Numen melius coluiſſent. O certè *aurea hora*! in qua, cum ſubito apparuit hęc Auro- ra ſtygij fures, immanes canes, ac peſtes vmbram mortis arbitrantes infernis receſsibus ſeſe recondunt, atq; obtrudunt. *Aurea certe hora*! quæ ægros mortales recreat, quæ imbelles homines confirmat, quæ mærorem animis abſtergit, quæ mentibus extinguit ardores! O ſi eam Atlantes populi, aliquando ſuſpexiſſent, nunquam diris imprecationibus Auroram compellaſſent quæ mater non eſt Solis illius, qui feruidis caloribus regiones ad omnem moleſtiam exurit, ſed qui iucundis ſplē doribus ſuis, mentes hominum animoſque afflat ad omnem prope delectationem. O Aurora certè *Aura rotaas*!

rans! ex cuius amabili lucis aſpectu candidæ, & pretioſæ margaritæ concipiuntur! quæ cœlo dumtaxat pretium ſuum, & valorem adęquant. Quid? ſi ros lucis, ros Auroræ eſt, ex quo manna illud cęleſte Dijs pluit, quo humanum genus enutritum oblectatur, & obluctatur in Angelorum delicijs, ac ludis? Subeat vobis in mentem, Aud. quod cum Angelo Iacob tamdiu in arena verſari, & obluctari victor non potuit, quam diù Aurora Cœlo propitia non illuxit, qua ſtatim exoriente, non amplius detineri; ſed vltrò dimitti cœleſtis Athleta precibus ab homine depoſcit; qui tamen abire prius è paleſtra liber non potuit, quam ipſe *de rore Cœli, ac pinguedine terræ Iacob* trophea felicitatis, ac victoriæ ſuæ, tamquam in theatro extollat. Agant nunc Tyrij alioqui ſuperſtitioſæ gentes Auroræ gratias immortales, ac veluti diuino Numini ſacris Altaribus, victimas peragant, quando in certamine de Principatu ex ante capto matutinæ lucis aſpectu Regna ſibi, atque Imperia auſpicati ſunt: enimuerò humanam naturam in aſpectu naſcentis Virginis, noua ſpe roborari, & prope reuiuiſcere ita cernimus; vt cum ipſis Angelicis mentibus de poteſtate contendentem triumphari, & victorem acclamari, quandoque audiamus. O igitur *Aurea hora*! O igitur *Aura rorans*, Infans Na-

Digitized by Google

zarena, quæ veluti Aurora, vel primo mane, ſine vllis nubibus, ita coruſcas, vt procul omni nebecula, æterni quoque Solis aſpectum ad omnem lætitiã intuearis. Age iam, lux tua, lux eſt vehiculum, cœleſtium omnium virtutum, cœleſtium omnium felicitatum. Tibi nos hodiè tamquam Aurorę diuini Solis prænunciæ, non quidem ex veteri Hetruſcorum Aruſpicum pręſcripto, ſed ex Diuina Oraculorum veritate neque vino, neque ſanguine; ſed melle (quodam ſcilicet animorum noſtrorum dulcedine, ac pietate) religioſè ſanctèque litamus. Vtinam nos, qui toto pectore lucis æternæ beneficia adſpiramus, conſequi tuis auſpicijs mereamur. Dixi.

Digitized by Google

ROSA ORIENS.

SEV

ORATIO
DE VIRGINIS ORTV.

HABITA ROMÆ
IN COLLEGIO NAZARENO.

NASCENTI hodie in Nazareth loco florido Infantulæ Virgini cuius Nomen: *cum roſis violiſque naſcitur*, & ipſa, *blandos fundunt cunabula flores.* Ecquod aliud Nazarenos Alumnos decet accinere Genethliacon: niſi *loqui*, vt aiunt, *Roſas*, *& manibus dare lilia plenis*? Auroram exorientem anno ſuperiori naſcentem Virginem ex hoc ipſo loco, non ſuperſtitioſo Aegyptiorũ more, ſed vera cum animi pietate, gratijs, atque laudibus proſecuti fueramus: At nunc,

Ambigimus, raperet ne roſis Aurora ruborem,
An daret, & flores tingeret orta dies!

Propterea hoc Anno *loqui Roſas*, Nazarenæ Virgini Nazarenos oportere exiſtimamus: nihil enim amæniùs ad voluptatem; nihil ad hilaritatem iucundiùs; nihil fructuoſiùs ad vtilitatem præfari nos poſſe arbitramur, quam cum

cum illibatæ Virginis quæ (teſte Victorino) *Flos eſt de ſpinis; ſed ſpina carens*; Diuinum ortum, veluti Roſeum ſpirare odorem; inſpirare Amorem, loquimur. Illa eſt *Roſa*, cuius exortu, commutata tempeſtate, nouus inſtauratur Annus: noua lætitia complentur animi, vt non tam, repente vere, quam florente Autumno, Charites roſis abundent. Illa eſt.

Roſa Flos, odorque Diuum:
Hominum roſa, eſt voluptas:
Decus illa gratiarum,

Quam cum inter ferrugineos verborum meorum, auſim dicere, Hyacinthos; inter pallentes ſententiarum violas delibamus, ſpiret quidem in nos lenis, ac mitis benignitatis veſtræ Aura optabilis, ac Zephirus ſecundus.

Prænuntia veris ineuntis, lætitiæ ſymbolum, prima Floræ filia, florum Regina, cultaeſt apud veteres, vel ſpinoſo ſatellitio circũuallata *Roſa*; plantarũ decus, terræ riſus. At vero Virgo Roſa florens dum naſcitur, nulla primigeniæ labis ſpina præcingitur, Dei potius opus, quam Naturæ partus: Hominum, Angelorumque delicium: Cœli Regina gaudium affert rerum generi vniuerſo: Errumpit enim è ſenili Annæ vtero, quaſi granoſo è cortice roſea Virginitas, in celſos faſtigiata obeliſcos, inter luteos apices purpuraſcens; vt ſene-
ſcen-

ſcentem annum ſua nouitate reſtauret, & meliorem mundi exordientis molitionem fæliciùs in ipſo vernanti Autumno auſpicaretur. Hæc eſt ipſa illa *Roſa*, quæ cæleſti rore fœcunda pleno ſinu gemmas germinat, ſiue ad pretium captiuorum: aut gemmant flores ad delicium animorum. Surrexerat olim in exordio naſcentis mundi ſine ſpinis Roſa; verum nullo pænè interuallo in Protoparentes contumaces aculeis armata, ſcelus vlciſci videbatur; neque tantum luxuriantibus comis oculis blādiebatur, quantum pungentibus aculeis manus offendebat. At Virgo Roſa ſuæ Primigeniæ reſtituta naturæ, ſentibus omninò immunis, tota pulchra ore arridet; tota blanda ſpecie oblectat. Multis nominibus proſequi naſcentem Virginem per ſummam laudem, ò quantum, ò quantum poſſumus! Appellare eam radiantem inter obſcuras nebulas, *Stellam*; *Lunam plenam*, inter Noctis tenebras; *Auroram corruſcantem*, venientis Solis prænuntiam: *Solem fulgentem*, ante reliqua ſydera: inter denſas nubes, *Cæleſtem Iridem*; ſed nulla appellatio mihi aptior videtur, quam *Roſam* hodiè in Terris vernantem prædicare, quæ dum in huius lucis auras editur, non eſt qualis *Roſa*, quam vna dies aperit, & conficit: ſed quæ diutiùs, quam ſæcula omnia perennat. Roſa, cui haud qua-

quam

Digitized by Google

quam vanum eſt florere ſine fructu, quę fructus eſt honoris, atque honeſtatis paritura. Roſa, quæ non ſentibus armata, colligentes manus feriat, ſaucietque; ſed diuino rore perfuſa, omni cuſpide carens, odore ſuauitatis ſuæ, ipſa vulnera curet, & ſanet.

Roſa (Auctore Plinio) è ſpina verius; quam è frutice naſcitur, tota pulchra, tota formoſa, quam ideò Veteres puritatis ſymbolum conſtituiſſe viſi ſunt. Virgo è ſpinoſo quidem ceſpite humanæ procreationis ſurgit; ſed fucum nullum habet, ceruſſam nullam; immò natiuo, proprioque ſplendore coruſcat; qualem dicebamus è nocturna caligine ſine nube Aurora pulchriorem: qualem ſine vlla nebecula Sole puriorem: clariſſimo ſpeculo quàm ſimillimam. Agite Aud. Mecum ipſi in Roſam tepentis Cæli filiam mentem, oculoſque conuertite: Quantum eius amænitas viridarium nobilitat, ac locupletat! quantum illa ſub Auroræ decidentis ortum rubet incluſa granoſo cortice! qui ſublimi, editoque ſolio ſtipitis intumeſcens, atque in virides alabaſtros faſtigiatus, aureo diademate redimitus; paulatim dehiſcens, purpurea labra explicat, quæ luteos apices in calicis medio complectuntur: atque ideò inter Liliorum candores, dulcem violarum ferruginem, Liguſtrorum lac, alioſque ſoauiſſimo-

rum

rum florum colores, Roſa illuceſcit, atque omnibus iucunditate germinibus, ſpecie antecedit, quaſi vere iam vſque ab ipſa natura cunctorum Regina florum, cum imperio, & corona, nata eſſe videatur.

Suſpicite nunc, & à Terrenis Cæleſtia, ab humanis diuina contemplamini. Naſcitur Virgo Nazarena, ſua ipſa dignitate longè pulchrior, longè formoſior, cumque ad diuinæ lucis radios, quibus illa tota circumfunditur, roſea labra explicat, riſu cognoſcit Parentes, ſplendetque floridius, quam in campis Roſa: floretque ſplendidius, quam in Cælo Aurora: Sic

Ambigeres raperet ne roſis Aurora decorem, An daret!

Atque ita, non tam Terris, quam Cælo ſpargit, & ſpirat odorem, atque Amorem. Vidiſſetis vultum Virginis niue candidiorem: oculos gemina Sydera, ſeù binos Soles æmulari; vernare in genis Roſas: corallia in labris arridere; ſpecies adeò mirabilis, vt non tam ipſa Natura omniparens, quàm Deus Omnipotens eam poſſit auſim dicere, admirari. Non enim illa penſilis Horti miraculum erat: non deliciosi Adonidis; non fabuloſi Alcionis delicium; ſed mirum quoddam ſapientię opus: partus quidam ſingularis omnipotentiæ.

Iam

Iam ſileant biferi rubicunda Roſaria Peſti:
Iam non Elyſios miretur Gracia campos.

Virgo illa *Roſa* eſt, non genialis horti: ſed Cœleſtis Paradiſi delicium; quæ cuiuſdam venuſtatis magnitudine opulenta, omnibus numeris perfecta emicat, ac virentibus quaſi folijs, dum Cælo Terræque arridet, mærorem omnem abſtergit; copioſam lætitiæ ſegetem animis aſpergit.

Quid! Aud, ſi quod de Roſa Pòëtæ fabulis commenti ſunt, nos ex veritate in Virgine planè confirmemus? Alabaſtro non diſſimilem naſci Roſam finxerunt, Niuique ſimillimam, albedine, & candore præditam. Aſt vbi alatum Amoris illud delicium Adonis in Deorum conuiuio ſaltaret, & choreas duceret; alis fortaſsè craterem Ambroſia, & Nectare plenum euertiſſe, quod effuſum in Roſas, earum candorem in purpuram commutauerit. Adeſte animo, Aud, & fabulæ myſterium ipſi mecum intelligite.

Vix nata erat in Terris Virgo Nazarena, tota quidem pura, tota quidem candida; cum ſubitò alis quibuſdam animi ſui cæpit in Cælo; *ludere coram Deo omni tempore*; ad illas cæleſtis menſæ Epulas, ad illas diuini conuiuij Dapes animo pſallebat; pſallebat mente,

do-

donec tandem ſuauiſſimo Diuini Spiritus nectare perfuſa, alabaſtros roſarum in pyropos conuertit; & quæ alba puritate illuceſcebat, purpurea charitate exardeſcit: ita, vt candida, & rubicunda, non amplius campo digna, ſed Cœlo Roſa effloreſcat. O miraculum! O Prodigium! Quantam inde dignitatem; quantam prę cęteris maieſtatem hauſiſſe creditis Auditores? Tantam, quantam nemo poſſit, non dicam verbis enarrare; ſed neque mēte complecti: vt quis facile dulcem quemdam in ſimilitudinis errorem adduci poſſit: Quibus illa delineamentis humanis fortaſſe, an cęleſtibus videatur conformata. Namque *haud tibi vultus*

Mortalis. . . . .

. . . . O Diua certè!

Cuius ego admirandam ſupra naturam pulchritudinem, ac venuſtatem adumbrare vocibus nō amplius valeo. Quæſo, ipſi vos animo intuemini, contemplemini, admiremini. Quanta herclè verò lætitia mentes perfundet? Quanta ſuauitate animos complebit! Quam blanda arridebit! Quam ſpecioſa effulgebit! Vtinam iubeat nos Nazarenos, tamquam nouellos Hectores, non in galea pro ſigno Veneris Roſam geſtare; ſed in ipſo corde ſemper gerere pro ſigno Virginis: Vt enim ipſe à canum morſibus per eandem

vin-

Digitized by Google

vindicabatur: Ita nos per hanc à Trifauci Cerbero vitiorum liberabimur: & quam ille de Achille referre non potuit, nos de hoſte Tartareo victorìam reportabimus: & ſicut roſarum fragrantia fugari Vulterres rapaces, ac perimi, teſtatur Clemens Alexandrinus; ita ex odore Virgineo impuros animorum affectus dificere, ac perire experiemur. Dixi.

CÆLESTE VIRIDARIVM.

SIVE

ORATIO

IN ANNVNCIATIONE VIRGINIS HABITA ROMÆ IN COLLEGIO NAZARENO.

INGREDIMVR hac verna tempeſtate, Nazareni ſuaue olens aſpectabilis huiuſce vniuerſitatis Viridarium, mira quidem floriditate exornatum: vbi ambitioſam florum amænitatem admiramur: Vbi iucundam colorum gratiam intuemur: Vbi candidum liliorum ebur; dulcem violarum ferruginem, delectabile liguſtrorum lac; regiam roſarum purpuram

ram contemplamur; Vbi denique omnium ſuauiſſimorum venuſtate florum inter ſpirabiles zephirorum auras optandum in modum oblectamur. At verò inter hæc, ecce nobis aliud Cæleſti amænitate Viridarium . . . . in quo *Zephiris melioribus halant. Perpetui flores.* . . . . ecce *Hortus ille concluſus*; ille *Paradiſus voluptatis*, in quo pullulat *flos campi*, *& lilium conuallium* (quem olim ex hoc ipſo loco odorandum, & adorandum mētibus veſtris detulimus) ità hodiè Nazarenos ſuos excipit, atq; odorum afflatu afficit, ac reficit; vt ad nouum iucunditatis oblectamentum, feſtinato curſu properantes, illuc ingredi ſummoperè gaudeamus; ibi namque pulcherius rutilat liliata roſarum purpura: ibi ſuauius emicat roſeus liliorum candor; ibi delectabilius illucet diſtincta florum gratia,

Quam neque frigoribus Boreas, nec Sirius vrit.
Aeſtibus, æterno quæ veris honore perennat.

Agite igitur; atque hoc Viridarium, ſiue mauultis, Cæleſtem Paradiſum ingredientibus, roſas ſine ſpina, ſine aculeo lilia fas eſt legere, Virgineaque zona, ſine vllo pollicis ictu, annectere in faſciculos; & inde *manibus dare lilia plenis*.

Deſcendit in amænum huiuſce Viri-

da-

darij ornamẽtum dilectus ille ab æterno Parente Genitus: deſcendit tanquam in Hortum ſuum, in aluum Mariȩ (cuius *nomen cum Violis Roſiſq; natum præcinitur*) Vt lilium humanitatis ſibi colligat, & ſua diuinitate illuſtret Genitricis floriditatem. Deſcendit in hunc animatum omni virtute Paradiſum; ad quem nullo vmquam tempore aditum habuit callidus inſidiarum ſerpens, qui in Paradiſo voluptatis humanæ propaginis extiterat violator: deſcendit, inquam, vt nouum Virgineȩ integritatis ſemen accipiat: quo noxia totius venenatæ naturæ germina deleat: quo ſuauitatem optatȩ ſalutis redoleat: quo nouæ gratiæ flores ferat, ac fructus referat. Quid ni deſcendat in hortum ſuum, qui exoptat commedere delicias ſuas? cibum ſcilicet paternæ voluntatis, qua genus humanum à morte reuocaret; ad vitam animaret? Quid ni deſcendat? ſi procul hinc ab hoc amȩno vireto eiectus Aquilo propellitur; vbi diſtricto fulmineo enſe ad cuſtodiã, ac tutelam excubat ſupremæ poteſtatis cæleſtis Cherubinus? Quò afflat Auſter ille diuinus, hoc eſt, ſpirabilis æternæ Auræ afflatus, quem ab Auſtro venientem Vaticinio Vates Habacùc prænunciauit? in quo ſuauis zephirus perflat aromata illa virtutum, quarum odorum fragrantia longè, latèque diffunditur, quæ hominum, & Angelorum

ſorum mentes afficit, vt feſtinanter currere exoptent ad gratiarum iucunditatem; quæ ipſius Dei olfactum quodammodo delinit; vt tamquam germinis floſculum ſe inſerat in hoc Paradiſo ad deliciarum oblectationem? Hæc eſt enim Auditores, terra Virginalis vteri floriferis, ac fructiferis germinibus refertiſſima, quam diuino Numinis afflatu præſagam Iſaci mentem præſenſiſſe crediderim, dum filij ſui floridam veſtem; ſacratiſſimam nempe Chriſti humanitatem, admiratus, odoratus; ſicuti pleni ſuauitate agri eius odorem prædicauit. At non eſt. plenus ſuauitate ager, floridior Mariæ Aluus? cuius ſpecies, & aſpectus, ſicut *Libani vernantis gloria*, inſpicitur? cuius fructus, *Fructus honoris, & honeſtatis*, concelebrantur? honoris videlicet, maternæ dignitatis; honeſtatis autem Virgineæ integritatis; Virginitas candidos liliorum alabaſtros imitatur: Maternitas ardentes Roſarum pyropos repræheſentat; vt meritò venter Mariæ, *eburneus diſtinctus Zaphiris*, hiſce gemmulis, & floſculis videatur, ex quibus quaſi ſertum, ac diadema connectit, quo Regem Cęleſtem Mater Virgo coronat in hac die deſponſationis vtriuſque humanæ, diuinæque Naturæ.

Quid igitur? ſi Virginem hanc Deiparam *Hortum concluſum*; vallatum vndique muro innocentiæ; cuſtodientem

ſalu-

ſalutaria generi humano germina, hodiè veneremur? hodie admiremur? Vtique Virgo Dei Mater ſinum ſuum omni amęnitate vernantem, cæleſti rore fęcundatum, non ſecus ac terram feraciſſimam aperit, quæ germinet, *qui paſcitur inter lilia*, Nazarenum. Ecquis non videat virginalem vterum Nazareno viridario conſimilem? vbi germinat noua Roſa: nouum Lilium: vbi rutilat nouus flos, noua lux; vbi Paradiſus totius felicitatis pleno vere floreſcit? Paradiſum quippe refert; *ſicut aceruus tritici, & vallatus lilijs* Vèter MARIÆ, in quo tamquam *in lectulo florido cubat dilectus noſter candidus, & rubicundus*, qui futurus perinde eſt noſter panis cibarius, quo reficiantur hominum non corpora, ſed mentes; non vires, ſed virtutes nutriantur. Quid? ſtrenuiſſimi Moyſis pedes arenoſum maris rubri littus in viridarium quoddam propè quaſi commutauerunt: *in mari rubro via ſine impedimento, & campus germinans de profundo nimio*: Diuiniſſimus Dux, ſanctiſsimus Infans caſtiſsimo Matris vtero conceptus, potentiſsimo attactu ſuo, omni gratiarum germine gemmatum gremium, tamquam Paradiſum perenni vere non decorabit? Quam quidem ſuæ diuinitatis, ac beatitatis rore pleniſsimè irrigauit? Deus immortalis! quanta amęnitate hoc viridarium coronatur! Quantus ab eo erũ-

pit

Digitized by Google

pit iugis gratiæ decor! Quantus æternæ ſloriditatis honor! cui totam florentis Libani gloriam: totum virentis Carmeli decorem dari affatim, ac tribui non ignoramus; proinde tanto nitore, tanto odore omnia replet, omnia complet; vt omnia pariter quaſi gemmato germinâtis felicitatis auro nobilitet, atque locupletet! O viridarium ſane admirandum! ſane deſiderandum! Quod imperium ſuæ fertilitatis iure retinet, & coronam! Quod ſine ſpinarum ſatellitio, ſola diuina virtute inumbratum, cunctis delicijs exornatum, cunctis diuitijs locupletatum, frondet, floret, fulget.

Ecquid amplius dixero, Auditores? fortaſſe ad huiuſce viridarij ornamentum inſitam Aaronicam virgam addidero? Quæ inter ſibila ſerpentium mutata in ſpicula, tandem poſt furorum turbines, floridum apicem extulit, & delicias foliorum, ac frondium explicauit? Præpotens egredientis Virgæ de radice Ieſſe hasta nõ fuit, quę truculentum inferni Draconis caput ſua virtute contriuit? Non eſt animata floſculis hæc Ieſſęa Virga, quæ vel in ipſo primordio naſcentis Germinis pietatis Violas, charitatis Roſas, puritatis Lilia, obedientiæ Gariophylla, humilitatis Hyacinthos, & reliquos produxit flores, qui ſemper retinuerunt natiuos ſuos colores, & odores? de cuius prætereà

virenti cortice aſcendit, & concipitur flos illibatus, qui odore ſuo nos animat ad medelam, & recreat ad ſalutẽ? cuius inter beatiſsimas voluptates tantummodo reſpiramus?

Agite ergo; quis huiuſce virentis Paradiſi floſculis fulciri non exoptat? Quis ſtipari hoc fructu Virginalis vteri ab eadem Virgine Matre enixè non deprecatur? Admirabatur Alexander Macedo penſiles Babylonis hortos, atque in perenne miraculum religionis conſeruabat. Admiremur nos multo magis innixum ſummo montium vertice hoc Viridarium, non quidem manufactum, ſed ſapientiæ Dei opificio conſitum; non fragilibus, ſed ſalutaribus floſculis animatum; germinibus, quaſi gemmis diſtinctum: pellucidis adinſtar ſalientis aquæ fontibus irriguum. Admiremur, inquam, atque in ſempiternum noſtræ pietatis myſterium venereremur; & quotidie magis venereremur; vt illuc ingreſsi illibatos flores polluere reformidemus, & ita reformidemus; vt inde copiam opulentam bonorum promanantem puris animis, ſinceriſque mentibus excipiamus. Dixi.

ROSA

ROSA SINE SPINA.

SEV

ORATIO

DE CONCEPTIONE B. VIRG.

HABITA ROMÆ IN COLLEGIO NAZARENO.

PRÆNVNCIA veris ineuntis, lætitiæque geſtientis ſymbolum habita fuit apud Veteres prima Floræ filia, delicium Hortorum, & Florum Regina Roſa, Aud. quæ inter ſpinarum ſatellitium, & cuſtodias, purpuram induit, quaſi imperiale paludamentum, atque in edito viridantis ſtipitis ſolio aureum apicis diadema extollit, & pretioſo monili coronata, regiam maieſtatem inter germina rore gemmata oſtentat. Verum enim vero armata acutis vepribus, tamquam aculeatis cuſpidibus, quantum blanda ſpecie, & labijs arridentibus allicere in ſe omnium oculos, & manus Amantium videtur; tantum manu cõtacta, dolorem ſimul, & horrorem infert, vel ſuiſmet Amatoribus.

. . . . *Spinarum vltricibus armis.*

Vulnera pertentat; conſtat quoque ſanguine tactus.

Cuperem hodierna die Aud. vobis (vt aiunt) loqui Roſas, eaſque pro gratiſſimo dono offerre ad animorum potius & mentis, quàm oculorum, & aurium iucunditatem. Sed verò Roſas non lethales, ſed illibatas, Roſas, inquam, ſine aculeis ſpinarum, quæ hilaritatem ſine luctu, lætitiam ſine merore, ſalutem ſine vulnere afferant: quales Roſas initio exordientis Mundi in amęniſſimo deliciarum horto floruiſſe candidas, & aculeorum immunes, mellifluus Ambroſius atteſtabatur.

Roſa huius generis Virgo Nazarena eſt, Aud. quæ primigeniæ reſtituta Naturæ, tota candida eſt, nulliſque ſpinis præcingitur; & licet è ſpinoſo Genitorum ceſpite conſurgat; ipſa tamen in ſe nullam habet hæreditarij ſeminis puncturam: concipitur enim veluti inter nocturnas caligines, ſed ſine tenebris, Aurora pulchrior, & ſpecioſior; aut etiam inter nubes, ac nebulas Sole purior, ac lucidior: diuino namque rore perfuſa ſatiùs, quam pretioſo opobalſamo, nullis auitæ labis ſordibus potuit attingi; ac ſi non Naturæ omniparentis partus; ſed Dei potiùs omnipotentis opus eſſet, ac diuinæ cuiuſdam bonitatis, & ſanctimoniæ ſpeculum.

Credite vos, credite eam videre, & contemplari radiantem veluti inter obſcuras

ſcuras nubes Stellam: Lunam non mutilo, ac decurtato lumine, ſed orbe pleno perfectam inter noctis vmbras: Solem radijs coruſcantem vndique inter cœli volumina: Iridem cęleſtem inter rorantes pluuias ſerenitatis nunciam: & tandem vernantem ſine ſpinis Roſam inter ſpecioſos flores; *tanquam flos Roſarum in diebus vernis*.

Agite: Virgo Roſa eſt ab omni lue, ac labe, tanquam ab omni ſente, & ſpina immunis, delicium cœli, ac terræ ornamentum; ſeges copioſa lætitiæ, & gaudiorum humano generi & Angelorum mentibus. Roſa quam Regibus amicam hieroglyphicum puritatis venerata eſt ſemper Antiquitas: ecquid enim purius Virgine poteſt excogitari? quæ gratiſſima ſummo Regi ſine floris detrimento, integritatis ſuæ allatura erat fructum honoris, & honeſtatis, neque diem vt Aurora, ſed Deum ipſum, vt Genitrix paritura. Roſa, quam florum Reginam conſtituit ipſamet rerum omnium parens Natura, atque ideo regiam ei venuſtatem contulit, & maieſtatem; ſic inter flores . . . *Micat inter omnes*

Velut inter ignes

Luna minores:

Nunc terrena terrenis; humana humanis; cęleſtibus cęleſtia conferamus: pluſquam cęleſtis, immo diuina Roſa eſt Virgo, quæ Cœlitum Hominumque Regina à Deo ſapientiſſimo opifice

Digitized by Google

conſtituta in campis Fortunatorum, ac Beatorum Elyſijs ita effloreſcit; vt propterea totam perfectam, totam formoſam ſine vlla macula compoſitam ad gratiam, efformatam ad miraculum intueamur: pulchriorem illam quidem, quam Helenam fabuloſam, in cuius admirandam pulchritudinem omnia delineamenta humanæ venuſtatis ſimul vna conueniebant.

Huic Virgini Virgilianum oraculum accini conuenientius poſſet (ſi fas eſſet profanis ſacra miſcere)

O quam te memorem Virgo: namque haud tibi vultus
Mortalis, neque vox Hominem ſonat: ò Dea certè!

O Diua certe Virgo! quæ vix concepta vultum non ex mortali origine deturpatum; ſed ex diuina gratia mirabilitèr exornatum expandit ad Naturæ prodigium: vultum qualem niue candidiorem, rubicundiorem ebore, zaphiro pulchriorem explicare decebat Virginem Nazarenam, quæ tota florida, tota amęna dignitati ſuæ applauderet, & tamquam Roſa dies lætitiæ prænunciaret, vernantemque Solem congratularetur: Roſa, quæ vel inter ſpinas ſine vlla ſpina tota blanda arridet, ac diuina potius, quam humana ſpecie hilareſcit: ſic non tam Campi, quam Cœli florem videtur imitari.

Antiquitas fingebat Helenam à Pol-

luce

luce minimè diſtingui ; ſed vnam eamdemque eſſe cum illo . Liceat mihi nũc Nazarenam Virginem cum diuina Sapientia quodammodo conferre , & titulis ijſdem compellare : *Conceptam ante Mundi cunabula, primogenitam ante omnem creaturam : ex ore Altiſsimi prodeuntem* . Adeo hæc cœleſtis Sponſa conformatione lineamentorum diuinum vultum ſpirat , atque indolem ! ò verè

Roſa flos odorque diuum ,
Decus vna gratiarum !

Roſa non genialis Horti, ſed cęleſtis Paradiſi germen ſuaue , atque pretioſum !

Iam ſileant biferi rubicunda Roſaria Peſti
Iam non Elyſios miretur Gracia campos .

Pudeant Semiramidem Babilonicam penſiles Horti : pudeant Adonidem ſuum viridaria voluptatis . Veluti in Paradiſo voluptatis , in Annæ Heroinæ vtero concipitur Virgo , vt Roſa , quæ nullis armata ſpinis , candida, & rubicunda diuino , humanoque ornamento efflóreſcit ad Hominum , Cœlitumque iucunditatem , ad totius noſtri Generis , ac Germinis reparationem . Vos Aud. eius admirandam ſupra Naturam pulchritudinem , integritatemque ,

Digitized by Google

quam ego nunc oratione adumbrare nequeo. Vos, vos ipſi intueamini, contemplemini, admiremini; atque dum blanda, & tota amæna viriditate, & gratia arridet, ſpiret in eam lenis beneuolentiæ, ac deuotionis veſtræ Zephirus, & Aura; vt ſuauiorem illa in vos ſpiret odorem, & Amorem. Dixi.



Digitized by Google

NVBES CANDIDA

SEV

ORATIO

DE VIRGINE ANNVNCIATA.

HABITA ROMÆ

IN COLLEGIO NAZARENO.

FESTIVVM aliquod Nazarenæ Virgini (quæ nuper Hominum, Cælitumque ter maximo Regi ſponſali fœdere coniuncta, tãquam Iuno ſalutaris ima ſummis, terrena cœleſtibus, pluſquam Herculeo nodo feliciter connectit; feſtiuum, inquam, aliquod Nazarenæ Virgini Nazarenus ego Alumnus epithalamiũ dicturus, Ill. Aud. congruum aliquod rei argumentum ſtudioſè indagabam. Quando, ecce mihi in Cœlum oculos extollenti videre videor, Nubem quamdam mirabiliter candidam, inſtar columnæ rutilantis efformatam, quæ cuiuſdam throni ſpeciem referens, ſolem ipſum complexa medium inter eiuſdem ſplẽdores mirum in modum refulgens, eiùs ardores ſalubriter temperans, eum ip-

ſum ſolem proximum terris deuehere videbatur. Hinc ſubito noua rerum ſeries ordiri: noua mundi facies redire: Hinc ſæcula pluſquam aurea inchoare: florere omnia: omnia triumphare vſque eò viſa ſunt; vt prorſùs neſcirem an cælum in terram: an terram in Cælum abire, ac tranſmutari mirificè ſibi plauderent.

Myſterium, ac ſymbolum, vel me tacente, probè intelligitis. Nubem mirabiliter candidam, ſolem ipſum complexam, eiuſque ardores obtemperantem Nazarenam Virginem repræheſentari, clarius vos ipſi perſpicitis, quam à me explicari fas ſit eloquio. Namque in ſacris Choris accini ſæpe numero audiuiſtis: *Apparuit Dominus ſuper nubem candidam*: atque ipſe Cęleſtis Sponſus quaſi ſibi blandiatur: *Thronus meus in columna nubis*. Si tamen vultis rem mecum attentius cõtemplari, adeſte animo, atque ad nubis candorem, ac throni maieſtatem veſtræ oculos mentis conuertite.

Conſueuit rerum omnium Dominator Deus ſuper Cherubim, ac Seraphim, tanquam ſuper triumphalem, & laureatum currum aſcendere, & inde aſtra moderari, ac terras. Ponebat quandoque ille ipſe præpotens in coloſſæa ſolis machina tabernaculum, ac ſedem ſuam. Nonnumquam ſuper præpetes ventorum pennas cæleſtia per-

cur-

currebat. Præmonebat ſimiliter illius Diuinum Numen Iris diſcolor

Quæ cum mille trahat aduerſo ſole colores.

Multiplicem quoque ſpem faciebat mortalibus diuinæ placationis; ſed verò poſtquam Nazarenam Virginem inſtar Nubis mirabiliter candidæ ſibi in thronum regium mira pulchritudine architectatur, & cunctis virtutibus, tãquam gemmis, exornat, in ea totus humanus, totus benignus Deus requiſcere, pro ſuis habet delicijs. Quid ni? ſi tota candida, ſine vlla labis nebecula, ſole ipſo ſplendidior, eius aſpectui hæc Nubes affulgeat? ad cuius quidem pulchritudinem erubeſcit vel ipſa argentea luna: palleſcit ſol aureus: ſtellæ, ac ſydera non rutilant; immo argentum, & aurum, pretioſa metalla vileſcunt: Et Adamantes, Zaphiri Chryſoliti, cæteræque gemmæ; & ſiquid gemmis inueniri pretioſius poteſt, nullo ſunt in pretio, nulla in æſtimatione. Hæc enim, vt candida margarita, Cœleſti rore conſperſa

Vel pretium gemmis addere ſola poteſt.

Myrmicidis olim quadriga decantata ſatis in hiſtoriarum monumentis, eò quidem mirabilior, eòque pretioſior, & vltra æſtimationem vita eſt, quò minutior in ebore ſculpta ad miraculum inſpiciebatur. Virgo Nazarena electa Dei quadriga, & *currus Iſrael*,

quanto ſibi humilior efficitur, tanto Dei capacior habita, complecti ſinu, & portare dignatur, *quem Cœlum ipſum capere minimè poterat*. Pretioſa fuit, & meritò Pyrri Agata, quæ nouem cum Apolline muſarum chorum, non ſine admiratione repræheſentabat: pretioſum, & Ormanis ouum, vbi quatuor, & viginti Numina affabrè inſculpta inſidebāt: ſed pretioſior Virgo Nazarena, quæ vnum, idemque verum Numen aluo Virginea concepit: Numen, inquam,

Quod totum latè complectitur orbem
Et quod non ſpatijs terra, non æquoris
vnda,
Nec Cœlo capitur.

O verè ſingulare miraculum! ò certè opus ſolius dicam, Omnipotentiæ! quod neque ſagax Naturæ ingenium! neque ingenioſę Polycretis, aut Phydiæ manus exprimere valuiſſent!

Intuimini nunc attentis animis, Aud. diuini operis maieſtatem, quam ipſe rerum opifex ſapientiſſimus ſua mente ab ipſa æternitate conceperat, & mox futuris ſæculis manu ſua fabricatam, atqne excultam expreſſit: qua enim arte putatis architectatam? quo opificio perfectam? quo ornamento decoratā? annon reputatis illam fore magis admirabilem, quam ſuperbi illius Cyri Regis Aulam, quæ tota aurea, tota gemmea Cœlum ipſum in laqueari cæ-

la-

latum, ita exhibebat; vt oculos omniũ haberet admirando ſpectatores? An fortaſſe creditis, potuiſſe Reginam Sabbam oculis, & animis hærere ad Regiam ſapientiſſimi Salomonis, & cũ pluſquam Salomon hic ſit, & Cæli Rex in Aula Virgineã reſideat, tanquam in ſuo regio tabernaculo, nos rapi extrã mentis animorumque ſenſus ad illius exceſſum dignitatis non credamus?

Date mihi hoc loco hanc veniam, Auditores, vt etiam ex prophanis quibuſdam monumentis rei ſacræ veritatem adumbrare poſſim. Ille male caligatus Caligola; ille inquam, Romani Imperij monſtrum, vbique terrarum templa Deorum ſpoliari à ſe, ac diripi cauſabatur: quoniam non niſi Romæ loco totius terrarum orbis pulcherrimo, pulcherrima quæquæ omnes orbis Incolas admirari oporteret. Agite nunc in rem noſtram: Architectatrix diuina Sapientia idipſum facere, alia tamen mente, viſa eſt: quando quicquid pretij; quicquid decoris; quicquid virtutis, ac ſanctimoniæ in alijs diſſeminatum ab ipſa fuerat, totum, totum colligens in vnam hanc pulcherrimam Virginem contulit, veluti in vnum pretioſum vnionem: hæc enim eſt de qua ſæpe decantatur: *Tota pulchra es, tota formoſa, & macula non eſt in te.*

Deſinite nunc Poetæ fabulari, deſinite de illa Iouis Pandora, cuies vas omni

ni lapide pretioſius omnium bonorum receptaculum ingenioſe cōmenti eſtis: quandoquidem ſine vlla fabularum fictione Virginem Nazarenam, omni gratiarum copia plenam vel ipſi Cælites veriſſimè atteſtantur. Deſinite & vos hiſtoriarum ſcriptores, deſinite Apellis Helenam ſummis laudibus vltro extollere; in cuius venuſtatem, licet nihil eſſet, quod poſſet amplius deſiderari: erat illa tamen ſolius cuiuſdā hominis fæminæ pulchritudo. In Virgine vero Nazarena, qui fulget decor admirabilis cum omnibus humanis ornamentis, totus cæleſtis eſt, totus diuinus: eſt enim candidus ille currus, quē vates Ezechiel viderat, & qui *ſub electri ſpecie* Cæli Regem deliteſcentem vehebat: ornatior quidem quam ſolis, quem graphicè deſcripſerat Sulmonenſis Poeta

Aureus Axis erat: temo aureus, Aurea ſumma
Curuatura rotæ: radiorum argenteus ordo:
Per iuga Chryſoliti, poſita ex ordine gemmæ.

Agite amplius, ſi lubet, Ethnicorum fuit illa ſuperſtitio; vt ſingulis Dijs veſtes ſingulas ſimplici colore imbutas contexerent: Apollini aureas: cæruleas Mercurio; Marti ſanguineas: aliaſque alijs eorum officijs accommodatas: vna tantum ex omnibus Minerua multi colo-

coloris veſtimenti cultum vendicabat; ac pro merito ſibi habuit Pallam, & Peplum Athenis, tam mira arte phrygiatum tot imaginibus, non depictum illud quidem, ſed quaſi animatum; vt non niſi Mineruam ipſam artificem habuiſſe videretur. Nunc iam veriſſimè intelligamus, quod ſiue qui in Cœlo, ſiue qui in terris virtute, aut gratia florent, eos ſimplici tantum, ac propè nudo ornatu ſingulos florere. Vnam Virginem eſſe, quæ omnibus ſanctimoniæ coloribus depicta, quæ innumeris bonorum meritis exulta, quæ cunctis virtutũ operibus mirabiliter exornata, quæ tandem circumamicta gratiarum varietate opus efficitur admirabile, ac ſignum magnum; vt *Fœmina circumdaret Virum*, & veſtem intexeret humanitatis diuino Verbo.

Sileant nunc orbis ſeptem miracula, quæ ſi denuo redirent, præ huius diuini operis ornamento, ipſimet ſui artifices irriderent. Ecquod enim opus diuinis, humaniſq; muneribus cumulatius poſſit excogitari? *in me*, inquit, *omnis gratia: in me omnis virtus: in me omnis fructus honoris, & honeſtatis*, O verè candida ab omni nubilo, ſole lucidior Nubes! ò thronus Dei omni decore, & ornamento excultiſſimus! quid ego amplius de tua poſſum pulchritudine, ac maieſtate effari? non ſic efflorct Hortulus omni florum amænitate decora-

tus : non ſic illucet Cœlum cunctis ſimul luminibus inſignitum. Vellem profecto plura de huiuſce Nubis candoris prædicare : vellem plura de cœleſti hoc Dei throno celebrare : ſed verò eò me deductum video, vt quemadmodum Moyſes ille Hebraici populi ductor ingredi tectum fœderis non poterat, *Nube operiente omnia, & maieſtate Domini coruſcante* : Sic ego ipſe mentis acie tantæ lucis, ac pulchritudinis fulgoribus perſtricta, amens eſſem, ſi mihi mens eſſet vltra progredi, atque in nube candida Virginis laudes vel leuiter adumbrare. Quandoquidem *omnis decor filia Regis ab intus*: ad quem tanquam ad Peplum Mineruæ reuelandum nulli fas eſt, niſi ſolis ſacerdotibus ad interiorem templi partem admitti. Dixi.

Digitized by Google

THRONVS GEMMATVS SIVE ORATIO IN ANNVNCIATIONE VIRGINIS.

HABITA ROMÆ IN COLLEGIO NAZARENO.

AVDIVISTIS ſuperiori anno ineunte Vere animatas loqui Roſas, A; cernite in præſentiarum viuaciores ridere Gemmas: Roſæ inter luteos apices purpurea labra explicauerunt ad loquelam: Gemmæ inter diſcolores acie micantia ora dehiſcent ad riſum: ita æque gratiſſima erunt auribus veſtris, atque oculis ſuauis Roſarum loquela, atque iucundus Gemmarum riſus: ita ſimul vtraque feſtiui temporis mira præbebunt oblectamenta.

Credo fore, vt vos memoria repetatis. A. ſymboli myſterium: vterum Nazarenæ Virginis, ſicut olim Paradiſum Roſis amænum, *& circumuallatum lilijs*, in hoc ipſo loco odorati ſumus: ita ſolium Geminis exornatum diſtinctum Zaphiris hodie venerabimur.

mur. *Venter eius eburneus diſtinctus Zaphiris.*

Quid ni Vterum Virginis MARIÆ gemmatum, atque ſaphiratum appellemus? in quo pulcherrima Gemma (qualem profectò pulcherrimum Infantem IESVM agnouit Clemens Alexandrinus) tamquam in candida concha reperta eſt. Gemma quidem multo fortunatior, quam illa Polycratis, quam in mare demerſam, mox fortuitò repertam, tandem Auguſtus Cæſar Concordiæ conſecrauit. Gemma eo rore concepta, quem Spiritus ſancti afflatus cælitus dipluerat. Gemma,

Quæ pretium gemmis addere ſola poteſt

Ecquid enim hac Gemma pretioſius? pretioſior illa eſt procul dubio, quam ea mirabili Reginæ Aegyptiorũ Cleo[illegible] gemma [illegible] quam ſingularem, atque vnicum Naturæ opus, Plinius prædicare non dubitauit: hæc enim proinde eſt vnicum, ac præcipuum Diuinæ potentiæ monumentum.

Notum eſt, quod ſcriptis mandauit idem Auctor. *Concharum nempè partus eſſe margaritas pro qualitate roris accepti. Rorauit Cælum deſuper*, in Aluum Virgineam, velut in aureum vellus; quid ni conceptura eſſet cæleſtem Gẽmam, immortalem Margaritam; diuinum Vnionem, cuius immenſo ſeſe pretio ad Naturæ miraculum locupletaret: vt merito Venter Virgineus, totus

gem-

gẽmatus,totus ſaphiratus illuſceſceret; illuceſceret,inquã,non duodecim tamũ gemmis, quibus ſacerdotale indumentum irradiabat; ſed pluribus, atque pluribus, infinitis prope modum,quot veſtis ſummi, atque æterni Sacerdotis amplior dignitas depoſcebat.

Enumerarem in hoc loco gemmas, quibus Vterus Virgineus Mariæ coruſcaret, quamuis me vehementer deterreret infinitus pene earum numerus, atque æſtimatio: Dicerem ibi ſmaragdum virere certæ ſpei, & caſtimoniæ ſymbolum: rutilare Topatium aureæ charitatis indicem, & inditium: illucere Adamantem ſinceræ fidei teſtimonium: ardere Carbunculum, qui tenebras noctis expelleret, & vmbras: micare Sardium,qui timorem fugaret: & tandem eniteſcere Iaſpidem, qui gratiam ſui animis conciliaret: niſi me vnus Zaphirus in ſui commẽdationem mira ſerenitate reuocaret, ſibique tanquam gemmarum Principi, ac Regi obſequi iure depoſceret.

Venter eius diſtinctus Zaphiris: Zaphirus enim eſt, qui inter gemmas ſummum imperij thronum portendit; & quaſi fatali quadam vi ab Ioue Regnum, (ſic veteres autumabant) ac ſacerdotium impetraret. Zaphirus eſt, qui Empireum orbem deſignat; atque ſuo eolore nitorem illius lucis ad viuũ reprehẽſentat; ſic enim natura compa-

paratum eſt, vt terra pariat nihil ſimilius cælo ſereno. O quam bene Vterus Mariæ diſtiuctus Zaphiris ſerenare viſus eſt; in quo diuini ſolis maieſtas ſerenum imperij ſui ſolium poſuit, & quieuit: in quo meliori fato, quam in aureato templo ſummus ille Rex, atq; Sacerdos Chriſtus initiatur: in quo tandem ſplendor ille, qui irradiat, non modo empyreum exæquat; ſed multo longius præcellit, ac præſtat.

Aluum Mariæ crediderim extitiſſe thronum illum, quem Zaphiro ſimilem pręſagiuit vaticinio Ezechiel; in quo tanquam in ſua ſede; tanquam in opere Zaphireo, quaſi Cælo ſereno Deus ſemel conquieſceret. O igitur vere gemmatus Vterus? ò verè omni gemma gremium pretioſius? quid amplius de tuo pretio efferre poſſum? ſi diuina potentia quidquid diuitiarum habuit, in te, velut in vnum contulit vnionem; qui ſicut gemmarum omniū æſtimationem ſuperat; ita pariter opulentiam tuam infinitis bonis accumulat. Vtinam & paupertatem noſtram mirandum in modum locupletet: quod vt præſtare dignetur Deus, te Virgo Nazarena Alumni Nazareni enixe deprecamur. Dixi.

IRIS COELESTIS
SEV
ORATIO
DE VIRGINE COELO ASSVMPTA
HABITA ROMÆ.
IN COLLEGIO NAZARENO.

ECCE vobis, Auditores, vt mihi hodierna die attollenti oculorum acies in ſublime cœli faſtigium, quo inclita Virgo Hominum, Cœlitumque Regina inſigni cum triumpho maieſtatis prouecta eſt, quam ſubitò admirabile inſtar prodigij, cuiuſdam ſignum offerri videre videor, quod olim antea apud Patmos Inſulam in ſcopuloſa Ægei maris rupe ſedens pariter viderat Aquila illa cœleſtis Ioannes. At enim credo vos in præſentia animis reputare, me hoc in loco velle innuere: *Signum illud magnum, Mulierem* ſcilicet *amictam ſole, ſub cuius pedibus Luna iaceat, atque in capite pro corona duodecim ſtellæ effulgeât*; Equidem non hoc tamen intelligo,

go, Aud. quamquam alioquin hoc ipſum ſignum Virginem in Cælo cum inſigni gloria triumphantem repreheſentare ad viuum poſſe videbatur. Aliud profectò vidimus, vt non minus vni Virgini glorioſum, ita multo ſanè nobis omnibus fortunatius, atque in hac potiſſimum celebritate iucundius futurum: quippe quod cum vniuerſo humano generi ſalutare, ac propitium ſemper illuceat, maiorem quoque hominibus gaudij, lætitiæque ſegetem importabit.

Quid ita? non enim vnum erat ex ijs cæleſtibus ſignis, quæ per obliquũ Cæli circulum annuo ſol itinere decurrit. Non vnum ex illis, quæ nos in Zodiaco cælata conſpicimus, idemque ſol per diſtincta menſium interualla ex vno in aliud tranſiens ſingula viciſſim illuſtrat. Non inuſitatum quoddam, ac prodigiale Cometæ inſtar, & crinitæ ſtellæ, quæ in ætherea regione conflata ſpectaculum gentibus eſſe ſolet, eademque terror.

Signum erat mite, placidum, benignum, quod neque metum flammeo rubore inferret, neque iniquo aliquo aſpectu nocumentum; immò vero pulchra quadam ſpecie, multis iiſdemque fauſtis coloribus picturatum, ſpem non incertam, ſalutem non infirmam, felicitatem non inanem, vel inter reluctantis fortunæ afflatus vniuerſo orbi

por-

portendebat: & ſanè quidem potiori fato, ſorte proſperiore, omine magis ſecundo, quam quod inter ſæuos procellarum fluctus, ac maris tempeſtates oppreſſis Nautis polliceatur leues auras, placidas vndas; felicem curſum, lucida ſydera, Caſtor, & Pollux, Helice, & Cynoſura.

At verò quorſum hæc? quid ego vos pluribus moror, Auditores? ſignum, quod ob oculos verſari proſpeximus, totum benignum erat, totum propitium, totum ſalutare, quod adhuc in Cælo apparet, quod adhuc in Cœlo feliciſſimè illucet; dignumque profectò eſt, in quod omnis noſtra contemplatio attentè hodie feratur, figaturque, dum hoc breui orationis compendio tamquam in tabula, quaſi verborum penicillo exprimere, ac deſcribere conamur.

Adeſte: *Ecce in Cœlo ſedes poſita erat*, in altiſſimo illo Empyrei vertice ſedes, inquam poſita erat; non qualē Poeta finxerat ſolis regiam, *Sublimibus altam columnis, claram micante auro, flammaſque imitante pyropo. Cuius Ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat.* Sed qua cùm neque Regium Dauidici Principis, imperantiſque Salomonis ſolium (*cuius ſimile nunquā factum eſt opus in vniuerſis Regnis*) conferri minima ex parte poſſit. In ea tam ſpecioſa ſede, qui ſedebat ſole ipſo ſplendidior, omni ſpecie for-

formoſior diuinam ſuam maieſtatem in pellucido quodam Iaſpidis lapide, ac ſardinis oſtentabat. Hunc ante in conſpectu Sedis: *Iris erat, & illucebat*, non velut ille Arcus multicolor, qui in roſcida Nube partim lucida, partim opaca ex radijs oppoſiti ſolis obſtantibus, ſeſe ſpectantium oculis pulcherrimum præbet: ſed quæ ipſummet Solem multiplici ſuo fulgore præiret; quæ cunctis Aſtris illuſtrior Lunam ſua pulchritudine longè præſtaret, quæue inſuper pretioſi cuiuſdam coloris, oriētiſque ſmaragdi ſpeciem, ac formam referre videretur.

Hoc erat ſignum, Auditores, hoc prodigium, hoc myſterium, quod hodie meis oculorum obtutibus offerri è Cælo dicebam. Ecquis non videat hāc cæleſtem Iridem, Thaumantis filiam, admirationis nimirum, antè Diuinæ ſolium Maieſtatis illuceſcentem Beatam Virginem fore, quam quotidie inter Deum; atque homines initi fęderis cæleſtem Arcam, nedum Arcum decantamus? Quis Iridem hanc Virginem non agnoſcat, ſignum clementiæ, ſignum pacis, non amplius in nubibus Cæli, ſed vltrà Cęli orbes ante ſupremæ cōſpectum diuinitatis conſtitutū! quæ media inter vtramque naturam, vt rerum omnium Regina totius Imperij facta particeps, atque conſors (veriùs quam homerica illa Iuno, quæ ſalutaris vene-

raba-

rabatur) ſumma imis, cæleſtia terrenis, humanis diuina conciliaret?

Quid ſi hæc ipſa cœleſtis *Iris* illa diuinę eloquentiæ Dea, eſt verax, non mendax, quæ apud ſummum Principē Deum, ſupremumque Iudicem hominum cauſas ſemper agat, res tueatur, ſarta, tecta omnia conſeruet? quæ ſit totius humani generis prępotens Patrona, per quam in nos ab eo bonorum omnium fontes quotidie deriuent, atq; perennes effluant? Enim verò Rex ille omnipotens minimè contentus eſſe videbatur, hanc Virginem Reginam, tanquam fulgentiſſimum ſolem, ac ſicut perfectam Lunam ante ſuæ Thronum Maieſtatis ad gloriam propè immenſam collocauiſſe, niſi amplius eam veluti ſpecioſiſſimam *Iridem* teſtem rocenciliatæ Naturę fidelem, ac perpetuum conſtitutæ cum hominibus amicitiæ teſtimonium ſibi pro ſigno proponeret: quæ quidem *fieret coram eo quaſi ſola pacem reperiens*, quæ pericula terrarum depelleret, quæ maris tempeſtates arceret, quæ fugaret contagionum lues, quæ bellorum ſtrepitus componeret, quæ tandem malorum omnium agmina euerteret. O verè nobis fauſtum ſignum! ò certè *Iris* propitia non tam fæderis, quàm felicitatis nuncia.

Agite, Auditores, diuina *Iris* eſt beata Virgo, quæ tamen cum nobis pa-

cem, ac felicitatem annunciat, ſmaragdo ſimilis viſa eſt, qui cum ſpei, & caſtimoniæ ſymbolum, ſignumque habeatur, vim etiam, ac virtutem habet expellendi cuiuſcumque veneni, & labis cuiuſque detergendæ: vt ita intelligamus omnem ſpem noſtram apud Deum conſeruandæ integritatis, & cõſequendæ ſalutis in eius poſitam eſſe. pretio dicam, an precibus? enim verò *dulce eſt illa decus Cæli, dulce terræ præſidium*, cuius ſummam pulchritudinem Cælites ipſi admirantur; cuius admirabilem opem ſæpiſſime homines experti prędicant; eumque omnes vna voce laudant, *qui eam fecit valdè ſpecioſam in ſplendore ſuo*: Nam quemadmodum, *Iris*

Mille trahit varios aduerſo ſole colores
Et totum inſigni decorat curuamine
Cælum.

Immò potiori imbre tota cum immadeat quemdam ſimul emittit halitum magis diuinum ex diuino, cui adſtat, ſole conceptum, ad quem comparari ſuauitas nulla, nulla iucunditas poteſt. Quidni? ſicut illa omnes flores, fructus omnes; atque herbas, quas occulta quadam virtute attingit, melioris, & ſaporis, & odoris efficere omnia dicitur: ita hæc hominum mẽtes diuinę quaſi ſationis germina, & participes rationis animos, quaſi ſurculos benigno ſuo fauore proſequuta me-

Digitized by Google

melioris naturæ reddat, qui pulchriores virtutum flores, & concipiant, & præſtantiores fructus pariant, & mores tamquam partus in laudabilem vſum conuertant? mira quidem eſt diuinæ huius Iridis vis, ac virtus!

Adeſte vlterius: Philoſophorum facile Princeps teſtatum ſcriptis reliquit, mel illud, quod vtile curandis morbis manna, nominamus, ab Iride produci, ac generari: annon huiuſce diuinæ *Iridis ipſa labia fauus diſtillans eſt*, cuius melle ſuauiſſimo non tam corpora, quàm mentes à curis recreantur, & morbis? cuius prætereà dulcedine piæ animarum cogitationes ab omni, mœroris amaritie liberantur? ita quidem iure merito poſſunt eam tanquam *Virgulam fumi ex aromatibus myrrhæ, ac thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij*, hodie Cœlo ingredientem decantare exultantes Angelorum Chori: quippe quæ tam odoris meritorum ſuorum vaporibus cæleſtem ignem felicius, quàm olim Prometheus in terras traxerat ad malorum omnium, quę ille inuexerat, eiectionem. O certè ſignum magnum Virgo in Cœlum Aſſumpta! ò miraculum ſingulare! ò cæleſte prodigium!

Verum, Auditores, qui eius venuſtatem admirari, qui vtilitatem amat experiri?

Integer vitæ, ſceleriſque purus, vt ſit

oportet: *Procul hinc procul ite profani*. Signum enim hoc magnum, vt audiuiſtis *Iris eſt* Virgo nullarum conſcia ſordium, amica ſolius puritatis, quæ ſimiliter in illo *ſedis poſita circuitu ſimilis viſioni ſmaragdina illuceſcit*, ac ſi morum caſtimoniam à nobis ita depoſceret: adeò enim Smaragdus vſque turpitudini aduerſatur, vt penitus frangatur, ſi quis eum in re turpi audeat ſecum ferre.

Vtinam hodie nemo noſtrum intra hanc ſacram Virginis ædem inueniatur vllis criminum ſordibus deturpatus! ò quam benignis diuinæ gratiæ imbribus hæc *Iris Cæleſtis* illius mentem irrigabit, fœcundabit? quam ſaluum, quàm incolumem omnibus cęleſtibus bonis fortunabit, proſperabitque! At ſaltem nemo ſit, qui contractas animo ſordes, quibus poteſt, cordis lacrymis minimum abluat; vt ſaltem pulcrò diuinæ Iridis aſpectu, & propitio magnæ Virginis intuitu non indignus frui mereatur. Sic tu

Annue Iri Decus Cæli, atque hæc Clemens accipe vota. Dixi.

LVNA

Digitized by Google

LVNA, ET ROSA.

SEV

ORATIO

IN ASSVMPTIONE VIRGINIS COELI, AC TERRÆ REGINÆ HABITA PISIS.

EO altius nunc temporis conuertebam mentis aciem, Audit. quo MARIA Virgo è tumulo ad thalamum, à ſolo ad ſolium, à mortalitate ad immortalitatem aſſumitur: quando ecce mihi prope ſubito quaſi picturatum Stellis innumeris (vt ſub tranquilla nocte, ſudoque aere ſolet) videre cœlum videor: in quo neſcio quid inſolitę lucis, atque peregrinæ maieſtatis à ſe effundit nitidiſſimum Lunæ Aſtrum; ita quidem vt nullam ſpeciem noctis præbeat, ſed clariſſimũ diei ſpectaculum: Eam ipſam Lunam abijſſe inSolem, vt credam, facile adducor. Cum ſane perſtricta oculorum acie, in terram cogor defigere intuitus. At enim alia rurſus nouæ rei ſpecies oculis opponitur: diſcolor innumeris floribus viridarium panditur, in quo

Iam
Pe
Iam
po

Virg
ci: ſed
quæ cu
opulen
emicat
Cælo T
nem ab
tem ani

Quid
fabulis
in Virg
baſtro n
xerunt,
& cand
Amoris
rum co
ceret;
ſia, & N
effuſum
purpur
mo, *A*
mecum

Vix n
rena, t
candida
animi ſu
Deo om
ſæ Epul
pes ani

LESTIS

TIO

E COELO
PTA

R O M Æ.

NAZARENO.

Auditores, vt mi-
e attollenti ocu-
ſublime cœli fa-
o inclita Virgo
que Regina inſi-
ieſtatis prouecta
rabile inſtar pro-
um offerri videre
tea apud Patmos
Ægei maris rupe
Aquila illa cœ-
n credo vos in-
tare, me hoc in
ignum illud ma-
e amictam ſole,
iaceat, atque in
ecim ſtella effel-
oc tamen intelli-
go,

inter liliorũ alabaſtros, inter liguſtrorũ ebur, inter varias totius amęnitatis gemmas, roſeus mira venuſtate pyropus luteo in Apice regiam maieſtatis purpuram oſtentat.

Totus animi pendeo, atque ambigo, an Cœlum Stellulis quaſi floſculis picturatum fulgentiùs floreat; an viridarium floſculis quaſi ſtellulis conſitum floridius fulgeat; an potius venuſtatem à floribus ſydera, quam à ſyderibus flores mutuentur: & poſtremo an ex Cęlo Stellas, an ex Viridario flores in faſciculos colligam, & filo quaſi zona orationis hodiè connectam.

Interea tamen quid myſterij noua res in ſe ſe habeat, quid arcani contineat, ſic mihi exquirenti audio tacitè aperiri: inter Stellarum lumina quam Lunam intueris inſtar Solis in Cœlo fulgere; quamque inter florum germina Roſam inſtar pyropi in terris micare, MARIAM agnoſce Virginem Reginam Cœli, ac terræ, Angelorum Dominam, atque Hominum; cuius maieſtas in Cœlo.

. . . . . . *Micat inter omnes*
. . . . . . *Velut inter ignes*
Luna minores.

Cuius dignitas mox in terris purpurat, ceu Roſa, cui

. . . *Nondum ſua forma receſsit.*

Immo potius ex vitali granoſi corticis tumulo excluditur, & in rubentes foliorum

liorum calathos diffunditur, vt in Paradiſo æternæ voluptatis Imperium ſui Principatus capiat, & Coronam.

Agite, quæſo vos A. & *Roſa* prius, quæ in terra floret, quam *Luna*, quæ in Cœlo fulget, ſymbolum mecum perpendite. Natura ipſa innatam Roſæ, purpuram donat, vt Regina omnium florum nata, ſpinarum cuſtodia, neque offenſa, ſed defenſa decus afferat, amorem ſpiret, beneuolentiam conciliet, lætitiam veris primam importet: mox Virginem aſpicite, quæ ſuopte Deiparæ iure nata rerum omnium Regina, è corpore, vt è cortice, purpureum faſtigiũ aperit, inde Angelorum, quaſi Liliorum, vt ita dicam, ſatellitio conſtipatur: tandem *inter nebulas gloria, quaſi flos Roſarum in diebus vernis*, purpurata coronatur. Hinc fingite prope eam videre ceu *Roſam* inter lilia in medio cuiuſdã genialis horti collocatam; admirari ad pulchritudinem, moueri ad amorem, ſuſcitari ad lætitiam, lætari ad amœnitatem, exultare ad odorem, applaudere ad eius honorem; ego enim vos iam iam video, atque audio tacite acclamare Regiæ Maieſtati: *Tu gloria Ieruſalem, Tu lætitia Iſrael, Tu honorificentia populi noſtri.*

Rurſus agite, atque altius mecum oculos attollite. Hanc *Roſam* Cœlo inſitam conuerti in plenam *Lunam* orbe puro micantem ſuſpicite: eam potiori

inter liliorũ alabaſtros, inter liguſtrorũ ebur, inter varias totius amęnitatis gemmas, roſeus mira venuſtate pyropus luteo in Apice regiam maieſtatis purpuram oſtentat.

Totus animi pendeo, atque ambigo, an Cœlum Stellulis quaſi floſculis picturatum fulgentiùs floreat; an viridarium floſculis quaſi ſtellulis conſitum floridius fulgeat; an potius venuſtatem à floribus ſydera, quam à ſyderibus flores mutuentur: & poſtremo an ex Cęlo Stellas, an ex Viridario flores in faſciculos colligam, & filo quaſi zona orationis hodiè connectam.

Interea tamen quid myſterij noua res in ſe ſe habeat, quid arcani contineat, ſic mihi exquirenti audio tacitè aperiri: inter Stellarum lumina quam Lunam intueris inſtar Solis in Cœlo fulgere; quamque inter florum germina Roſam inſtar pyropi in terris micare, MARIAM agnoſce Virginem Reginam Cœli, ac terræ, Angelorum Dominam, atque Hominum; cuius maieſtas in Cœlo.

. . . . . . Micat inter omnes
. . . . . . Velut inter ignes
Luna minores.

Cuius dignitas mox in terris purpurat, ceu Roſa, cui

. . . Nondum ſua forma receſsit.

Immo potius ex vitali granoſi corticis tumulo excluditur, & in rubentes foliorum

Digitized by Google

liorum calathos diffunditur, vt in Paradiſo æternæ voluptatis Imperium ſui Principatus capiat, & Coronam.

Agite, quæſo vos A. & *Roſa* prius, quæ in terra floret, quam *Luna*, quæ in Cœlo fulget, ſymbolum mecum perpendite. Natura ipſa innatam Roſæ, purpuram donat, vt Regina omnium florum nata, ſpinarum cuſtodia, neque offenſa, ſed defenſa decus afferat, amorem ſpiret, beneuolentiam conciliet, lætitiam veris primam importet: mox Virginem aſpicite, quæ ſuopte Deiparæ iure nata rerum omnium Regina, è corpore, vt è cortice, purpureum faſtigiũ aperit, inde Angelorum, quaſi Liliorum, vt ita dicam, ſatellitio conſtipatur: tandem *inter nebulas gloria, quaſi flos Roſarum in diebus vernis*, purpurata coronatur. Hinc fingite prope eam videre ceu *Roſam* inter lilia in medio cuiuſdã genialis horti collocatam; admirari ad pulchritudinem, moueri ad amorem, ſuſcitari ad lætitiam, lætari ad amœnitatem, exultare ad odorem, applaudere ad eius honorem; ego enim vos iam iam video, atque audio tacite acclamare Regiæ Maieſtati: *Tu gloria Ieruſalem, Tu lætitia Iſrael, Tu honorificentia populi noſtri.*

Rurſus agite, atque altius mecum oculos attollite. Hanc *Roſam* Cœlo inſitam conuerti in plenam *Lunam* orbe puro micantem ſuſpicite: eam po-

inter liliorũ alabaſtros, inter liguſtrorũ ebur, inter varias totius amęnitatis gemmas, roſeus mira venuſtate pyropus luteo in Apice regiam maieſtatis purpuram oſtentat.

Totus animi pendeo, atque ambigo, an Cœlum Stellulis quaſi floſculis picturatum fulgentiùs floreat; an viridarium floſculis quaſi ſtellulis conſitum floridius fulgeat; an potius venuſtatem à floribus ſydera, quam à ſyderibus flores mutuentur: & poſtremo an ex Cęlo Stellas, an ex Viridario flores in faſciculos colligam, & filo quaſi zona orationis hodiè connectam.

Interea tamen quid myſterij noua res in ſe ſe habeat, quid arcani contineat, ſic mihi exquirenti audio tacitè aperiri: inter Stellarum lumina quam Lunam intueris inſtar Solis in Cœlo fulgere; quamque inter florum germina Roſam inſtar pyropi in terris micare, MARIAM agnoſce Virginem Reginam Cœli, ac terræ, Angelorum Dominam, atque Hominum; cuius maieſtas in Cœlo.

. . . . . . *Micat inter omnes*
. . . . . . *Velut inter ignes*
Luna minores.

Cuius dignitas mox in terris purpurat, ceu Roſa, cui

. . . *Nondum ſua forma receſsit.*

Immo potius ex vitali granoſi corticis tumulo excluditur, & in rubentes fo-

liorum

liorum calathos diffunditur, vt in Paradiſo æternæ voluptatis Imperium ſui Principatus capiat, & Coronam.

Agite, quæſo vos A. & *Roſa* prius, quæ in terra floret, quam *Luna*, quæ in Cœlo fulget, ſymbolum mecum perpendite. Natura ipſa innatam Roſæ, purpuram donat, vt Regina omnium florum nata, ſpinarum cuſtodia, neque offenſa, ſed defenſa decus afferat, amorem ſpiret, beneuolentiam conciliet, lætitiam veris primam importet: mox Virginem aſpicite, quæ ſuopte Deiparæ iure nata rerum omnium Regina, è corpore, vt è cortice, purpureum faſtigiũ aperit, inde Angelorum, quaſi Liliorum, vt ita dicam, ſatellitio conſtipatur: tandem *inter nebulas gloria, quaſi flos Roſarum in diebus vernis*, purpurata coronatur. Hinc fingite prope eam videre ceu *Roſam* inter lilia in medio cuiuſdã genialis horti collocatam; admirari ad pulchritudinem, moueri ad amorem, ſuſcitari ad lætitiam, lætari ad amęnitatem, exultare ad odorem, applaudere ad eius honorem; ego enim vos iam iam video, atque audio tacite acclamare Regiæ Maieſtati: *Tu gloria Ieruſalem, Tu lætitia Iſrael, Tu honorificentia populi noſtri*.

Rurſus agite, atque altius mecum oculos attollite. Hanc *Roſam* Cœlo inſitam conuerti in plenam *Lunam* orbe puro micantem ſuſpicite: eam po-

oportet: *Procul hinc procul ite profani*. Signum enim hoc magnum, vt audiuiſtis *Iris eſt* Virgo nullarum conſcia ſordium, amica ſolius puritatis, quæ ſimiliter in illo *ſedis poſita circuitu ſimilis viſioni ſmaragdinæ illuceſcit*, ac ſi morum caſtimoniam à nobis ita depoſceret: adeò enim Smaragdus vſque turpitudini aduerſatur, vt penitus frangatur, ſi quis eum in re turpi audeat ſecum ferre.

Vtinam hodie nemo noſtrum intra hanc ſacram Virginis ædem inueniatur vllis criminum ſordibus deturpatus! ò quam benignis diuinæ gratiæ imbribus hæc *Iris Cæleſtis* illius mentem irrigabit, fœcundabit? quam ſaluum, quàm incolumem omnibus cęleſtibus bonis fortunabit, proſperabitque! At ſaltem nemo ſit, qui contractas animo ſordes, quibus poteſt, cordis lacrymis minimum abluat; vt ſaltem pulcrò diuinæ Iridis aſpectu, & propitio magnæ Virginis intuitu non indignus frui mereatur. Sic tu

Annue Iri Decus Cæli, atque hæc Clemens accipe vota. Dixi.

LVNA

LVNA, ET ROSA.

SEV

ORATIO

IN ASSVMPTIONE VIRGINIS COELI, AC TERRÆ REGINÆ HABITA PISIS.

EO altius nunc temporis conuertebam mentis aciem, Audit. quo MARIA Virgo è tumulo ad thalamum, à ſolo ad ſolium, à mortalitate ad immortalitatem aſſumitur: quando ecce mihi prope ſubito quaſi picturatum Stellis innumeris (vt ſub tranquilla nocte, ſudoque aere ſolet) videre cœlum videor: in quo neſcio quid inſolitę lucis, atque peregrinæ maieſtatis à ſe effundit nitidiſſimum Lunæ Aſtrum; ita quidem vt nullam ſpeciem noctis præbeat, ſed clariſſimũ diei ſpectaculum: Eam ipſam Lunam abijſſe in Solem, vt credam, facile adducor. Cum ſane perſtricta oculorum acie, in terram cogor defigere intuitus. At enim alia rurſus nouæ rei ſpecies oculis opponitur: diſcolor innumeris floribus viridarium panditur, in quo

Digitized by Google

inter liliorũ alabaſtros,inter liguſtrorũ ebur, inter varias totius amęnitatis gemmas, roſeus mira venuſtate pyropus luteo in Apice regiam maieſtatis purpuram oſtentat.

Totus animi pendeo, atque ambigo, an Cœlum Stellulis quaſi floſculis picturatum fulgentiùs floreat; an viridarium floſculis quaſi ſtellulis conſitum floridius fulgeat; an potius venuſtatem à floribus ſydera, quam à ſyderibus flores mutuentur: & poſtremo an ex Cęlo Stellas, an ex Viridario flores in faſciculos colligam, & filo quaſi zona orationis hodiè connectam.

Interea tamen quid myſterij noua res in ſe ſe habeat, quid arcani contineat, ſic mihi exquirenti audio tacitè aperiri: inter Stellarum lumina quam Lunam intueris inſtar Solis in Cœlo fulgere; quamque inter florum germina Roſam inſtar pyropi in terris micare, MARIAM agnoſce Virginem Reginam Cœli, ac terræ, Angelorum Dominam, atque Hominum; cuius maieſtas in Cœlo.

. . . . . . Micat inter omnes
. . . . . . Velut inter ignes
Luna minores.

Cuius dignitas mox in terris purpurat, ceu Roſa, cui

. . . Nondum ſua forma receſsit.

Immo potius ex vitali granoſi corticis tumulo excluditur, & in rubentes fo-
liorum

liorum calathos diffunditur, vt in Paradiſo æternæ voluptatis Imperium ſui Principatus capiat, & Coronam.

Agite, quæſo vos A. & *Roſa* prius, quæ in terra floret, quam *Luna*, quæ in Cœlo fulget, ſymbolum mecum perpendite. Natura ipſa innatam Roſæ, purpuram donat, vt Regina omnium florum nata, ſpinarum cuſtodia, neque offenſa, ſed defenſa decus afferat, amorem ſpiret, beneuolentiam conciliet, lætitiam veris primam importet: mox Virginem aſpicite, quæ ſuopte Deiparæ iure nata rerum omnium Regina, è corpore, vt è cortice, purpureum faſtigiũ aperit, inde Angelorum, quaſi Liliorum, vt ita dicam, ſatellitio conſtipatur: tandem *inter nebulas gloria, quaſi flos Roſarum in diebus vernis*, purpurata coronatur. Hinc fingite prope eam videre ceu *Roſam* inter lilia in medio cuiuſdã genialis horti collocatam; admirari ad pulchritudinem, moueri ad amorem, ſuſcitari ad lætitiam, lætari ad amœnitatem, exultare ad odorem, applaudere ad eius honorem; ego enim vos iam iam video, atque audio tacite acclamare Regiæ Maieſtati: *Tu gloria Ieruſalem, Tu lætitia Iſrael, Tu honorificentia populi noſtri*.

Rurſus agite, atque altius mecum oculos attollite. Hanc *Roſam* Cœlo inſitam conuerti in plenam *Lunam* orbe puro micantem ſuſpicite: eam potiori

 tiori

tiori ratione, quam olim gentes, decus Aſtrorum, & Reginam veneremur.

Ambigerem raperet ne Roſis hac Luna ruborem

An daret . . . .

Dum tota pulchra in triumphum gloriæ progreditur. Progreditur, inquam, vt eius progreſſu muuificentiæ altius omnia progrediantur. Nec enim Regina ſine regali liberalitate, neq; ſceptrum ſine beneficentia: prodeſt terræ, quæ præeſt Cœlo: quæ omnium obtinet principatum, neſcit non participare cum omnibus ſua munera: lucis eius auſpicio, noua terræ fertilitas, noua mari ſecuritas, noua aeri ſerenitas, noua Cœlo felicitas Quid ita? tunc enim plane aperiuntur theſauri munificentię, cum regia maieſtas latè oſtentatur.

Cum Sole contulit ingenioſa Antiquitas Regem ſuum ſanè quidem prudenter; eſt enim Sol Princeps, & moderator luminum reliquorum, qui cuncta ſua luminis beneficentia complet, ac replet? ita pariter Lunam Cœli Reginam venerata eſt, quæ præ omnibus planetis genus humanum ſumma indulgentia proſequatur.

Quid vero *ſi lux huius Lunæ, ſicut lux Solis illuceſcere*, viſa eſt? magnam quidem Cœli Reginam hoc ipſum Virginem prædicat, quæ eò nunc indulgentius in terris prouidet, quò clarius in Cœlis pręuidet hominum neceſſitates.

Quam

Digitized by Google

Quam ideo bene electam, vt Solem agnouit Bernardus, quia vbique omnibus lucis ſuæ radios effundit, ac profundit. Quam ideo bene multoculam, hoc eſt plenam oculis, intuetur Epiphanius, quia noſtras vndequaque miſerias aſpicit, ac proſpicit.

O quam frequens huius rei, quam dicimus, experimentum accepit, præter totum terrarum Orbem, Virgini addicta Ciuitas Piſarum, quæ ſæpe gloriæ occaſum ſuę luxiſſet; niſi Soli parę huius Lunæ beneficia illuxiſſent? inſultare foribus nox extrema ſæpe potuit, perfringere nuſquam potuit: ecquid enim hoc audeat? quando lux tam ſalutaris Lunæ munifica non occidat; ſed inſomnes agat pro ciuibus excubias? faxis vlterius, Virgo pientiſsima, vt tutelarem iſtam lucem tuam ſuſpiciamus [quotidie magis, atque amplius ſuſpicamus; maxime verò hodierna luce, in qua maieſtatem tuam, *vt pulchram Roſam; vt plenam Lunam* admiramur, & quo poſſumus, cordis obſequio veneramur. Dixi.



MAIESTAS, ET AMOR.

SEV

ORATIO

IN ASSVMPTIONE VIRGINIS.

HABITA PISIS.

ARGVMENTVM altius indigabam, quo hodie ſublimius Aſſumptæ in Cœlum Virginis deducerem triumphum; ſed vero *ſcrutatorem maieſtatis opprimi gloria* me ſentiebam: neque vltra audebam mentis aciem intendere: non quidem immemor illius ariſtotelici, tam celeberrimi, quam certiſsimi axiomatis: *quod nimirum ſenſibile excellit hoc ipſo plane ſenſum corrumpi*. Animi pendebam, neque quid conſilij caperẽ in re adeo ancipiti occurrebat: tacere quidem in tanta ſolemnitate pia cõſuetudo non patiebatur: aliquid minimum dicere pro tanta dignitate ſumma conditio indignabatur. Quando ecce mihi ad laudem apprimè ſubire pro argumento ipſum MARIÆ Nomen, vt quidem regio, ita non rigido habitu inſignitum; in qno

Elucet grauitas faſtu iucunda remoto.

Qualis

Qualis diuinæ maieſtati ornamentum afferat;, neque auferat humanæ orationi meæ argumentum.

Agite igitur, & quod præferat dignum meriti omen benignum MARIÆ Nomen mecum ipſi animaduertite:

Vox etenim non hominem ſonat; at
Diua certè:

Diua certè: quoniam MARIA exaltationem reſonat, perſonat celſitudinem; altitudinem refert: maiorque attollitur

Quam qui nubes excedit Olympus.

Quam ingens! quā ſublimis MARIA! quæ ante omnes maternitatis colles parturiebatur! cuius ima fundamenta altiſsimorum ſunt montium faſtigia eminentia! ſuper quæ antea eductam, ita Deus hodie ipſam extulit, vt ſceptri facta conſors Cœli, ac terræ Domina longè, latèque imperitet: Diuum, Hominumque Regina incedat, non quæ tamquam Iuno vltrix.

. . . . . . *cum gente tot annos*
Bella gerat: . . . . . .

Sed quæ tanquam Iuno conſeruatrix gentem adiuuet, ac pacem perennem ferat; vt merito poſſit dicere: *In Ieruſalem poteſtas mea*.

In qua celſitudine poteſtatis, vbi MARIAM tam iure, quam merito dignitatis ſuæ veneramur: quid eam cunctis cœleſtibus celſiorem decantari? vulgare eſt: quid Angelicis mentibus ſublimiorem prædicari? parum eſt:

 quid

quid Cherubim, Seraphimque ſuperiorem celebrari? minimum eſt: quid etiam cum cœlo ipſo conferri? nihil eſt: ſiquidem multo altiorem ipſo cęlo Lynceus Doctorũ eam intuetur: vltra, vltra progrediendum: quid eam censeri ad supremam Chriſti poteſtatem accedere? nõ inficiatur hoc ipsum Anſelmus; qui MARIAM ſic affatur. *Te Deus, ò Virgo, ita extulit, vt omnia tibi ſecum poſſibilia eſſe donarit*: quidni fateamur, cum Nicomedienſi Gregorio, vt Chriſtum omnipotentem, ita omnipotentem MARIAM Virginem? *Chriſto imperium iure natum: MARIÆ ſorte datum: Chriſto natura poteſtatis: MARIÆ merito dignitatis*.

Agite arcano myſterio occurrit nihil opportunius: duos aureos Cherubinos fabrefecit olim Moyſes; pari ſtaturæ magnitudine, pari alarum remigio: pari formæ ornamento, virili dumtaxat, ac femineo oris habitu diſtinctos cætera quam ſimillimos. O quantam iſthæc vmbra lucem parit! an non Chriſtum, & MARIAM hiſce ſimulacris, non adũbratos dicam, ſed illuſtratos intuemur? Qui paria in Cęlo perhibent ſpectacula: hæc Aurora, ille Sol, Genitrix, & Genitus parili lumine ante omnia Cęli ſydera ſplendeſcunt: Chriſtus vulnera oſtentat, MARIA vbera tamquam regiæ poſſeſſionis ſęnora: vtriuſque imperium terminos neſcit; ignorat fines;

nihil eſt quod non valeat Chriſtus iure hæreditatis: nihil, quod non MARIA merito maternitatis: vterque vltra Angelicos ordines: vltra Arcangelorum altitudines effertur, æternique Parentis conſeſſu recipitur in partem perennis imperij? proh exaltatio MARIÆ! proh Virginis celſitudo! proh Matris ſublimitas! ecquis non diceret, vel lynceum oculum tantam maieſtatem poſſe aſſequi nullo modo? nemo tamen adeo talpeus eſt, qui modo velit, non poſſit eam non intueri: electri, non fulgetri ſpeciem præſefert, quæ vel leues paleas, ac ſtipulas ad ſe trahit: nuſquam pulchrior apparet, quam cum nobis præſentior adeſt: maieſtas, quæ in Virgine coruſcat, non excæcat, ſed recreat ſpectatores: non hebetat, ſed acuit intuitus; rapit potius, quam retrahat oculos: allicit acies, non auertit: amorem, non timorem, conciliat: non faſcinat, ſed ſanat: non infert detrimentum, ſed importat emolumentum.

Atque ita in Virgine:

Iam bene conueniunt, & in vna ſede morantur
Maieſtas, & Amor. . . . . .

Quamuis enim Cęli, ac terræ Regina humanam exuerit miſeriam; non tamen abiecit memoriam: mutauit locum, non

non naturam ; accepit maieſtatem non depoſuit benignitatem. Audiuiſtis;quod in ea :

Elucet grauitas faſtu iucunda remoto.

Nulla eſt in ſublimitate ſeueritas; nulla in dignitate acerbitas ; nihil auſterum : tota ſuauis; nihil terribile ; tota iucunda. O vtinam MARIA Mater excelſa, Virgo benigniſsima , quam hodie in terris amabilem maieſtatem tuam pio obſequio veneramur , eandem in Cęlo perpetuis gaudijs contemplemur. Dixi.



PRO-

PRODIGIVM COELESTE.

SEV

ORATIO

IN ASSVMPTIONE VIRGINIS

HABITA ROMÆ

In Aedibus Sancti Pantaleonis.

NOVVM miràculum (Auditores) nouum prodigium, contempladum ad pietatem hodierna die ob oculos noſtros verſatur. Ecce in Cęlo cunctorum luminum Agmen vna ſimul conuenire, & oſtentare aciem lucidiſſimi fulgoris, qua fulgentis ante omnia Virginis MARIÆ ad gloriæ triumphum aſſocientur ad inſolitæ exultationis magnificentiam, ad debitæ venerationis obſequium. Ecce Solem Principem, reliquorum luminum expandere lucis ſuæ veluti amictum, quo inclitam totius vniuerſitatis Reginam Imperiali quaſi paludamento exornaret, Ecce Solis æmulam Lunam luminis ſui candorem in regale ſolium componere, ac pedibus ſubijcere Dominæ properantis ad Rgni poſſeſſionem. Ecce formoſum reliquorum ſyderum Cætũ

orna-

Digitized by Google

ornamenta diadematis præferre, ſeque in modum fulgentiſſimæ coronę conformare, vt eius triumphatricis caput redimant, quod ſuper Aſtrorum faſtigia, inferebatur. O nouum ſanè miraculum! O nouum prodigium! Ecquis tantorum luminum ſplendorem, ac fulgorem inconniuentibus oculis, aduerſa acie, aut intueri potuiſſet, aut ſuſtinere? niſi pro ſingulari dono Regius Ales lucis cuiuſque patientiſſimus, Aquila, Ioannes? qui altius conuertens oculorum luces, atque illas in inſolitum, & propè immenſnm Virgineæ Maieſtatis iubar figens; tam prodigioſa intuitus eſt miraculorum myſteria: *Ecce ſignum magnum, quod in altiſſimo Cæli vertice viſum cõmemorat, Mulierem amictam Sole, Lunam ſub pedibus eius, & in capite eius coronam duodecim ſtellarũ.*

Huius certè Mulieris radiantia ſunt ornamenta, quæ obuius Angelorum Chorus vehementer admiratus hiſce canticis famulatus excipiebat: *Quæ eſt iſta, quæ progreditur, quaſi Aurora conſurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata?* Videbant enim Mentes illę diuinæ Beatiſſimam Reginam tantis irradiatam fulgoribus in maieſtatis ſolium aſſumi; vt non ſatis præ nouitate rei obſtupeſcerent; ſed adhuc etiam terreretur, atque illam, *Quæ vera inceſſu patebat*; Diua inter reliqua aſtrorum Agmina me-

merito Auroram prædicarent, celebrarent, venerarentur. Quę cum à ſplendore incipiat, in ſplendore pariter creſcit, vel ad perfectum plenæ Lunę nitorem; donec ipſa ſoli coniungatur, neque vllo poſtea tempore aureo luminis veſtimento exuatur, circunſtipata quaſi militari aſtrorum acie. MARIA hæc eſt Aurora conſurgens, quæ candorem pulchrę, ac perfectæ Lunæ, Lunæ abſque defectu imitata, multo magnificentius Cęli Reginam Angelicę mentes acclamant, quam illa ipſæ plena Luna habita Cęli Regina, ac ſtellarum decus. à gentibus olim ipſis ſacrificijs non venerabatur.

MARIA illa eſt Aurora conſurgens, quę innixa ſuper Solem ſuum ad diuinæ Maieſtatis thronum effertur; quæ delicijs affluens penetralia diuinitatis propè adit, quæ in excelſo Regni ſolio Domina conſedit. MARIA eſt illa Aurora conſurgens, quæ duodecim ſtellarum diademate aureos crines coneſtata, & reliquorum ſyderum quaſi ſatellitio coſtipata; terribitis vt caſtrorum acies bene ordinata videbatur; ab eius enim vnius lumine lumen hauriunt ipſamet Cælorum Aſtra: eo namque ſplendorem Virgo auget, vt thronus illius ſicut Sol videatur, atque ita videatur, vt beatitatis luce perfuſa Vnigenito ſuo minimè diſſimilis illuceſcat.

De-

Digitized by Google

Demiramini fortaſſe, Aud. me tantum in laudibus Aſſumptæ Virginis audere, qui eam non verear conſimilem Chriſto commendare? hoc ipſum, quod aſſeueramus, multo temporis ante mente raptus in ea Cęli loca Vates Iſaias præſagiuit, qui lucem Lunæ, ſicut lucem Solis intuitus fuerat. Dionyſius ille cognomine Areopagita tam Sanctus, quam ſapiens huius Virginis ſpeciem non aliunde quam præſens in eius obitu contemplatus, Deiformem appellare nihil veritus eſt: Tanta corruſcabat, vel in obeunte Virgine Claritas: tanta Maieſtas: tanta (auſim dicere) Diuinitas! innitebatur Virgo quaſi Aurora conſurgens in Sole ſuo Chriſto, cum ad ſupremum Imperij ſolium Regni captura poſſeſſionem conſcendebat; quid ni diuinitatis Auctori adhęrens perfundi diuinitate videretur? enim vero *quanto magis aliquid* (ſcriptum reliquit Angelicus Doctor) *proprius eſt principio in quocumque rerum genere, tanto magis effectum participat principij illius*: propterea Beatus ille Laurentius Iuſtinianus de tanta re arguere veriſſime potuit: *Tanto Virgo dignitate cæteris eſt effecta excellentior, quanto propinquior erat Verbo* Obſtupeant nūc, & admirentur ſublimes Cęlitum mentes, dum in occurſum tantæ Maieſtatis obuiam procedunt! *Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi Aurora conſurgens: pul-*

chra

chra vt Luna: electa vt Sol: terribilis vt caſtrorum Acies ordinata: Micat enim Virgo, micat vndique,& vndique tota, perfuſa luce,& amicta radijs cuiuſdam diuinitatis. Moyſes Hæbręorum Dux, quamuis veneratione diuinæ Maieſtatis ita commoueretur, vt faciem, vultumque auerteret; ne contra ipſum Deum àſpiceret, tamen ex illius quaſi obuio conſortio, ſubitoque aſpectu ſplendida tota facta eſt facies eius, radioſque fulgoris vndequaque emittebat. Quid vos reputatis, Aud. quales radios eu:braſſe Virginis ora! qualem ſplendorem irradiaſſe, quam læuam, dextraque Dei omnipotentis complexam Cęlo altiorem inferebat ad triumphum æternitatis.

Mille trahit vario aduerſo ſole colores

Diſcolor Iris,Cæleſtis arcus,& Virgo Arca ſalutis è conſpectu æterni Solis capit mille ornamenta decoris; vt propterea calceamentorum quoque veſtigia illius Angelorum Chorus admiratus mirificè dilaudet. *Quam pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis filia Principis!*

Aſcendit quidem Virgo de imo Terrarum deſerto ad ſummum Cæli Viridarium, & tota delicijs affluit: quoniam, veluti pulchra pleno ſplendore Luna, nunquam paſſa erat viciſſitudinis obumbrationem; ſed inter nocturnas mortalitatis tenebras ſemper luce

gra-

gratiarum irradiauit; donec de ſolo huius vitæ ad ſolium æternitatis deuehitur. Aſcendit *dealbata per viam ſæculi*: Quoniam veluti candida Aurora, tota pulchra, & ſine macula noctem culpę neſciuit, ac tenebras erroris ignorauit. Aſcendit *Electa vt Sol*: Quoniam ſolari fulgore circumſcripta inter millia aſtrorum agmina *Toto vertice ſupra eſt*, Ac ſummo præfulget dignitatis Imperio; Sic multorum luminum temperamento propitium iugiter, ac ſalutare iubar mortalibus indè diffunditur. O quantos Sol ille meridianus, qui in maieſtate fulgurat, ò quam ardentes vltionis, ac vindictæ radios, quaſi gladios in homines ad interitum vibraſſet! niſi Virgo, ſol quaſi matutinus, irarum furorem, ac feruorem placida ſua luce obtemperaſſet? niſi vt Luna ignitas faces niueo lumine extinxiſſet; niſi, vt Aurora, flammam de fornace punitionis benigna aura excuſſiſſet, *Feciſſetq; medium fornacis quaſi ventum roris flantem*. Et verebimur MARIAM dicere datam in lucem gentium, quæ tam ſalutare lumen: tam beneficam lucem præbet, ac partitur Vniuerſis? O ſignũ verè magnum Aſſumpta in Cælum Virgo! ò miraculum! ò prodigium admirandum! prædicandum! quæ dum in Cælo apparet amicta Sole, Lunam habens ſub pedibus, & in capite coronã duodecim ſtellarum, ante diuinæ Ma-

teſta-

Digitized by Google

teſtatis Tribunal, inter Deum, atque Hominem efficitur ſignum æterni fœderis, atque perennis pignus fænoris!, O terque, quaterque beatum humanum Genus! ſi dum ſuper Choros Angelorum, vltra Archangelorum ordines Cæli, ac Terræ Regina extollitur, in eius tam beneficam lucem mentis aciem conuertat, vnde certò hauriat vitam ſibiperennem, ac ſalutem immortalem.

Dixi.

Digitized by Google

SIMVLACRVM DIVINITATIS
SEV
ORATIO
IN ASSVMPTIONE BEATÆ VIRGINIS
HABITA ROMÆ

In Aedibus Scholarum Piarum Sancti Pantaleonis.

EO conuertebam hodierna luce oculos mentis meæ, Aud. quo Hominum Regina è tumulo mortalitatis ad thalamum immortalitatis euocatur: quo Angelorum Imperatrix ab Humanitatis ſolo ad Diuinitatis ſolium euehitur: quo Alma Virgo, Deique Inclyta Mater ad Triadis propè conſeſſum effertur, vbi Regni facta conſors, in Throno gloriæ aſſideat, & ſplendore dignitatis affulgeat. Sed vero penitus eram immemor Ariſtotelici axiomatis, nimirum: *Quod ſenſibile excellit, hoc ipſo plane ſenſum corrumpi*. Neque memoria repetebam, fuiſſe me expertum cum ad-

Digitized by Google

uerſo intuitu ſolem ſuſpicere auſus ſum, ſubito fulgore perſtrictam fuiſſe oculorum aciem meam, qui ſuſtinere non modo lucem aduerſam minime potuerim, ſed radiorum iaculis percuſſus diù cæcultauerim. Ecce hoc ipſum mihi contingere nunc ſentio, cum Virginem, quæ Regina ſedet in excelſo Maieſtatis ſolio, in veſtitu deaurato, circumdata luminum varietate, Sole amictam, ſtellis coronatam, intuitu mentis contemplor: ex eo enim tam lucido aſpectu obtuſo ingenio efficior, vt cæcutiendo nullum videam dignum in tanta ſolemnitate dicendi argumentum.

Extollat nunc, iure extollat mellifluus ille Doctor, neque ſine admiratione proferat: *Chriſti Generationem, & MARIÆ Aſſumptionem quis enarrabit?* enarrabit quidem nemo, quoniam nemo poteſt pro dignitate illam explicare: Si enim in hoc triumpho Virginem ſublimiorem cunctis Cęlicolis aſſeueremus: vulgare id vnum eſt: Si Angelicis mentibus præſtantiorem, parum id vnum eſt: ſi ipſis Cherubinis, ac Seraphinis ſanctiorem: minimum id vnum eſt: ſi Cælo ipſo altiorem, neq; ſatis id vnum eſt: ſi tandem rerum omnium Dominam, & Reginam, hunc etiam titulum longè præit Dignitas MARIÆ.

Quid igitur admiramini, Aud. ita me ſermone difluere, vt orationis meę ſtylus

ſtylus in nullam laudationis metam dirigi videatur? an neſcitis fortaſsè nimio ſulgore cæcutientem recta progredi, neque poſſe, neq; certum tramitem tenere? Ecquam ego metam mihi in dicendo conſtituam, intra quam tantæ dignitatis triumphus, ac maieſtas verſetur? immenſos Oceani fluctus breui concha exhaurire velle, breuiſſimæ mẽtis eſt, nulliuſque iudicij. Nollem ego in tanta celebritate ingrate tacere, ſed multo minus ſtultè loqui ſine ratione dignitatis.

Hauriendum igitur mihi eſt ex tam immenſo pelago aliquid, quod ipſa Pietas animo retineat ad obſequium ſanctæ venerationis. Veneremur itaq; Virginem Deiformem, qualem Lynceus Doctor perſpicaci mentis acumine intuitus fuit: & qualem Areopagita ſapientiſſimus videre ſibi videbatur animatum quoddam ſimulacrum Diuinitatis.

Et certè in hac rerum vniuerſitate quotidianus naturæ vſus homines edocuit; vt inter Genitricem, ac Genitum, inter Matrem, ac Filium quædam ſimilitudo formæ intercedat, & inde filius aſſumat imaginem, vnde aſſumpſit originem. Sed in rerum ſacrarum myſterijs aliter atque aliter euenire animaduertimus: ſi inter Deum, ac Virginem: inter Mariam, & Chriſtum viuam inueniemur imaginem, ac ſimilitudinem,

non

non id iuxta Naturæ ſeriem à matre in filium: ſed iuxta gratiæ ordinem à filio in matrem procedit: ſic Maria Dei Genitrix electa Deo quoque Vnigenito ſimilis eſt effecta: ſic Mater Filij ſui in ſe integram, atque illæſam tulit imaginem: vt Deiformem fieri, totam, ac totam veſtiri, & ſuper veſtiri pretioſo auro diuinitatis certiſſimis teſtimonijs aſſerere minimè vereamur.

Mementote, Aud. arcanum hoc myſterium apprimè repræheſentari per duos illos aureos Cherubinos, quos Moyſes fabrefieri oraculo iuſſerat: pari quidem ſtaturæ magnitudine, pari alarum remigio, pari formæ ornamento, virili dumtaxat, ac fęmineo oris habitu diſtinctos, cætera quam ſimillimos: neque ego in tam ſacrum Paradiſum auſim inſerere mentitæ, ac prophanæ poeticæ flores, quæ Helenam, ac Pollucem Aſtrorum lucidum ſydus eadem eſſe, & alteram, pro altero haberi commentabatur.

Sedet re vera Vnigenitus in excelſo Gloriæ ſolio Hominum, Diuorumque Rex: adſtat prope Genitrix Terræ, Cælique Regina, vterque Filius, ac Mater in ſupremo Empyrei vertice eximio fulgore præfulgent, Ille veluti Sol, Hæc veluti Luna; ſed huius Lunæ lucem, ſicuti lucem ſolis futuram Regius Vates Iſaias certo vaticinio promulgauerat: *Erit lux Lunæ, ſicut lux Solis*. Nam

ſicut inter ſtellarum aginina Luna pulchrior emicat, & reliquorum luminum claritatem præcellit, ac magnitudine ſua ſola Soli comparatur: ita Virgo in eo Beatitatis æuo conſtituta inter Beatorum cætus meritis ſupereminet omnes, & magnitudine dignitatis longè præſtat; vt quamuis Lunam perfectam imitetur, lucem tamen diuini ſolis repræheſentet. Sol ea quidem ratione cuncta ſuo lumine luſtrat, & complet, vt reliqua aſtrorum ſydera ad eius aſpectum radiorum videri, intuerique minime poſſint. Sic Virgo Solipara, & Deiformis tanta luce, ac lumine perfunditur, vt aliorum omnium Aſtrorum fulgores obducat, ac pene obruat.

Verum hic nunc tacito quodam murmure audio mihi obijci; ſatius eſſe quã Solem, Auroram Virginem nominari, & Auroram pariter Solis formam obtinere quis neſciat? quam Sol ipſe ſequitur, & ex qua Sol ipſe exoritur. Summus ille Architectus, & Sapiens rerum Opifex Deus, qui *Fabricatus eſt Auroram, & Solem*, Mariam, & Chriſtum: Genitricem, & Vnigenitum; Matrem, ac Filium: Reginam, ac Regem humanæ quadam naturæ communicatione, & gratiarum participatione effecit, vt ante omnia Cæli ſydera ſimiliter ſplendeſcerent. Aurora ſicut noctis eſt occaſus, ita lucis eſt ortus, quæ ita Soli coniungitur, vt ſolipara eius, quem

ge-

genuerat induiſſe formam videatur. Progreditur Virgo quaſi Aurora *Roſeis* (dixerim) *deuecta qnadrigis*, in cœleſtem thalamum, Aura diuinitatis tanquam auro vndique decorata: Sic enim equitatui ſuo amicam Reginam Rex quondam aſſimilauit: Ecquem verò alium Regis equitatum nunc intelligamus, niſi Sacroſanctam Chriſti Humanitatē, qua velut in roſeo, aut laureato curru victor mortis in Cælo triũphauit: Virgo è morte ad immortalitatem in ipſa humanitate deducta, quo alio Regina ornamento decoranda erat? niſi eodem quo Rex *Serto* nimirum *exultationis, & corona gloriæ*. O plena diuinis radijs maieſtas nullis neq; humanis, neq; Angelicis obtutibus perſcrutabilis! nemini niſi Numini penetrabilis!

Hic ego iterum, Aud. penitus cæcutio, & ſcrutatorem maieſtatis opprimi me gloria iterum, atque iterum ſentio, vt quod iter teneam, aut quem finem orationis attingam prorſus ignorem. Credite vos igitur Mariam Virginem ita à nobis *Deiformem* venerari, non tam Maieſtatis Potentia, quam Bonitatis Beneficentia, atque ideo ſperãdum eſt, dum illa ſuper Cœli faſtigia, & Angelorum Choros aſſumitur, & proxima Deo collocatur, nos ab eius benefico lumine habituros dies, & annos ſalutares, mox perenni Beatitatis luce perfruituros. Dixi.

Digitized by Google

NIX FERTILIS

SEV

ORATIO

IN SOLEMNIIS

S. MARIÆ AD NIVES

HABITA ROMÆ

COELESTE prodigium, nouum miraculum, portentum admirabile in terris intuemur, Auditores, è Cęlo inter flagrantes Sirij ardores niuea vellera dippluere: Exquilini Montis iugum, ardête Sole, pruinis caneſcere; æſtiuis diebus obduci niuibus Romanum ſolum. Hoc quidem inſtar monſtri miraculum eſt, inſolitum, iuauditum, poſt hominum memoriam inuiſum; quod ideo ſpectatum rapi cernimus cum ſuis principibus certatim confluentem multitudinem.

An verò Nix in ſolidum marmor abijt, quæ æſtu minimè diſſoluitur, ſed caloribus ſolidatur? quæ feruentibus Cęli radijs neque liqueſcit; ſed magis illa ſplendeſcit? quæ immortalis Templi-

pli fundamento cum delineat Virginitati erigit marmoreum monumentum? Benè eſt Auditores, niueum iſtud vellus, quod à Virgine cœlitus mirandum in modum hodie in terras dimittitur, ſymbolum eſt illius Velleris; in quod, cum cæleſtis Ros olim deſcendit, ſuauem temperiem non tam annorum, quam animorum humano generi perēnem attulerat: Hæc eſt illa Nix, quam diuinitus dippluit leuis illa Nubes, quā candor æternæ lucis ingreſſus, ita illuſtrauit, vt proindè plurima Cœlo, ac Terris miracula oſtentet: illa, inquam Nubes, quæ Cæleſti Fauonio grauida, iuſtum (quem Sancti Vates cecinerunt) prodigaliter è caſtis viſceribus in haſce auras emiſit: Pluuia ſane precioſior (ſi facta fictis licet contendere) quam aureum Phryxi vellus olim in Templo ſuſpenſum: pretioſior, quam ipſum aurum, quod Cælo demiſſum gremium Virginis ditauerat.

Nix è cælo inter caniculares æſtus in Exquiliarum collem à Virgine demitti-tur: vt Quirites hac Niue *Dealbati in Selmon*, hoc eſt, in vmbraculo Virginis, ardores extingueret animorum, vt *Candidi euaderent Nazarei* eorum, hoc eſt mentes, & cogitationes adeò, vt ex Coruis Columbę efficerentur: firmat Virgo ædes ſuas non in muris, ac ſepibus; ſed in puris niuibus, vt nimirum in cana fide, alboque velata panno,

 quæ

quæ ſolidum totius ſanctimoniæ fundamentum eſt, collocata ædificia immortalitati perennaret.

Iuno ſalutaris, cum Herculis Iouis filio ex vberibus alimentum præberet, decidentis lactis ſtillas in terram diffudit, ex quibus poſtea lilia, & liguſtra (ſicut eſt in fabulis) enata dimicuerũt, quorum quidem candor apud Romanos ſpes libertatis publicę in ſignatis pecunijs habebatur: Quid aliud ille candor Niuis, quam hodie è Cælo Virgo diffundit, quæque terram germinare facit fructus honeſtatis, ac puritatis lilia, quid aliud, inquam, ille ſignat, niſi quoddam certę ſalutis publicum ſymbolum, ac veræ pignus libertatis? quandoque legimus Niue malarum herbarum venena extingui, noxios vermes, ac lethales ſerpentes enecari.

Virgo Cœleſtis Etna eſt, quæ vno eodemq; temporis articulo cum flammis Niues, cum Niuibus flores ingeminat, ac germinat: Sola enim Virginitas inter flammarum ardores, & Niuium algores floreſcit *Fructuſque honeſtatis parit & honoris*. Quod ſi trito prouerbio vſurpamus, tunc feracem frugibus annum fore, cum multis niuibus eum exundantem intuemur, nihil dubitandum eſt, ideò Virginem vel inter vehementes menſis Auguſti æſtus, *Eos niuis theſauros*, quos Huſſæus Vates præſagiuit, aperire, dum auguſtiſ-

ſimi

ſimi Templi ſui fundamenta deducit, vt Auguſtas Romano populo, ac propterea omnibus gentibus gratiæ cœleſtis opes affluenter in eo ſuppeditaret: abūdantius profectò, quam non erat ſuffectura Aduenarum frequentiæ alimētis Magni illius Alexandri Vrbs, cuius fundamentorum lineamenta decocta farina deſignauerat. Niſi dixerimus propterea canis niuibus inaugurandam Sacrā Virgini ædem, vt ea domus eburnea fieret, in qua diuina aromata Regum filias, nempe fidelium animas, oblectarēt, aut ſordibus ablutas diuina gratia candidaret, aut etiam æſtibus malorum voluptatum extinctis cæleſtis Aura recrearet. Ita tandem crediderim hac ipſa Niue, quam vetuſtate (si Plinio credimus.) rubeſcere conſueuit, ſplendidius purpurare Romanas inſulas. Vtinam tu Virgo candidiſſima, cuius ſingulari beneficio hoc inſolitum miraculum acceptum ferimus, quos hodie dicimus ab hac cæleſti Niue fructus ſalutares, deguſtare animis noſtris quotidie magis à tua ſingulari pietate valeamus. Dixi.

DOCTOR MAXIMVS

SEV

ORATIO
DE D. HIERONYMO.

HABITA ROMÆ IN COLLEGIO NAZARENO.

EA eſt, Auditores, Diui Hieronymi, Doctoris Maximi, ac Sanctiſſimi dignitas meritorum, vt mihi lætandum iure eſſe videatur, qui præcipuo, ac ſingulari quodam ſtudio in eius laudes me rapi ſentio, tantam ſegetem amplitudinis afferri, quæ vberem dicendi copiam, vel in dicendo parum verſatis, ſuppeditare poſſit. Omnia enim in hoc vno viro virtutum ornamenta confluunt, quæ ſatis ipſa per ſe innumeris prope argumentis dicendi rationem augeant, atque facundiſſimam cuiuſque orationem efficiant. Itaque huius laudationis difficilius eſt exitum adinuenire, quam principium; nec mihi tam copia, quam modus in dicendo quęrendus eſt.

Vox ipſa nominis ingentem laudem reſonat; quid enim Hieronymus, niſi Sacer, niſi Sanctus, niſi Diuinus? Quem ideo putauerim natum Stridoniæ, quæ Ciuitas eſt inter fines Dalmatiæ, ac

Pan-

Digitized by Google

Pannoniæ , vt celebrem vtramque Prouinciam ortu ſuo fortunato , neдum ipſam , quam nactus erat, Patriam , ſicut poſtea ſuis præclare geſtis totum terrarum orbem illuſtraret .

Natus ipſe illuſtris ex nobilibus parentibus , qui non tam fumoſis imaginibus , ac rerum copijs , quam vitæ integritate , ac religionis cultu gloriabã tur : Quid ni à teneris vnguiculis filiũ , quem Diuino inſtinctu Hieronymum , quaſi Deo ſacrum , appellauerant , in eadem litterarum, ac pietatis paleſtra honeſtis ſtudijs , & egregijs moribus optimè exercendum curarent ? Præſertim vero cum Puer adhuc ipſe per ſe præclaram virtutis indolem , ac ſingulare ingenij ſpecimen præſeferret .

Excolitur interea puerilis ætatis eius floſculus optimis litteris, honeſtiſſimiſque diſciplinis , in quibus herclè nemo erat eo frequentior , nemo ſedulior ; Deſpectis cunctis Domi ſuæ blanditijs, & fori illecebris ; nequid eum ab inſtituto laudis curſu retardaret . Ita quidem maximam , ac penè incredibilem de ſe apud omnes expectationem concitauit . Quam vt etiam tueri , & explere facilius poſſet eum Parentes , vbi per ætatem licuit , Romam , tanquam ad ſcientiæ , ac ſanctimoniæ Emporium , erudiendi ergo miſerunt. Hic Hieronymus vno conatu , vno hauſtu ita eruditionem cum pietate animo imbibit,

bibit, intimiſque, vt fertur, medullis hauſit; vt breui, optimis Præceptoribus, Donato maximè, & Victorino, ſummis doctrina viris, familiariſſimè vſus, breui, inquam, affluentiſſimos poſſet in alios fontes, quos hauſerat, diffundere, atque cum Grammatica Rhetoricam, cum Dialectica Philoſophiam, cum cæteris ſcientijs omnem ſanctitatem quoſcumque edocere.

Sed tamen prudentiſſimus Iuuenis plus optabat ſapientiæ, ac ſanctitatis, quam quiuis alius deſiderare, non dicam comparare, poſſet: Enim verò, deſpectis vitæ delitijs, omnia ſua bona ſecum portans, tamquam alter Biās, ſolum vertit, Italiam, Galliam, Aegyptum, Syriam feliciori ſorte, quam Plato, peragrauit: Neque, vt anteà Latinas, Græcas, ſed Hebræas, etiam litteras per ſummum laborem addidicit: Dydimum ſapientiſſimum, Gregorium cognomento theologum, cæteroſque omnes, qui ea tempeſtate litteris, ac moribus florebant; audiuit, & audiuit; à quibus tamquam Dedalea Apis ex floribus omnem ſuccum eruditionis, omnem pietatis liquorem delibauit adeò, vt quantum in cæteris ſparſum, ac diſſeminatum erat, totum in ſuum fauum collegerit vnus Hieronymus. Quid ſi huius poſtea tàm diuini hominis dulcedine allecti doctiſſimi quique viri, ac ſummi ipſi Pontifices eius iu-

Digitized by Google

cundiſſima conſuetudine frui ad ſapientiam, vti ad conſilia, delectari ad mores familiariſſimè contenderent? Quid ſi genus quodcumque Hominum ab eius dictis, tamquam à cœleſtibus oraculis penderent. Cum melle dulcior oratio ab eius ore diffluerer, quæ conuerſa in gallici Herculis auream catenam ad ſeſe quoſcumque traheret, ac raperet? Hinc eſt; quod tanquam ad Delphicam Cortinam ab vltimis vſque orbis finibus nuncij mittebantur, qui ſacra diuinarum rerum myſteria intelligerent, magniſque de rebus ad Chriſtianam rempublicam moderandã conſulerent: vnde meritò iure Hieronymi hoſpitium publicum totius Orbis Oraculum appellare potuit ipſe Rotorodamus, ad quod Chriſtiani frequentiores; quam olim Ethnici ad Apollinis Tripodem, proficiſcebantur. Illuc doctiſſimi Heroes, Paulus Oroſius, ſeuerus Sulpitius, Apodemius, Alipius, ipſe denique Auguſtinus, quo pedibus non potuit, certè litteris adiuit: omnes ingenuè profeſſi, ſe plurimum ex celeberrimi Doctoris ſapientia, & ſanctimonia profeciſſe: enim verò nihil ab eo vulgare, nihil cõmune, nihil humanum, ſed ſingulare, ſed eximium, ſed Diuinum reddebatur. Teſtantur hodie hoc ipſum innumera penè monumenta, quæ vniuerſo Chriſtianorum Cætui ad memoriam poſte-

Digitized by Google

rorum omnium ſempiternam reliquit: præclarè ſacrorum Librorum expoſitiones, quibus diuinę legis veritas, magis magiſque illuſtratur: innumeræ litteræ, quibus flos humanæ Nobilitatis animatur ad omnium virtutum fructus gignendos: plurima ſcriptorum dogmata, quibus non ſecus, ac fulminibus hæreum Parentes Originiſtas, Luciferianos, Arrianos Pelagianos, Vigilantios, Eluinos, Iulianos, Tartarea monſtra in ſignra hominum è Catholica Reipublica eiecit, exterminauit. Quid ita? inter ieiunia & lacrymas multos annos in ſolitudine verſatus, cum omnium voluptatum contemptu, fortiùs ſeſe ipſum vincere prius didicerat, vt quoſcumque deinde hoſtes, qui eum impeterent, facilius expugnaret, nulloque negotio proſterneret. Quid quòd vt parta victoria, ac triumpho, per ſummam quietem frueretur, inter ſummi Regis incunabula, tamquam inter laureatos currus, ſibi ſæpe cæleſtis Capitotij Ciuibus applaudētibus aſſiduus, ac frequens verſatus eſt! atque ita omnibus bonis, quæ veræ vitæ ornamenta ſunt, locupletatus, vt nouam monaſtici exercitus militiam ſanctiſſimè inſtituerit, qua renouato bello aduerſus communes hoſtes, ampla trophæa æternitati conſecrauit.

Hinc prętereo dicere, quæ monumenta gloriæ ſuo nomini comparauèrit;

rit: ad quod virtutum faſtigium aſcenderit; ad quantam vitæ innocentiam redierit; ad quam, vt opinor, teſtificãdam Rex belluarum, Syluarum terror, ipſe Leo, Cicur ad eius ſeſe pedes abiecit; repenſurus, crediderim, gratiam Hieronymo, qui tam beneficus tam Hoſpitalis Pauperum pedibus abſtergendis humillimè ſæpius accideret. Mirum quantum virtute profecit Hieronymus! dixiſſes, ipſum met virtutis Domicilium; innocentiæ ſpeculum; omnis ſanctimoniæ theatrum, in quo nihil, niſi admirabile intueri, fas erat: collucebat in eo mira quadam ſpecie cum manſuetudine, magnanimitas; cum temperantia liberalitas; cũ integritate prudentia; cum ſapientia ſanctitas; cum omnibus doctrinis virtutes vniuerſæ, quas ſi oratione complecti vellem

Ante diem potius cõponet veſper olympo

Quæ cum ita ſint, quem ègo cum tanto Heroe conferendum putem? Qui vniuerſos quidem albis, vt aiunt, Equis, Iouiſque quadrigis longè præcurrit? Qui omnium voce, diuinique, non delphici Numinis Oraculo verius, quam Socrates, totius orbis, non modo ſapientiſſimus, ſed maximus, ſed Sanctiſſimus prędicatur?

Doctorum ille ſummus eſt: fidei acerrimus propugnator: probatiſſimus Scriptor; omnium linguarum Hebraicæ,

cæ, Græcæ, & Latinæ peritiſſimus: morum in omni ætate ſeuerus Cenſor; Anacoreticæ diſciplinæ inſtaurator: Romanæ quoque purpuræ ornamentũ; cuius, vt vita præclariſſima fuit, ita & mors celeberrima. Huic enim tanto Heroi tamquam Cælorum Indigeti fortunatiſſimo marmorea Templa, Statuas, Sacras Aras, vniuerſa Chriſtianorum Religio paſſim conſtituit, erexit, collocauit: quin etiam quotidiè magis ipſum veneratur, & colit. Plura his dicenda forent; Aud. ſed tantæ virtutis, quæ poteſt par Oratio inueniri? aut quæ facultas dicendi tantam laudum magnitudinem adæquare! Dixi.

DOCTOR ANGELICVS.

SEV

ORATIO

DE DIVO

THOMA AQVINATE.

IN COLLEGIO NAZARENO.

TANTA eſt, Auditores, Diui Thomæ Aquinatis copia meritorum, atque laudum ſeges, vt non dicam ad dicendum, ſed ad enarrandum quidem poſſit par oratio inueniri; enimuerò adeò ſtudioſe diuinarum rerum ſcientiam in terris exercuit; adeò integrè totius vitæ puritatem excoluit, vt merito iure magnam habeat cum Angelicis Mentibus cognationem. Quapropter omnis Sapientum poſteritas, & eum vehementer admiratur, & in ipſa humana natura Angelum prædicat. Ex quo profectò tam illuſtri cognomento, tamque celebri encomio ſatis apparet, quam ſit ampliſſima eius laudatio; quicquid enim Angelus natura felicitatis obtinuit, hoc totum aſſequutus eſt Diuus Aquinas virtutis exercitatione: Neque enim ille ea laude gloriabatur, quam hæreditariam à genere præclariſsimo

per

per maiorum ſuorum virtutes accepe-rat; quippe qui toga, ſagoque celebres cum qualibet illuſtri familia de gloria contendere poſſe videbantur, minimè ſuperari. Neque Patriam nobilem ia-ctabat Neapolim, quam Orbis delicias prædicant: quoniam, ſicut communem cum alijs nactus erat, ita nunquam pu-tauit ad ſuam laudem pertinere: *Siqui-dem Parentes, & Patriam nemo ſibi ele-git: virtutem vero, in qua omnis laus con-ſiſtit, quiſque ſuo labore comparat.*

Quid igitur, ſi qui a teneris, vt aiunt, vnguiculis pietatem cum lacte animo imbiberat, vſus optimis, ac religioſis præceptoribus tantum poſtea profece-rit, vt pari paſſu cum doctrina virtus quoque adoleſceret? quid, ſi cum in-genij dotibus, ea quæ ſunt animi orna-menta, non ſine omnium admiratione in eo illucebant? Qui enim, Deo pro-pitio, fatoque benigno, genitus erat, vel inter vitæ primordia, teneræque ætatis incunabula præclarum futuræ ſanctimoniæ ſpecimen præſeferebat.

Quid igitur ſi vix adoleſcens ab ipſa ineunte ætate, deſpectis humanis curis, quas alij eo tempore amplexari ſolent; abiectis opibus, quibus opulenta do-mus Aquinatum affluebat; contemptis honoribus, quos honeſtiſsimos auita nobilitas ſpondebat, totum ſeſe diuinis rebus, cęleſtique Numini mancipauit? Quid ſi humilis, ſi pauperis, ſi religio-

ſę

ſæ vitæ conditionem in ſacra Prædica-torum Familia, ſummo ſtudio amplectitur? A qua poſtea neque ſimulatis iratæ matris blanditijs detrahi, neque atrocibus armatorum fratrum minis deterreri, neque alijs grauioribus pęnis auelli, aut deijci vllo modo poſſet? Quin immo carceribus incluſus adeò conſtanter in ſuſcepto ſequendæ virtutis propoſito permanere viſus eſt, vt inter æſtuantes muliebris audaciæ furores immota moles effrænem libidinis petulantiam reprimat, atque luxuriantis concupiſcentiæ ardores extinguat.

Adeſte, quæſo vos; aggreditur infamis fęmina in turrito carcere expugnatura in Thoma turrim caſtimoniæ; armatur tota ingenioſis dolis, inſidioſis iocis; flaua comis, turgida pectore, fucata genis, præfert in oculis impudici amoris faces, quibus illa pudici pectoris, aut florem incendat, aut ebur denigret. At vero ingenuus Adoleſcens Diuino inſtinctu ingenioſior artem arte deludere excogitat, incenſum titionem arripit, quo proiecto in fęminam laſciuientis amoris, fugat, extinguitque incendia. O certe inſolitum in ea ætate triumphum!

Deuicto tam ſæuo hoſte, quo nulla fera immanior eſt, reportata tam illuſtri victoria, qua nulla glorioſior poteſt Homini contingere, merito inter Angelorum

lorum applauſus triumphali laurea coronatur: cęleſti zona præcingitur ad conſeruatæ inter hoſtiles conflictus caſtimoniæ trophæum. Mox Thomas carceribus excluditur, vt ita in ampliſſimum Orbis Theatrum victor, ac triũphator erumpat. Venit Pariſios, vnde omnium doctrinarum ratio in omnes partes profluebat: ibi propemodum, tanquam in ſpectaculo, innumera ſuæ virtutis monumẽta ob omnium oculos oſtentat. Nemo erat in ea ſtudiorum celebritate, eo ingenioſior, nemo ſanctior. Litteris quidem diligentem operam dabat; ſed pietatem diligentiſſimè colebat: coniungebat cum ingenio ea pariter, quæ virtutis ſunt ornamenta, & vitæ totius lumina. Quanta in Deum religio! Quanta in Maiores obſeruantia! Quanta in omnes ſocios humanitas! Nemo quidem in omni genere pietatis; nemo in omni exercitio litterarum, aut ſedulior, aut frequentior videbatur. Admirabatur quiſque in eo ſingulare ingenij ſpecimen; miram virtutis elegantiam obſeruabat. Hinc, factum eſt, Auditores, vt vim ſcribendi de diuinis rebus mirabilem ſibi compararauerit; cuius rei argumento eſſe poſſunt tot ab eo librorum volumina in omni genere doctrinarum conſcripta ratione facili, via planè recta; vt nihil in ea re poſteris reliquum feciſſe videatur.

Digitized by Google

Sacræ Theologiæ ſcientiam, quam ſine methodo à maioribus acceperat, ordine perfecit, artificio exornauit, quęſtionibus auxit, totamque eius facultatem diligentiſsimè explicauit. Ipſam quoque Philoſophiam, multaque ſacrarum litterarum monumenta loculentiſſimis Commentarijs cohoneſtauit. Quam enim ſalutaris doctrinæ fontes vniuerſæ Eccleſiæ propinauerit, quibus infenſa hæreſum venena perimeret, diuinis id Oraculis comprobatum eſſe, non ignoramus, Quot Deus immortalis! ex huius Angelici Doctoris lycęo viri prodeunt, ſinguli in omni diuinarum rerum genere perfecti, atque omnibus numeris abſoluti. Plena ſapientum virorum theatra quotidie hoc ipſum teſtantur, ac plena voce clamant, proclamant.

Difficile dictu eſt, Auditores, quantum reliquis virtutibus inter religioſa clauſtra ille profecit. Vir erat quadratus, omnibus numeris perfectus, ex omniparte religioſiſſimus; vt propterea ſummis eſſet Pontificibus amabilis; magnis Regibus carus, cunctis populis commendabilis. Qui enim oculos in ipſum conuertiſſet, admirabatur viuum Virtutis ſimulacrum; innocentiæ ſpeculum: animatum sãctimonię exemplar; collucebat in eo cum ſapientia ſanctitas; cum prudentia integritas; cum humana effigie Angelica puritas.

Digitized by Google

Vt ſolis Angelis nullis quidem hominibus conferri à nobis hodie poſſit; qui enim in terris Angelorum veſtigijs ingrediebatur, non tam ob expulſam ignorantiam, quam ob deuictam concupiſcentiam Angelus meruit appellari. Quid tandem? ſi inter humani corporis ſpolia in tanto homine Angelica virtus illuxit, ita per glorioſam mortem nouo etiam ſydere illuſtratam inter cęleſtes Choros beatiſſimam immortalitatem adepta eſt, eiuſque poſſeſſoris memoria in omnem poſteritatem aris, templis, ſtatuis, cæteriſque honorum monumentis viuit, viget, perennat? Quæ cum ita ſint finem dicendi faciam, licet multo plura dicenda forent: ſed quæ humanæ eloquentiæ facultas tanta in vllo Oratore eſſe poſſit, quæ Angelici Doctoris laudes minima ex parte, non dicam exornare, ſed enarrare pro dignitate ſatis valeat? Vtinam DEVS Opt. Max. tales viros multos Chriſtianæ Reipublicæ largiatur, quorum optimis doctrinis, ſanctiſque moribus Religio floreat, ac vera fides de cunctis hoſtibus triumphet. Dixi.

Digitized by Google

ATHLETA VICTOR
SEV
ORATIO
DE DIVO NICOLAO
HABITA PISIS

IN ampliſſimum quoddam Theatrũ ingredi hodierna ſolemnitate mihi videor, A. in quo, quia vos conſidere ſpectatores intueor, gratiſſimum pariter, ac veſtra dignitate grauiſſimum celebrari ſpectaculum oportere exiſtimo. Et ecce in tempore deſcendit in arenam præſtantiſſimus Athleta Nicolaus: qui non rerum ſolum virtute ſuarum; ſed etiam Nominis ſpecie victoriæ ſingularem triumphum in Theatro exhibet, & ſuis laudibus aptiſſimum, & noſtris votis iucundiſſimum.

Adeſte, quæſo vos, pro veſtra humanitate in hoc ipſo theatro, non ſolum attenti ſpectatores; verum etiam beneuoli Auditores. Si Theatrum eſt (vt nemo neſcit) humana iſthæc vita, in quam omnes homines, cum ſtatim ingre-

gredimur, illico noſtri ſpectaculum indicimus vniuerſis ; neque inde prius excedimus, quam poſt acrem pugnam, aut ſtrenui victores cum gloria, aut ſegnes victi cum ignominia exeamus: quantus me herclè Athleta! quam celebris Luctator! quanta cum gloria Nicolaus hodie à nobis celebrabitur! qui vix pedem in hunc Theatrum infert, cum ſubito peragit egregium triumphum! Vix infans humanæ vitæ lucem ingreditur, cum repente populi victor acclamatur! vix incipit in ſpectaculo verſari, cum vndique victoriæ gloria applauditur; vix aliquam cum hoſte luctam init, cum amplioribus Trophæis auſpicatur! O felix Nominis auſpicium! Ecquid enim aliud vox *Nicolaus*, præſagit, aut portendit, niſi triumphales victoriæ lauros! niſi victrices Triumphi palmas, & coronas! Siquidem Diuino Numine, nullo caſu factum eſt, vt principio Infantem Parentes *Nicolaum* appellarent, quem ſtatim victorem in ipſo infantiæ veſtibulo aſpicerent, ac mirabiliter ſuſpicerent.

Hercules inuictus decantatiſſimis fabulis celebratur: hic inter incunabula poſitus ſpectaculum ſuæ fortitudinis præbuit ſanè truculentum: dum effractis, quibus conſtringebatur, faſcibus, geminos, quos irata Iuno ad eius interitum immiſerat, angues, teneris vngui-

guiculis arreptos fregit, eliſit, contriuit. Attamen abſit procul hinc ab hoc Theatro Herculeum figmentum, vbi grata magis, ac vera Infantis Nicolai apparet, & applauditur ſpecies victoriæ.

Non elidit, neque conterit Nicolaus inter cunabula Angues: ſed deteriores Anguibus voraces Harpias: non frangit, neque enecat ſerpentes; ſed noxiores ſerpentibus fraudolentas Syrenes, ambo truculentiſſima monſtra.

Quæ neque vim plumis vllam, nec vulnera tergo Accipiunt.

Sed ſola virtute continentię, aut procul arcentur, aut prorſus euertuntur.

Aſpicite, A. Aſpicite Infantem in ipſis cunis, tamquam caueis cum truculentis monſtris generosè propugnãtem. Cernite inſolitum ſpectaculum, quod neque ipſæ Circenſes Caueæ, neque Olympiaci Agones, neque theatrales Arenæ vſquam præbuerunt: Adeſte animis. Aud. Puer naſcitur eleganti forma in domo diuite, atque ampliſſima: exiliunt, atque triumphant Genitores: Indulgenter nutrire ipſum meditantur; pretioſis faſcibus exornãt: multis illecebris excipiunt: traduntque inter iucundiſſimos Nutricis amplexus alendum. Ecquis non crederet tenerum Infantnlum inter lauta hæc officia molleſcere? Ecquis blanditijs non deliniri? Ecquis non allici delicijs

Ecquis

Ecquis non ſuccumbere voluptatibus? Verumtamen aliter, atque aliter ſeſe res habuit: nam quaſi nouellus adoleſceret Alexander, cum ſibi blanda oſtenderetur Paridis lyra, rigidam potius Achillis haſtam depoſcit, & infantula lingua Parentes hortatur deponere blanditias: abijcere delicias: diuitias deſpicere: cum ipſe, iam Chriſtianæ militiæ accinctus, de vita parce ac duriter (qualis ſeſe victorem deceat) inſtituenda cogitet: Nam illud

. . . . *Mente tenebat*

Deliciæ & robur quod male conueniũt

Vnde cum acre bellum voluptatibus denunciaret, volebat non lyra mulceri: ſed haſta muniri, qua diræ Harpiæ, qua doloſæ Syrenes confodiantur, trucidentur. Induite, dicebat, ea mihi lucis arma, quibus tantummodo extingui poſſunt ignita tela nequiſſimi Hoſtis: Sinite me, quemadmodum lac ſugere, ita pariter ieiunium exercere, & quamquam ſentio nulla vulnera, tamen medicamenta ſinite præparare, & Antidota: ſic certiſſima ſpes eſt cõſequendi triumphi: ante pugnam palmam: ante congreſſum victoriam, hæc mihi arma pollicentur: his igitur armis me mulcete, his armis me munite. Hæc erant pueri in puerili pectore plusquam virilem animum gerentis parentibus ſuis hortamenta: Hæc erant ſuæ prima victoriæ rudimenta, quæ poſ-

poſſunt eſſe Emeritorum ornamenta,& incremanta.

Spectaculum quidem admirabile! cuius nouitatem non modo Homines, ſed ipſi quoque Superi admirati ſunt. Hinc vos, A. ab vngue diſcite Leonem, ab ortu meridiem, ab incepto progreſſum.

Nobile principium maior fortuna ſecuta eſt.

Ego vero vlterius dicendo progrederer, ſi conſiderem me poſſe eius adultos trimphos, ac viriles victorias, breui circuitu orationis in hoc Theatro exhibere, aut referre. Suſpicio enim victorem tantum in prælijs adoleuiſſe, vt ipſius Solis (qualem Auus eius clariſſimus Vir, Sanctiſſimus Antiſtes augurabatur) ſolis, inquam, poteſtatem induerit, qui ita in rebus cunctis dominatur, ac triumphat, vt nihil non ſit eius Numini, ac lumini planè ſubiectum: quis non hæreat attonitus? videre Nicolaum, non dico amplius, ſe ipſum vincere (quod genus victoriæ ſummum eſt) neque terram, quocumq; patet, vel abſentem iuſſu præmere, aut maris nullius iugum patientis iras ſolo nutu contundere (quod genus victoriȩ admirabile eſt) ſed vltra magis memet ipſos Terræ, ac Maris Dominos potentiſſimos Imperatores, vnica exiſtimatione, ſic regere, ac moderari, vt per ſæpe poteſtatem vincat ad pietatem;

ferociam leniat ad miſericordiam ; voluntatem quocumque velit adducat, ad ſui obſequium (quod genus victoriæ ſingulare eſt) Quid plura ? eam ipſam mortē, qua nihil fortius ; nihil eſt atrocius vnius Nicolai Imperio videmus ſæpe ceſſiſſe . Quod genus victoriæ Dei ſolius eſt.

O igitur pluſquam humana Nicolai virtus ! ò tanquam Diuina Nicolai victoria ! quam cum in hoc Theatro hodierna ſolemnitate auribus, & quaſi oculis accipimus, non ſolum te te Victorem diligimus, ſed etiam Patronum deligimus, tuiſque trophæis obſequentes deprecamur, vt nos ita in tuam tutelam, ac fidem recipias : ne teterrimis, quibus cum magna nobis, & aſſidua luctatio eſt, hoſtibus patiaris ſuccumbere, immò verò, à certamine victores in Cęleſte Capitolium ęternis triumphis tecum perfruituros adducas. Dixi.

VI-

Digitized by Google

VICTOR TRIVMPHATOR
SIVE
ORATIO
DE DIVO NICOLAO
HABITA PISIS.

REVERTITVR in eandem metam expletus annui temporis curſus, quo tota diuturni deſiderij noſtri expectatio pluſquam annua expleatur. Ecce denuo in hoc ampliſſimo theatro, Aud. exhibet admirabile ſui ſpectaculum acerrimus pietatis propugnator Nicolaus, quem ſicut ſuperiori anno Victorem Infantem intuiti eſtis, ita hodierna luce Triumphatorem in ipſa infantia admiremini. Triumphatorem non myrtea, aut roſea, Veneris corona donatum; ſed perenni virentis Virtutis laurea exornatum: non in curru ſublimi euectum, ſed in ſtabili ſolio collocatum: non tandem purpura ex auro veſtitum; ſed candore, & innocentia redimitum: quem præcedant non Tubicines victoriæ acclamantes; ſed quem præcurrant Angeli indices

gloriæ laudantes. In hoc triumpho, A, ſpecioſa oſtentatio ſpoliorum, ac manubiarum nulla alia eſt, quam omnium chorus ſplendidiſſimus virtutum, & Cæleſtium exornatio donorum. Qui tituli victarum gentium? quæ imagines deuictarum Vrbium? Niſi tot nomina, quot ille vitiorum propugnacula euertit? Niſi quot naturæ prauos habitus, aut prorſus contriuit, aut tanquam catenatos Hoſtes captiuos duxit, ac pedibus conculcauit? officioſa hoſtiarum ſacrificia, diuina fuerunt obſequia: ſolemne epulum inſolita continentia. O triumphus ſanè admirabilis in victore præſertim, qui antequam valeat per ætatem decertare, plurimum valet, per virtutem vincere, ac triumphare! Oſtentet modo Licinius ille Dentatus in ſuæ ſpecioſum virtutis triumphum, cicatrices, quas in centum ac viginti bellorum prælijs quadraginta aduerſo corpore acceperat: Oſtentet ingentia ſpolia, multas haſtas, plures phaleras, torques, armillas, & coronas propè innumerabiles, præmia ſuæ incredibilis fortitudinis: quia illuſtrius nunquã triumphauit, quam cum nos Infantem Nicolaum in ſolito more vincendi triũphare palmis, & laureis admiramur: vincit hic ſeipſum, non Hoſtem: expugnat animos, non Vrbes: euertit vitia, non Caſtra; fugat illecebras, fugit blãditias, delicias odit, rigorem diligit;

aſpe-

aſperitatem vitæ amat, atque in tenero adhuc corpuſculo non ante motos lucta tumultus propè contumulat. Vnde ante pugnæ congreſſum gloriæ victoriam præripit, ante prælium triumphũ agit; cui nullum Romanorum trophæum poſſit adęquari.

Nam latius regnes auidum domando
Spiritum; quam ſi Lybiam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat Vni.

Enim verò victoriam ſui ſpecioſiorem triumphum, quacumque expugnatione Vrbis, & Orbis ipſum met præcinit Diuinum Oraculum. Quid verò ſi nos Infantem neſcium ferre pugnam, referre victoriam, ac gerere triumphum intueamur? Vidiſtis, A. mollem *Roſam* è viridi ceſpite, ac ſpinoſo quodam ſolio, ex natiuis corticibus emergentem? Primo illa diluculo, gelido conſperſa rore, albeſcit; mox ad naſcentis Solis lucem erubeſcit; inde inter luteos apices explicat purpureas comas; ita ſpinarum ictus declinat, vt non lacera, ſed lucida triumphare, pyropis coronata, videatur: ita Nicolaus vix maternis viſceribus excluſus, lacteos gerit artus, cæleſtis gratiæ rore candidatus, ad æterni Solis radios purpuram diuini Amoris induit; & quaſi inter duros abſtinentiæ tribulos triumphalem veſtem victor oſtentat.

Agite, ſi Roſæ purpureum Veneris

 ſan-

ſanguinem eſſe Poetæ fabularum Architecti commenti ſunt. Credite Nicolai lacteam innocentiam roſeam purpuram fieri, quo die ſudauit ſanguinem Deus, ipſe non lacte ſolito tellurē ſui corporis irrigabat: vnde vel inter tribulos carnis, & ſpinas, quid ni fragrantes roſas germinet? ex quibus contexto ſerto in triumpho coronetur?

Ita dilectus Deo candidus, & rubicundus efficitur, & apparet ſpectandus non in Romano, ſed in Cæleſti Capitolio, qualem, qualem in hoc Theatro rudibus Eloquentiæ coloribus quaſi in tabula adumbratum contemplamur. Deprecari id vnum nobis ſupereſt ab ipſo, vt aliquod diuinum præſidium ſui Nominis inſtar boni ominis auſpicetur, quo non ſolum bella, quæ cum inuiſo Hoſte quotidie gerimus, ſtrenuè conficiamus ad victoriæ triumphum; ſed etiam totius Chriſtianæ Reipublicæ arma, quæ vbique debacchantur, ad pacem tandem conquieſcant. Dixi.

THEATRVM SPECTABILE
SIVE
ORATIO
In Funere Venerab. Serui Dei
P. IOSEPHI
A MATRE DEI
Clericorum. Regul. Paup. Matris Dei Scholarum Piarum
FVNDATORIS,
ET GENERALIS
HABITA ROMÆ
IN COLLEGIO NAZARENO.

THEATRVM eſt (quemadmodum Viri Sapientes exiſtimauerunt) noſtra iſthæc in corporea & caduca mole mortalis Vita, A. in quam cum omnes homines principio ingredimur, illicò ętatis noſtræ ſpectaculũ exhibemus Deo, Angelis, & Hominibus vniuerſis. Neq; profectò ab hoc ipſo Theatro prius excedimus, quam velut in Scena conceſſæ nobis à Deo vitæ tempora per varios eius, quam gerimus, perſonæ

Digitized by Google

actus, actioneſque ſiuè laudabiliter , ſiuè turpitèr tranſegerimus. Verè quidem miſer, qui cum ignominia: verè quidem Beatus, qui cum gloria perſonam deponit, atque de hac ſcena diſcedit. O quàm hunc honorificè excipiunt, non frequentis Populi acclamationes inanes, ſed omnium Cæleſtium applauſus immortales, non luctuoſus tumulus funeris, ſed glorioſus cumulus felicitatis!

Vidiſtis, PP. nuperrimè ab huiuſce mortalis vitæ Theatro Dei omnia moderantis iuſſu exire illum, qui fuerat noſtræ Auctor Religionis, ac Moderator, atque huius Collegij Nazareni (quod Eminentiſs. Cardinalis Michael Angelus Tontus Vir dignus æterno nomine ſua hæreditate inſtituerat) opera, conſilio, opibus tam Propugnator, quã Propagator: Vidiſtis, inquam, quam, ille Perſonam boni Viri, quadrati Viri, atque omnibus numeris perfectam, ſpectatamque ab ineunte ętate ſibi induerat, eandem Romę (quæ totius eſt, vt Orbis, ita Sanctimoniæ Theatrum) tot annorum ſpatijs in omnium oculis ritè, ac rectè peractam, mox eodem in loco tandem exuere: quàm piè, quàm præclarè, quàm glorioſè omnium ora, atque voces, vel nobis tacentibus, tota Vrbe proclamant, vt propterea hodie nobis lætandum foret, non dolendum, plaudendum cum alijs,

nihil

Digitized by Google

nihil nobiſcum deplorandum: Cum tàm communis applauſus, tamque celebris è Theatro diſceſſus nullam materiam mœroris, aut doloris, multam gaudij, lætitiæque ſegetem afferre poſſe videatur; niſi noſtra quidem Filiorum Pietas eius generis foret, quæ pati nequiret optimi Parentis ſui virtutem ſibi ex oculis ſine ingenti doloris ſenſu, ac ſignificatione auferri, & ſe fructuoſę eiuſdem vitæ animato Archetypo priuari.

Quid tamen? ſi Virtus ipſa, quæ immortalis per ora Virùm volitat, quæ in ipſa glorioſa morte triumphat, quæ ſibi meritos honores iuſtiſſimè vendicat, non lacrymis deplorari, ſed laureis decorari, non luctu opprimi, ſed plauſu extolli, ſuoptè iure hodie à nobis contendat? Abit Virtus, non obit; perennat, non perit, quæ poſt funera copioſiſſimè fæneratur mortem cum immortalitate, annos cum ęternitate, miſerias cum gaudijs, calamitatem cum ipſa Beatitate.

Neque enim eius gentis nos ſumus, Aud. qui arbitremur hominem cum ab homine diſcedat, nuſquam poſtea, aut nullum fore. Verum quemadmodum dum viueret, quamquam illuſtrem eius animum non videbamus, tamen ipſum eſſe in ſuo corpore ex ijs rebus, quas præclarè gerebat, intelligebamus, ita quidem cum emoritur, eundem eſſe

credimus, etiamſi nullum videamus; immò verò certa ſpe exiſtimamus, cum vita laudabilis anteceſſerit, vt immortalitate præditum, ſic æterna felicitate donari.

Ea ratione Cyrus maior Perſarum Rex mœſtiſſimos filios ſuos exhilarauit, ne dolentes Patris interitum lacrumarentur, qui crederent poſt huiuſce vitæ occaſum, meliorem adhuc hominis partem ſupereſſe, eamque vegetam, ac mortis omninò expertem. Quid? ſi ſimul amplius memoria præclarè anteactæ vitæ monumentum perpetuum eſt, in quo defuncti honor immortalis perennat, vt quantum labentium annorum deceſſio fiat, tantum fiat laudum acceſſio, de quibus in dies magis omnis poſteritas loquatur, neque vlla vnquam ætas conticeſcat?

Non moritur, qui honeſte viuit, neque excedit, qui egregijs operibus excellit: cum ſemel expirat, ſemper ſpirat, & in ipſa morte melius viuit, quam dum viuebat ad beatè viuendũ. Quamobrem neque iure, neque ſapienter Antigonus Rex mihi viſus eſt exclamare, dum extincto Zenone celebri Philoſopho, indoluit: heù quale! heù quale Theatrum perdidimus! Enimuerò viuit Optimi, ac Sapientis viri poſt funera virtus, miraque ſui ſpectacula præbet oculis intuentium Animorum.

Adeſte quæſo vos, A. an non mente
vide-

videre videamini, tanquam in ampliſſimo Orbis Theatro vagari laudabilem Ioſephi memoriam ſempiternam? an non, tanquam in luciđiſſimo ſpeculo admirari eius animum immortalem, vultum ipſum, geſtum, ſermonem, in quo nihil non decorum, nihil non eximium, nihil non admirabile omnes intuebantur? vt procul dubio Cæleſtem Heroem dixiſſemus; niſi hac in re Platonis doctrinam improbaremus: ſed tamen hominem, at, proh! qualem hominem dixiſſe oportet, qui in Terris corpore, in Cælo mente viueret. Vultis ne reminiſci, quam præclaram, quam laudabilem, quam glorioſam longæuæ ætatis ſuæ actionem ediderit Religioſiſſimus Senex? Altius oculos, aciemque mentis conuertite ad eius vitę primordia, atque in tenerę adhuc infantię cunabula reſpicite. Admiremini animum, quem luſtralibus vndis ablutum, innocentem Deo, vbi ſapere cœpit, conſecrauerat, ad finē vſq; purũ, integrumque pro ſua virili conſeruaſſe.

Naſcitur Ioſeph, Deo propitio, atque arridentibus aſtris, Peraltę, quod celebre Oppidum eſt inter Aragonię, & Catalauniæ fines, quo nobilem vtramque Prouinciam, nedum ipſam, quam nactus erat, Patriam fortunato ortu ſuo illuſtraret; quoniam ſicut ipſum nomen, auſpicium præſagiebat; Natus

Ioſephus Calaſantius. Anagr purũ. A ſuis natus Cæli Phoſ.

erat à ſuis Cęli Phoſphorus; hoc eſt diei Nuncius Lucifer, qui præclaro virtutis ſuæ lumine ſplendidum multis iubar præferret ad ſalutaris doctrinæ viam, ad portum exoptatæ ſalutis, ad præmium ſempiternæ felicitatis: quemadmodum totius rei euentus hoc ipſum omen plenè poſt ea compleuit. Natus eſt ipſe illuſtris ex nobilibus, pijſque Parentibus, à Paterno genere Calaſantiæ, à Materno Caſtoniæ Familiæ, quæ longa temporum ſerie in citeriori Hiſpania, non tam Fumoſis Maiorum ſuorum imaginibus, rerum fortunis, & copioſa prole, quam vitæ integritate, cultu Religionis, & morum probitate gloriabatur. Quamqnam Ioſephus, cui illud Satyrici Vatis in memoria hęrebat.

Tota licet veteres exornet vndique Cera
Atria, Nobilitas ſola eſt, atque vnica Virtus,

(ſiquidem, & Genus, & Patriam nemo ſibi eligit) nunquam putauit eſſe ſua, quæ à Maioribus acceperat, ſed tanquam aliena continenti ſilentio obuoluebat, quaſi nihil ad ſuam laudem pertinerent. Neque re vera quiſpiam indiget Maiorum factis, qui egregijs ſuis operibus mirificè excellit: & qui ſua virtute ita ipſis Maioribus prælucet, vt totum Genus poſſit magnoperè illuſtrare. Hinc ſanè vox ipſa impoſiti nominis

minis Ioſepho ingentem laudem reſonat. Quid enim Ioſeph, niſi magnus? niſi maximus? niſi incrementum! vt verè intelligeremus non caſu, ſed diuino conſilio, eum hoc nomine appellatum, quippe qui ita creſceret, ita virtutis lumen ſuæ augeret, quo iam Lucifer in Solem abiret; atque antiqui Ioſephi ſic veſtigijs incederet, vt ſicut ille Ægypti, ſic ipſe Heſperiæ regna ſuis præclarè geſtis illuſtraret. Illuſtrauit autem, quando adhuc Ephœbus, quaſi Phœbus in nouo Cælo, in eadem Litterarum, Pietatiſque paleſtra ſeſe pancraticè exercebat, cæteriſque socijs ſuo lumine ad virtutes capeſſendas mirificè præfulgebat. Quando eodem temporis interuallo præ ſe optimam ferebat Bonitatis indolem, atque ingenij ſpecimen ſingulare: Quando neque domi blanditię ab inſtituto laudis curſu eum retinuerunt, neque foris illecebræ quicquam illexerunt, quin ſuccreſcentem mollis ætatis ſuæ floſculum ad maximos virtutis fructus probis moribus, doctrinis optimis irrigaret. Omitto multa, vnum idemque admirabile factum Pueritiæ auditote. Puer erat, qui vix adhuc manu geſtare calamum didicerat, & tamen ſæpe numero armabat gladio dexteram, ex Vrbis portis erūpebat. Quid tum? ineptiam aliquam puerilem irrideatis? nolim profecto: quippe cordatus adoleſcens pluſquam vi-

virili animo, non ſine cęleſti quadam præſagitione in Campos excurrebat, & quaſi feras venabatur, teterrimos Hoſtes impietatis, diuinæ gratiæ Latrunculos Cacodæmones, quos profligaret, ſi offendiſſet, quos interimeret, ſi potuiſſet: Tanto improbitatem odio habebat, cui Puer adeò acre bellum indicebat! Quid non ex eo temporis manifeſtum prelium communibus Hoſtibus, Tartareis monſtris viriliter denunciauerit, in quo ſtrenuè decertaret, inimicos auſus compeſceret, hoſtiles impetus frangeret, victor ſæpiſſimè triumpharet, ac propè innumera gloriæ ſuæ trophęa reportaret ad lauream conſequendæ beatiſſimæ immortalitatis? Ita quidem maximam, ac penè incredibilem de ſe apud ſuos, apud exteros expectationem futuræ virtutis concitauit: Nemo enim dubitabat, quin ad maturitatem perducta ætas vberrimos Pietatis, ac doctrinæ fructus pareret: ſiquidem lucidus Ortus lucidiſſimum ſolet Occaſum pręſagire.

Hinc Ioſephus, vt hanc de ſe communem omnium expectationem facillimè explere, ac tueri poſſet, paterna domo egreditur; in celeberrimas ea tempeſtate totius Hiſpaniæ Academias proficiſcitur. Incredibile eſt, A. quãtum proficiat, quamque breui vno conatu, vno hauſtu eruditionem cum Pietate coniunctam animo imbibat; in-

intimiſque, vt fertur, medullis concipiat, vt inde ſane poſſit affluentiſſimos in alios fõtes, quos hauſerat, diffundere, & ſimul cũ litteris Humanioribus Poeſiin, ac Rhetoricam, cum Dialectica, Philoſophiam, cum Iuriſperitia, ſacrã Theologiam, cum cæteris doctrinis omnem ſanctimoniam quoſcumque edocere: Coniungebat enim cum ingenij ſui dotibus ea pariter quæ ſunt animi ornamenta: pari paſſu cum ſciẽtia virtus gradiebatur: ad doctrinæ eruditionem Caſtimoniæ ſplendor accedebat. Quanta in Deum pietas! Quanta in Præceptores obſeruantia! Quanta in ſocios humanitas! Admirabantur omnes non tam litterarum elegantiam, quam morum illius integritatem. Quapropter Iaccenſis Eccleſiæ Hierarcha, quem tunc temporis vniuerſa Hiſpania velut alterum ſacrarum doctrinarum Oraculum venerabatur, à quo etiam duo illa Theologiæ lumina Bannes, ac Medina tanquam à Sole ſcientię lumen hauſerunt, Ioſephum adhuc ætate iuuenem, ac litteris candidatum, ſed conſilio ſeniorem, & moribus Angelicum à grauioribus ſtudijs fidum Achatem apud ſe retinere gloriabatur. Quid ita? quoniam prudentiſſimus Iuuenis, quem pudorem ſibi Natura laudabilem indiderat, non ſolum tanquam validiſſima arma ad effuganda ſcelera adhibebat, verum etiam tanquam diligen-

tiſſi-

tiſſimum Pædagogum ſequebatur, qui ipſum nō tam à vitijs expelleret, quàm impelleret ad virtutes: eoque melius ad vitam inter adoleſcentis ætatis diſcrimina regendam adhortaretur, ne fortaſſe inconſulta quadam temeritate per aliorum conſuetudines ſociorum (à quibus ideò, vt poterat maximè abſtinebat) in aliqua flagitia, quæ ſe puderent, prolaberetur. Quid ſi ſua iam doctrina, atque caſtimonia celebris, cū nondum per ætatem ſibi licere videretur, à ſecretis, à conſilijs nobiliſſimæ cuipiam Matronæ, quamuis inuitus præficitur? credo equidem diuino numine id factum, vt virtus periclitata inter diſcrimina ſpecioſior illuſceſceret, ac velut in priſco illo, ſic in nouo iſto Ioſepho propè pari cum laude poſſet commendari.

Erat Ioſephus, probe noſtis, pulchra facie, decorus aſpectu, & ſpecie digna imperio, ita

Gratior eſt pulchro veniens è corpore Virtus.

iam iam omnium oculos, atque ora in ſui admirationem conuerterat, qui ſanè quam prudenter, tam certè pudēter intra penitiores diuitis Fœminæ ædes verſabatur: contingit tamen aliquando, remotis arbitris, ſemel officio muneris ſui fungentem blandis ſe quibuſdam lenocinijs adoriri. Quid hìc putatis, A. renouatam Ægyptij Ioſe-

phi

Digitized by Google

phi in Hiſpania fidem, inſtauratam cō-ſtantiam, conſeruatam caſtimoniam? Non abijcit ille pallium, ſed officium; non foras cubiculum egreditur, ſed Vrbem, neque amplius pati potuit ſeſe intra ea mænia contineri, in quibus impugnari Pudicitiam, non propugnari: offendi, non defendi animaduertebat. Tantus erat in Iuuene honeſtiſſimo pudoris Amor, tantus candor Virginitatis! Hinc factum, vt ſæpè poſtea Amicorum quorundam familiaritatibus nūcium remitteret, quos labefactare corporum florem ſubodoraretur: magnum certè illius efferueſcentis ætatis miraculum, ſed nullam ipſe veram Amicitiam reputabat, quam virtus ſuis adminiculis non firmiter ſuſtentaret, cum niſi in Bonis amicitiam eſſe non poſſe ſapienter cognoſceret: immò verò frequentibus ſermonibus vſurpabat: Non amicorum multitudine, non collectæ aura gratiæ, non magnitudine honorum Hominum animos effici beatiores, ſed ſola pietate in Deum cum pura, atque incorrupta mente; fortaſſe enim, vel tunc probè didicerat, cum Philoſophum legebat, neminem poſſe eſſe beatum, qui Virtutes non poſſideret, quibus animus ab omni labe purgari conſueuit. Didicerat inſuper multo laudabilius ex ijs, quæ nocturna, diurnaque manu verſare ſolebat, ſacrarum litterarum monumentis, quam

gra-

grata, quam accepta, quam ſuauis Victima Deo Optimo Maximo poſſit offerri, pura mens, cor defœcatum. Atque vt id quotidie (ſicut poſtea ſolemne habuit) vna cum Hoſtia generi humano ſalutari præſtaret, ex voto inter læthalem morbum, à quo diuino beneficio emerſerat, voto, inquam nũcupato, ſacris characteribus per Antiſtites Catholicos vltro volentes inſigniri immortalitèr gaudet. O quantum, mutatus ab illo eſt! ò quanta virtute profecit! quo ſtudio! qua diligentia! qua integritate! qua fide hoc tàm diuinum munus exercet!

Hactenus qui ſpectaſtis quam mira in hoc Theatro Adoleſcentiæ ſuæ ſpectacula exhibuit caſtiſſimus Iuuenis, ab vngue Leonem diſcite, à Linea Apellem, ab exordio progreſſum: omnia perſequi in hac re nimis longum eſſet, quæ enim pretioſa laudum ſemina iecit ab ineunte ætate, tantam ſegetem omni tempore attulerunt, vt nulla poſſit eloquentia ſatis pro dignitate colligere: quam ſibi perſonam boni viri, quadrati viri à teneris, vt aiunt, vnguiculis adaptauerat, eandem reliquo totius longæuæ ætatis curriculo Dei iuſſus Sacerdos in omni re laudabilitèr peregit.

An verò non fortaſſe vir ſummæ integritatis, ſummæ fidei, ſummæque virtutis ille viſus eſt, qui cum vix à limine

mine

mine ſacram dignitatem ſalutauiſſet, ſocius aſſumitur Illuſtriſs. Epiſc. Illerdenſi, viro ſanè, & doctrina, & moribus ſpectatiſs. ſocius, inquam, aſſumitur, qui à ſecretis conſilijs, à dirigenda conſcientia in arduam Prouinciam, quam ille à Philippo II. Hiſpaniarum Rege ſapientiſſimo deſtinatam ſibi acceperat, non dicam aliquid adiuuaret, ſed penè totam ſua non tam dexteritate ingenij, quam vitæ probitate regeret, tractaret, perficeret; vt nimirum celeberrimum toto Orbe ædificium, ſanctimoniæ ſacrarium, munificentiſſimum Deiparæ Virgini addictum opus ad Montem Serratum Regius cenſor luſtraret; & ſi quid dignum mutatione iudicaret, ordinem dirigeret, leges ſanciret, atque in meliorem ſtatum omnia reuocaret; quod tandem ita, Deo auſpice, ac ſapientum viroꝶ cnnſilio contingit factum, vt nihil accommodatius, nihil gratius, nihil acceptius potuerit in ea re votis Regijs euenire. Adeò ſpectata erat adhuc in ætate iuuenili in rebus tractandis Ioſephi induſtria, fides, ac probitas!

Adeſte vlterius, quantum ille prudentia, quantum conſilio, quantum auctoritate, quantum denique virtute valuit. Sacer Antiſtes Vrgellenſis Ambroſius Monçada Vir non tam nataliũ gloria nobiliſſimus, quam ſumma morum integritate, religione, ac doctrina

ce-

celeberrimus, cùm non dum Ioſephus iuueniles annos exceſſerat, eum ſacro ciuilique Foro præficit, vt vices ſuas gerat, ſacram militiam ſuo ductu regat; populum in ampliſſima ditione ſanctis moribus, verbo, atque exemplo inſtituat. Quantos creditis, A. exantlatos labores! quam ſæpè periclitatam prudentiam! quam ſpectatam conſtantiam; vt majorem Dei gloriam propagaret, vt cultum religioni reſtitueret, vt pietati obſequia redderet? Fingite mox eum vos oculis videre arduos illos montes, quos Pyræneos vocant, ſumma cum itinerum difficultate ſuperare, inde rebus ad votum benè compoſitis, in alia loca aduolare; nuſquam conſiſtere, nullibi conquieſcere, niſi opus, quod perficiendum ſuſceperat, ſtrenuè, ac laudabilitèr, piè, glorioſèq; abſolueret, Difficile dictu eſt, vtrum plura documenta, quæ ſunt aliorum ornamenta animorum, an verò alimenta corporibus, quæ ſuæ ſunt pietatis monumenta, poſteris celebranda reliquerit: quas ille opes in pauperum familias non libentèr effudit, qui omnẽ pecuniam, quam ex ſacris redditibus, atque officij ſui, vt aiunt, prouentibus per aliquot annos collegerat, omnem, inquam, pecuniam in egenorum (quibus totus natus eſſe videbatur) vtilitatem, ac præſidium erogauit? qui quot annis aliquod rei frumentariæ ſubſidiũ

ad

ad temperādam rigidam hyemis aſperitatem pio illis opere, ſumptibus ſuis perpetuum conſtituit? ò clementiam rarò auditam! ò liberalitatem penè inſolitam! ò quàm benè, ò quam verè gentilitium veteris Familiæ ſuæ inſigne, quod eius Atauus Beltrandus Calaſantius clariſſimus Vir à Catholico Rege Iacobo in teſtimonium ſeruatæ ſibi in Hoſtes fidei cum multa gloria acceperat, in noſtro Ioſepho hodie poteſt ſummoperè commendari! qui fidelis adinſtar Canis plenam pecunijs crumenam ore gerentis in alios vſus opes non impendit ſuas, quam ad pietatem exercendam, quam ad fidem Domini ſui, ac laudem amplificandam.

At verò qui tam liberaliter Pauperũ indigentiam ſuis opibus ſubleuabat, nullo modò patiebatur, Diuites inter ſe diſcordes rixis, & contentionibus deprimi. Vacate, quæſo vos, hic attentè. Graues inimicitias, & ſub mortali alioquin pectore immortale odiũ inter duas vnius Vrbis Barcinonis familias, quæ pari nobilitate, parique potentia præſtabant, raptus cuiuſdam nobiliſſimæ puellæ ſuſcitauerat, atque ità ſuſcitauerat, vt non alio exitu extinguendam diſcordiam putaretis, quam, non dicam, vtriuſque familię, ſed totius Vrbis, ac penè regionis illius exitio. In promptu eſt feriatorum, ac ferociẽtium Iuuenum manus; ex eis quaſi

exer-

exercitus vtrinque colligitur; arma comparantur; in campos iam, atque agros diſcurritur: mutuum ſe inuicem repoſcunt in interitum: tota res in extremam aleam reuocatur: multi ac magni Principes, vt commoti tumultus incendia extinguant, fruſtra laborant: vnus tandem conſulitur Vrgellēſis Antiſtes, qui tanto exitio opportunum aliquod remedium adinueniat, adhibeatque. Ecce vobis ab eo noſtrū Sacerdotem, tunc vices Epiſcopi gerentem, ad tantam litem dirimendam, componendamque deſtinari. Quid in tanto armiorum ſtrepitu, quid inter tà grauiter tumultuantes ille præſtet, accipite. Equo vectus mira celeritate egreditur in agros, quos armatorum manus occupauerat, eò prorumpit, vbi tanquam caſtra collocauerant: mox hanc partem adit, alteram alloquitur: vtrinque monet, ſupplicat, pollicetur, exterret, donec mirabili artificio emollit animos, expungit iras, ſedat odia, componit ſenſus, exarmat manus, omneſque in gratiam reuocat: quam vt firma charitate ſolidaret, honeſtas nuptias viciſſim perſuadet: Domum vtrāque, contracta affinitate, coniungit. O prodigium! ò miraculum! Nemo armatorum eſt, qui non vnius Ioſephi voluntati pareat: Nemo, qui non vnius Sacerdotis auctoritati obtemperet; Tantum in homine prudentia, ac

pro-

Digitized by Google

probitas valet! Quis vnquam, A. peracto feliciter bello, proſtrato penitus Hoſte, tam glorioſè in Romanis Theatris vnquam triumphauit, vt cum omnium applauſu triumphauit Ioſephus, tranquillatis animis, ſedato tumultu, ſerenata perturbatione totius in Vrbe, ac propè in Regno Nobilitatis? Triũphauit quidem cum omnium applauſu, ſuæque virtutis ſumma cum laude in tota propè Iberia præbuit ſpectaculũ. Romana iam Theatra (quæ ſolidam virtutem ſolidè experiri ſolent) tantam Ioſephi virtutem ſuo etiam experimento cognoſcere, & demirari depoſcebant. Venit ille Romam, ſed non aura ductus ſperatæ gloriæ, quam in Hiſpania neglexerat: non honorum appetens, quos ſæpè vltrò oblatos, opulentos, honeſtiſſimos lubens contempſit: ſed vt perfectam ſanctitatis effigiem cominùs intueri, & commodum venerari poſſet. Mirum quantum hìc pietatis hauſerit! mirum quantum in ſe auxerit religionis! quicquid eo temporis Romæ admirabile in cæteris probis viris (quorum frequenti conſuetudine delectabatur) ſparſum, ac diſſeminatum tanquam in floribus erat, totum in ſuum fauum induſtria Apis colligebat vnus Ioſephus. Sæpè loca plena venerationis multa cum animi alacritate, ac pietate quotidie inuiſebat, depoſcebatque ſemper à Deo, vt cæleſti ſibi præiret

lumi-

lumine, quo diuinam in omni re voluntatem, ducem ſequeretur, eaque via incederet, qua omnem honeſtatem attingeret, qua omnem turpitudinem declinaret: ſolam enim veram virtutẽ, nullam inanem gloriam venabatur. Sed quoniam præclaræ mentis lumen iacère in tenebris nullo modo poteſt, neque lux virtutis abſcondi, quin aliquo modo in ſui admirationem ſplendorem emittat: Purpurati Senatus decus, & columen, Marcus Antonius Columna (cuius prudentia, & vitæ præſtantia toto Orbe Sole ipſo clarior illuxit, cuius nobiliſſima Domus tot illuſtres, claroſq; Heroes velut ex Equo Troiano Orbi dedit, vt de primatu cum qualibet contendere poſſit, nunquam ſuperari) Marcus, inquam, Antonius Columna tanti viri conſuetudine ad ſacrã Theologiæ ſcientiam, ad conſilia, ad mores familiariſſimè vti voluit. Quid autem vti voluit? immo ſibi etiam ipſum ad moderandam conſcientiam pręfecit: iuſſitque excellentiſſimum Nepotem Ioſepho tanquam pio Parenti obſequium præſtare, oſculo manus appetere, & quotidiè ſibi per ipſum diuinam gratiam implorari. Tanto in pretio eſt apud pios Principes Virtus, ac Bonitas, vt venerari eas in alijs minimè dedignentur. Non dicam hoc loco, quanta ſemper beneuolentia, quanta humanitate hæc Columnenſium præclariſſima

Domus

Domus ſit eum complexa: neq; quanto ille ipſam ſit honore, & amore viciſsim proſequutus: Non dicam, quæ in eius aula Religionis ſuę ſpectacula ſingularia præbuerit. Minimè ſectabatur eam gloriam, cuius eſt arbitra Fortuna, & particeps improbitas, ſed veram laudem totam in animorum ornamentis ponebat: quamobrem eam ſilentij legem, qua hominem perfici nemo neſcit, eam auſterioris vitæ diſciplinam, qua cuſtodiri, in Aula ſeruabat, vt virum verè Religioſum, non Aulicum omnes ad vnum commendarent. Quid igitur ſi ipſi viri Religioſi, alioquin doctiſſimi homines ad ipſum, non tanquam ad Delphicam cortinam, ſed ad vnum velut diuini Oraculi interpretem, vt magnis de rebus cõſulerent; vt ſacra rerum myſteria intelligerent, frequentèr conuenirent? Adſunt multi præſertim ex Seraphica Conuentualiũ familia ſumma auctoritate, religione, & fide, qui ſe non opinari, ſed ſcire; non audiuiſſe, ſed vidiſſe, non ſolum interfuiſſe, ſed cum eo ſæpius hoc modo egiſſe teſtantur: omnes ingenuè profeſſi, ſe plurimum ex illius, Angelica dixerim, conſuetudine profeciſſe. Aderant & primi, qui Romæ ſua virtute præluxerunt, Carmelitarum Excalceatorum Venerabiles Moderatores, qui hoc ipſum diù experti veriſſimum rei teſtimonium poſteris indicauerunt,

Enimuerò fuit in illo diuina ſacrarum Legum, & incredibilis doctrina; nihilque ab eo vulgare, nihil commune, nihil (auſim dicere) humanum, ſed ſingulare, ſed eximium, ſed diuinum reddebatur. Vtinam nos, qui quotidiè poſtea ab eius ore pendebamus, dum non fucatis lenocinijs: ſed ſpiritu plena oratione, de Deo diligendo, de virtute ſequenda, de inani gloria fugienda, de humili ſui contemptu, de noſtra, aliorumque ſalute diligenter procuranda, de cæteris diuinis rebus ſæpiſſimè admonebat, quæ tunc cælitus aperiebat oracula albis lapillis, aureis characteribus ad noſtram, ad æternam poſterorum memoriam ſingula in faſtos retuliſſemus! non vtique in præſentia nos pœniteret memoria excidiſſe quædam tam ſalutaria diuinarum rerum documenta. Tantum ille didiciſſe viſus eſt, cum in auguſtiſſimis Templorum delubris ipſam Chriſti ſapientiam inter candida quaſi Panis indumenta delitеſcentis diù noctuque ore tacito, deprecante animo, adibat. Quam ſanè imitandam conſuetudinem, & tota ætate retinuit, & quotidie ſuos obſeruare vehementèr ädhortabatur: longo namque experimento nouerat, quantum inde luminis ad veram rerum ſalutariũ cognitionem homini diuinitus infundere-tur. Sed quorſum ego dicta commemoro? cum facta potius loquantur, quę

ſola

ſola hominem vera dignum laude efficiunt, quæ quidem patentes aditus ſunt ad eius glorię immortalis adeptionem, quam qui beatè conſequitur, nihil habet præterea maius, quod de ſua laude poſſit excogitari? O quam ingens nobis hic panditur æquor! Nullum opus virtutis, nullum factum pietatis ab alijs exercebatur, quod non ille toto, neque irrito conatu ſequeretur. Inter eos, qui primi ſanctorum duodecim Apoſtolorum nomine inſignitum Sodalitium inſtituere (cuius partes ſunt Pauperibus, quibus fame potius eſt pudor, & ægrotis, quibus ad valetudinem recuperandam neceſſaria deſunt, piè, ſanctèque opitulari) adnumeratus eſt. Quam diligens noſter Ioſephus in ægris viſendis! quam ſedulus in adiuuandis miſeris vbiq; ſemper videbatur! quam frequens illis opera, conſilio, ſuaq; pecunia aderat! diligentius ipſe Pauperes, quam Pauperes ſtipem, quæritabat; & quos graui neceſsitate premi, & quos ingenuo pudore à quęrendo pròpalàm victu retardari intelligebat, eos collata furtim pecunia, meliori mente, quam Cimon olim Athenieſis, repetitis vicibus ſuſtentabat. Teſtes ſunt huius admirandæ benignitatis multi adhuc viri oculati, ac locupletes, probi, ac ſapientes, qui id ſciunt, & prædicant; qui hũc omnes fortunas rerum ſuarum pijs operibus addixiſſe, ad hominum virtutes

Digitized by Google

adiuuandas, ad Dei obſequia augenda, non ignorant, & commendant.

At qui miſeris egenis, & ægrotis multus vbique erat; nihil deerat pijs defunctorum Manibus; idcircò inter eos cooptatus, qui ſacris ſupplicijs fidelium animarum ſupplicia inter purgantium flammarum incendia diminui ſtudioſè curant: mirum quantum conabatur cum Deo precibus agere, vt pios Manes flammis purgantibus exēptos, liberaret, atque ad æterna gaudiorum præmia reuocaret! Mente enim, ac voce ſæpè repetebat, quam ſancta, quàm ſalubris res ſit vita functis diuinam opem implorare.

Iam verò, qui in aliorum Pietatem tam fructuoſus, tam frequens erat, ſui obliuiſci nullo tempore paſſus eſt, quæ enim pius, ac Sancti-Franciſci Sacer Stigmatibus Cætus (cui pariter nomen dederat) ad augumentum virtutis opera laudabilitèr exercet, multo cum Sociorum omnium fructu frequentabat: atque ita frequentabat, ſuo vt cæteris præluceret exemplo ad ſedulitatem, ad honeſtatem: namque id vnum modo perſuaſum habebat, nihil eſſe in vita magnopere expetendum, præter virtutem, atque pietatem: in ea autem perſequēda corporis cruciatus omnes, mortis omnia pericula parui eſſe ducenda; quamobrem nullum non mouebat lapidem, nihil intentatum relinque-

quebat, quo ſe poſſet bonorum operum typum efformare.

Auditore quam ingenioſus, quàm oculatus Argus eſt in Ioſepho Pietatis amor! Videbat multos, eoſque ſingulares viros, qui in hoc Romano Theatro multis in rebus ad pietatem excolendam inſudarent. Neminem videbat, qui teneram deſtitutæ Pueritię ætatem ex animo informaret, qui totius vitæ florem à temporis, ac naturæ iniurijs ad vberes probitatis fructus vindicaret: qui inclinaret ſe ad humilia naſcentis hominis, pene dixerim, incunabula; & vnico modo, qui vniuerſæ Chriſtianæ Reipublicæ prodeſſe allaboraret: ille in hanc vnicam curam omnes curas ſuas, omnes cogitationes, labores omnes confert: & qui res ex veritate potius, quam ex opinione ſolitus eſſet æſtimare, non minimi facienda viſa eſt, neque ſibi negligenda ſua cogitatio: vt deſtitutam Pueritiam bonis litteris, ac pijs moribus imbuat: vſu enim rerum diuinarum, & experimento maximarum cognouerat, verum id eſſe, quod ſcriptum reliquit Plato: Adoleſcentem probè inſtitutum, Deum quendam inter homines euadere; ſi negligatur Belluam fieri; eamque Rempublicam fore, qualis Adoleſcentium ætas in herbeſcente viriditate fruges promitteret: cum ex Puerorum inſtitutione pendeat tum ciuilis res, tum

Digitized by Google

Religio, geminum cuiuſque præſidium Ciuitatis,

Aggreditur alacri animo, ſummo ſtudio, toto conatu pium, quod mente voluebat opus: atque vt Chriſti Dei Vnigenæ veſtigijs firmius inſiſteret, qui ſe multò ante per Vatem Iſaiam prædixerat à ſummo Parente mitti, vt Pauperibus legis documenta euulgaret, nullo modo Pueros Pauperes pia ſua inſtitutione voluit deſtitutos. Aggreditur, Deo auſpice, tandem opus, & cum opere ingẽtes labores aggreditur; multas hominum moleſtias deuorat, & eorum fortaſſe, qui minus videbant: ſed ille nihil magis penſi habet, quam vt aliquos ſocios habeat, quos interea ſuis ſumptibus aleret, qui, ſe Duce, tam piè inceptum opus ad communem omnium vtilitatem proſequantur. Opus ſanè arduum, ac difficile, & alicui fortaſſe minimum, ſed Deo gratiſſimum, atque à viris ſapientibus ſummopere commendatum: quod etiam Clemens huius nominis Octauus vir in rebus agendis ſumma tùm prudentia, tùm pietate præditus antea meditatum ſe diceret, tunc vna Ioſephi induſtria excitatum multa cum laude approbaret; beneficijs ornaret, aſſignata quot annis certa pecunia adiuuaret: quod poſtmodum adhuc plures Summi Pontifices priuilegijs inſignirent, gratijs proſequerentur: cui multi pariter viri

Prin-

Digitized by Google

Principes, Reges, ac Regna ſeſe Mecenates oſtenderent, fouerent ortus, progreſſus fortunaret.

Hic ego lubens prætereo ſingulares laudationes ' quibus clariſſimi viri Ioſephum ad ſydera extollunt; prætereo encomia, quibus tam pium inſtituendæ, formandæque ad Chriſtianam pietatem, & optimas diſciplinas Pueritiæ opus ab eo fundatum prædicant: neq; enim omnia, aut poſſum, ſi vellem, aut volo ſi poſſem, vnius orationis cõpendio referre. Plenæ ſunt omnium voces; plenæ magnorum virorum auctoritates, quæ Ioſephum Piarum Scholarum Fundatorem Virum ob inſignem Chriſtianæ vitæ perfectionem omni laude digniſſimum celebrant: quæ opus magni ponderis, magni momenti, magnæ vtilitatis eſſe proclamant.

Quid non igitur ad tam pium opus perficiendum in religioſam, ſacramque Militiam, quam non multo poſt Ioſephus cum ex Pauli Quinti, tùm Gregorij XV. Summorum Pontificum (quorum virtutes totus adhuc Orbis admiratur) voluntate, voto, auctoritate, cum albis Purpuratorum Patrum ſuffragijs, Benedicto Iuſtiniano, optimo Patrono, Duce, & Auſpice, tamquam primus Moderator comparabat; quid non, inquam, aliqui præſtantes viri ſeſe primos ſocios adſcriberent, qui

& ſanguinis claritate, & doctrinæ ſplē-dore, & virtutis ornamentis apud homines effulgebant? Date mihi, A. hanc veniam, vt aliquot hoc loco honoris ergo poſſim nominare: Petrum Caſanium ſuperiori anno laudabiliter vita functum, quem ob eximiam doctrinam, ac vitæ ſanctimoniam venerabilem prædicari auditis: Paulum Ottonellium, cuius nobile genus, virtus, ac pietas in Comitibus filijs, quos Mutinenſis Aula ſuſpicit, atque admiratur, illucet: Viuianum Viuianum Collenſem virum ea Iuris peritia, ac prudentia egregium, vt non Hetruria ſolum, ſed Liguria, iuridicundo, reddendoq; ſæpiſſimè præfecerit: cuius tandem optimos mores, & Narnia in ſene Religioſiſſimo admirata eſt. Quid? Franciſcum Caſtellium, à cuius illuſtri progenie à Caſtellis Marchionibus deducta, quot Heroes prodierint in Vmbriam, in Hetruriam in alias Orbis partes toga, ſagoque celebres, adhuc fama ſuperſtes teſtis eſt luculentiſſima. Sed quoniam adhuc in viuis eſt, non patitur me de ſua virtute loqui.

Quid poſtremo referam Glycerium Landrianum, & ſuo, & Maiorum nomine celeberrimum? adeò proprijs virtutibus, ac moribus dignum, vt Magni Principes Vrbanum, hoc nomine Octauum, Pont. Max. ipſo approbante, ſæpè ſæpius obſecrauerint, vt eum

in

Digitized by Google

in Beatorum numerum reſerret. Omitto alios plures, quos inter mille, & amplius, qui hactenus eius vexilla ſequuti ſunt, & genus, & vita magnopere commendant; ne fortaſſe totius huius religioſę Militiæ Catalogum videar velle contexere, aut auribus alicui dare, aut, quod in prouerbio eſt, artem ſuam iactare. Omitto etiam referre, quàm breui, longè, latèque vnius Ioſephi, ac Sociorum induſtria, multarum Ciuitatum opera, magnorum Principum rogatu, Deo non improbante, hoc ipſum Religioſum Agmen, magnis itineribus excurrit; Italiam peragrauit, in Siciliam venit, ad Sardiniam appulit, Germaniam ſuperauit, Morauiam, Boemiamque luſtrauit: in Poloniam ingreſſum eſt: in Galliam ſæpè: in Hiſpaniam, quam Regio iuſſu vbique ſibi apertam non ignorabat, frequentiſſimè vocatur.

O quantam in omnibus locis populorum pietatem! ò quantam Principum liberalitatem exerceri erga ſe præſentit! In Hetruria Sereniſſimorum Principum ingenitam eis à natura clementiam præcipuis beneficijs impertitam ſibi ſæpius, ęternum meminiſſe iuuabit. In Sicilia quam pium: quam munificum ſeſe ipſi præſtitit Prorex ille Dux Compluti, Hiſpaniæ decus, & ornamentum Ferdinandus! Taceo Calaritanorum in Sardinia beneuolentiã;

taceo humanitatem, quam in piiſſimo Prorege Duce Montis Alti quotidie experitur, & cum grati animi memoria ſui admiratur. Taceo reliquos Optimates, ac Populos in Liguria, in Inſubria, in Vmbria, in Tuſcia, in Piceno, in alijs Regni Prouincijs, in tota fermè Italia, qui de eo in dies optimè benemerentur. Vtinam eorum omnium ſingulares memoriæ hoc in loco poſſent pro dignitate commemorari: quas profectò in ampliores facundiæ Campos, ad gratum laudationis obſequium, ſpatiari æquum eſt. Nequeo tamen quoquo modo tacitus præterire admirandam Magni, ſacrique Principis Frãciſci Cardinalis Dietrichſtain benignitatem, ac liberalitatem, qua hunc Ordinem in Germania naſcentem paterna charitate fouit, adoleſcentem ſua auctoritate tutatus eſt, multiſque in locis propagauit. Voluiſſet Deus ter Opt. Max. tantum Heroem diutius adhuc eſſe ſuperſtitem: verumtamen gaudendum eſt, tantam pietatem, quaſi cæleſtem hæreditatem in Maximiliano Nepote mirificè viuere, ac vigere: Gaudendum in alijs multis eius Imperij magnis Principibus innatam; Gundakero Principe de Liectenſtain; Febronia Herula è Perneſtainorum ſtirpe oriunda; Franciſco de Magnis Comite in Straſnitz, illius exemplo pietatem magis excitatam: vt propterea in ani-

animis noſtris perenne quoddam gratę memoriæ monumentum ſingulis erigere debeamus; ſic enim gratias, qui habent, referre cum nequeant, ſatis agere videntur.

Quid tandem in Polonia? ſingularem, & inclytam Inuictiſſimi quondam Regis Vdalislai IV. (cuius glorioſa facta cum æternitate certant) magnificentiam, pietatem, & beneuolentiam verbis prædicabo? qua ipſum per quam humaniter excepit, liberaliter fouit, conſtanter tutatus eſt, quem optimum Moecenatem, fortiſſimum Achillem, ſicut obliuiſci nunquam poſſumus, ità æternum commendabimus. Sed quantam in hoc ipſo ampliſſimo Regno ſummi Principes Gregorius OſſolinsK Dux, Supremus Dominatricis Polonię Cancellarius: & Stanislaus Lubomiſcius Palatinus, ac Generalis Gracouienſis Capitaneus, qui tanti Regis veſtigijs inſiſtentes humaniſſima propenſione, paterna tutela ipſum dignantur, quantam, inquam, grati animi memoriam erga ſe noſtram compararunt? Immortalem, ſempiternam; ita quidem vniuerſi confitemur.

Sed enim, vt oratio mea eò denique reuertatur, vnde hæc omnis laudatio ducitur, redeo ad Ioſephum, de quo hercle quo plura referas, plura omittere videaris. Laudabo ne

iterum in Sene prudentiam, quàm adeò ſingularem, vel in Iuuene admirati eſtis? quam ſolam ex reliquis morum ornamentis cum ętate augeri à Doctore Maximo didiciſtis? Teſtes ſunt tot litteræ, quas ſua manu, ſenio quamuis confectus, de rebus, tàm varijs, tàm diuerſis, tàm grauibus plenas omni humana, diuinaque ſapientia ad ſuos, ad exteros, ad Populares, ad Principes frequentiſſimè ſcribebat. Teſtes ſunt tot ſana data conſilia, quæ in rebus arduis, ac ſanè moderandorum animorum difficillimis non ex Apollinis tripode, ſed ex cæleſti afflatu Numinis, multis etiam Principibus poſcentibus reddebat. Teſtis eſt tandem delectus ille meliorum rerum, quem in omni re ſequi volebat, quo vitam omnem rectè inſtituere velis, remiſque nitebatur, vt mori mallet, quam aliqua arte quicquam, quod boni quandam ſpeciem præſeferre videretur, conſequi, & poſſidere. Laudabo animi conſtantiam? quam admirandam in optima ſemel inſtitutæ vitæ ſuæ ratione perpetuò retinuit? qui ſemper in propoſito, ſuſceptoque ſequendæ virtutis conſilio permanſit? qui res dumtaxat egregias, & præclaras ſummo ſtudio expetebat? qui ea toto animo contemnebat, quæ plerique alij tota mente admirari ſolent, atque anhelare? Non ille huma-

na

na præmia rectè factorum, ſed ipſa rectè facta ſequebatur: neque hominem Arbitrum mentis ſuæ; ſed ipſum Deum in omni re quærebat. Sinite, obſecro vos, me ſilentio præterire quot, quantos, quam graues quorundam impetus, aut patientèr ſuſtinuerit, aut conſtanter expugnauerit: nè fortaſſe cum aliquorum offenſione tanti viri conſtantiam, ac patientiam laudare videar. Illud vnum hoc loco ſatis in hanc rem eſſe arbitror: quod nimirum memoriam iniuriarum, quam viuus ſepultam eſſe volebat, mortuus excitari minimè velit; dubiumque ſit, maiorem ne in perferendo tolerantiam, an in condonando lenitatem laudare debeamus. Retinuit ſemper in omnibus rebus eandem animi firmitatem, nunquam amiſit tranquillitatem; in proſperis ſemper idem: in aduerſis nunquam alter, vultu placido, corde pacato, mente ſerena: non enim facilè animus aduerſo frangitur vento, qui non inflatur ſecundo: & qui blandientis auræ afflatus humillimus negligit, non difficile ſibilos admurmurantis patientiſſimus aſpernatur: paratus pro honeſtate omnes labores, omnia incommoda, omnia pericula, ipſam mortem ſubire, ac pati.

At quid ego, A. ſingulas proſequor huius tam ſpecioſi Theatri ſcenas aperire? quid ſingulares virtutes,

quæ

quæ in Ioſephi animo tamquam in ampliſſima ſede domicilium collocarunt, ſigillatim recenſere? Quid modeſtiam, qua peius letho flagitium abhorrebat? qua alios augere, qua ſe imminuere in omni re aſſueuerat? Quid continentiam, qua nunquam paſſus eſt, blandientis ſe voluptatis luxu decipi? qua diligentiſſimè curauit, vt ratio in animo præeſſet; appetitus in corpore obtemperaret? Quid fidem, qua ſemel promiſſa Deo vota, hominibus pollicita nunquam dictis, nunquam factis violauit? perpetuò integrè obſeruauit? Quid poſtremò Religionem, ſummum, ac maximum optimi Viri ornamentum, qua Dei Optimi Maximi cultum, qua Deiparæ Virginis obſequium, qua reliquorum Beatorum memorias pura, integra, incorrupta mente, ac voce venerabatur! An non indita ſibi, ac ſuæ militiæ, Pauperum Matris Dei appellatio, legibus inſtitutæ preces, indicta ieiunia, erecta vexilla huius, quem laudo, Religionis cultus, & venerationis ampliſſima ſunt, & aperta teſtimonia? Dies me deficeret, neque exitum dicendi vſquam inuenirem, ſi omnes animi habitus naturæ, rationique conuenientes, quibus perfici ſe, atque exornari totis neruis enitebatur, allaborarem in vnius Orationis locum conferre.

Col.

Collucebat in eo mira quadam ſpe. cie, cum manſuetudine magnanimitas, cum morum facilitate grauitas, cum ſeueritate benignitas, cum auſteritate alacritas; cum modeſtia hilaritas; cum veneranda oris maieſtate amabilis quædam dignitas. Itaque illum ipſum longæuæ ætatis curſum, quem initio laudabiliter inchoauit, gloriosè proſequutus eſt, admirabili exitu, non ſine omnium Spectatorum applauſu, confecit; ſummaque cum laude à peractæ ſcenæ Theatro ætate penè centenarius, virtute decumanus, & immortalis exceſſit. O præclarum diem mortis, quæ initium beatiſſimę immortalitatis homini eſt, & corona virtutum! ò quàm benè cum eo agitur, vt qui vitam honeſtate admirabilem duxit, mortem quoque gloria celeberrimam obtineat!

Adeſte, Aud: adhuc pauliſpèr, & poſtremum vitæ actum, quam gloriosè Ioſephus egerit, mecum ipſi ſuſpicite. Erat fortaſſe ætas, quamquam in viridi ſenectute, annis ad mortem matura; matura certè virtus ſuis fructibus ad immortalitatem. Hinc ſe vehementioribus dolorum ſtimulis vrgeri ſenſit Ioſephus, vires deficere, neruos labaſcere, incendium ſimul febris (quam plures Medici non ſine occulto quodam aut Naturæ, aut Numinis arcano explorare non videbantur) in-

intus vehemens excitari. Quantā, Deus immortalis, patientia! quanta tolerantia, ſine vlla querela æſtiuis caloribus, quatuor ſupra viginti dies conflictantis morbi violentiam ſuperauit! quanta animi ſerenitate nuncium mortis vicinæ excepit! quanta mentis alacritate fortunatam alternæ vitæ viciſſitudinem anhelabat! vnum modò dolebat, ita ægrum corpus doloribus opprimi, vt mentem quaſi præpediret, ne eò libera aduolaret, vbi illo incolumi diutius conquieſcere in delicijs habebat: vt linguam quoque retineret, ne, quemadmodum conſueuerat, in apertas voces loquelam de rebus diuinis, de Deo, de æterna felicitate ſingulis ferè momentis efformaret. Neque enim vir probus vlla alia rē tantum dolet, quantum vel minimam exercendæ virtutis opportunitatē abire. Vidiſſetis, Aud. illum nō præſtolari mortem, ſed vltrò occurrere venienti. Quid enim illud frequenter ad ſydera oculos conuertere? Quid ſupplices Cælo manus extollere? Quid aſſiduè ora in depreſſas voces mouere? quid pectora ſæpiſſimè pulſare, niſi loquentis cordis cum Deo, cum Virgine, cum ſupernis Mentibus certiſſimæ ſignificationes? qui culparum veniam peteret, qui Diuinam Miſericordiam imploraret, qui pro acceptis beneficijs gratias ageret, qui cæle-

cæleſtem metam felicitatis, quam tunc grandi paſſu currebat, ſperaret, adſpiraret. Namque in morte vitam ſibi renouari certò credit, qui dum viuit, ad benè viuendum ſibi moriendum eſſe quotidie cogitat. Petit ſupplex ſibi afferri diuinum illud futuræ vitæ Viaticum Chriſti Corpus, quò robuſtius, quò ſecurius, quam olim Elias ſubcineritio pane ad Montem Oreb, ad ſupremum Olympi verticem, quo vltimum ſuorum ſcopum deſideriorum collimabat, proficiſceretur. Atque vt fortior Athleta cum hoſtibus, qui iter obſiderent, obluctari valeat, prius abdicatis omnibus rebus, quas Superiorum arbitrio in neceſſarios vſus parcè admodum adhibebat, ſacra Vnctione, oleo inungi ſeſe voluit: tum bene precantis dexteram Pontificis implorauit, impetrauitque. Quid amplius? vt fidem ſuam ſartam tectam teſtaretur! quoniam pedibus ipſe non poterat, per Arbitrum Sacerdotem in auguſtiſſimo Vaticano Templo apud primos Chriſtianæ Reipublicę Principes, ac Senatores more triumphantis in Cæleſtem Patriam peregrè reuerſurus, renouandam curauit. Quid tandem? virtutes, non opes, pietatem, quam poſsidebat, non pecuniam, quam abiecerat, tanquam certam, ac perennem hæreditatem adſtantibus, & abſentibus Filiis

lijs religioſo teſtamento tranſmiſit.

Quis hic lacrymas continere ualeat, Aud, videre Virum digniſsimum immortalitate inter extremos mortis conflictus obluctari? Sed tamen ita ſuauiter inter Domini oſcula, quaſi nouellus Moyſes, obdormiſcit, vt dolere noſtram, gaudere ſuam ſortem magis debeamus. Verſabat ore ſingulis momentis, verſabat corde dulciſsimum, venerandum Nomen IESVS, ita vt anima ab ergaſtulo decidentis corporis emitti, niſi cum tam ſuaui nomine, nullo modò potuerit. Sic claræ mortes non ſolum gloſioſæ ſunt, ſed etiam beatæ. Semel poſtremò emoritur, ſed perpetuò victurus; & vultus ipſe animi effigies, domicilium beatæ mentis fuiſſe corpus indicat, & quamquam humi iaceat, miſeræ tamen, & afflictę ſit Religionis ſolatiũ, decus, & ornamentum. Tantus eſſe ſolet honor Virtutis, vt aridis quoq; Cineribus poſſit pretium aſſerre, ac dignitatem!

Quantus, Deus bone! eo ipſo die, & poſtridie eius diei, quem poſtremum vidit, ac deinceps ad eas Ædes, in quibus tam præclaræ vitæ ſcenam concluſit, concurſus eſt omnium Ordinum, qui viuum ſatis admiratos eſſe nunquam ſe arbitrabantur, niſi mortuum quoque pio obſequio recolerent? quæ præconia? quę laudes? quanta opinio ſanctitatis? quanta in-

dies

dies Nominis ſama? preclaræ mortis index ſepulchrum plurimum tribuit anteactæ vitæ laudis, atque commendationis.

Plura his dicenda forent, Aud. ſed præſtat multo plura omittere, quorum fama per ora volat, quæque pariter in Poſterorum memoria, tamquam in animato Theatro perennabunt. Vtinam tantæ virtuti poſſet par oratio inueniri! Vtinam dicendi aliqua facultas tantam laudum magnitudinem adæquare! vtique tanti Viri memoriam pro ſua dignitate commendari poſſe non deſperaremus. Atqui ſatis fortaſſe melius, ſatis laudabilius illius memoriam immortalem commendabimus: ſi quę in optimo Parente laude digna admirati ſumus, ea nos non degeneres Filij imitari pro noſtra virili, atque exprimere in nobis ſummo ſtudio contendamus; eoque omnes noſtras curas, & cogitationes feramus, figamus, quo ille iam præiuit, quo nos Poſteros ſuos vocat ad proemia Virtutis meliora. Dicebam.

TY-

Digitized by Google

TYPVS VIRTVTIS.

SEV

ORATIO

IN FVNERE VEN. SERVI DEI

P. PETRI

A NATIVITATE B.V.

Ex Pauperibus Matris Dei Scholarum Piarum.

HABITA ROMÆ

IN COLLEGIO NAZARENO.

MISERAM hominum conditionem dolere ſatis non poſſumus A. quibus ſæpe numero contingit, non longum ſilentium interrumpere, vt virtutem amiſſam frequentius conquerantur. Vtinam verò querelis ſuis virtutis magnitudinem æquarent, aliqua profectò laude eius memoria exornaretur, ſi condignis ſeſe lachrymis proſequi aliquando ſentiret. Ferendum tamen eſt hodie nobis, quod neceſſitas ratum eſſe voluit, & Natura commune. Meminiſtis

Digitized by Google

niſtis Patres (adhuc enim plaga recens eſt, neque dolor inueteratus) quantam religioſæ virtutis iacturam in vno Religioſo Viro, quem tamquam alterum Parentem venerabamur, quantam, inquam, religioſæ virtutis iacturam fecerimus; cuius quidem quanto erat ætas prouectior, tantò virtus feruentior. Quæ hodie & ſi me ſuis meritis compellit ad laudationem; communis tamen mæſtitia noſtra ab officio auocat ac retardat. Vellem præclara defuncti Patris facta recenſere, vt eorum commemoratione nos, qui teſtes ſumus, eiuſdem imitatores quoque fieri toto animo eniteremur; neque ſequi pigeret, quem adhuc celebrare delectat, vt ita noſtrum Poſterorum virtutibus tantum Religionis damnum reſarciretur. Sed quid ego potiſſimum in tanta laudum ſegete deligam? Ecquid etiam nouum veſtris auribus afferam, quod animis veſtris dudum firmius non inſederit? Vir erat immortalitate digniſſimus (probè noſtis) qui ætatem omnem degerat virtutibus ornatam, vitijs vacuam, cupiditatibus moderatam. Quid ni iure merito affirmare poſſimus, ac pleno ore prædicare, quod de Ioſia ſacra litterarum monumenta teſtantur? Memoria Ioſiæ in compoſitionem odoris facta opus pigmentarij: in omni ore quaſi mel indulcatur. Quis enim noſtrum eſt, qui illius leniores virtutes, mode-

ſtiam

ſtiam, continentiam, fidem, animi lenitatem recordatus, earum dulcedine ſimul allectus, vel defunctum non diligat, non amet, non omni ſtudio proſequatur? quando ad eius feretrum externam populi multitudinem confluentem ſolo nomine, ac fama rapi oculis noſtris Romæ vidimus? Quis vultum illum ſedem pudoris, ſimulachrum beneuolentiæ, effigiem humanitatis, nunquam indecoris aſperſum notis, nunquam minus compoſitum intuitus, non ſe ſentiat allici,& affici mira eius recordatione? Clarius id per ſe patet apud ſuos, apud exteros, in Italia, in Germania, in omnibus locis, vbi eum immorari quandoque, vel pauliſper contigerit, quam quod ego poſſim vlla oratione aperire. Nemo enim erat,qui fama cognoſceret,quin videre cuperet, nemo videret, quin vehementer coleret, & eius conſuetudine mirandum in modum non oblectaretur. Teſtes ſunt huius rei multi Principes viri, qui ideo eum vnicè dilexerunt: Teſtes plures populares, quorum multitudo turmatim quatuor ſupra millia ei obuiam fieri, obſequi, reuerenter proſequi ſumma cum admiratione viſa eſt, non ſine corporum, & animorum commodo, ſi qua ægritudine opprimebantur, vt in eum probè quadrare videatur diuinum illud Oraculum: In fide, ac lenitate ipſius admirabilem fecit illum Omnipotens.

tens. Non ſequor in hac oratione aliorum conſuetudinem, qui vt valeant vberiorem laudem colligere, Genus, Patriã, Parentes, Fortunas, Corporis dotes cum animorum ornamentis prædicant; Nam

Genus, & Proauos, & quæ non fecerit ipſe
Vix putat eſſe ſua.

Sapiens, ne dum vir Religioſus; vultq; nequaquam honoris magnitudine, ſed pretio virtutis æſtimari. Neque enim ſplendor generis morientis animum illuſtrat; ſed lux bene peractæ vitæ, per quam duntaxat mors efficitur principiũ atque exordium felicitatis; finis, ac terminus calamitatis; tumulus funeris, cumulus fœnoris. Quid enim ad gloriam profuiſſet Religioſo viro Patria laudabilis, Genus honeſtum, clari Parentes, Fortunæ non mediocres, Ingenium liberale (quibus rebus Natura, & Fortuna ei minime defuit) ſi ſingularis eius virtus hæc ipſa magis non illuſtraſſet; & honores, quos contemnebat, & gloriam, quam fugiebat, mereri potius, quam ab alijs acceptam habere voluiſſet? Honorificæ, fugientiſque vmbræ contemptus; inanis, falſæq; deſpicientia gloriæ: non ſublimitas Generis, aut Fortunæ amplitudo mentem euehit ad æternam felicitatem. Si quid tamen laudis parere dicimus eas dotes, quas Fortuna, & Natura diſtribuere hominibus

bus ſolet; eas quidem verè laudari poſſe putarem, quæ virtutis alicuius adminiſtræ ſunt, ac ſociæ; morum indolem, quam optimam adhuc puer præ ſe ferebat Petrus; vitæ educationem, qua religioſa ſemper adoleſcens eruditus eſt; amorem litterarum, quem non niſi cũ virtutum deſiderio admittebat; dicendi facilitatem, quam coniunctam cum ſingulari ſapientia quiſque in Petro admirabatur; ſuauitatem oris, quæ humanum Angelum, ſiue Angelicum hominem intuentibus ſuadebat; firmam corporis conſtitutionem, quæ auſterioris diſciplinæ fecit alumnum, & Euangelicæ Paupertatis acerrimum propugnatorem. Haſce, inquam, ijſque ſimiles, quibus ille abundabat, Fortunę, ac Naturæ dotes adminiſtras, ſociaſque virtutis prædicandas putamus, quæ aliòquin neque bona optabilia ſunt homini, niſi virtuti, tanquam aſſeclæ famulentur. Cuius porrò virtutis (vt in vnum verbum multa conferam, quæ dici poſſent) exemplar, ac typus fuit ad viuum omnibus in rebus, tota ætate Pauperculus Chriſti ſeruus, quem in præſentia commendamus. Sic in vita tam præclarè acta cum virtutibus, ſine vitijs, nihil ei deeſt ad ingentem gloriam; nobis certè, qui ſpectatores fuimus, nihil deeſſe poteſt ad veram imitationem? Quid? non ignaros rerum alloquor; ad doctrinam quidquid ſolidum

dum erat: ad pietatem quidquid efficax, id totum reperiebatur in Petro, tanquam in vnione: qui ea ratione commendabilis,& omnibus ſemper carus fuit, qui ſæpè etiam perfidos Catholicæ Religionis hoſtes allexit ad fidem, quibus illuxit ad veritatem. Huc ſpectant labores,quos ſenior exantlauit in Germania, & Polonia peragranda; huc multæ vigiliæ ſtudiorum, quas patiebatur in erudienda Religioſa Iuuentute tam humanarum, quam diuinarum cognitione doctrinarum: Huc non pauca ingenij monumenta, de ſacræ Religionis myſterijs, de humanæ Philoſophiæ inſtitutis,quorum doctrina ab Angelici Doctoris fontibus pleno hauſtu ebiberat, ac pleno ſemper ore tradendo, propugnandoque eructabat: Quæ omnia apud nos diligentiſsimè cuſtodita æternum cum memoria Auctoris ad ornamentum, ad emolumentum perennabunt. Quid plura commemorem? Coniunctam cum tot laboribus in victu parſimoniam; in vitæ auſteritate constantiam: in rebus aduerſis fiduciã: ardentem amorem in Deum, quem toto animo anhelabat: in ſuos, quos ad ſalutem vnicè diligebat; in omne genus hominum, quos cum Paulo Gentium Doctore, omnes in viſceribus gerebat, vt Chriſto pareret? Quid ni propterea in animarum lucrum ſedulã, frequentem, ſummam operam quoti-

I die

die aliquam impenderet? Vnicam duntaxat ſcelerum improbitatem odio habebat, cui adeo acre bellum indixerat, vt eius propugnatores Cacodæmones ſolo venientis intuitu, nedum voce, ac virtute terrerentur, & ab arce humanorum corporum, quæ obſiderent deiecti (pie vt creditur) profugerent. Sed quod ſingulare, & admirandum eſt, Pudicitiæ florem, ac Virginitatem ab ipſo vitæ ſuæ primordio, vt teſtantur, qui id nouerunt, intactam, atque illibatam ad finem vſque ſeruauit. Virtutis iſthęc raritas, primum eſt ad laudem pretium & ad victoriæ lauream, præmium. Crediderim non caſu, ſed diuino conſilio factum, vt illum diem ſibi natalitium ſortiretur, qui ad Deiparæ Virginis natæ memoriam ſolemniter peragitur; eoque die iterum nouo ſpiritu genitum ſeſe Deo per ſolemnia vota deuoueret; ac ſacris initiatus prius virginei ſui cordis, quam hoſtiarum victimam immolaret, malletque quam Caſanium, à Natiuitate Virginis cognomento nominari; vt ita intelligeremus ſe totum animo & corpore Virginem Virgineo Numini, & exemplo, & verbis, quibus huius candidiſsimæ gemmæ theſaurum, ac pretium ingenuæ Iuuentuti frequentius commendabat, Virgineo, inquam, Numini tota vita, omnibus in rebus ſemper applaudere, atque gratificari. Dignus profecto (ſic enim de tanto Viro cre-

cre-

credere dignum eſt) inter eos adſcribi, qui cum Mulieribus coinquinati non ſunt, & Agnum ſequuntur ſine macula, quocunque ierit. Dignus, qui primam Virginem Triadem beatiſsimam in Cęlo intueatur, ac perpetuo fruatur: de qua, quia complere, quæ de ingenio ſcribebat, non potuit, de plena voluntate expleat æternam ſuam beatitatem: ad quam perenniter aſpirans crebris, quamuis præ morbi violentia interruptis vocibus, ac morientibus, cum Regio Vate à Deo depoſcebat, vt ſibi intellectum daret, & viueret. Has inter voces efflauit tandem animam ea nocte, quæ peruigilium erat ad eius, qui vnicè Virginem coluit, Diui Euangeliſtæ Lucæ diem feſtum; vt qui antea Lucæ in Etruria ortus erat, ad illam æternæ vitæ lucem candidæ inſtar Columbæ in Cœlum euolaret, atque in ſinu immortalitatis requieſceret, vt vel ex ipſo nomine piè licet ominari, Is enim vix natus, nactus erat ſuperam. Videre nunc eum mihi hoc loco videor cum beatiſsimis Spiritibus Diuinæ Maieſtati aſtare, omnibus lætitijs incedere, geſtire, triumphare, qui ſua iam mendica paupertate ditior, humili demiſſione ſublimior, conſtanti auſteritate glorioſior, prudenti ſimplicitate ſapientior, tacita quadam hortatione nos, quos filiorum loco habuit, admoneat in hunc modum. Perpendite animo,

Digitized by Google

mo, attentaque meditatione animaduertite, quæ Cęlo vos quoque maneant veræ felicitatis præmia, modo in terris eadem veſtigia terentes, ita religiosè, & honeſtè currere nitamini, vt metam mortis attingere minimè pigeat. Optimum bonum eſt bene mori, ſed hoc neceſſe eſt, vt benè viuere conſequatur Contendite potius per virtutem Deo placere, ac famulari, quàm per obſequia hominibus blandiri, aut gratificari; neque putetis infimam ſortem, quæ ſummam ſortitur vobis felicitatem. Si terrena ſpontè iam abieciſtis, ad hęc cæleſtia toto pectore aſpirate. Contendite maximis itineribus mortalis huius vitæ curſum peragere amore immortalitatis; æternæ gloriæ deſiderio excitati, nullam ducite inter viuentium hominum felicitatem, de qua in terris, quantum vobis deceſſerit, tantum in Cœlo acceſſerit. Contendite demum cùm benè viuendo, tum moriendo iſthæc Beatorum conſortia ad perpetuitatem poſſidere. Dixi.

PETRVS CASANIVS.

Anagramma purum.

IS NACTVS SVPERA.

✠ ✠ ✠

PVL-

PVLCHRA MERCES
SIVE
ORATIO
DE VIRTVTIS ÆSTIMATIONE
HABITA ROMÆ IN COLLEGIO NAZARENO.

ANNORVM paucitatem meorum, & Latinæ linguæ infantiam non alio locupletiori argumento ditare me, & augere poſſe putaui, Aud. quam ſi de virtutis pretio hodie loquar, quæ ſola duce, qua comite, vos palmares lauros, atque laureatas palmas, in ſtudiorum paleſtra obtinere merito iure potuiſtis. Ecquid enim à Deo Optimo Maximo bonorum omnium largitore conceſſum eſt mortalibus donum, aut munus, quod virtutis pretium excellat, æſtimationem præſtet, ſuperet claritatem!

Digitized by Google

Non Heſperus, non Lucifer, vt aiũt, ita mirabilis in Cælo, & lucidus apparet; vt in Hominum animis Virtutis habitus excellit, & illucet, qui cum naturæ, rationi, modoque conueniat, ſummè amabilis, & optabilis eſt, via proxima, & compendiaria ad gloriam atque ideò propter eius excellentiam ex hominibus Deos fieri non defuerunt Philoſophi benè ſentientes, qui aſſeuerarent. Virtus enim eſt, quæ hominibus eam felicitatem conſtituit, vt ipſa per ſeſe ſua ſponte, ſeparata omni vtilitate magnopere laudabilis ſit, & ſummo pretio æſtimabilis, quæ ſecura fortunæ: nullius opis indiga: diuitijs ſuis animoſa: cunctis caſibus immota, immortalis eſt: Annorum moderatrix, & viuax æternitatis Arbitra: Nam quidquid boni maximè particeps eſt, & mali nihil continet, id etiam diuinitati maximè proximum eſt, & propinquum

Ipſa quidem Virtus ſibimet pulcherrima merces
Nil opis externa cupiens, nil indiga laudis
Diuitijs animoſa ſuis, immotaq; cunctis
Caſibus, ex alta mortalia deſpicit arce
. . . . *Et ſola petenda eſt*
Externis virtus incomitata bonis.

Ma-

Maioris habentur pretij merita, quã honoris vocabula: & rectè factorum fructus ſunt ipſamet rectè facta viris ſapientibus: ſiquidem *Ipſa ſibi virtus pretium eſt optimum, & quem pene illa eſt, omnia adſunt, & nulla deſunt bona.*

Sed quoniam ſuis quoque præmijs virtus decorari ſolet, quę honores promeretur ſempiternos

Hominum animos mentemque perurit Gloria

Laudataque Virtus

Creſcit, & immenſum gloria Calcar habet

Ideò ſimulacra virtuti excitata ſunt, inſcripta epitaphia, inciſa elogia, monumenta erecta, & ipſamet Imperia, & Magiſtratus cum ſuis fructibus, & commodis decreta; ſic ob præclara facta pluribus, ac pluribus donis, & muneribus homines exornantur: ſicut enim palmes vlmos optat, ne humi iaceat, ita virtus fulcra honoris, & adminicula vtilitatis; ne animus ſuccumbat.

Hinc Auguſto Cęſari ex Senatus Cõſulto conſecratus lucus: hinc Dentato torques, & phaleræ traditæ: hinc Virginibus veſtalibus (vt mos erat Regibus) ad ſepulchra erectæ pyramides: hinc regentibus bene rempublicã publica cibaria in Prycnæo data: Hinc etiam milites ſtrenui publico farre donati, vt varia coronarum ornamenta

Digitized by Google

lauream, adoream, & ſexcenta alia præteream. Quid multa? Medorum, ac Perſarum Principibus adoratio exhibeatur. Tracibus tyrannis proſtratio; vt omnes alacriores fierent ad virtutem percipiendam, colendamque; adeo vel barbaris Nationibus pretioſa eſt Virtus!

Agite quanti, quanti Virtutem Sinenſes extremi, & diuiſi toto Orbe populi, Barbaræ gentes, quanti, inquam, virtutem fecerunt, qui laudabili conſuetudine dignum Imperio illum ſolũ habent: illum ad ſolium Regni extollunt, & lætis acclamationibus Regem promulgant, in quo melior corporis ſpecies, pulchrior indoles, maior morum probitas, ac vitæ incaſtigabilis innocentia præ cæteris eminet, atque emicat, eumque ob virtutis reuerentiã Deum magis, quam Principem colunt, obſeruant, adorant, arbitrantes eius faciem intueri, & cum ipſo loqui ſe in poſterum non mereri.

Cernite etiam volucres, quæ Aquilam Reginam habent, quoniam in ea alarum robur, oculorum perſpicaciam, ingenitam quandam nobilitatem præſtare quodammodo intelligunt: cernite, atque intenta mentis conſideratione admiremini Apiculas, quæ virtutis pariter æſtimationem habent, neq; alium Regem ſibi conſtituunt, niſi in quo virtus

tus cæteras antecellat; quem ſequuntur, quem comitantur, quem conſtipant, ac defendunt, ac ſi cum ipſo viuere, & commori eas oporteret. Tanta eſt virtutis in quocumque genere æſtimatio!

Sed Virtus, quæ vnica, & recta ſemita eſt ad felicitatem, ad quam quilibet Hominum (niſi quis impiæ mentis ſit) ſe ſentit eſſe procreatum, quanti pretij, quantæ æſtimationis eſſe reputabitur? veteres Romani ſummæ viri prudentię eo ſpectauerunt cum Templum Virtutis Templo Honoris præuium, & coniunctum extruxerunt, vt innuerent non aliam mortalibus viam muniri ad quaſcumque Dignitates, niſi Virtutem, non inanem, ſed ſolidam, non quam ſummam felicitatem quidam falſo putauerunt: Sed qua ad ſummam, veramque beatitatem Homines deducuntur, & ex immortalibus immortales efficiuntur.

Quæ cum ita ſint, Auditores, omnes ad hanc Virtutem velis, remiſque pertingere enitamur, neque ſolum ornamento litterarum, quas vulgari nomine Virtutem appellant, inſigniri: & cohoneſtari velimus, ſed multo magis Virtutem veram, quæ naturam, ac rationem perficit, Ducem magnis itineribus Gigantæis paſſibus ſequamur, ac ſumma alacritate exequamur quid-

quod Romanus Philoſophus Seneca admonuit, vt *Ante nos cuncta vitia moriantur*: *nam ſola Virtus eſt, quæ præſtat gaudium perpetuum, & ſecurum*. Si perennem gloriam amamus, ſi beatam immortalitatem quærimus, ſi æternam felicitatem adſpiramus.

Dixi.

✠



MEL-

MELLITVM VENENVM SIVE ORATIO DE VOLVPTATE NOXIA

HABITA ROMÆ

Diebus dionyſijs.

Qui veſcebantur voluptuoſè interierunt in vijs.

Thren. 4.

DEMIRAMINI, Aud. demiramini portentoſam inſoliti luctus nouitatem? Demiramini inter communes debacchantium lętitias, hunc locum atratas oſtentare oculis veſtris mæſtitias? inter ingentes omnium voluptatum dulcores, miſceri cernitis tantos mærorum ſqualores? inter delicatæ vitæ applauſus feralis erumpit deploratæ mortis

Digitized by Google

apparatus? dum in omni, & affluenti gloria ſua vniuerſus Mundus tripudiat, conditus hic tumulus vniuerſas oblatas delicias repudiat? iucunditatis inſignia, pulchrè contexta auro, & argento veſtimenta, conuerſa ſunt in ſigna mæſti funeris pullata indumenta? fortène putatis Veneres abijſſe in vermes? epulares viuentium accubationes in ferales transferri morientium decubationes? vernantes arridentium roſas, in arentes contrahi lugentium rugas? Quid ergo inter amæna dulcorum Viridaria amara immiſcentur dolorum parentalia? rem ſanè fabuloſo portento ſimilem diceremus, niſi veram comprobaret nouum quoddam, ſed prodigioſum euentum.

Adeſte, quæſo vos, benigno animo, dum portentum id genus aperio. Celebrabatur paulò temporis ante in penitioribus Reginæ voluptatis ædibus, in opulentiſſimo cænationis triclinio, pretioſum opipara tempeſtate ciborum pluſquam ſybariticum ſympoſium, atque ſaliare conuiuium, floridum, ſplendidum, feſtiuum, quo quidem nihil lautius, nihil magnificentius excogitari, nedum inueniri poſſit. Menſa erat genialis tota, tota voluptuaria, & plena deliciarum, omnibus lautitijs referta, adijcialibus, & ſaliaribus dapibus onerata odorato citro, candido ebore, tenuiſſimis mantilibus

bus nitidiſſima. Locus inſuper erat purpureis tapetibus, appenſis aulæis, & conſtratis ſtragulis mirandum in modum totus ornatiſſimus. Fulgebant puro argento, cælato auro, & corinthiaco ære vaſa, atque pocula; Vnguẽtis, & ſuffitibus odoramenta afflabant ſuauitatem, recentiſſimis floribus intermixtam; & ne multa omnibus gaudentis munificentiæ donis aſpectabile conuiuium cumulabatur, vt eſſet verè cæna in Apolline,

Cum micat iniecta ſplendida menſa Roſa

Aderant nobiliſſimi Conuiuæ ex toto terrarum ambitu ſelecti, qui in ſellis argenteis,& ſtratis veſte purpurea excipiebantur, qui liberalius, & pollucibiliter epularentur, qui profuſius, & hilariter biberent; quorum etiam graphicè criſpatis capitum verticibus ſuaue olentibus contextę floribus corollæ cultus elegantiam, ac decus afferebant,ac miram ſpectantium delectationem. Iam conſumpta, & remota prima menſa, Regiæ voluptatis centum famulæ; ferendis ferculis, & dapibus præpoſitæ extremos ferculorum miſſus quos ſecundas menſas appellam us, & bellariorum dulciaria ad cęnæ magnificentiam deportabant. Quando ecce vobis inter illas ſimili cultu, & ornamento venire fatales quidem, ſed concordes ſorores, quæ comitatum ſimulan-

lantes, facilè potuerunt quidquid reliquum conuiuij fuerat ex occultato veneno inficere ad infelicissimũ epularis cęnæ exitum: ad omnium conuiuatum interitum, ad repentinam, ac miserandam epulonum calamitatem. Vidiſſetis (ò monſtrum relatu lacrimabile) Coronam illam nobiliſſimam virorum è lauto conuiuio, cum floridis corollis ad aridum vitę corollarium irruere; Vidiſſetis ſubitum ridentibus adhuc offundi vultibus pallorem, & ſedari vocum exultantium clamorem; Vidiſſetis pleroſque fuſos ſine mente, ſine vitali ſenſu iacentes, è manibus ſuorum euolare ad Manes inferorum ita, vt, cum tam luctuoſam ſcenam aſpexiſſetis, nõ amplius voluptatis conuiuium; ſed rationis conuicium, videre vos arbitraremini; ò caſus ſanè omni deploratione digniſſimus! quo tot virorum cætus, inter dulces voluptatis epulas, præter omnium expectationem, tam inhumaniter, condito inter pocula veneno, enecatus eſt. Quem hodie vt grauitèr, & piè lugemus: Sic celebres per haſce ferias funebres exequiarum inferias peragere, ac ſoluere non grauabimur. Quis enim tam parcus, & infrequens pietatis cultor extiterit? quis tam fera barbarie immanis, qui non proijciat, & procul propellat omnem animi fauſtam iucunditatem, vt infauſtam interitus tanti doleat calamitatem? quando

do pars melior humani generis de iure dignitatis ſuæ caducè decidit; quando ſplendor animorum, & mentis lumen luctuoſis atri funeris caliginibus turpiter opprimitur; quando vigens ornamentum rationis miſerabili conditione languidè defloreſcit; quando decor nobilitatis, in torporem vilitatis degenerat! Ecui vel adamantino lapidi non excuſſerit lacrymas tanta deperditæ gentis pernicies, ac fatum exitiale?

Demiramini, Aud. quod commentum fabularum ſimile vobis enarrauerim? Agite dum rem clarius aperio: accipite certos huiuſmodi infeliciſſimi caſus nuncios, ac delatores. Delicioſa Voluptas humanis ſenſibus per hoſce dies maiorem partem lenocinatur, & epulari luxu vnguentis oblita, & coronis redimita mirificè blanditur, ſed hæc eadem voluptas mellito quodam veneno, propinato poculo, animos inficit ad internicionem. O verè deploranda calamitas!

Agite quam congruenter veritati ſapientes, quaſi publica legatione fungentes infauſtum euentum referant, ac promulgent. Auditote vatem Ieremiam proclamantem: *Qui veſcebantur voluptuoſè interierunt*: Queritis interitus cauſam, & originem? altius quæſitam ab ipſis fucatæ poeſis lenocinijs, eligiaci carminis Coryphæus hauſit:

Impia ſub dulci melle venena latent.

quip-

quippe dulce vinum, quod afferri ad menſam voluptas iubet, venena occultat pluſquam colchica, quæ animos inficiunt, & perimunt; vt non imprudenter Sacerdotes Ægyptij à vino abſtinuerint, qui crederent illud eſſe ſanguinem, & Gygantum cruorem, qui non ſolum ebrietatem, amentiam, & inſaniam pareret, ſed perniciem, cædem, & interitum.

Dulcis eſca ferreos hamos necis adminiſtratores circumueſtit: & voluptatem eſcam, qua homines capiuntur, vt piſces hamo, Diuinus Plato appellabat. Sic Roſa florum Regina, excluſa granoſo cortice purpurea labra explicat, & luteos apices in calicis medio venditat, vt blando quodam riſu, auroque pretioſo manum ad ſe rapiat; quam tamen latentibus ſpinarum aculeis truculentius cruentat. Et Roſam deliciarum miniſtram in ſuis conuiuijs adhibuit ętas quondam opulenta; ſed ſpinis, & ſentibus in ſe crudeliter armatam non ſine dolore frequentiſſimè ſentiebat. Sic apis ex redolenti thymo ſuccus fragrantes per florida arua delibat, vt ex liquenti nectare gratiſſima mella conflet, & conficiat; quæ tamen prę teruolans pungenti cuiuſdam cuſpidis acumine ferit tangentes manus. Et apem ſeuerus in luxum, ſed moribus humanus Seuerinus Boetius blandientē voluptatem agnouit; quę

Apium

Digitized by Google

Apium par volantum
Vbi grata mella fundit
Fugit, & minus tenaci
Ferit icta corda morſu.

Sic Syrenes ſuperiori parte virginalem venuſtatem oſtentant, quæ deformes inferiori piſcium caudas referunt, & dum ſuaui cantu præternauigantes conſopiunt, conſopitos fluctibus demergunt. Et fallaces Syrenas, blandas voluptates ipſi voluptatis Architecti Poetæ finxerunt, quæ ſpecioſo quodam vultu alliciunt, ſed venenata quaſi cauda ſcorpionum inſtar interficiunt. Sed quorſum ego ad veritatem mortua mendacia affero? vbi viuida intonant, & vera oracula? Rex ille, qui diuitijs, & delicijs ante omnes affluebat, nouit tandem ſuo experimento voluptatem eſſe vanitatem: riſum errorem: gaudium deceptionem: vinum virus: *vinum, quod flaueſcit in vitro ingreditur blandè; ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber & ſicut Regulus venena diffundet.*

Iſraelitici Populi aciem bene viribus inſtructam malè neruis diſſolutam peſſum dederunt venenata fomenta voluptatis. *Quando adhuc eſcæ erant in ore ipſorum, tunc ira Dei deſcendit ſuper eos.* Hæc eadem fomenta voluptatis in cauſa fuerant, vt omnes eiuſdem populi Principes contra Solem patibulo ſuſpenderentur, atque in ipſa fruitione voluptatis viginti hominum millia

lia turpiſſimè occumberent. Quid multa? viros triumphales, victores gentium, exercitus acerrimos hoc venenato potu, hoc virulento mero infeliciter deperijſſe infinita pene hiſtoriarum monumenta teſtantur.

Voluptatem quacumque peſte capitaliorem Tarentinus Philoſophus, & Romanus orator nominauerunt, quæ cum in lauto ferculo potum exhibet, non tam recreat, quàm macerat: non tam vegetat, quam hebetat: non tam exhilerat, quam interimit totum ipſum hominem. In delicijs viuere rem peſtilentiſſimam, ac letiferam Græcus Antiſtenes eſſe dicebat: ſic enim ea corrumpuntur, quæ natura alioquin bona haberentur: corpus prægrauatur, ratio impeditur, totus animus vitijs pronus efficitur, & procliuis: at verius viuentem in delicijs mortuum appellauit ex aureo nomine Chryſoſtomus: Spiritus enim deficit, vbi caro voluptatibus lenocinatur; & animus pariter cum corpore extabeſcit.

Fingite vos videre ad locum melle perfuſum aduolare muſcas, eoq; dulci ſucco depaſci: iã Saturas inde euolare adnitenteſq; pedibus tenaci liquore hærere: alas quaſi viſco implicari; donec cibus ille dulciſſimus mortis afferat amaritiem. Sic lenocinijs voluptatis, qui inhærent, eiuſque illecebris, qui implicantur, credite eamdem ſortem ſubire,

bire, atque interire mellito veneno irretitos. *Qui veſcebantur voluptuosè interierunt in viis.*

Quid igitur demiramini ſi nos hodie in tanta, tamque funeſta hominum calamitate inter debacchantes lætitias ferali quadam triſtitia deplorare videamur, ac debita mortuis parentalia peragere? Agite dum ad exitum properantem orationem meam vaticinantis Ioelis tonitru detruncat: *Expergeſcimini ebrij, flete, & vlulate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine; quoniam perijt ab ore veſtro.* Dicebam.



Digitized by Google

LVDVS FORTVNÆ,

SIVE

ORATIO
DE REGNORVM VICISSITVDINE.

HABITA ROMÆ.

IN COLLEGIO NAZARENO.

Pro
FLAVIIS COMNÆNIS.

FORTVNA, quam rerum humanarum Dominam arbitrantur, cœcum Numen, ineluctabile Fatum, irrequietam mentis Chimeram, Caſum ſine cauſa, rem incertam, nullis legibus obnoxiam, nullis conſilijs ſubiectam, nullis rationibus obtemperantem, potuit vel in Romano Circo verſari, atque inter armatos homines equeſtris colludere: nũc enim ſeſe virum fortem præſtabat, quandoq; mollem fœminam: centimanum Briareum: blande canentem Syrenam: induebat interdum humanam Gratiam, in-

Digitized by Google

interdum immanem Furiam aſſumebat: tota aurea cum Amore, & Venere blā-dientibus alternabat pedes: tota ferrea equo deuecta feroci, arcu & ſagitta, armabat manus: hinc altera cum leni aqua oſtentabat fertile cornu: inde altera cum feruido igne dirum flagellum. Vnde non abs re quibuſdam viſum eſt Fortunam huc, atque illuc equitare: quoniam ſtare loco neſcia, nullibi certam ſedem habet, nullibi conquieſcit; cum eius generis munera diſpargit ſua: munera, quæ merito iure miſſilia appellari conſueuerant, quæ cœca manu, vt haſtilia emitteret.

Hinc eſt, vt eam imaginem animo prudentiſsimus quiſque proponere ſibi poſſit, ludos quidem fieri à Fortuna, cum munuſcula, tamquam miſſilia, in homines ſpargit; cum diuitias & opes, Regna, & Imperia, honorem, & gratiam, & ſi quæ ſunt id genus dona, violenter excutit; quorum alia adhuc inter diripientium manus ſcinduntur: alia ſocietate infida diuiduntur: alia tandem cum magno ipſorum detrimento, in quos recidunt, prehenduntur: omnia tamen incerta, omnia noxia, omnia volubilia magis, & alata, quam quæ Vulcanus Marti arma conflauerat, vt abirent, redirent: volarent, auolarent; ne certo vſquam ſitu conſiſterent, locoue permanerent. Quid ni ſtultiſſimus ille ſit, qui ex fortuna pendet totus, eiuſ-

que

que beneficijs inhiat, quæ inſidias verius noxias, & luſus inanes arbitratur quiſque ſapientiſsimus? qui ea ratione aureis armis, prudentia ſcilicet, ac probitate, pugnandum cum fortuna exiſtimat, hiſque munimentis pectus, animumque aduerſus eam armandum contendit; ne vir bonus arte vlla deſultoria oppugnari, aut mutari de gradu mentis valeat; quin æqualis, ac rectus ſemper, quadratus ſemper vt cubus, vbique conſiſtat; circumuoluatur nunquam orbicularis, quamuis illa ipſa fortuna Polum ipſum in capite geſtare videatur, manuque altera Amalteæ cornu affluens delicijs, & cunctis diuitijs pleniſsimum oſtentare: qualem Poeta Bupalus ingenioſo commento finxerat. At verius inſiſtit illa in rotunda pila, in orbe vitreo labilis, fragilis, infida, lubrica, & inſtar globoſi ſaxi volubilis:

Et ſolum conſtans mobilitate ſua.

Quam ſanè vel clauis, vt aiunt, trabalibus Nemo hominum figere vlla arte valuit: ſiquidem, vt ait orator, *amica varietati omnem conſtantiam reſpuit*. Quodſi fortè breue tempus adeſſe quãdoque comites videantur Cupido Penniger, amica Venus, & Riſus, Lepor & Gratiæ; abeuntem cito ſequuntur dolor, & męror, triſtitia, & luctus: vt in hunc Fortunæ luſum apprime cadat, quod Propertius accinit:

Me quoque per Talos Venerem quærente ſecundos,
Semper damnoſi ſubſiliere Canes:

Vtinam quandoque Homini conſiſteret medius Hercules, aut ſaltem non deterrimus Vulturius.

Contigerat Polycrati Samiorum Tyranno opinione felicior iactus Veneris omnium fortunatiſsimus, cuius voluntati fortuna nihil non indulgebat: velle ac poſſe in æquo erat poſitum ita, vt ipſemet firmitatem admiratus, felicitati huic ſuæ inuidere, auſus, eam quaſi colludendo tentare, atque experiri ſic voluerit. Annulum, quem ex auro, gemmaque pretioſiſſimum gerebat, in vaſtos fluctuantis maris vortices de induſtria proiecit: ſed verò adfuit Fortuna præſens, quæ Regi continuo annulum vel præter votū, ac ſpem recuperauit: capto enim ingenti piſce, eoque Regiæ menſæ addicto, intus ex tis integer annulus illuceſcit, Regique ſponſionem facit Fortunę ęternum permanentis, quæ vt inter æſtuantes vndarum fluctus, altiſſimoſque gurgites deperdi, ac demergi cum annulo nequiuerat. At qui? cum ſæpe talos ex pyrgo mouerit, ad extremum ſibi cecidit ſenio, & Canis: nam exitu miſerabili affixus Cruci, in alto montis vertice ludibrium ventis pependit, & auibus eſca infelix.

Sic enim conſuetum eſt poſt longam

Digitized by Google

tranquillitatem, præcipitem inſurgere tempeſtatem: poſt ſerenitatem diurnã, tetram, ac pene nocturnam caliginem. Non abſimili luſu in ſacris paginis illuſum fuiſſe legimus Aman hominem ſuperbiſsimum, qui ſecundus ab Aſſuero Rege, primus omnium Principum cultu prope diuino, flexis quoque genibus, per ſummum honorem venerari, & adorari videbatur: tandem ſuo ipſe experimento per infamem interitum in patibulo comprobauit Sapientũ oracula: quod *quanto maior eſt Fortuna, tanto minus eſt ſecura*: cuius verſatiles motus mortales ludunt, nunc euehentes ad ſydera, nunc ad Cociti profunda demergentes: Comica enim eſt, ſi Bianti credimus, Poetis Fortuna, quæ inter ſcenas repentè exhibet Regem, ſemitarium homuncionem; & gregis cuſtodem Æſculapij Alumnum. Viriati, ac Spartaci duorum vilium mancipiorum, ſplendido loco nati, & Romani Principes quandoque genua ſunt amplexati, non dignitatem ab eis deprecantes, ſed vitam, & animam. Amplexatur hedera truncum: tegit folijs; exornat viriditate arborem; verum dum interea caput altius erigit, ad eius conſpirat euultionem, & interitum. Pauſanias Amori Fortunam comitem, & Fato ingenioſiſſimè excogitauit: quod illa ſiue arbitrio, ſiue neceſſitate munera impertiatur: quodq; dum blanda cum Amo-

re ludit, horribilis cum Fato illudit.

Plenæ ſunt hiſtoriæ, plenæ ſapientum voces, plena monumenta exemplorum, quæ colluſoriam Fortunam aleam iacere non ſemper eamdem; ſed alias comicam, alias tragicam atteſtantur: *compage quaſi vna copulatur felicitas, & calamitas: iucundus rerum exitus, & triſtis euentus.*

Gygis annulus fatalis (ſicut eſt in fabulis) ea vi prædítus eſſe dicebatur, vt ipſi Fortunę poſſet quodammodo illudere, cum ſpecie quadam rerum colluſoria ex paſtoribus Reges faceret, atque ex vilibus homunculis Principes excelſos conſtitueret: verum non ea quidem poteſtate valebat; vt, quod ille ſolium parauerat, diutiſſimè conſeruaret: quin tandem infelicisſimo interitu ſibi funditus collaberetur. Ecquis enim humanam felicitatem ſeiunctam reputet ab inconſtantia & temeritate? Illudebat quondam Timotheus Atheniensium Dux fortunatisſimus ipſam Fortunam: & ſi tanta, inquit, vel dormiens conficio: ſi hoſtes vincere victorijs potiri; ac referre triumphos, mihi ludus eſt & iocus, quod excitatum ac seriò agentem me facturum putatis? ſed miſer, qui tam ſecunda vtebatur aura: ſua ſpe deluſus, cum in duram paupertatem recidiſſet, nouit volubilẽ fęlicitatis ſuæ inconſtantiam: nouit dicterij temeritatem; nouit eiuſdem

eſſe Numinis vtramque paginam facere: omnia eſſe in motu: nihil eſſe ſolidum: nihil eodem diù permanere gradu; & homines ad eorum ludibrium tamquã pilas ſubſultantis Fortunæ manibus concuti; non vnquam ſtabili loco conſiſtere valeant. Propterea vir ſapiens in Numine infido nullam fidem habet: ſed bonum homini proprium in Deo, qui ſolus ſemper bonus eſt, ac fons perennis beatitatis, fruendum ſibi reponit.

O quam fortunatus extiterat Artabazanes Parthorum Rex, & Tigrani potentiſsimi Regis filius, qui in tota penè Aſiæ regione, Orbis celeberrima, imperare, ac regnare felicitèr potuit? At ò quam ſubito alea verſa eſt! illum bello victum per ſummam ignominiã, ceù vile mancipium meritrici Reginæ turpi largitione cum præda, & perſicis ſpolijs dono dedit Antonius.

Sed quid nos antiqua commemoramus? noſtra hac ipſa ætate quam indignè! Fortuna luſit in Regem potentiſſimum? quam indignè in regiam eius Proſapiam! Regale illa ſolium in Anglia (quæ inſula eſt omnium decantatiſſima) ſuo Rege viduauit; hæredem Regnorum progeniem ſuis finibus vndique proſcripſit: compulit aduerſa inter ſqualores degere, quos propitia inter delicias fouent: mauult in ſceptro ac purpura vereri potius, quam venerari

ri adhuc multos annos armatum Ducē violentum Principem:

Sic enim vnius celſitudinem alterius ſtruxit caſus, & occaſus,

Quid plura? neque his Fortuna ludere pertinax hominum ſatiatur ludis? in ipſas Vrbes, in ipſa Orbis Imperia colludere ioco ducit. Quot oppida, quot Regna iactu propè venereo ſortita fuerat opulentiſſima, florentiſſima? quæ tandem iactu caniculari ſic depreſſit, vt extincta penitùs ſuiſque cineribus obruta, perpetuo deploranda iaceant? Teſtis eſt Corinthus, teſtis Carthago duo totius Græciæ præclariſſima lumina, quæ reflantis Fortunæ impetu extincta ſuis ruinis conſepeliuntur. Teſtis Ieroſolima, teſtis, & ipſa Roma, *ò quãtum diſtant ab illis*, quæ fuerant Terrarum Principes, gentium ſedes!

Quid loquar imperia? omitto hic minora recenſere: Syciniorum, Athenienſium, Lacedæmoniorum, de quibus memoriam vix litteris ſupereſſe cognoſcimus, quamquam fuerint aliòquin decantata. Aſſyriorum Regnum veniat nunc in mentem, quod quidem primum locum antiquitatis obtinuerat, quo antea opulentius nullum extiterat, quod ſacræ litteræ cum Auro metallorum principe conferebant. Hoc vtique Imperium tam vetus, tam potens tamq; diues poſt mille ac trecentos annos quaſi per luſum inter delicias Sardana-

 pali

Digitized by Google

pali regnantis totum corruit ac diſſipatum eſt. Subeat in memoriam deinde Perſicum, cuius Reges Cyri, Xerſes, Darij infinitam penè opulentiam, vimque diuitiarum immenſam oſtentauerunt; hoc comparatum argento pretium auxit, atque æſtimationem. Sed huiuſmodi Imperium vix annos circiter ducentos & triginta ſtare potuit; quin caſu ſimiliter infeliciſſimo ceciderit.

Occurrit tertio loco Macedonicum, quod cum ære vocaliſſimo collatum propter Alexandri Auctoris famam, & potentiam totum ferè orbem victorijs peragrauerat, ò quam breuiſsimo ſex annorum ſpatio cum ipſo Auctore ſuo naſcitur, atque emoritur! Denique Romanum fortaſſe admirabimur, quod veluti ferrum robore, ac viribus omnes gentes contriuit, omnes nationes domuit, regnaque omnia ſubegit? Sic Poetæ oraculum fuit:

Gentibus eſt alijs tellus data limine certo,
Romanæ ſpatium eſt Vrbis, & Orbis idem.

Neque hoc immune fuit ab ancipiti Fortunæ luſu, cuius violentam varietatem miſerrime experiri ſæpius compulſum eſt: donec poſt annos vix ſupra mille Gothorum præda factum, alienę poteſtati totum mancipatur. *Nihil eſt enim tam ſtabile, nihil tam firmum, quod*

ſæpius

ſæpius ludibrijs potius quam ludis amentis Hera expoſitum inſtabile , atque infirmum non reddat aliquando vetuſtas . Ita vt peſsũdare,ac diſsipare valeat potentiſſima ſimul Imperia. Hoc ipſum recentiora tempora veteribus nihil habẽt quod præcellant,aut inuideant : nam & ipſa noua regna conſurgere , & eodem impetu per ludum , ac ludibriũ fortunę occumbere non raro vident, admiranturque legitimæ poteſtatis Reges vltra Regni fines amandari , donarique ſolio ac diademate Tyrãnos truculentiſſimos ſiquidem fortuna vittatis oculis colludit, atque ideo quoſque eludit,quæ merita diſcernere haud nouit , vt pro dignitate cuique impertiatur ; improuida neſcit modum ſeruare : proterua vexat fortes : iniqua fouet ignauos ; emeritos ac rude dignos reiicit : indignos tyrunculos & imperitos complectitur : ſapientes iuxta ſtultos , ſontes iuxta inſontes habet ; tunc maximè timenda, cum nullum æſtimat meritum, cum nullius reputat dignitatem: *Clauſis enim oculis mouet vrnam , cæca manu iactat ſortes .*

Si exemplis rem confirmauero , fiet, pluſquam par eſt,Iliade prolixior ſermo &

Ante diem clauſo componet veſper olympo .

Vnum tamen admirandum non magis, qnam deplorandum ex innumeris, ac propè infinitis in rem propoſitam non me pigebit, ad calcem, vt aiunt, exhibere. Florebat orbis delicium Europa pars melior: vigebat Aſia pingue terrarum ſolum: Religio in Deum, ſanctitas in moribus, felicitas in rebus quotidiè magis creſcebat: quando Flauiæ Comnænæ familiæ præclara virtus, Imperium, ac Regna totius pene Orientis fortitèr, felicitèrque moderabatur. Sex enim Bizantium Vrbs nobilis eius gentis Imperatores intra ſuos ampliſſimos Imperij fines complexum ſe eſſe gloriabatur: decem ad Pontum Euxinum Trapezus: octo Reges Colchiæ: innumeros tota Græcia Principes, quorum præclarè geſtis plena ſunt, non tàm Græca, quam Latina hiſtoriarũ monumenta: florebat, inquam, tot veluti floſculis, vel potiùs ceù tot ſideribus toto Orbe fulgebat, fauſtum, fortunatumque Comnænorum Imperium: cum ecce inſtabilis, & iocoſa Fortuna aleam vertit, ſortesque commutat: & quantum æqua Flauijs afflauerat, tantum, ac multo magis iniqua reflauit: & quam illi diu Charitem lepore, & gratia geſtientem experiebantur: Eumenidum poſtea immaniſsimam ſentiunt. Nam per viliſſima Arabum capita, per publicos

Digitized by Google

blicos latrones per Mahometis perditiſſimi hominis Aſſeclas errores tam clariſſimæ familiæ, tam florentiſsimo Imperio inſultare proterua nihil erubuit: vt quæ antiquitate ab Iulio Cæſare celeberrima, poteſtate ab innumeris Principibus toto Orbe ampliſſima, ceù nouum

Iulium ſidus micat inter omnes
Velut inter ignes
Luna minores.

Tenebricoſo turbine tota penitus obrueretur: ac ſi fieri potuiſſet æterna nocte ſepeliretur. At qui

Regnum Fortuna, atque opes
Eripere quiuit: Virtutem nequiuit.

Qua qui ſuperſunt tantæ gloriæ, & immortalitatis Hæredes in iactura Bonorum fallacium ea Bona affluenter retinuerunt, quæ omnino extra Fortunæ aleam ſita ſunt, genus ſcilicet, animum regium & ingenuum. Nam *Fortuna*, inquit Horatius, *non mutat genus*: & Seneca

Fortuna opes auferre, non animum poteſt.

Vnde in dies magis ſuis præclare

 geſtis

Digitized by Google

geſtis immortalitèr perennant ad æternam laudationis non exiguæ memoriam. Sic luſit Fortuna Flauios Comnænos, vt cęteros multos, *volubilis*, *fragilis*, *incoſtans*: ſed cum ipſis multo ſeriùs egit Virtus, *ſtabilis, firma, immutabilis*, cum quotidie maiorem illis gloriam immortalem fama parat per ea, quæ doctiſsimi viri, diligentiſsimi Auctores ſcribunt monumenta. Dicebam.

DIGNITAS RESTAVRATA

SIVE

ORATIO

DE LITTERARVM

INSTITVTIONE

HABITA NARNIÆ

In Scholis Pijs.

Vnicum bonum ſcientia, vnicum malum ignorantia.

Socrates apud Diog. lib. 4.

CVM multa ſublimia, & præclara eximij decoris munera in exordio naſcentis Naturæ vniuerſorum effector Deus, ex immenſo, atque inexhauſto diuitiarum ſuarum ærario humano Generi ad totius vitæ ornamentum tribuere voluiſſet, nihil equidem præſtantius, nihil hominis excellentia conuenientius impertiri ſe cenſuit, quàm ſi quos ad ſui Numinis ſimilitudinem efformauerat, eoſdem rerum intelligentia participes efficeret; hac enim in re non cæteris mo-

Digitized by Google

dò Animantibus, quibus cum multa communia vſurpabant, longius excellere, ac multo excellentius differre videbantur: Verum etiam Diuinis Mẽtibus quaſi agnatione coniuncti intelligendis rerum myſterijs, rimandiſque Naturæ arcanis, ſpiritali quadam conditione perfruebantur. Ex qua re intelligi facilè poteſt, A. ad rectam humanæ vitæ rationem optimum donum eſſe hanc rerum intelligentiam; quam, ſi, vt olim quondam adepti hactenus integrè retineremus, maximam quamdam dignitatem nos poſſidere gloriaremur.

Sed quoniam ita factum eſt, vt Protoparentis Adami lapſu opacæ caliginis conflictus in mentis aciem, aut intellectus arcem cæco impetu irruperit, & præclarum hoc intelligentiæ lumen oppreſſerit, ac tenebris pene obruerit; neceſſe quidem videbatur, vt, Natura duce, quædam artium facultates inuenirentur, atque accenderentur diſciplinarum aliquæ faces, quibus nebularum fęces expurgarentur, vt ita alicuius lucis radius iterum Hominibus illuceſceret. Non defuerunt aliqui viri præſtantes, qui multo cum labore in hoc operè verſati, tandem longo poſt tempore aliquod litterarum lumen poſteris reliquerunt; quo extenuari tenebræ, ac nubes ignorantiæ poſſent, & ab arce mentis procul arceri.

Vn-

Vndè, vos prudenti conſilio, Narnienſes Conſules, rei veritatem tenentes, horum veſtigijs inhærendo, diſciplinarum præceptores in Vrbe conſtituiſtis, qui cæcutientibus in teneris annis inter haſce noctes filijs veſtris facē aliquam præberent, cuius beneficio ad integritatem vitæ deducerentur, & hoc vnicum intelligentiæ donum aſſequerētur. *Vnicum* dixi *Bonum*, Aud. quandoquidem hoc intelligendi adminiculo, tamquam igniculo, præclara vitæ lux; penè extincta reuiuiſcit, & alitur: hoc ſolo intelligendi munere virtutis cultus antea conculcatus denuo conſurgit ad humanæ dignitatis ſingulare ornamentum; Alimentum animorum, & ingenuæ mentis pręſidium ſcientiam eſſe non ignoramus: Hominis cuſtodem, & procreatricem virtutis.

Sanguis cum in omne corpus ritè diſtribuitur, integritas valetudinis, & ſanitatis temperatio efficitur, vt nullum morborum venenum corrumpere vitam poſſit: ſic eruditio influens in Hominum animos, dilutis erroribus, intellectum recreat, temperat mentem, confirmat voluntatem, nec ſinit Hominem aduerſis ſuccumbere, ac deprimi: aut proſperis concuti, & altius efferri ſupra humanæ conditionis fortunam. Inter propitia ornamentum, inter contraria refugium eſt eruditio,

Digitized by Google

quæ viuendi tranquillitatem facit, delectat domi, non impedit foris, pernoctat nobiſcum, peregrinatur, ruſticatur: quę non ſinit metu exhorreſcere, quamquam in dura poteſtate hoſtium, in Tyrannorum violento dominatu, in tetra cuſtodia, in aſpero exilio aliquis verſaretur: illa dolorem imminuit, exhaurit, alleuat.

Inſtruit exẽplis, inopem ſolatur, & ægrum

Tanta eſt in otio litterarum iucunditas: tanta ſuauitas, vt ſi percipi ſenſu poſſet, omnes in amorem ſui compelleret: nullum enim hominum genus eſt, qui rerum cognitione non valdè oblectentur, & inde vtilitatem magnã non capiant. Rex, & Princeps in litteris tanquam in theſauro habet, qua ratione gentes, ac populos Imperio regat, æquitate componat. In litteris conſultor habet tãquam in pænu, vnde ſana conſilia; & peritiam rerum gerendarum hauriãt. In litteris Imperator habet, tanquam in armamẽtario, vnde excelſi, atq; inuicti animi robur proferat. In litteris tandem ipſi Agricultores habent tanquã in horreis, vnde cognoſcãt

Quid faciat læta ſegetes, quo ſidere terrã
Vertant . . . .

Eſt enim eruditio omnium temporum, omnium ſtatuum, omnium locorum præſidium, & decus,

Hinc eſt, A. quod viri ingenui ita ſeſe litteris abdiderunt, vt nec ipſo mor-

tis

tis aduentu à lectione librorum reuocarentur. Legitur Diuinus Plato tantum litteris tribuiſſe, vt emptos magno pretio Philolai Crotoniatæ libros, & volumina quotidie lectitauerit, & ſecū defuncto ad ſepulchri monumentum, deferri pro ſui honoris monumento demandauerit. Alexander Macedo ſtrenuę felicitatis Imperator, vel inter armorum inſtrumenta, litterarum quoque ornamenta condidit: nam aureum ſcrinium gemmis, & auro exornatum, quod ex præda Perſarum retulerat, non in alium vſum adhibuit, niſi vt Homeri opera cuſtodiret, quæ ante bellicas expeditiones geſtarentur: optimè enim nouerat Rex prudentiſſimus: *In bello ferrum auro præſtare: in vita eruditionem diuitijs praire*. Democritus non contemnendæ diſciplinæ Philoſophus ingentes, quas ex paterna hæreditate obtinuit, opes Patriæ condonauit, vt curis vacuus, tranquilla mente ad percipiendam, & exercendā doctrinam promptior incumberet. Cato, qui mox dictus Vticenſis eſt, inexhauſta auiditate legendi tenebatur, nec vnquam diſcendo ſatiari poterat, qui nec vulgi repręhenſionem reformidaret, à quo per iocum Helluo librorum vocitabatur, ſciebat enim *Animum ſcientia perfici, atque animam ſine ſcientia videri quoddam caput ſine cerebro, aut graue corpus ſine ſpiritu*. Addi-

te

Digitized by Google

te quod cecinit Vates Sulmonenſis:

Ingenuas didiciſſe fideliter artes
Emollit mores nec ſinit eſſe feros

Expurgat eruditio mentem, cultum virtutis præcedit, & fructus vberes parit honeſtatis: præfert illa faces ad bonum vt ſequamur, ad malum vt fugiamus. Illa à mendacijs vendicat, ad veritatem traducit, illa à feritate ad manſuetudinem: ab incultis, efferatiſq; moribus ad vrbanos, & ciuiles reuocat: illa à cędibus ferinis ad mitem concordiam coniungit: pacem conciliat, amorem fouet, & beneuolentiam.

Reducite vobis in hoc loco ad memoriam vulgatum illud figmentum Poetarum, qui diſertos, & eruditos viros extitiſſe commentantur

Qui cantu fidibusque canoris

immanes beſtias flecterent, fluuiorum curſus retardarent, ſcopulos demouerent, lapides frangerent, tygrides lenirent, rabidoſque Leones placarent: hæc eſt litterarum uis, & doctrinæ poteſtas, quæ homines agreſtes, & ſilueſtres, duros, & immanes ad ſocietatis culturam, & humanitatis coniunctionem traduxit

Fuit hæc ſapientia quondam
Publica priuatis ſecernere, ſacra profanis
Concubitu prohibere vago: dare iura maritis:
Oppida moliri: leges incidere ligno.

Con-

Conſtitutis, deſcriptiſque Ciuitatibus, quid ad vtilitatem fructuoſius? quid ad dignitatem excellentius? quam diſciplinarum cultu erudiri ad veritatem, inſtrui ad mores, informari ad honeſtatem, fouere artès ingenuas, omnem genus virtutum promouere? quid magnificentius quam litterarum eruditione quocumque cum homine agas accuratè, ac prudenter, ſiue politico, & Aulico: ſiue Docto, ac Sapiente: ſiue Rudi, & Imperito? quid honorificentius, quàm eam facultatis vim ſortiri, vt exquirentibus in re ancipiti conſilium, ſine errore præbeas, ſanum, ſanctum, ſalutare!

Mementote, Viri Narnienſes, mementote quantum honorem Ciuis veſter, vir pietate, ac Religione celebris, ex Seraphica familia, doctrinam, & eloquentia inſignis, obtinuerit, quem Summus Pontifex Vrbanus hoc nomine Octauus valetudine integrum adhibuit ad conſilium, & fatali morbo laborantem humaniſſimè inuiſit, atque in anguſto lecto iacentem benigna ſua præſentia conſolatus eſt. Tantus honor litteris cum virtute coniunctis tribuitur!

Agite quam bonum, quamq; honeſtum eſt hoc, quod laudamus, eruditionis munus! quot prærogatiuis, Deus immortalis, quot priuilegijs, quot immunitatibus viros Litteratos ipſi Principes;

cipes;

Digitized by Google

cipes, ac Reges cohoneſtauerunt? ex nullo genere Homines fuerunt, qui tot beneficijs perfruerentur: ipſa Pietas ſine aliqua norma doctrinæ inutilis, & inanis non ſemel viſa eſt, prudentiæ dono deſtituta: ſed cum pietate eruditio coniuncta in honore ſemper habita, vt quæ maximè proficua Reipublicæ, & fructuoſa videatur.

Ille turbo furens Imperator Apoſtata Iulianus non alia de cauſa litterarum ſtudia Chriſtianis ſub mulcta bonorum, & capitis interdixit: niſi quoniam ad excidium pietatis, & exitium Religionis lethale virus, ac virulentam peſtem ſatis fore putaret imperitiam, atque ignorantiam: imperitis enim, ac rudibus animis (teſte Seneca) nullus ruinæ finis perſcribitur: nullus exitij terminus opponitur: temeritas, quæ ſe illi comitem adhibet, perniciem ſponte ſubit, & preceps corruit ad interitum: *Caecutiat Natura, obducto Sole litterarum, & ſicut oculus inter noctis vmbras caligat: ocium vitæ ſine ſtudio doctrinæ mortem appellat* idem Seneca.

Quæ cum ita ſint, facilè intelligitis (vos alloquor ingenuos Adoleſcentes) quantum Maioribus veſtris debeatis, qui bono conſilio adducti, vt hanc ruinæ perniciem, ac vitę mortem à vobis auerterent, & ignorantiam expellerent, Præceptores pulchrarum artium, ac diſciplinarum, viros alioquin

quin religioſos, per ſummam humanitatem aduocauerunt, qui viam vobis rectam, & regiam aperiant, quas ad cæteras ſcientiarum inſtitutiones peruenire poſſitis, quibus(vt ita loquar) viaticum vitæ comparetis: *Satius enim eſſe nouerunt erudire animos doctrinæ inſtitutis, quã ſuppeditare corpori eſcam ciborum.*

Agat nunc celebris ille Architectus Vetruuius maximas parentibus gratias: quoniam ſe ingenue educandum, inſtitueudumq; litteris cenſuiſſent. Agat & Diuinus Plato Dijs quoque immortales gratias, quoniam natus eſſet eo tempore, quo à Socrate potuiſſet erudiri: ſic enim viri prudentes hominis dignitatem reſtaurari in ſe ipſi ſentiebant.

Hic ego. Aud.iterum orationem meam ad doctrinæ laudem, & commendationem conuerterem, niſi probè cognoſcerem, me potiùs ſplendori tenebras offundere: *Non eget ſol alieno lumine, qui reliquorum ſyderum moderator, ac rector cuncta ſua luce luſtrat, & complet:* Satis eſt ex his, quæ hactenus retulimus, intelligere inſtitutionẽ diſciplinarum, & rerum intelligentiam eſſe animorum alimoniam: honeſtatis fontem humani generis præſidium: vitæ decus: genitricem honoris: virtutis ornamentum, mortis ſolamen;

lamen; & vnicum Homini à Deo conceſſum Bonum: quod, vt ingenui Adoleſcentes conſequamini, toto animo, totis viribus eniti, ac contendere debetis: ſic enim hoc Dei beneficio vtentes, Parentum veſtrorum vota explebitis, & vos doctrina, & virtute proficientes, fructus ſtudiorum dulciſſimos tota vita deguſtabitis.

Dixi.



MO-

Digitized by Google

MONVMENTVM INANE
SIVE
ORATIO
DE SCIENTIA
CHARITATE DESTITVTA
HABITA ROMÆ
Ad Religioſos Alumnos.

AD imaginem Diuini Numinis cum vniuerſorum effector Deus Hominem ſua manu condidiſſet, ad eius ſimiliter præſidium, & ornamentum in excelſa mentis arce rationis aciem collocauit, quæ ſi quando fida ſpeculatrix rerum naturas, & conditiones ritè exploraret, non ſolum cunctos errores, velut hoſtes lethales longè procul à ſe arceret: verum etiam Hominem totum immunem cuſtodiret ab eo impetu, quo ſenſus illum ſolent impellere; ne ſi cum cæteris animantibus, quibus cum eos communes vſurpabat, ſine ratione progrederetur, de ſua dignitate decederet, & Belluis proximus accederet, tan.

tanquam mancipium cuiuſdam captiuitatis. Sed quoniam hæc humanæ rationis acies decepta dolis, & inſidijs, lapſu corruit, & exoculata mentis arcem tueri minimè potuit, quin hoſtibus aditus eò pateret, penitus euerſa eſt, ac funditus corruit, vt quod Deus ad tuendum Hominem Monumentum erexerat; dirutum dolere ipſe Homo ſatis non poſſit, cæcultans inter ignorantię caligines, pluſquam Cymerias.

Quid igitur Homo agat tam præclaro munimine deſtitutus? tanto præſidio ſpoliatus? à tanto, tanque ſecuro Monumento deiectus: an fortaſſe verſari eum opportebit in tetra, ac tenebricoſa nocte ignorationis? an euerſum in errorum anfractus, & laberintos implicari, & intercludi? an conculcatum infeliciſſimè ſuccumbere caſibus, & ruinis? Ne tamen id fieret ad miſerandam generis conditionem, neceſſe videbatur, natura duce, quaſdam litterarum artes, quaſi arces componere, quibus iterum ſeſe tueri Homo poſſet, & dignitatem ſuam recuperare, atque in tuto recipere.

Adfuerunt iccirco plures veteri memoria ingenio præſtantes, qui iugi rerum experientia, longo vſu, & diuturno labore, in hoc opere verſantes aliquod tandem litterarum monumentum poſteris erigerent, ac relinquerent. Locauerunt operam ſuam in hoc ædificio

cio præclari Artifices Grāmatici, Rhetores, Dialectici. Labores non mediocres exantlarunt tam cæleſtium, quam humanarum rerum Dimenſores, Mathematici, Aritmetici, Aſtrologi. noctes, dieſque ſolidos conſumpſerūt Philoſophiæ Profeſſores, Phiſici, Methaphiſici, & numero innumerabiles, cuiuſque generis Doctrinarum Architecti, vt ſtabile aliquod, & æternum monumentum efficerent. Quis non crederet, tot, tantorumque virorum impenſis, opera, artificio, & induſtria elaboratum opus perpetuum, futurum, ac ſempiternum?

At verò Religioſi, Aud. ſi perſpicaci cogitationis intuitu rem velimus perſpicere, & perpendere, monumentum non ſolidum, ſed inane, non æternum, ſed momentaneum: non vitale, ſed fatale cenſebimus; ſi enim humanum hoc artificium firmo charitatis fundamento non innitatur, quaſi corpus ſine ſpiritu exanimatum, funditus corruit; atque emoritur. Quam aereum, quam vacillans, quam proximum ruinæ ædificium eſt, quod humana induſtria in alto, ſed inani vertice educit, & extollit! ſcientia, quæ reſonantium verborum conflatu, quaſi fragili luto parietes ſuos conſtruit, nullam eſt habitura ſtabilitatem: Charitas eſt, quæ tenaciſſimo amoris temperamento immortalitati ædificat, & æternitati.

Acci-

Accipite Diuinum Oraculum,& verax teſtimonium: *Scientia inflat: Charitas autem ædificat.* Murus labilis, & admodum fragilis eſt, quem pleni tumore homines, ſpiritu vacui, ſine temperamento Charitatis componunt, & luto illiniunt vanitatis: *Deſtruam* (inquit Deus per Ezechielem) *Parietem, quem luto leniſtis abſque temperamento.*

In hoc inane monumentum fortaſſe inciderat Animus non minus amore flagrans, quam Charitatis ardore feruens. Qui ædificij conſtitutionem contemplatur, ornamenta parietum conchiliatis, & vermiculatis operibus interpuncta, multis cælaturis interpicta. Quid creditis eum admirari, aut hærere immobilem? nullo modo; immo verò meram vanitatem incompoſitam maceriam reputauit: Propterea, ne in tam gelidis latebris incendium amoris frigeſceret, vmbratilem, & mortuam effigiem abhorruit: vitalem, ac ſalutarem charitatis faciem oſtendi ſibi vehementer depoſcit: quippe probe nouerat: *Tumidam humanæ ſcientiæ ſtructuram maceriam eſſe vanitatis, non materiem veritatis.*

Et ſanè aceruum dixeris in compactum, & coaceruatam maceriem humanam eruditionem, quæ fucato verborum apparatu exornatur; quæ blandis dictionis illecebris intexitur, quæ floſculis orationis conſpergitur; quæ colo-

coloribus ſchematum diſtinguitur: ſed nullo veritatis, & Charitatis fulcimento connectitur, nullo munimine fulcitur; nullo adminiculo ſuſtentatur. Congeries eſt, Aud. *indigeſtaque moles* ædificium, quod ventoſa quadam rerum conſtructione Homines fabrefaciunt, inane monumenium, & labilis ſtructura; niſi enim Charitas, quæ ędificat, non dædaleo, ſed diuino ingenio ædificationem ſua firmitate ſtabilierit, in fatale, ac ferale mortis ſepulchrum cõuertitur: *prudentia carnis*, inquit Apoſtolus, *mors eſt*, & interitus.

Agite, Aud. ne fortè aliquibus videar, eius rei dehortator, cuius eſſe debeo acerrimus propugnator. Vultis humanas ſcientias perenne monumentum fieri; firmiſſimum propugnaculum ſalutis, & æternitatis? diſcite quem modum tenere, quam rationem ſequi diſcendo debeatis: *Scire enim nihil eſt, ſapere ſi non adſit*.

Conſtituite igitur nouum inſtitutionis genus: contendite potius, quam multa diſcere, quo ordine, quo ſtudio, quo fine vnumquodque diſcere debeatis. Queritis ordinem? præſcribit illum vobis Melliſluus Doctor Bernardus: vt nimirum *Id prius ſcire velitis, quod maturius mouet vnumquemque ad ſalutem*. Requiritis ſtudium? hoc ipſum docet idem Bernardus, vt ſcilicet *Id ardentius animo adſpiretis, quod vehe-*

men-

mentias excitat ad charitatem, quam huius ædificij columen eſſe dicebamus. Deſideratis finem? eum ipſum demonſtrat idem Bernardus: vt nempe, *Nihil ad inanem gloriam, nihil ad oſtentationem, ſed omnia ad veſtrum aliorumque progreſſum ſalutis referatis*. Referre autem eo omnia videbimini, ſi Angelici Doctoris præcepta exequi minimè neglexeritis: in locutione adhibete tarditatem: in mente retinete candorem: in præcibus exercete frequentiam: in familiaritate venerationem exhibete: intelligentiam in lectionibus inueſtigate: in rebus dubijs conſilium quærite: & ne multa, veſtigijs Bonorum adhærete: quidquid honeſtum eſt, & vtile in memoriæ penu, & theſauro cuſtodite: exiſtimate animũ vas quoddam pretioſũ diuino nectare, & ambroſia imbuendũ.

Hæc profecto ſi præcepta obſeruabitis, pro certo habete vberrimos ſtudiorum fructus veſtrorum relaturos, & fore collectæ eruditionis monumentũ ſempiternum. Ego vero quidquid potero, quantum quantum potero, id totũ vobis recipio: non parcam labori, non otio indulgebo: non genio acquieſcam: torquebo me, & extorquebo; dummodò rebus veſtris conſulã, ac ſatisfaciã: & ſi fortaſſe me facultas defecerit, nunquam ſanè voluntas deerit, quæ ſeſe libentiſſimè dedit, & mancipat in veſtram vtilitatem. Dixi.

NO-

NOBILE PRINCIPIVM SEV ORATIO DE FACVLTATE GRAMMATICALI HABITA GENVÆ

In Aedibus Scholarum Piarum.

IANVAM ſcientiarum omnium aperire hodierno die non ægrè ſuſcipimus. Aud. & cęterarum diſciplinarum fundamentum collocare libenter aggredimur, in hac præcipuè Vrbe præclariſſima, quæ totius eſt Italiæ firma Ianua, & immobile firmamentum: neque enim, quod rerum maximarum aceſſionem præſtat, & ad altiſſimas eruditiones, ac facultates aditum patefacit, iterque faci[l]è præbet, contemnendum eſſe putamus, aut in minimis deijciendum, quo ſine præſidio, & adminiculo corruit, quodcun-

que ſuperimponitur ſcientiarum ædificium: quo intercluſo nullus doctrinæ locus relinquitur, nullus diſciplinis honor tribuitur, aut ornamentum: quo tandem neglecto nihil diligenter, nihil eruditè, aut dicere, aut ſcribere poſſunt illi ipſi, qui doctorum nomine gloriantur.

Et quamquam primo aſpectu exigua res eſſe videatur emendate loquendi facultas, quam propterea inertem, ieiunam, ac propè indignam ſapientũ conſortio quidam non rectè iudicantes, audeant appellare; vehementer illi quidem errant, & ignorant: *Rem minimè æſtimari, niſi ex pondere virtutis, & ſolere plerumque fieri, vt rebus minimis maius inſit pretium*: Quis ibit inficias, gemmas, ſmaragdos, carbunculos, adamantes, Chryſolitos, Saphiros, vniones, & alia id genus ſexcenta non ſua magnitudine cæteris rebus, ſed æſtimatione anteire? Itaque rerum non iniquus æſtimator minimè quærit quãtum quid ſit, ſed quam bonum, quam vtile, quam præclarum. Quis eam facultatem non magni faciat, quæ homines humanos efficit, quos à Barbarorum, ne dicam belluarum, conſortio vendicat: dum ab erroribus ejus ſermonem maculat, atque ex diuite penu omnem peritiam eruditionis depromit? & audebit fortaſſe aliquis fæcem appellare, quæ mentibus facem præfert?

fert? quæ locutionis maculas delet, quæ orationis vulnera ſanat? & audebit limum dicere, qui in fundo heliconis aquarum ſubſidit, quæ præclarum lumen cæteris facultatibus affert? & audebit puerorum nugas vocare, quæ orationis rugas leuigat, & expolit, nec tam crepundia infantiæ, quam ſenectuti oblectamenta præſtat? qua quis ſeſe ſolertem fieri merificè ſenſit, inertem ingratè reputabit? Nemo herclè tam mente inſanus eſt, & iudiciorum imperitus, qui non intelligat, nullum in oratione, quæ vitæ conſuetudinem fouet, leporem fore, nullam venuſtatem, nullam gratiam, in qua defuerit loquendi emendata venus, ſelectus fucus, erudita norma.

Iudex grauiſſimus in hac re adeſt, Romanus Rhetor, qui nunquam aditum ad Regiam eloquentiæ ſe habere potuiſſe confeſſus eſt, niſi prius ingrederetur hoc veſtibulum diſciplinarum: *Nè quis*, inquit, *tanquam parua faſtidiat Grammatica elementa, per qua interiora veluti ſacri huius adeuntibus apparebit multa rerum ſubtilitas, quæ non modo acuit ingenia puerilia; ſed viros exercet ad altiſſimam eruditionem*.

Liberales exercitationes habitus perfecti animi ab oratorum Principe vocantur: tunc enim *Perfectus eſt animus cum illum ſcientiarum orbem con-*

fecerit: Ecquis finem aſſequatur, qui exordium non auſpicatur?

Studium litterarum parentem, & procreatricem ſcientiarum grammaticam appellant, quæ propterea nudis vberibus, nudoque pectore exprimitur, quoniam ſuppeditat cæteris diſciplinis alimoniam, alit artes, nutrit ingenia.

Ipſę Muſę indignum ſodalitio, & conſortio ſuo illum iudicant, qui ſyllabarum, & acuminis, & grauitatis moderatam varietatem ignoret, qui pedes certo ordine diſponere, & pro æquali moderatione iungere neſciat, qui modum ſtatuere, vnde reuertatur oratio, aut verſus, non intelligat; qui longius, quam par eſt, pedum curſum procedere patiatur, qui tandem rerum ſenſus minimè ſecutus, articulos, cæſa, & membra diſtinguere non valeat.

Hęc Ars litteraria ſemina veritatis ad fidem Hiſtorocis, & Cronologis adminiſtrat, & congruentes voces aptis notis copulatas ſuppeditat ad intelligentiam: Hæc tot, ac tanta recludit rerum myſteria, & pandit oracula, vt eius beneficio, quibus fruimur ad vitæ moderationem, exempla maiorum, & facta quodammodo habeamus: eius enim alimenti beneficio memoriæ nutritur æternitas, & rerum cunctarum cognitio perennis vitæ vſura fruitur.

Hinc

Hinc eſt, vt Romani Principes, Viri Senatores auream in Capitolio ſtatuam collocauerint Dionyſio Lycionio, qui latinarum ſyllabarum repertor extiterat, vt tanti beneficij memoria ſempiterna poſteris relinqueretur.

Neque his dumtaxat exiguis finibus hæc vis, ac poteſtas diſciplinæ circumſcribitur: nam veritatis, ac falſitatis diſceptratrix, & Iudex Dialectica elementa loquendi, vocum intelligentiá, ambiguorum diſtinctionem non alio præſidio ſe habere profitetur, quam huius eximiæ facultatis. Ipſa eloquentia ornamentum, & decus orationis, vt parentem, ac genitricem ſuam amplectitur, & in partem honoris, ac dignitatis admittit: immò cæteræ ſcientiæ, quę Hominem abſolutum faciunt, ac perfectum, nequeunt ſine huius adminiculo rectè conſiſtere, aut ritè progredi, ac proficere.

Hęc Muſicæ erat comes, idemque a vtriuſque erant Præceptores; vt intelligamus omnibus diſciplinis menſuram impertiri, & quaſi ſuauitatis conſonantiam, quæ alioquin in figuris dimenſiones, in dimenſionibus numeros, temporum vices, definitos curſus, interuallorum ſpatia conſiderant, aut Naturæ ſcrutantur arcana, aut animos moribus informant. Hæ nullo quidem pacto in lucem prodijſſent, niſi nouiſſent ex pręcognitis originibus, ac poteſtati-

Digitized by Google

bus legitima rebus vocabula, & nomina imponere, atque interpretari: non enim, niſi ex præcedentibus initijs ad perfectam, & abſolutam formam poteſt perueniri. Adamus, ille Hominum Protoparens propriam, ac veram ab ipſarum natura rebus appellationē fecerat, vt nomina, & verba rerum proprietates illo primo ſermone ſignificarent. Quid igitur mirum arbitremini, Aud. ſi Politianus Vir de litteris benemeritus, cum Grammaticorũ partes aſſignat, veriſſimè atteſtatur, eorum eſſe munus omne ſcriptorum genus, Poetas, Hiſtoricos, Oratores, Philoſophos, Iuriſconſultos excutere, & de omnibus illorum operibus rectum iudicium proferre? Valeant, valeant, qui hac noſtra ætate, aut parum periti, aut nimium ſapientes, breui, & anguſto gyro hanc rectè loquendi artem ſepiunt, & intercludunt, vt velint Grammaticæ officium eſſe, intelligere in libris, quę dictio ſit nomen, quæ verbum, quę cęteræ particulæ: etiamſi nullum verborum ſenſum, ac ſententiarum ſignificationem intelligant, non aliter, quam ſi Pſittacum tantum voces proferentem hac in re imitarentur. Meminerint, meminerint, quāti faciēdā putemus hanc emendatè loquendi rationem, quam ipſi tenuem, & ieiunam cauillantur, & culpant, ſine cuius alimento, tanquam puro lacte reliquę facul-

cultates elanguent, & emoriuntur: ſine cuius ductu quaſi ad manus in ſexcentos errores prolabuntur, & corruunt; quare tantum hic Ordo Grammaticorum auctoritatis habebat, vt Cenſores eſſent, & Iudices ſcriptorum omnium, qui per ſummam laudem ſoli litterati nominabantur.

Creauit Deus Hominem rationis participem cui, quia ſociabilem eſſe voluit, magno pro munere ſermonem impertitur; qui niſi ſit omnibus numeris, & ſenſibus perfectus; ſi ſolæciſmis, aut barbariſmis ſcateat, dicite (per veſtram fidem) quod inter Hominem, & Belluam diſcrimen interceſſerit? Hæc erroribus defæcata loquendi ratio neceſſaria quidẽ eſt iuuenibus, plus enim habet operis quam oſtentationis, & cũ vitæ opitulatur, tamquam fides ſecretorum Comes, meliores vſus exhibet: ac miro quodam artificio ex vi trium, & viginti litterarum, ex pura orationis, aut recta ſcriptionis, induſtria ſine tantis ambagibus, omnia luſtrat; omnia illuſtrat mentis arcana, rerumque myſteria.

Qui vero A. ab omni errore incorruptum, atque ab omni labe defecatum ſermonem retinet, tanto cæteris ille hominibus excellit, quanto ipſi homines belluis. O Ars verè laudabilis, & Lulliano artificio admirabilior! omnis vtique litterarum ſplendor iaceret in-

tenebris, niſi lumen præcederet huius, auſim dicere, diuinę facultatis, quæ dialecticam inſtituit pugnū contrahere, quæ Rehoricam palmam explicare, quæ Philoſophiam naturæ arcana ex ordine proferre; quæ legum tabulas ritè interpretari. Quapropter non immeritò gloriam ſingularem cōſecuti ſunt illius profeſſores tam Græci, quā Latini, apud Atheniēſes Ariſtarcus Didymus Apollonius: apud Romanos, Varro, Palemon, Donatus, qui quidem hoc beneficio litterarum non ſolum in albo Sapientum virorum adſcripti fuerunt; ſed publica etiam ſtipendia, & monumentorum memorias grato pro munere obtinuerunt: prætereo alios innumerabiles, qui hac ſola litterarum inſtitutione, famam immortalem adepti ſunt: Vnus Valerius Cato nobilis Grāmaticus eo honore proſequutus eſt, vt per ſummam laudem de ſe decantari hoſce verſus ſæpè audiuerit

Cato Grammaticus latina ſyren,
Qui ſolus legit, & facit Poetas

Varius item Flaccus Romæ in foro ſtatuam ſibi collocatam vidit ad meritæ laudis monumentum.

Video vos admirari, Auditores, hac facultate tot, ac tanta opera confici, & perfici, quæ cum ſermonem ratione, vetuſtate, auctoritate, & conſuetudine rectum homini præſtet, facultatem quoque tradit, vt omnium doctrinarum ædi-

ædificium mundo apparatu pulchrè componat, & pretioſa eruditionum ſupellectile exornet; ſed adhuc vltra Herculis columnas illa progreditur; vltra fines naturæ, ac terminos quodammodo excedit. Hæc abſentium hominum animos, velut in ſpeculo præſentes, beneficio litterarum intuetur. Hæc mentis abditos conceptus per voces ſcrutatur, & illorum viuas repræheſentat imagines: hæc rationis nobiles partus verbis appoſitis in lucem edit, quos etiam alit ad æternitatem: Hæc factorum memorias, quæ alioquin obliuione obruerentur, immortalitati committit, ſuiſque figuris, elementis, & characteribus poſterioribus ſæculis perenni notitia promulgat.

Quæ cum ita ſint, Auditores, fateamur neceſſe eſt inter cæteras diſciplinas nobile principium haberi Grammaticam, quæ primas partes, vt genitrix, & mater omnium ſcientiarum ſuo ſibi iure vendicat, & aſſumit: quæ cum puro lacte veluti Alumnas ſuas fouet, & educat, ad ſuperiores illarum facultates progreſſum inſtituit, ad totius humanæ vitæ præſidium, & ornamentum. Dixi.

PRINCIPATVS POTENS.

SEV

ORATIO DE FACVLTATE ORATORIA.

HABITA NARNIÆ IN SCHOLIS PIIS.

REGINAM rerum Orationem, ſuadelam, & flexanimam animorum; vnam ex ſummis vrtutibus, ſapientiæ comitē, hominis decus, & lumen ingenij, regijs indutam ornamentis, aureo redimitam diademate, ſceptrum poteſtatis gerentem, in curru laureato, quem phalerati quatuor equi trahunt, deuectam in ſenatum Literatorum, quantis laudibus extollant reliquæ ſorores choro ipſo muſarum applaudente, audire hodie, ne grauemini. Aud: mulcet illa aures verborum ſplendore, & ſententiarum luminibus iucundiſſime oblectat: gemmis mirabili artificio in orationem inſertis laudationis monumentum illuſtrat, qod ſibi ab alijs collocari gaudet ad æternitatem.

Et

Digitized by Google

Et quidem illa ipſa virtutis indagatrix, vitiorum expultrix, morum magiſtra; artium, & diſciplinarum parens, ſapientiæ ſtudium, quam Græci Philoſophiam appellant, prima inter alias ex ſubſelijs conſurgit, & Reginæ eloquētię encomia profert, ac promulgat.

Homines, inquit, non ſunt, pecudes ſunt, ſi quas rerum notiones animis cōcipiunt, eas vocibus aptis, ac bene diſpoſitis, pro rerum dignitate non exprimunt: *Sapientia abſcondita, & Theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſque?* Me in aſſidua rerum contemplatione noctu diuque verſari nimium profecto tæderet, niſi è recondito mentis quaſi vtero conceptus parerem, eoſque diſpoſita oratione in lucem ederem, ſimilitudinibus illuſtrarem, varijſque dicendi coloribus diſtinguerem, atque exornarem: ſuaue quidem eſt res animo imprimere, ac mente retinere; at multo iucundiùs ad vitæ humanæ conſuetudinem eloquenti ſermone exponere, & eruditis auribus excipere. Inſinuaui me in ipſas terrarum latebras contemplatura orbis ſitum, & formam, & quæ in ipſo varia Animantium genera naſcuntur: ingreſſa ſum ingens pelagus, & mare immenſum, & quot ſpecies belluarum, & quot moſtrorum genera in eo viuant, inueſtigaui: penetraui eminentia cęli faſtigia, aeris varietatem, ſyderumque pulchritudi-

nem admirata: perſcrutata ſum animorum quoque penetralia; varios motus, perturbationes, & appetitus ad normam rationis moderatura: indagaui argumentorum omnium veritatē, propoſitionum fidem, quaſi ad perpendiculum dimenſa: ſed incaſſum, & fruſtra hæc omnia, nihilque ad humani generis vſum, & vtilitatem: niſi in rebus tam varijs, tam diſiunctis, tam abditis, atque obſcuris fidam comitem, interpretem & expoſitricem habuiſſem Reginam eloquentiam: ſiquidem ſpinoſos (vt ita dicam) & arduos conceptus meos, niſi pro dignitate explicet, & exponat elegans oratio, certe acerbos, & immaturos ſapientiæ fructus vix Homines deguſtarent, & illud decus dignitatis meæ iaceret in tenebris, & abdita in latibulis interiora ſtudia obruerentur; niſi ſplendor eruditæ elocutionis illuxiſſet, & ea in lucem clariſsimam eduxiſſet. Diuina vis eloquentiæ eſt quæ naturæ arcana, virtutes, proprietates, & ætatis cuiuſque mores, ac rerum conditiones benè, appoſite, prudenter, eleganterq; euulgat, vt hominum auribus iucundè accipiantur, & fructuosè animis inſerantur. Vix talia verba fecerat veritatis propugnatrix Philoſophia, toto plaudente theatro, cum ſubito orationem intercipit legum magiſtra, moderatrix domorum, & Vrbium gubernatrix

trix Regnorum, & Prouinciarum Iuriſprudentia.

Ne ingrati animi nota inurar, & improba beneficiorum immemor, rea cōdemner, vtique me coram veſtro conſeſſu palam fateri oportet, quidquid meæ dignitatis eſt, id totum beneficio Reginæ eloquentiæ obtinere, ac retinere: cuius miro dicendi artificio in eo ſtatu honoris conſtituor; vt columen Orbis dicar, & habear. An putatis niſi bene eloquendi ratio fuiſſet, quæ faces mihi prætuliſſet, gentem hominum aſperrimam, rudem populum, libere viuendo aſſuetum, recepturum fuiſſe vllas leges, quibus tanquam retinaculis coerceretur, eo præſertim tempore, cum more belluarum in montibus, ſyluis, & ſpeluncis, ſine Rege, ſine Principe, procul humanæ ſocietatis commercio ſub dio dies pro voluntate ac voluptate traducebat? Oratio facunda præpotens animorum dominatrix tale genus hominum rudium, qui ſubijci imperio natura perduelle nequibant, voce blanda demulſit; prudenti oratione conciliauit; & ad ſocietatem vitæ ciuilis, cultumque politiorē traduxit: induxit obedire legibus, obſequi Regibus, Deū venerari, deteſtari vitia, ac virtutes complecti: ſic familiæ, & domus conſtitutæ ſunt, quę ſe à temporum iniurijs, à cęli tempeſtatibus, à

gran-

Digitized by Google

gradine, & nimibus, à ventis, & procellis muris, & parietibus tuerentur, ac defenderent: ſic Vrbes, atque Ciuitates compoſitæ, quæ diſperſos homines in agris, in montibus, & ſyluis ad vitæ coniunctionem coegerunt, mites, & cicures reddiderunt, mænibuſque incluſos imperio gubernarunt: ſic Regna, & Prouinciæ diſtincta, quæ ſub vnius, aut Regis, aut Principis poteſtate ſubiecta vinculis beneuolentiæ connecterentur; vt neque bellorum conflictus, neque mortis ipſius diſcrimina à fide, & amore ſeiungerent; tanta eſt enim Reginę uis eloquentiæ, vt qui illius ſe poſſit Imperio abdicare, nullus ſit, vel nemo. Propterea primus eius inuentor Mercurius,

Dijs gratus Superis, & imis,

Cum illam ad Homines cælitus trasfudit, eoſdem feritate exuit, humanitate induit, & quam duritiem nequit ferrum frangere; dulcis ſermo penitus euertit, mores reformat, ſarta tecta iura tuetur; ſic parit & parta moderatur Imperia.

Quid igitur prudens Antiquitas ad Reipublicæ gubernacula tractanda Reges, ad exercitus habenas regendas Imperatores, non niſi facunda oratione præmunitos, & eloquentes deligeret,

Digitized by Google

ret, atque conſtitueret? qui imperatoriam poteſtatem poſthabentes, maluerunt etiam oratores, quam Imperatores appellari, ita de Numeriano Romanorum Principe referunt hiſtoriæ. Vileſcit dignitas Regia ſine ornamento eloquentiæ: iacet virtus militaris ſine preſidio orationis: hęc vbi non inuenit, Virtutem facit, ac dignitatem parit: vbi reperit, conſeruat, & auget. Vnius fulgor eloquentiæ opulentas Vrbes, & florentiſſimas Reſpublicas, Romam maieſtate dicendi illuſtrauit, & Athenas ſtudiorum Altrices Attica facundia nobilitauit. Hæc in laudem Reginæ Eloquentię e ſugeſtu; vel potius ex tripode veritatis Iuris prudentia dicebat: Quando diuina facultas, tutela Religionis, Præſidium pietatis, & fidei propugnatrix ſacra Theologia minime dedignatur ad laudem huius Reginæ Eloquentiæ ita grauiter profari.

Dignitas mea, quæ ſumma eſt vix illum ſplendorem præſeferret; niſi lumen aptæ, ornatæque orationis præluceret: cuius vno beneficio vbique gentiũ diuina oracula panduntur; vbique terrarum ſacra dogmata euulgantur: Eloquentia enim Deum rerum omnium Auctorem, dum prædicat, ſuadet rudibus populis, omnibus colendum, adorandumque: illa de vene-

ratione in Cælites, de pietate in parentes, de humanitate in ſocios, de vitijs fugiendis, de virtutibus proſequendis, ac de omni veritate retinenda, mouet animos, mentem inſtruit, & voluntatem inflammat. Videte, quæſo vos, viros alioquin ſapientes, & hac ſacra facultate non mediocriter inſtitutos, ſi facundia dicendi ſint deſtituti, per quam frigidè, per quam ineptè ſymbola fidei, ac legis documenta, populis aperire; vt nihil animos auditorum commoueant; nihil inſtruant, nihil impellant ad honeſtatem: nihil reuocent à turpitudine, ſed quibuſdam verborum ambagibus, & ſubtilibus quæſtiunculis cum myſteria, quæ tractant, obuoluant, multo tardiores fiũt Homines in diuinis rebus. Hinc eſt, vt ſapientiores illi defendendæ veritatis Protoparentes, & Chriſtianæ Religionis Vindices minimè neglexerint vim orationis, & eloquentiæ ornamẽtum: ſed facundiæ quibuſdam inſignibus ſua ipſa ſcriptorum volumina, ita delineauerint, vt nemo ſit alioquin prudens, qui in illis tanquam in pictis tabulis, expreſſam imaginem benedicendi non agnoſcat, non admiretur: tantus eſt honor, & ſplendor vnius eloquentiæ, vt etiam rebus diuinis lumen addat, atque exornet dignitatem!

Oſtupuit hoc in loco magiſtra vitæ,

teſtis

teſtis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, nuncia vetuſtatis, & monumentorum conſeruatrix Hiſtoria, quæ cupida loqui, non auſa eſt vltro proferre ſermonem: nam ſine lacteo ornatæ orationis nectare, palam confeſſa fuerat, lectores factorum relatione minimè allici, & delectari poſſe, ne ab eius monumentis oculos reuocent, & animos auertant. Cum enim Hiſtoriæ Bellaria dicantur, quæ ſecundis menſis in Heroum, atque illuſtrium virorum conuiuijs apponi ſolent, ſi dulcedine illa verborum, ac ſententiarum careat, nihil planè conuiuas exhilerat, nihil recreat ſua veterum exemplorum recitatione: meminerat etiam non alia de cauſa ex diſsitis, & remotis orbis partibus viros multos præclaros, & illuſtres Romam conueniſſe, niſi, vt lacteam, quæ ex Principis ſui Titi Liuij ore promanabat, eloquentiam mirabiliter degustarent, eamque magis admirarentur, quam Vrbis totius monumentorum mirifica ſpectacula.

Siluiſſet & ipſa quoque, quæ cæleſti ambroſia nutritur, muſarum progenies, delicium ingeniorum, miniſtra honeſtæ voluptatis, diuina Poeſis; niſi hac ſua taciturnitate ſibi ipſi inferre iniuriam videretur: enim vero quot quot habet illa dotes, & pretioſa ornamenta ab vna Regina eloquentia habere

re ſeſe minimè puduit; quam informatricem, ac Genitricem ſuam ex animo amplectitur, & vehementer amat. Auditote eam ſic loquentem.

Vnde creditis, me tam varia, tamque diuerſa poemata epica, heroica, dramatica; lyrica, hymnos, odas, tragedias, & ſexcenta alia carminum genera, tam pulchrè, tamq; mirificè exornare; niſi ex ijs phaleris, ac formis, quæ mihi diues eloquentia ex theſauro, aut ærario ſuo affluenter ſuppeditat, atque adminiſtrat? Illa præſtat, vt ex figuris, tanquam vermiculatis quibuſdã emblematibus, ex paribus, ex contrarijs, & diſſimilibus, ex conciſis, diſſolutis, & repetitionibus, ex proſopopæis æthopeis, alijſque mille delicijs verſus pangam, & natiuo quodam colore pingam, vt rerum naturas, hominumq; actiones, mores, & ætates ad viuum repræneſentem, non ſecus, atque pictura ſolet effigies, imagines, ac formas. Res eſt amoris, eo artificio dicendi amorem exprimo, vt in amorem rapiam quemcumque animum: Res eſt horroris, horrorem pariter fero, vt horrere nemo non poſſit: attamen hanc mihi vim præſtat, diuina vis Reginæ eloquentiæ, & poteſtas, quæ animos agit quocumque velit, & quocumque lubet inflectit.

Lepido commento finxeram duos

Her-

Hercules, alterum Grecum: alterum Gallicum; vtrumque pharetratum: vtrumque haſta, & claua armatum; vtrumque leoninis exuuijs indutum: vna tantum re Gallicum diſparem, qui auream catenulam in monilis modum formatam, quę à primioribus labijs pendula deflueret, & qua catenatos, ac deuinctos homines traheret, raperetq; quocumque voluiſſet: vt ita intelligi facilè poſſet, ad hominum animos ſubigendos eximium Oratorem pares omnino vires habere, atque egregium Bellatorem: hic ferreis, & duris armis, ille verbis aureis, & plenis omni robore poteſtatis. Vnius Neſtoris facundia potiùs, quã Achillis ferocia, Agamemnon Græcorum Ductor Troiam expugnauit, & exciſit: vnius Cineæ eloquio fortius, quam militum præſidio plures Vrbes Pyrrhus Epirotarum Rex ſuperauit, & obtinuit: vnius Demoſtenis oratione magis, quam Themiſtoclis audacia fuiſſe Athenas conſeruatas, vel ipſe hoſtis Philippus Macedoniæ Regnator aſſeuerauit: vnius tandem Viri eloquentis hortatione Lacedæmoniorum exercitum labantem à fuga retardauit, confirmauitque ad victoriem, ò eximia eloquendi facultas! quam potenter inſontes protegis, & improbos premis dicendo magis, quam dimicando! plura

ra dixiſſet diuina Poeſis, niſi ſibi vocem anteuertiſſet, quę ſermonem architectatur operoſa facultas, altrix diſciplinarum, nutrix, ac procreatrix omnium ſtudiorum.

Vileſcerem, exclamat, conculcata pedibus homuncionum, & plebis ſemitariæ, ſi quando articulatas modo, & diſtinctas voces componerem, eaſq; in purum, ac ſimplicem ſermonem cõnecterem, & minimè in ſuo famulatu Matronam venerabilem, me excepiſſet Regina eloquentia, quę è ſuo locupletiori penu ornatiorem orationem depromeret, ac pro dignitate rerum, verborum indumentis omnia cohoneſtaret: in pellucido ſpeculo corporis effigies pulchrius exprimitur: ſic in pręclaro ſermone animi forma expreſſius intuetur: profert oratio, quod in pectore occluditur, ſed ſi id non expreſsè, ſed depreſsè, non diffusè, ſed confusè, non floridè, ſed aridè: ò quanta ineptis ambagibus moleſtiam Auditoribus faceſſit! ò quantum tædium incompoſitis clamoribus parit, & affert!

Rugit Leo: hinnit Equus: mugit Taurus: frendit Aper: Apri tamen fremitus, mugitus Tauri, hinnitus Equi, Leonis rugitus natiua ſunt indicia, aut amoris, aut doloris: voces autem Hominum rationis interpretes

ſunt,

ſunt, animorum notæ, & rerum ſignificationes, quæ ſi caſu, ſi rude, ſi inepte, ſi ſine arte, & decoro effutiantur, ſigna potius ſunt ſtultitiæ, ac ſtuporis: quapropter qui cum poſſint optime, dicere, quod deberent, nolunt dicere, quod poſſunt bene, illi quidem quantum dignitati ſuæ detrahunt, tantum negligentiæ ſuperaddunt. Hic

Finem dedit ore loquendi.

Litterarum parens, & Genetrix ſtudiorum: hic omnis conſeſſus Virorum ſapientum Reginæ eloquentię encomijs feſtiuiter vtraque manu applauſerunt.

Quid igitur, Auditores, ego amplius,

Eloquar, an ſileam?

Quod aliud laudationis vectigal, aut honoris tributum feram huic Principi, ac Reginæ?

Illa regit dictis animos, & pectora mulcet.

Prætereo dicere quot obeat eloquẽtia legationes, & ſuadeat; quot ſugeſtus conſcendat, & ornet: quot roſtra petat, & poliat: quot lycæa ingrediatur,

tur, & erudiat: quot inſontes defendat, & liberotet: qu den ique innocuos, & probos laudet, & illuſtret: ſeditiones ſedat: tumultus comprimit; animos placat; pacem conciliat; nec vllius eſt animus tam ferreus: pectus tam adamantinum, quod illa ſola non agat, & frangat: illa nouit loco, ac tempore in omnibus cauſis, aptè, prudentèr, ornatè, & copioſè dicere: nihil loqui abiectum: nihil fari humile: nihil proferre obſcurum: nihil agreſte reſonare. Hæc enim (vt fertur adagijs) lippis, & tonſoribus nota ſunt, & manifeſta: ſurdis auribus aperta, & decaptata.

Audiuiſtis ſatis ſuperque Reginam Eloquentiam ſcientiarum decus appellari, comitem ſapientiæ, Religionis propugnatricem, Præſidum iuris, & ęquitatis humanæ ſocietatis, & vitæ reparatricem. Audiuiſtis artium, & diſciplinarum, quæ ſunt ingenuo homiue dignę, lumen. & ornamenrum? Audiuiſtis tot, tamque præclaris titulis cohoneſtari, vt probe intelligatis nos haud iniuria eius Principatum potentem fuiſſe auſpicatos.

Quid igitur amplius expectatis? Ecce iam dies inclinat

Altiſque cadunt de montibus vmbra

Et

Et vix vmbram eloquentiæ delineatam
vidiſtis. Suadelam, vt Deam veteres
coluerunt: quoniam vim poteſtatis in
animos, & voluntates exerceat:
vos autem, ingenui Adoleſcentes, ex animo eloquentiam colite,
vt Reginam,
quæ Principatum gerit in
omnes diſciplinarum
facultates.

Dixi.

NO-

tur, & erudiat: quot inſontes defendat, & liberotet: qu den ique innocuos, & probos laudet, & illuſtret: ſeditiones ſedat: tumultus comprimit; animos placat; pacem conciliat; nec vllius eſt animus tam ferreus: pectus tam adamantinum, quod illa ſola non agat, & frangat: illa nouit loco, ac tempore in omnibus cauſis, aptè, prudentèr, ornatè, & copioſè dicere: nihil loqui abiectum: nihil fari humile: nihil proferre obſcurum: nihil agreſte reſonare. Hæc enim (vt fertur adagijs) lippis, & tonſoribus nota ſunt, & manifeſta: ſurdis auribus aperta, & decantata.

Audiuiſtis ſatis ſuperque Reginam Eloquentiam ſcientiarum decus appellari, comitem ſapientiæ, Religionis propugnatricem, Præſidum iuris, & ęquitatis humanæ ſocietatis, & vitæ reparatricem. Audiuiſtis artium, & diſciplinarum, quæ ſunt ingenuo homine dignę, lumen. & ornamenrum. Audiuiſtis tot, tamque præclaris titulis cohoneſtari, vt probe intelligatis nos haud iniuria eius Principatum potentem fuiſſe auſpicatos.

Quid igitur amplius expectatis? Ecce iam dies inclinat

. . . . . Altiſque cadunt de montibus vmbra

Et

Et vix vmbram eloquentiæ delineatam.
vidiſtis. Suadelam, vt Deam veteres
coluerunt: quoniam vim poteſtatis in
animos, & voluntates exerceat:
vos autem, ingenui Adole-
ſcentes, ex animo elo-
quentiam colite,
vt Reginam,
quæ Principatum gerit in
omnes diſciplinarum
facultates.

Dixi.

✠

NO-

tur, & erudiat: quot inſontes defendat, & liberotet: qu den ique innocuos, & probos laudet, & illuſtret: ſeditiones ſedat: tumultus comprimit; animos placat; pacem conciliat; nec vllius eſt animus tam ferreus: pectus tam adamantinum, quod illa ſola non agat, & frangat: illa nouit loco, ac tempore in omnibus cauſis, aptè, prudentèr, ornatè, & copioſè dicere: nihil loqui abiectum: nihil fari humile: nihil proferre obſcurum: nihil agreſte reſonare. Hæc enim (vt fertur adagijs) lippis, & tonſoribus nota ſunt, & manifeſta: ſurdis auribus aperta, & decantata.

Audiuiſtis ſatis ſuperque Reginam Eloquentiam ſcientiarum decus appellari, comitem ſapientiæ, Religionis propugnatricem, Præſidum iuris, & ęquitatis humanæ ſocietatis, & vitæ reparatricem. Audiuiſtis artium, & diſciplinarum, quæ ſunt ingenuo homine dignę, lumen. & ornamenrum: Audiuiſtis tot, tamque præclaris titulis cohoneſtari, vt probe intelligatis nos haud iniuria eius Principatum potentem fuiſſe auſpicatos.

Quid igitur amplius expectatis? Ecce iam dies inclinat

Altiſque cadunt de montibus umbra

Et

Et vix vmbram eloquentiæ delineatam
vidiſtis. Suadelam, vt Deam veteres
coluerunt: quoniam vim poteſtatis in
animos, & voluntates exerceat:
vos autem, ingenui Adole-
ſcentes, ex animo elo-
quentiam colite,
vt Reginam,
quæ Principatum gerit in
omnes diſciplinarum
facultates.
Dixi.

✠

tur, & erudiat: quot inſontes defen-
dat,& liberotet:qu den ique innocuos,
& probos laudet, & illuſtret: ſeditio-
nes ſedat: tumultus comprimit; ani-
mos placat; pacem conciliat; nec
vllius eſt animus tam ferreus: pectus
tam adamantinum, quod illa ſola non
agat, & frangat: illa nouit loco, ac
tempore in omnibus cauſis, aptè, pru-
dentèr, ornatè, & copioſè dicere: ni-
hil loqui abiectum: nihil fari humile:
nihil proferre obſcurum: nihil agreſte
reſonare. Hæc enim (vt fertur ada-
gijs) lippis, & tonſoribus nota ſunt,
& manifeſta: ſurdis auribus aperta,&
decantata.

Audiuiſtis ſatis ſuperque Reginam
Eloquentiam ſcientiarum d[illegible] appel-
lari, [illegible]item ſapienti[illegible]ionis
pr[illegible]em, P[illegible] &-
[illegible]nar

Et vix vmbram eloquentiæ delineatam vidiſtis. Suadelam, vt Deam veteres coluerunt: quoniam vim poteſtatis in animos, & voluntates exerceat: vos autem, ingenui Adoleſcentes, ex animo eloquentiam colite, vt Reginam, quæ Principatum gerit in omnes diſciplinarum facultates.

Dixi.

✠

ra dixiſſet diuina Poeſis, niſi ſibi vocem anteuertiſſet, quę ſermonem architectatur operoſa facultas, altrix diſciplinarum, nutrix, ac procreatrix omnium ſtudiorum.

Vileſcerem, exclamat, conculcata pedibus homuncionum, & plebis ſemitariæ, ſi quando articulatas modo, & diſtinctas voces componerem, eaſq; in purum, ac ſimplicem ſermonem cōnecterem, & minimè in ſuo famulatu Matronam venerabilem, me excepiſſet Regina eloquentia, quę è ſuo locupletiori penu ornatiorem orationem depromeret, ac pro dignitate rerum, verborum indumentis omnia cohoneſtaret: in pellucido ſpeculo corporis effigies pulchrius exprimitur: ſic in preclaro ſermone animi forma expreſſius intuetur: profert oratio, quod in pectore occluditur, ſed ſi id non expreſsè, ſed depreſsè, non diffusè, ſed confusè, non floridè, ſed aridè: ò quanta ineptis ambagibus moleſtiam Auditoribus faceſſit! ò quantum tædium incompoſitis clamoribus parit, & affert!

Rugit Leo: hinnit Equus: mugit Taurus: frendit Aper: Apri tamen fremitus, mugitus Tauri, hinnitus Equi, Leonis rugitus natiua ſunt indicia, aut amoris, aut doloris: voces autem Hominum rationis interpretes ſunt,

ſunt, animorum notæ, & rerum ſignificationes, quæ ſi caſu, ſi rude, ſi inepte, ſi ſine arte, & decoro effutiantur, ſigna potius ſunt ſtultitiæ, ac ſtuporis: quapropter qui cum poſſint optime dicere, quod deberent, nolunt dicere, quod poſſunt bene, illi quidem quantum dignitati ſuæ detrahunt, tantum negligentiæ ſuperaddunt. Hic

Finem dedit ore loquendi

Litterarum parens, & Genetrix ſtudiorum: hic omnis conſeſſus Virorum ſapientum Reginæ eloquentię encomijs feſtiuiter vtraque manu applauſerunt.

Quid igitur, Auditores, ego amplius,

Eloquar, an ſileam?

Quod aliud laudationis vectigal, aut honoris tributum feram huic Principi, ac Reginæ?

Illa regit dictis animos, & pectora mulcet.

Prætereo dicere quot obeat eloquẽtia legationes, & ſuadeat; quot ſugeſtus conſcendat, & ornet: quot roſtra petat, & poliat: quot lycæa ingrediatur,

tur, & erudiat: quot inſontes defendat, & liberotet: qu den ique innocuos, & probos laudet, & illuſtret: ſeditiones ſedat: tumultus comprimit; animos placat; pacem conciliat; nec vllius eſt animus tam ferreus: pectus tam adamantinum, quod illa ſola non agat, & frangat: illa nouit loco, ac tempore in omnibus cauſis, aptè, prudentèr, ornatè, & copioſè dicere: nihil loqui abiectum: nihil fari humile: nihil proferre obſcurum: nihil agreſte reſonare. Hæc enim (vt fertur adagijs) lippis, & tonſoribus nota ſunt, & manifeſta: ſurdis auribus aperta, & decaptata.

Audiuiſtis ſatis ſuperque Reginam Eloquentiam ſcientiarum decus appellari, comitem ſapientiæ, Religionis propugnatricem, Præſidum iuris, & ęquitatis humanæ ſocietatis, & vitæ reparatricem. Audiuiſtis artium, & diſciplinarum, quæ ſunt ingenuo homine dignę, lumen. & ornamenrum: Audiuiſtis tot, tamque præclaris titulis cohoneſtari, vt probe intelligatis nos haud iniuria eius Principatum potentem fuiſſe auſpicatos.

Quid igitur amplius expectatis? Ecce iam dies inclinat

. . . . . . Altiſque cadunt de montibus vmbra

Et

Et vix vmbram eloquentiæ delineatam vidiſtis. Suadelam, vt Deam veteres coluerunt: quoniam vim poteſtatis in animos, & voluntates exerceat: vos autem, ingenui Adoleſcentes, ex animo eloquentiam colite, vt Reginam, quæ Principatum gerit in omnes diſciplinarum facultates.

Dixi.

✠

NOBILITAS DIVINA SIVE ORATIO DE FACVLVATE POETICA

HABITA ROMÆ IN COLLEGIO NAZARENO.

SVPREMVS omnium rerum Conditor Deus, ac totius Vniuerſitatis huius Temperator, ſpecioſam, & aſpectabilem Hominum, Cælitumque communem Mundi molem, prouido conſilio, miroque artificio, à nullis antea initijs, ita ex nihilo architectatus eſt, A. vt certis menſuris, ac ſtatutis quibuſdam metris, præfinitis numeris; atque diſpoſito ordine

ordine, vniuerſa mirabiliter agantur. Propterea hanc orbis conditionem armonica ratione conſtare, & inde melodiæ concentum effici, non ſine ratione affirmauit Pythagoras Philoſophorum Anteſignanus: cuius quidem iucundiſſimam dulcedinem ſi aures Hominum capere poſſent, ſumma mortales voluptate perfuſi ad immortalitatem propè accedere viderentur: namque ille ipſe, quem diximus, rerum Conditor Deus, huius armonici Mundi (vt ait Philo) præcentor ſemper eſt, & Chori magiſter, qui miro modo quaſi ad manus, nutum, normam, & motum cunctis rebus præſignat; vt omnia intra conſtitutos ſibi terminos, ac fines conſiſtant, moderentur, conuertanturque.

Hinc ego, Aud. diuini Numinis prouidentia factum eſſe crediderim; vt Procreator ſapientiſſimus, cum ex omnibus Animantibus, participes diuinæ mentis, plenos conſilij, ac libera voluntate præditos, terrarum dominos, Homines conſtituiſſet, eoſdem ad ſuæ imaginis typum expreſſos, poteſtate quadam donaret, qua ad menſuræ, ad metri, & ordinis cuiuſdam rationem res moderarentur; aut etiam modularentur: immo mentis ſuę conceptus, ac partus concinnis numeris, & menſuris exornarent, perficerent, atque in in lucem ederent; vt aures, & animos

modulatis concentibus delectatione, afficerent, & præclara institutione erudirent.

Nouit id ipſum Scipio ille in ipſo ſomno vigil, cum animaduertit, doctos Homines armonicam Mundi molitionem neruis, fidibus, & cantibus imitatos aperuiſſe ſibi facilẽ aditum, ac viam ad ſuperos, ſicut alios, qui præſtantibus ingenijs in vita humana diuina ſtudia coluerunt.

Hæc eſt illa Diuina Poeſis, quæ multa propinquitate cæleſtem cognationẽ attingit, cuius genus ad Deos referendum cenſet ipſe Philoſophus Diuinus Plato. Hæc numerorum periodis diſtincta, pedum connexione colligata, & ſerie quadam orationis diſpoſita, adumbratis figmentis, veritatem aperiens, mirabilem ſui excitat in animis amorem, ac beneuolentiam. Iccirco ſapiens Antiquitas eius diuinum genus venerata, virgines Muſas non aliunde, quam è Cælo delapſas, & Iouis filias virentem Heliconis collem coluiſſe exiſtimabat.

An non, Aud. Deus reuera metri, ac numeri Author eſt, & inuentor, qui cuncta in pondere, & menſura architectatus eſt? cuius quidem nobiliſſimum poema, totus, quantus, quantus eſt Mundus, Cęlum, Terra, ac Mare, & ea quæ horum ambitu continentur, il-

lius

liusadmirabile artificium mirificè commendat, & immortaliter laudat?

Quapropter ille celebris Author Hiſtoriarum Diodorus ſiculus teſtatum monumentis non inaniter reliquit, carminum, & lyrarum inuentionem, quæ Poeſis appellatur, Muſis à Summo Parente Ioue traditam fuiſſe ad humanæ vitæ vſum, & delicium: enim vero poetica ratio ab ipſo Deo, velut à prima origine, exordium, & principium auſpicatur, vt humana quoque poemata Cæleſtia imitarentur, atque ipſa Poeſis diuina quædam Philoſophia, aut quędam humana Theologia haberetur; Poetæ interpretes oraculorum, ac ſapientiæ parentes, ac duces. Quid ita? quoniam vel inter naſcentis Mundi cunabula numeris omnia conſignata ſunt, & metris circumſcripta: ſic enim per carmina, & verſus diuino beneficio, ac munere omnes artes, ſcientias omnes, leges, ac diſciplinas accepimus: Diuino dixi, munere accepimus: namque cæterarum rerum ſtudia, & doctrina, & pręceptis, & arte conſtare: Poetam vero natura ipſa valere, & mentis viribus excitari, ac diuino quodam ſpiritu afflari ſæpe ſuis ſermonibus vſurpabat Romanæ Pater Reipublicæ, ac Princeps latinæ orationis. Ennius vetus ille Poeta iure ſuo ſanctos appellat Poetas, quod Deorum aliquo dono

Digitized by Google

commendati Hominibus eſſe videantur: ſed Diuinus Plato ideo eos rem ſacram eſſe putauit, quoniam canere prius non poſſint, niſi Deo pleni, ac Cæleſti Numine afflati; vt iam neque falsò, neque proteruè ceciniſſe videatur Ouidius

Eſt Deus in nobis agitante caleſcimus illo,
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.
Et ſacri Vates, & Diuum cura vocamur,
Sunt etiam qui nos Numen habere putent.

Neque credite, Aud. ingenuos Poetas plus æquo per inſolentiam ſibi arrogare, cum honores, ac titulos ſibi cæleſtes vendicant, cum ſacros, cum diuinos, cum ſanctos ſe nominant, & appellant: an non diuino ſpiritu incitati ſingularia viuendi documenta Hominibus tradiderunt? an non cæleſtia Oracula, ſacra myſteria, diuinas ſortes carminibus dicta ſunt, ac decantata?

Sacri Vetes, & Sanctiſſimi Reges Dei omnia moderantis naturam, opera, beneficia, laudes, ad metrum, & numeros modulati ſunt, & cecinerunt; vt non immerito Trimegiſtus Theologorum antiquiſſimus cenſuerit, è Cælo demiſ-

miſſam in terras Poeſim, qua ſuperum Choris immixus Hominis animus hymnis, & canticis Deo Summo Regi frequentiſſimè obſequatur.

Agite, Aud. vidiſtis ſole clarius diuinam facultatem eſſe Poeſim, quæ ſuo genere, vt dicebamus, multa propinquitate diuinam cognationem attingit: audiuiſtis quantus inde Poetis honor effulgeat, & decus, quos dignis præmijs, & præclaris muneribus ſummi Reges, ac Principes afficiunt, & proſequuntur. Numerianus Imperator tãta alacritate ſtudioque eos amplexus eſt, vt pariter cum ipſis multa elegantia, & concinnitate carminis, per ſummam voluptatem certauerit. Hieron Syracuſarum Rex, illos ita charos habuit, vt graui, & diuturno morbo vexatus, cum contabeſceret, non alio remedio conualuerit, quam lepidis, & ingenuis Poetarum lyricorum verſibus, & confabulationibus. Tantum valet, vel ad malum pellendum, aut ad vitæ ſalutem recuperandam ars ingenua diuina Poeſis! cum morum exempla præſtat, & lumina orationis, ac rerum delicias.

At ego, Aud. hic video quoſdam adeo amuſos, vt Poeticæ commendationem, genus, ac dignitatem exhibilẽt, explodant, & adunco, vt aiunt, naſo ſuſpendant: quoniam aliqui, qui Poeta-

Digitized by Google

rum nomine gloriantur, turpi genio indulgere non ſine ſtomacho videant, aut vanis ineptijs dare operam non ſine riſu accipiant. Equidem mirari non ſatis poſſum horum errorem, ac deceptionem, qui putent, prauorum Hominum vitia ingenuis diſciplinis eſſe tribuenda, qui deprauati Camaleontis ſimiles præter candorem, omnes colores nouerint imitari: an fortaſſe hi credunt nullam ſuauitatem ineſſe poſſe poematibus, niſi veneno delibutam, quibus efficitur per honeſta inſtituta, vt veneficæ Circes lędere diris poculis nequeant: an nullam niſi lutulentam, & cænoſam Veneris voluptatem carminibus inſerunt, quæ Virtutis lutea, & aurea documenta ſuppeditant, an putant Muſas cantum ſomniferum Syrenarum reddere, quæ ipſas Syrenas blandas adulatrices vigili, ac meliori cantu profligant? atque ex eorum pennis coronam intexunt in trophæum victoriæ? Muſæ non ſunt Leænæ, quæ inficiant, ſed pudicę Virgines, quæ lenocinijs illecebrarum aduerſantur.

Non freqnentant vetitum, aut celebrant thorum Cupidinis, ad quas non auſit volare nequam ille Puer. Caſtus Chorus non tripudiat in epicureis haris, qui choreas ducit ad ſacroſanctas Iouis aras: in voluptuarijs Hortis Adonidis minimè oblectantur, quæ in Heliconis

liconis viridario ſpatiantur, & cantu rumpunt angues veſani Amoris. Phæbus ille Muſarum Præſes, qui Poeticæ ſimul, ac Medicę artis pręeſt, nunquam venenatum animis poculum propinat, cum corpori ſalubre remedium præbet. Pallas Iouis filia Sapientiæ Numen, & Virgo Muſis grata ſemper eſt, & amica, ingrata Veneri, & inimica.

Quid igitur? diuina res eſt, ſacra res eſt, caſta, & ingenua Poeſis; cui cælitus vim (vt cum Budæo loquar) inferueſactam tribuunt, qua poſſit virtutes excitare vitia exurere; mores temperare; ſedare perturbationes, ac motus animorum. Mirum quantum ſigmentorum pigmentis, iucunditate metri, veritatem exornet, & honeſtatem! ad earum amorem omnem ætatem traducit, & perfectius informat: mirum quantum armonicus pedum ordo, modulata numerorum ſeries, delinita dulcedine orationis mentes moueat, atque ſuauiter inſtituat! *Poeticæ fabulæ* (inquit Angelicus Doctor) *Propterea inuentæ ſunt, quia mortales ad virtutis adeptionem, ac vitij ſugam repræheſentationibus melius, quam rationibus adducuntur.*

Hinc eſt, quod Plutarcus nihil veretur aſſeuerare Legum latores vſos fuiſſe Poetis, vt agreſtes Homines can-

tibus deliniti legibus obſequerentur.

Silueſtres Homines ſacer interpreſque Deorum
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orphaeus.

Quid ſi Poeticam Orator Romanus, vitæ emendatricem commendet? quid ſi in Cyclope Lynceus Heroclitus videat: nihil fortiùs Hominem ab omni illecebra reuocare, quam cantus ingenuus Muſarum? ideo Viri Athenienſes liberos ſuos inter Muſarum Choros adoleſcere prudenter voluerunt, atque eruditionem à Poetis haurire ad optimam vitæ, morumque inſtitutionem: namque

Os Pueri tenerum, blandumque Poeta figurat:
Mox etiam pectus præceptis format honeſtis:
Aſperitatis, & inuidiæ correptor, & iræ.

O vere diuinum genus Poeſis! quæ ſola ſine multo negocio ſuauiter vitia euellit, inſeritque animis virtutes! Orphæus, cum Leucoſiam Inſulam prætereueheretur: noluit ille quidem ad malum alligari; aut cæra aures occludi, ſicut Vlyſſes cum ſocijs feciſſe cō, memorant: ſed Syrenas blandè canentes alio grauiori cātu in eum ſtuporem adduxit, & deſperationem, vt muſica quæquæ inſtrumenta, quibus plures illectos perdiderant, in mare proiecerint,

Digitized by Google

rint, fluctibuſque obruerint. Tantum abeſt, vt Poeſis blandam voluptatem foueat, vt honeſtatem omni conatu propugnet!

Quæ cum ita ſint A. quid vereamur Poeticam diuinam appellare? Iouis filiam, ſapientiæ ducem, animorum temperatricem, morum magiſtram, ſcelerum vindicem, vitæ formatricem, delicium, & ornamentum ingeniorum? abſit, & Deus à nobis auertat, vt improborum Hominum prauitates in rem diuinam transferamus: dolere tamen ſatis non poſſumus, Cæleſtem facultatem, ab illis tam praue vſurpari.

Quos ego: ſed præſtat motos componere
fluctus.

Quemadmodum in tam ampla laudatione diuinæ Poeſis

Contrahere vento nimium ſecundo
Turgida vela

Dixi.

SOMNVS PLACIDVS
SIVE
ORATIO
In *Funere*
VIRI PII N.
HABITA N.

VIDEO hodierna die, Audit. nouum quoddam, & inuſitatum dicendi genus à me vos efflagitare, quo defuncti memoria Ciuis, viri pij, ac de Patria benemeriti, ſæpe in hoc ipſo loco ab alijs commemorata, & commendata annua commemoratione pro dignitate renouaretur; ſed verò non me tantæ facultatis, & eloquentiæ oratorem ſentio, qui nouo dicendi ſtylo, me poſſe aſſe-

Digitized by Google

aſſequi confidam, quod alij multa facundiæ copia pro meritis nondum ex veſtro ipſo iudicio obtinuerunt. Itaq; alio me conuertere oportet cogitationes meas, atque alium hodiernæ orationis ſcopum præfinire: ne fortaſſe, aut veſtrum pietatis dèſiderium ingratè defraudetur; aut defuncti meritum non ſatis dignè commēdetur: qui enim imparem humeris Prouinciam audet imprudenter ſubire, neceſſe eſt eum tanto oneri turpiter ſimiliter ſuccumbere.

Illud igitur conſilij capiam; eò me totum conuertam; vnde opportuna huius funeris tumulo, dicam ne, an potius thalamo! argumenta deducam; vbi vel pullata mortis indumenta pietatis ſunt ornamenta: parentalia, officia ſalutaria: funus fœnus perennis vitæ: & ipſa mors ſors quædam beatitatis: quid enim aliter cenſeamus Piorum Hominum ex hac mortali vita deceſſum, niſi acceſſum ad gaudia vitæ immortalis? ſic enim à ſacris litteris accepimus: *Mortem Bonorum iucundiſſimo ſomno ſimillimam*: Quo requies capitur à curis, & laborum moleſtijs, & velut finem eſſe, ac terminum omnis calamitatis, principium, & exordium omnis felicitatis. Itaque ſi ego in præſentiarum oratione mea demonſtrauero, id genus mortem defuncto, cuius hodie anniuerſariam memoriam pie

recolimus, contigiſſe, ſatis puto de. mortui vitam poſſe commendari.

Agite iam, & ipſi mecum in memoriam veſtram reuocate, quid ille in viuis egerit, vt inter mortuos obiret dormitionem ſuauiſſimam, & ſomnum placidiſſimum: retinuit in primis ſemper in Deum pietatem, charitatem in Patriam, in ſuos amorem: humanitatē in omnes: atque ita ſuis operibus eluxit: vt vir bonus eſſet, atque ab alijs haberetur: vt propterea ſingulis annis tanti ciuis virtutem publica oratione recoli, & celebrari libentiſſimè velint: neque enim potuit *non bene mori*; qui curas omnes rerum humanarum abijecerat, atque effecerat; vt cuncta vitia ante ſe prius morerentur, quo virtus ſibi gaudium perpetuum, ac ſecurum præſtaret, & requiem pretioſam, ac dulcem ſomnum: exornauit ille ſuis impenſis in locis Deo ſacris Diuinum cultum: Ciuium indigentias pijs inſtitutis adiuuit, & imminuit: domeſticos virtute auxit, & amplificauit: incepit æternum viuere (ſic de tanto viro credere dignum eſt) qui contempta mortali vita, eò auolare ſemper aſpirabat, vbi vera felicitas ex mortalibus immortales efficit; ab omni metu malorum eximit, atque omnibus bonis animos beat: ſibi capit inter Beatorum numerum æterna præmia, quo adſcribi, cum mortalitatem exueret, habebat in optatis;

Digitized by Google

tis; vt ideo honeſtiſſimè viueret, ne indignus ea ſorte, quam optauerat, fieri videretur: ſciebat enim, vera fide imbutus, mortem eſſe malorum finem, & bonorum omnium principium: ſed ijs veriſſimè, qui cum pietate diem obirent, vt mors ſibi ſomnus placidiſſimus foret. Neque igitur mirum ſi totum ſeſe, pijs operibus, & animum addixerat: vt à morte mereretur in ſinum immortalitatis traſfundi, & cum ab Ergaſtulo corporis ſolueretur, ob ſpem vitæ melioris, quæ in eius animo vigebat, iucunditatem potius, quam moleſtiam præſentiret, tamquam candidus Olor, qui moriturus noua voluptate recreatus, cantum edit non doloris, ſed lætitiæ argumentum: maximè verò cum ad eam cum laude ætatem peruenerit, vt iure poſſit occinere:

Vixi, & quem dederat curſum Natura peregi.

Vixit, atque ideo benè; quoniam vitijs vacuam, cupiditatibus moderatam, virtutibus ingenuam vitam tranſegit: quæ illius certè ingens laudatio eſt; ſed cum mortalis adhuc degerat, ſupererat; vt immortalitatem conſequeretur, quæ cum viciſſitudinem nullam pati poſſit, cuius adeptione, qui fruitur, nihil habet, quod ad ſuam laudem addi poſſit: *Sic qui optimum vitæ finem ſortitur, is encomijs ſatis cohoneſtatur.*

Non hic vobis recenſeam beneficia,

quæ

quæ alijs contulit: ornamenta, quæ ſacris ædibus contribuit: opera, quę adhibuit, vt bonæ artes vigerent, optima ſtudia florerent: hæc vt planè nota, ac manifeſta, frequenti commemoratione aures minus aſſiciunt, & animos non multum mouent: hic tamen ingens aditus eſt ad eam gloriam immortalitatis, cuius adeptione beatum fieri Hominem dicebamus.

Auditote, quæſo vos, in hanc rem quicquid ille ſapientiſſimus Philoſophus Socrates ex tripode oraculũ edidit: cum interrogatus, quod bonum optimum homini obueniret, multa in pauca conferens, duobus verbis reſpōdit: *bene mori*: nouerat enim ita mortalibus à tempeſtate mortem fieri portum tranquillitatis: benè moritur, qui ritè, ac rectè vixit: bene moritur, qui ita vixit, vt cum ſui deſiderium omnibus relinquit, nemo ipſum lacrymis non decoret: bene moritur, qui ſolutus corporis vinculis, curſum peragit ad gloriam, quam ex animo aſpirabat: abijecit commoda ſuperuacanea, ne ſibi incommodo forent ad ea commoda, quæ perpetuò perennant: fortunas rerum ad tollenda infortunia miſerorum addiecit.

Ferunt, qui fabularum commentis, tamquam quibuſdam indumentis veritatem occultarunt: Alceſtem nunquam ex hac vita migrare potuiſse, niſi antea

Mer-

Mercurius Deorum ille nuncius: *Superis quoque gratus, & imis*, è Celo lapſus crinem ei capitis abſcinderet: ſic etiam de Didone Regina Carthaginenſium narrant, obire ante diem nequiuiſſe, quã Iris, quę vt eloquentię Numen, pro Dijs legatione fungebatur, cælitus ab Iunone demiſsa, flauum de eius vertice crinem auferret.

Nondum illi flauum Proſerpina vertice crinem.

Abſtulerat . . . .

Dextra Iris crinem ſecat, illamque è corpore ſoluit.

O quam bene veritatem in pio viro effinxit fabuloſum commentum! qui non prius de hac vita migrauit, quam flauũ, non dicam crinem, ſed aurum, aut auri opes (quas flaui capilli, ſuperuacanea capitis ornamenta, ſymbolum referunt, ac repræheſentant) Diuino Numinis afflatu ab hæreditarijs bonis reſecauit, atque eas in emolumenta pietatis conuertit; & his retinaculis, tamquam crinibus, ſolutus, effracto corporis Ergaſtulo, animus, præpetis inſtar Aquilæ, ad Superum domicilia (vt pie creditur) euolauit. *Fortunatiſſimus dies mortis, qui feliciſſimum initium eſt æternorum gaudiorum.*

Parcas, quas humanæ vitæ Præſides verebatur, & venerabatur ſuperſtitioſa Antiquitas, Iouis filias extitiſse Poetæ crediderunt; an fortaſse ea de cauſa, quo-

quoniam ex omnibus Dijs ſolus Iuppiter in Bonos, ac Malos exercere æquã poteſtatem perhibebant, improbos, ac ſceleſtes ad interitum vendicans; probos, & honeſtos ad præmia meliora? ita quidem reor: nam id ipſum Scytharum, quæ gentes barbaræ alioquin habebantur; laudabilis conſuetudo annuere videbatur, quibus mortis ſimul, ac vitę gladius erat pro hyerogliphico, aut ſymbolo, ac myſterio: ideoque pro maximo iuramento Acinacem, quẽ Medorum gladium, aut enſem fuiſſe non ignoramus, atteſtari conſueuerãt, & per eum apprecari, aut interitum, aut ſalutem ſuam ipſorum: quemadmodum enim in morte malis exitium ſtatuebant, ita in eadem Bonis præſidia ſalutaria. Thraicæ verò Natio, quamuis moribus effera, & bello intractabilis; hac vna tamen in re videbatur de humana natura, bene ſentire, ac mereri: quod natales ſuorum flebiliter: hilariter exequias celebrarent: his enim felicior, ac beatior vitæ exitus, quam exordium, & finis, quam initium habebatur, & mors cui viuendi immortalitas ſequebatur lætior, & triſtior vita, cui moriendi neceſsitas comitabatur: *Naſci nos ad luctum, mori ad gloriam: à miſerijs exire ad gaudia: à curis tranſire ad quietem.*

Quæ cum ita ſint, Aud. nos qui & Naturæ præceptis eruditi ſumus, & di-

uinis inſtitutis certiores facti: quid nō pluris, quam vitam, faciendam duxerimus mortem, qua pijs Hominibus ad æternam vitam, aditus reſeratur? non veriorem laudem reputabimus, quæ homini poſt ſua fata conſequitur, quam quæ viuenti tribuebatur? *Lauda poſt mortem: magnifica poſt conſummationem:* Tunc enim neque inuidiæ, quæ paſcitur in viuis: neque adulationi, quæ mortuis non adhęret, locus vllus relinquitur mentiendi, aut ſimulandi: propterea (vt cum Socrate ſapientiſſimo loquar) nullum maius bonum eſt, quam *bene mori,* & cum morte meliorem ſortem nanciſci ad perpetuò viuendum. Quam præclarè igitur, quàm felicitèr cũ pio viro, cuius memoriam anniuerſarijs iuſtis recolimus, peractum eſt, qui, vt ſibi bene mori contingeret, vitam optimè inſtituit: vt optimum bonum conſequeretur, & peſſimum malũ odit, & peius angue fugit: vnde ſperare piè poſſumus ea ſorte in Cælo perfrui, vt nihil habeamus amplius, quod maius de eius laude excogitemus: *Angelorum Choris intereſſe: Sanctorum Ciuium Cœtibus adhærere: cum Beatiſſimis Spiritibus, Diuinæ Maieſtati adſtare: præſentem Dei vultum cernere: videre incircumſcriptum lumen: nullo metu calamitatis affici: perpetuo beatitatis munere lætari; hoc eſt totum, quantum quantum eſt, felicitatis æternæ:* vt humana ratio non habeat, quod maius

ius poſsit de homine efferre. Triumphat igitur vir pius omnibus in Cælo lætitijs, ac tacita quadam hortatione inde nos ita breuiter admonere videtur: in terris ita viuite: vt mori, neque vos pigeat. qui amore immortalitatis mortalia minimè curaueritis: qui humana contempſeritis; dum cæleſtia toto animo aſpiratis: contendite, ſemper bene viuendo, vt contingat tandem vobis *bene mori*: vt ſic æterna beatitate perfrui mereamini. Dicebam.

✠

MA-

MAIESTAS SINE FASTV

SIVE

ORATIO

HABITA ROMÆ.

In Scholis Pijs.

AD EMINENT.^{VM} CARD.^{EM}

ALEXANDRVM CÆSARINVM

Earumdem Protectorem.

SINGVLAREM dignitatis tuæ Maieſtatem, & admirabilem Maieſtatis Clementiam, qua naſcentis Religionis noſtræ infantiæ non dedignaris patrocinari, E.P. tacita mentis cogitatione contemplor; illamque tam eximia ſpecie, eoque regali habitu, ac tanto fulgore coruſcare video, vt, perſtricta ingenij acie, in tanto lumine nequeam inuitum infigere, neque inde valeam ora-

orationis pennicillo, aut viuaci dicendi ſtylo aliquam imaginem repræheſentare, effigiemque exprimere, qualem, qualem profectò vellent, & exoptarent, qui grato, ac memori animo poſtulant immortalem conſiſtere, & ęternam. In tua enim dignitate ita

Elucet grauitas faſtu iucunda remoto,
Vt bene conueniant, & in vna ſede morentur
Maieſtas, & Amor . . . .

Hanc ego verborum coloribus vellem; ſi conſiderem, ad viuum delineare, & pro dignitate adſtantibus exhibere: ſed equidem vereor, ne potius moleſtiam modeſtię tuę afferre videar, quæ minimè velit laudes ſuas libenter accipare, & audire.

Eò igitur intendam animum: illud conſilij capiam; vt iucunditatem potius afferam oratione mea, quam tædium. Quantas, quantas poſſum, omnium nomine, gratias ago tanto Principi, qui ſumma humanitate, ac pluribus beneficijs animos noſtrum omniū immortaliter deiunxit, atque æternum obſtrinxit: deinde deprecabor Clementiam tuam, vt in tuis ęternis meritis, ac perpetuis monumentis viuere patiatur noſtram beneficiorum acceptorum memoriam, neque in præſentiarum grauetur de hæreditarijs theſauris

af

affluentiſſimis ſuppeditare, quidquid deferamus ad gratum obſequium, ac debitam venerationem.

Video iam in opulentiſsimo ærario nobiliſsimi Generis tot honorum, & meritorum ornamenta conſeruari, vt incertus ſim, quæ priora eligam, aut capiam pro grato munere laudationis. In eo ſplendidiores laudes continētur, quam auriferæ Pactoli arenæ: maiora encomia, quam Pelopis talenta: pretioſiora opera, quam Lydiæ opes, & diuitiæ, quæ non exiguum temporis ſpatium, ſed æternam æui perennitatē viuant. In hoc theſauro ea Nominis Antiquitas per numeroſam annorum ſeriem deducta illucet, vt ipſum Cæſarem ſuum repetat Auctorem: neque tam longo vertentium ſæculorum decurſu illa obduxit ſenium, quæ in dies ſingulos tot luminibus virorum illuſtrium, magis magiſque præfulget, eorumque præclaris geſtis viuacior animatur, ac vegetior floret. Inter Romanam Nobilitatem quantum, ò quantum iubar afflat Cæſarina Domus! Solem imitatur, qui benefica radiorum aura in quacumque dignitate fulgeat, amorem parit, ac beneuolentiam: ò Romani ſanguinis dignum genus! quod in fulgore maieſtatis prodigialiter oſtētat benignitatis claritatem, cuius qui morum facilitatem quotidie experiuntur, vere fatentur tranquillæ ſibi ſereni-

nita-

Digitized by Google

nitatis alterum ſolem illucere.

Huius rei viuum ſimulacrum in ipſo gentilitio ſtemmate intuemur. Quid enim ſuper ſtabili Columna regius Ales, Regina volucrum Aquila, aureo diademate caput coronata, quid indiquam, auſpicatur, niſi in maieſtate Clementiam, in dignitate Beneficentiã? Siquidem ad propè calcem Columnę ſubactam, & pluſquam herculeis nodis aſtrictam, & catenis alligatam omnem in Vrſo feritatem cernite: cernite Regiam feliciſſimi augurij volucrem, quæ generoſa Natura licet inſignita, ita tamen regit Imperium, vt omnibus decantetur linguis veris, falſis Clementiſſima, & benefica: cernite, dum Cælo delapſa felicitatem ominatur in Columna tamquam in regali ſolio, aut laureato curru de omni immanitate triumphat: ſic eſt enim

. . . . *Clementia dos prima*
Regum,
Et Regia Virtus beneficentia.

Benefica quidem eſt hæc Aquila, & nuncia felicitatis, quæ cum ferreis vinculorum nexibus feralem aſperitatem arceat, non amplius tetra fulmina Tonanti adminiſtrat: ſed munifico Ioui ita famulatur, vt dona illius, ac munera ſæpe Hominibus cælitus deportet.

Illa eſt, quæ Mydæ alioquin tenuis fortunæ Homini ad montes aureos incredibilium diuitiarum fauſto, fortuna

toque

toque volatu anteceſſit: illa, quæ Hieronem humilis conditionis virum ad Regiam inter ſiculos dignitatem bonis auſpicijs excitauit: illa Aegonem natum ſub paupere tecto ad Heraclidorũ Regnum felici omine deduxit: illa tandem, quæ Tarquinio, vel ex ipſa ſuperbia nihil tale meditanti, Romani Imperij culmen, & faſtigium auſpicato portendit.

Ecquis non videat, & ſole clarius intelligat, Aud. gentil tiam Aquilam Cæſarinæ Domus auſpicatiſſimæ felicitatis eſſe, quæ in faſtigio excelſæ Columnę tanquam in faſtigiato obeliſco fauſtum hyeroglìphicum beneficentiæ exprimitur, & cum inhumanã ſæuitiam vinculis ſubegerit, innatam cum maieſtate clementiam, cum dignitate humanitatem præſagit, ac præſignat? ecce iam ductu huius Regiæ Aquilæ nos altius ad montes aureos Chriſtianæ, ac Religioſæ Charitatis aſcendere, aut potius euolare: ecce iam Religioſam, ac piam familiam ſub velamento alarum huius Regiæ Aquilæ protectam, in meliorem ſortem vocari, vt quæ nuper nata creſcit, nullos æſtus inuidorum timeat; ſed ramos pietatis ſuæ in multa Regna amplificet.

Fingunt (date mihi hanc veniam, vt etiam Poetarum figmentis, veritatem aperiam) fingunt, inquam, Poetę Aquilam, ſceptro Iouis innixam, ipſum Io

uem ſuis quaſi humeris deuexiſſe, ac ſuſtinuiſſe, cum ad Regnum ſcanderet Aſtrorum, & ne inde poſſet vllo tempore deturbari, fulminum miniſtram omni vi, & conatu enixam, vt illum in Regni poſſeſsione tueretur, & conſeruaret. Agnoſcite nunc rei ſymbolum, ac myſterium exprimi ad viuum, & ad veritatem interpretari in ſtemmate gentilitio veteri, ac nobili Cæſarinorũ, in quibus ille, quæ in Aquila fulgent dotes, mirabilius eſfloreſcunt. Quot Duces, quot Proceres, quot Præſules, quot purpurati Patres inde prodeunt ad huius vrbis, & fidei columen, & firmamentum? ſed nunc in tua Maieſtate E. P. exitus felicitatis ſortitur veritatem.

Eſt procul omni dubitatione Sceptrũ Dei, & hæreditas Domini Catholica Eccleſia: quam *Columna, & firmamentum* Doctor gentium Paulus vocat, & nominat; in hoc igitur Sceptro, & Columna, in hoc firmamento velut *Aquila ſuper Domum Domini*, Sacra Dignitas tua conſiſtit, & innititur; ac pennis expanſis tamquam patrocinio Dei cultum extollit, ac tuetur: ſartam tectam fidem conſeruat: pietatem ſuſtẽtat: & vno verbo Romanum Principẽ, & Sacroſanctum Pontificem à prauis, & noxijs Hæreticis, tamquam à ſuperbis Gygantibus, qui Iouem è Cælo perturbare, & impiè excludere audebant,

bant, vigil defendit, & in ſua dignitate pro ſua virili retinet. Quid igitur vereamur eam Beſtiam, quam Vrſo non abſimilem Daniel viderat, interpretari impietatis ſimulacrum, quæ nunc ferreis vinculis ita conſtringitur; vt ſæuire minimè poſſit in hoc auguſtiſſimum, & Vaticanum ſolium? ita profectò Diuinum Oraculum verax comprobatur dum *Ablata eſt Poteſtas Beſtiarum, & Regnum datum eſt Populo Sanctorum Altiſſimi, cuius Regnum, Regnum ſempiternum eſt.*

O quantum, viri Religioſi, nobis gaudendum eſt, ò quantum lętandum, quibus huius Aquilæ grandis magnarū alarum patrocinio frui conceſſum eſt, ex melliflua, & vrbana Summi, & Sacri Principis indulgentia! quis non ſperet, portari altius, ac felicius prouehi naſcentem adhuc Religionem noſtram, in quam ſęuire ferocia nequeat, & cui præſidium parat, & præſtat Columnam, vt columen, Regius Ales Iouis Miniſter, & Propugnator?

At quorſum ego rapior, Auditores? volebam ex hæreditarijs Principis ſedibus, ac Theſauris argumenta depromere ad quamdam grati obſequij venerationem; ſed adhuc hæreo in veſtibulo contemplaturus ſtemmata, ſymbola, & inſignia, quæ aditum liminis mirabiliter exornant. Verum enim vero hæc adeo inſignia ſunt, & plena myſterio-

rum; vt me totum quidem attonitum detineant, & progredi vlterius minimè permittant. Annon Columnam, quam Reginæ Aquilæ ſedem, aut ſolium videmus, niueo candore fulgentem, ornamentum ſæpe fieri diuini cuiuſdam Tabernaculi animaduertimus? mirum videri poterit, quod nunc dicimus, Auditores, ſed manifeſta veritate confirmatur, cum legimus Regis Salomonis lectulum, qui reclinatorium aureum, & aſcenſum purpureum habebat, columnis argenteis fulciri, ac ſuſtineri. Ecquem putatis Regem Salomonem, niſi Vnigenam Dei Chriſtum? quem lectulum cũ aureo reclinatorio, & aſcenſu purpureo, niſi eius Sponſam Eccleſiam? quas Columnas argenteas, niſi candidatos, & ſimul purpuratos Principes Cardinales? quorum dignitas, velut purpureus aſcenſus toto orbe illuceſcit; qui thalamum Cæleſtis Spõſi, & aureum Dei tabernaculum, nempe Catholicam Fidem, tamquam argenteæ Columnæ, vitæ candore rutilantes, firmant, ac mirabiliter ſuſtentant? In hoc myſterium crediderim referri Oraculum Apocalypſis: *Faciam illum Columnam in Templo Dei mei*.

O vere argenteæ Columnæ, quæ plures ex Cæſarinis theſauris eductæ ſunt, vt diuinum Catholicæ Fidei ædificium fulcirent, ac ſuſtinerent: ſi quando hoſtilis alicuius infidæ gentis impe-

tus

tus in illud irrumperet! Reuocate vobis in memoriam, Auditores; in hoc loco vnius Iuliani Cardinalis Cæſarini conſtantiam in frangenda perfidia: prudentiam in reprimenda violentia, & tandem in rebus arduis peragendis, miram induſtriam. Hic vnus erit inſtar omnium, vt propterea alios plures commemorare minimè neceſſe videatur.

Tu verò, E. P. cuius Humanitas verè argentea eſt; & aurea Maieſtas, in qua Dei Matris Pauperes nouum Religionis ſuæ ædificium erigi, atque extolli mirificè lætantur: accipe nunc, qua ſoles, benigna fronte, ſereno vultu, & regio animo hoc, quantũ quantũ eſt, merum grati animi noſtri obſequium: accipe ſinceram debitę tibi venerationis teſtificationem; & pro immortali gratiarum actione merita ipſa tua, ac tuorum innumera beneficia, cum pro noſtro modulo deferimus, ne dedigneris libenter reſpicere, ac ſuſcipere. Nos verò, quos in tuam fidem vrbana beneficentia recepiſti, Maieſtate foue: benignitate refoue; protege ſimul, & confirma: quod vt facere diutius poſſis, foueat, protegat, & confirmet donorum largitor, & remunerator Deus incolumitatem tuæ valetudinis, quam tibi omnibus bonis florentiſſimam ab eo deprecabimur ſemper V. i.erſi. Dixi.

TESTIMONIVM GRATI ANIMI SIVE ORATIO AD ECCELLENTISSIMVM ORATOREM VENETVM

HABITA ROMÆ IN SCHOLIS PIIS.

AVRVM de terra elicere, qui nouerunt P.E. vbi latitantem diuitem venam præſentiunt; ibi quidquid artis eſt; quidquid induſtriæ, & laboris habent, aut valent, totum totum collocant, atque impendunt; vt ad prodigam opulentiam locupletentur. Nos id ipſum hodie imitari eſt in animo, qui Pauperes Dei Matris tantum gratiarum confitemur à nobis deberi humaniſſimæ digni-

Digitized by Google

gnitati tuæ: quantum ſoluendo minimè ſumus: neque enim diuitem eloquentiæ venam tantam vlli poſſidemus, quantam eximia depoſcerent promerita Humanitatis, qua nos hodierna die proſequi videris: dum non dedignaris exiguos hoſce penates tua præſentia cohoneſtare.

Cum igitur Sereniſſimæ Reip. tuæ inexhauſtus ſit theſaurus meritorum, eò lubet in præſentiarum adire, atque inde ſumere argumenta orationis, quæ ſatis ſint ad teſtificandam grati animi noſtri voluntatem, & cum tuæ poſſeſſionis ea eſſe agnoſcas, ſine moleſtia audias, atque grata pariter accipias; Sed verò, quæ par induſtria inueniri poſſit, quæ inde eliciat aurea elogia, & verborum coloribus, & eleganti quadam ſerie orationis repræheſentet? ecce in primis occurrunt encomia, quæ conſignata æternitati, in omnes populos euulgata Remp. veſtram toto orbe celeberrimam, non ſine ingenti laude prædicant, & commendant: parum fortaſſe dixiſſe videbatur Romanus Antiſtes, Gregorius *Patritios Venetos omnibus gentibus, quæ in Occidente degunt, clariores illuceſcere*, niſi etiam *de tota Catholica Eccleſia benemerentes, & Chriſtianiſſimos*. Honorius, item Summus Pontifex per ſummam laudem appellaret.

Et equidem quotidie magis de Chri-

ſtiana Fide benemerentur, qui illius hoſtes pro ſua virili coercere, ac propulſare longè à finibus Chriſtianorum vehementer contendunt: neque ideò periculis deterrentur: neque vllis diſpendijs deficiunt: neque multis, magniſq; curis, & laboribus franguntur: vt propterea non ſine ratione honeſtiſſimis titulis exornentur, quos enumerare longum eſſet: neque huius loci conditio: neque temporis anguſtia id paterentur. In Venetam Sereniſſimam Remp non abſurdè mihi videtur poſſe Oraculum referri, vt ſit *Ciuitas Iuſti Vrbs fidelis, eiuſque Iudices integri, & conſiliarij ſapientes, qui maluerunt affligi cum populo Dei, quam regnare cum Pharaone*, Impio Tyranno; quo cum tot Annos bella gerunt: vt eius impetum, aut conſilio auertant, aut ferro furorem coerceant: ne in fines Chriſtianorum, velut turbo procelloſus irruat ad illorum perniciem.

Vrbs verè *fidelis*, quę fidei turris eſt firmiſſima, & Arx inexpugnabilis;atq; ideo *Vrbs perfecti decoris*, quæ decus affert Chriſtiano orbi, & gaudium Italiæ Vniuerſæ: cuius planè quietem fundat, dum procul ab ea tam atrox bellum propulſat, & coercet: *Vrbs eſt perfecti decoris*, quæ ſub auguſtiſſimo Annũciatæ Virginis auſpicio fundata, nunquam decus amiſit candidæ libertatis: ſed retinuit ſemper intactum florem pri-

primigenij honoris ad Europæ totius ornamentum: & quę Regium Leonem non terrarum dumtaxat ſpatijs, ſed Maris, & vndarum fluctibus prodigialiter appinxit Maieſtatis, & Clementiæ ſignum in omnes partes expreſſit: namque Regis more Leonis conſueſcit

Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Hinc factum eſt; vt eò auctoritatem auxerit, ac dignitatem, vt *Arbitra rerum* ſit, & habeatur, *Curia prudentiæ, propugnaculum libertatis, Maieſtatis domicilium*, & vnico verbo *Orbis totius miraculum*: Quam vel ipſa Roma, quæ Mundi Caput appellatur, & gentium Domina, ſi quando velit contendere, audiat ſibi anteponi.

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in vndis
Stare Vrbem, & toto ponere iura Mari:
Nunc mihi Tarpeias quantumuis Iuppiter arces
Obijce, & illa tui mænia martis, ait.
Si Pelago Tybrim præfers, Vrbem aſpice vtramque:
Illam Homines dices, hãc poſuiſſe Deos.

Et ò certè quidem miraculum eſt: Vrbem in ipſis motantibus vndarum fluctibus tot ſæculis immobilem conſiſtere, ac liberam maieſtatem longè, lateque terrarum diffundere!

Plura vellem E.P. hoc in loco afferre decoris ornamenta, quibus Sereniſ-

ſima Reſp. mirandum in modum afful-get, Dicerem Senatum ea veneratione haberi: vt quod olim de Romano, nunc de Veneto poſſit affirmari: quot Senatores, tot Reges: dicerem de prudentia ſingulari, quæ frequentibus conſilijs innititur: de æquitate, quæ iuſtitiæ comitatur: de Pietate, quę cum Religione coniungitur: & alias ſexcentas dotes referrem, quibus illa mirabiliter illuſtratur: ſed quoniam, quo plura referas, plura omiſiſſe videaris; eò redeo, vnde hæc mea Oratio ſumpſit exordium: vt pro immortali gratiarum actione, hoc breue quantum, quantum eſt teſtimonium noſtræ in te gratæ voluntatis, libenter excipias pro tua, quam exhibes in paruis, in magnis, in omnibus, ſingularem Clementiam, ac Benignitatem. Dixi.

CONSILIVM, ET REGIMEN

SIVE

ORATIO

Pro electione

PRAEPOSITI

GENERALIS

HABITA ROMÆ

In Comitijs Generalibus,

Anno ſalutari.

BENE eſt, Religioſiſſimi PP. benè omnia licet ominari, vel in hoc ipſo dicendi exordio; vbi planè omnia certam optanti mihi ſpem euentus præſagire videntur: conſpectus veſter multo iucundiſſimus: oportuna loci amplitudo: Tempus anni venerabile: rerumque tractandarum Saluberrimum argumentum: enim verè crediderim id omnino diui-

no conſilio factum; vt me apud vos alioquin lectiſſimos totius Religionis viros Romæ in Vrbe Principe, & celeberrima, anno aduentante ſalutari, inter hæc ſacra, quæ à vobis habentur de communi ſtatu, comitia, verba facere oporteret: Nam iſthæc veſtra ſingularis Audientium benignitas: Ciuitas, quæ noſtræ naſcentis familiæ fuerunt incunabula: Tempus, quo diuinorum beneficiorum theſauri Chriſtiano populo aperiuntur, alacrem animum mihi, alioquin tenuis eloquentiæ oratori, ad dicendum addere per ſe videntur: vt bene omnia, Deo propitio, auſpicari facilè poſſim: maximè autem, cum in eo argumēto oratio mea commodiſſimè verſari debeat, quo vos præſtantes viros, excellentibus à natura ingenijs præditos, eruditos ſtudijs litterarum, diuturno, aſſiduoque vſu peritos, non quidem commonefaciam, ſed iucunda quadam rerum commemoratione delectem: nihil enim in hac deliberatione obijci poteſt animo, quod antea vos non mente perceperitis, ac prius conceptum, ac meditatū non probe teneatis. Quare neque mihi opus eſt, eam oratorum conſuetudinem ſequi, vt petam à vobis (dum breui oratione res quidem cognitas, ſed tamen gratas commemoro) exigui temporis attentionem ne mihi denegetis, cum ea, vos ſponte, ac libentèr

au-

audire paratos eſſe videam, quæ ſæpè audita etiam ſapientibus proſunt, cum videlicet: *Audiendo ſapientiores re ipſa fiunt*. Itaque dicendum eſt, quantum boni, ex bona, & prudenti negotiorum conſultatione in publicam humanæ ſocietatis vtilitatem deriuet; quiue regendis Imperijs, ſacriſque familijs gubernandis magis idonei habeantur.

Magna omnino vis, magnumque momentum poſitum eſt in conſilio, & rerum conſiderata conſultatione, Viri Religioſiſſimi, ad conſeruandas, boniſq; cumulandas omnibus Domos, familias, Ciuitates, ac Regna: Nam, ſicut cecinit præſtantiſſimus Græcorum Vates,

Bini vbi conueniunt, melius rem proſpicit alter.

Et cum vnus per ſe cuncta præuidere non poſſit, cum deliberationi plures interſunt, diligenter, accuratèq; perpendunt; quid in vnaquaque re deceat, quid verò dedeceat, quid obeſſe, quid prodeſſe valeat: vnde conſilium ſalutare naſcitur; quod præcipuum eſſe ad res benè gerendas fundamentum, nemo ſanæ mentis eſt, qui non intelligat. Hinc ſæpè horum cœtus congregari; hinc virorum conuentus inſtitui; hinc comitia celebrari quotidiè videmus, vt à prudentibus, qui cęteris iudicio præſtant, omnia diligenti conſultatione ponderentur, ac deinde maturitate

quadam ſine fallacia, ſine fraude ad rerum publicarum ſalutem perficiantur. Tantum ſana conſilia valent, tantum præſtat deliberatio! Sed verò in omni re deliberanda tria concurrunt, conſilium, ratio, euentus: quid ſi efficere neceſſe eſt, vt tam actioni bona conſultatio, quam conſultationi exitus bonus reſpondeat? quid ſi facere id homines non poſſunt: niſi ad ſummum bonum (cum quo conuenire debent omnia omnium noſtrarum cogitationum principia, ſiue illę ſint noſtræ vitæ priuatę, ſiue publicæ, in quo felicitas omnis conſiſtit) niſi, inquam ad illud ſummum bonum omnia conſulta eorum, omnia vota, ſuffragia omnià referãtur? *Vana quidem eſt omnis deliberatio, vana omnia conſilia ſi hunc finem veræ felicitatis præſtitutum minimè habeant.* Quamobrem, PP. cum hæc veſtra religioſa comitia hoc anni tempore ſanctiſſimo habeatis, videte, vt veſtræ deliberationes ſint ſanctæ, ſint prudentes, ſint fructuoſæ: conſilium bonum, ac fidele: euentus honeſtus, ac ſalutaris: qualem ſcopum collimare quiſque debeat; *Verum ſcilicet bonum; ſummum bonum; maiorem Dei gloriam; publicam animarum ſalutem; peculiarem ipſius Religionis ſtatum*: Ad haſce metas, tamquam ad Herculeas columnas, totum veſtrarum cogitationum curſum dirigite, eòque toto animo adſpirate, quo alteri

ri Bellorophontes hac ſublimi cogitatione tamquam Pegaſeo in æthera deuecti, ſuperare Chimeras, ſternere monſtra (quæ fortaſſe excitari in noſtra damna videantur) ſagaci animorum iudicio facilè valebitis: *Recto enim conſilio nihil tutius eſſe* dicebat vel comicus Menander, *eoque homines, ac regna cuſtodiri*.

Sed quoniam eo potiſſimum tendit hæc tota deliberatio, vt idoneus regendæ, ac moderandæ huic ſacrę familiæ Supremus Rector præficiatur, qui cum Imperio nobis præſit, ac velut in puppe ſedens, clauum teneat, curſum regat, Nauim à periculis tueatur, & ſecundam nauigationem cæteris quò quò verſum adminiſtret; nihil eſt dubitandum; quin vos prudentiſſimi Viri non ſolum attentè conſideretis, quem ex hoc Religioſo Conuentu tanto muneri præficiendum putatis, ſed etiam ſummis precibus Deum enixè exoretis, vt iudicia veſtra dirigat, mentiſque aciem intendat, vt eum potiſſimum, qui aptiſſimus, & publicè vtiliſſimus futurus videtur, delegatis.

Ne ſi quis aliter eligitur, & ipſe, dum erigitur, corruat, & alios ſecum, in idem exitium præcipites trahat. Parcite, ſiquid mihi fortaſsè liberius excidit: neque enim in hoc ampliſſimo cõſeſſu quemquam exiſtimo, qui omni honore digniſſimus non videatur: ſed

ta-

tamen inter ſtellas reliquorum luminũ moderatorem Solem conſtitutum [ſcimus, qui nitore, & claritate omnes vincit, atque ſuperat. Mementote quales in hoc ipſo genere Deus fecit rerum Rectores Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrentem, atq; ita intelligite, oportere homines huiuſmodi rebus ſacris prępoſitos eſſe, qui virtutis exercitatione aſſequantur, quidquid Angelus natura felicitatis obtinuit, ac propterea ea caritatis incendia in ſe ipſis excitare, quæ non aliorũ gelu diſſoluere tantum valeant, ſed vltra incendere omnia omnium corda in eas, quas ipſi profitentur ſpiritales operum exercitationes.

At vero, vt quę in hac deliberatione neceſſaria videntur ſpectare, & diſtincto quodam ordine meminiſſe poſſitis: ego enim ſic exiſtimo in optimo, quem optamus, Rectore quatuor has virtutes ineſſe oportere: morum probitatem; doctrinam, auctoritatem, vigilantiam, de quibus ſingulis, vbi quã breuiſſimè dixero, finem dicendi faciam.

Primum igitur requiritur morum probitas: ecquis enim cum ſumma dignitate, ſummam viuendi integritatem coniungendam eſſe non intelligat; non fateatur? ne moſtruoſa res appareat, quę Claraualleſi Antiſteti videbatur: *Gradus ſummus, & animus infimus: ſedes prima, & vita ima.* Mo-

ſtrum

Digitized by Google

ſtrum, quidem Lernæo ſæuius, Cretico, & Colchico truculentius, quod hominum vniuerſitati magis officiat, quod quaſi læthale venenum ſocietatibus infundat. Quo enim ore audebit aliena vitia reprehendere, qui ipſe proprijs madeat? qua vi prauos mores diſrumpere, qui nequit ſuos abijcere? enim verò illa eſt ſuperiorum quorumcumq; conditio; vt quicquid faciant, præcipere quodam modo videantur. Hinc Plautus ſapienter admonebat: *Probum eſſe Patrem oportere, qui probum filium postularet*. Hinc ipſorum Puerorum næniam pila ludentium quotidie audimus, qui non peccando ſuperior fuerit, rex erit noſter; & quicquid volet imperabit: vnde Poeta.

At Pueri ludentes, Rex eris, aiunt
Si recte facies.

Tantum abeſt, vt quis alijs ſuperior proponi debeat, qui rectè non faciat, qui peccet, qui eximiam virtutem minimè poſſideat! Romani Senatus quaſi oraculum fuit, quod de Valeriano, quem cum inſolita poteſtate Cenſorem deſignabat, edidiſſe accepimus: *Ille de Senatu iudicet, qui nullum habet crimen, cui nihil poteſt obyci, quem nemo reprehendere*. Immo ſæpe legitis, legem vnicam eſſe populi Rectorem qui ſi remiſſe fortaſſe ſe gerat, quamuis ſint optimæ leges, omnes tamen iacebunt, neque erit vllus, qui audeat ad

earum

earum obſeruantiam alios hortari: ſiquidem vnius Magiſtratus mores ſemper in leges abeunt.

Rex velit honeſta, Nemo non eadem volet:
Et in Vulgus manant exempla Regentum.

Quid ita? ſubditorum ſpeculum Superiorem eſſe non immeritò dicebat Seneca, in quo illico eniteſcit quidquid in vultu cernitur obtuentis. Sumite in manus ſpeculum, opponite, inſpicite, ſi labes in vultu ineſt, in ſpeculo ineſt: ſi ruga in fronte hęret, in ſpeculo hæret: ſi oculus lacrymatur; illud etiam lacrymatur: ſi os ridet, illud quoque ridet: ſi intuens iraſcitur, ſpeculum iraſcitur: nutat ille, hoc nutat, Adeo Superiorum facta, vota, ſtudia in ſubditis populis, ad viuum exprimuntur! Quare cum Religioſi Magiſtratus finis ſit regularis diſciplinæ cuſtodia, & præcepta Religionis tueri, ſuadere virtutes, diſſuadere vitia, non tam ſuperiorum imperio Viris Religioſis opus eſt, quã illorum vitæ exemplo, vt omnia præſtari facilè poſsint. Illi moribus floreant, alij florebunt: præſtent virtutibus: reliqui præſtabunt: eis languentibus, omnes languent: cadentibus cadent: quæcumque ſors illos inſequitur, eadem paribus veſtigijs alios comitari neceſſe eſt. Quamobrem ſi quis eſt (quales pleroſque omnes ex hoc Religioſo

gioſo

gioſo Collegio compertum eſt eſſe) qui ita probitate excellat, vt omnium virtutum exemplar perfectiſſimum ſit, eius demum mores aptiſsimi ſunt ad eā dignitatem ſuſtinendam, de qua hæc omnis, quam habetis, deliberatio profecta eſt.

Dixi ſecundo loco requiri doctrinā, quam nemo eſt, qui religioſis gubernatoribus cum morum integritate, ac ſinceritate componendam eſſe, neceſſario non putet, niſi qui in maximo errore verſatur; idemque credat ac ſi corpori animam non eſſe neceſſariam; capiti ſenſus inutiles; Solem Mundo inanem; aut etiam ſi Nauclerum ad clauum ſedere rudem,& imperitum; ſi Medicum non doctum, neque expertū mederi morbis poſſe, quin Nauis naufragium non faciat; & ægrotus mortis diſcrimen non ſubeat. Tritum eſt Platonis dictum: *Felices eſſe Reſpub. in quibus Philoſophi regnant, aut Reges philoſophantur*. Sed quid, inquam, Platonis? Malachiæ oraculum eſt *labia Sacerdotis ſcientiam cuſtodire*: quid illum, qui multis Sacerdotibus pręficiendus eſt? an non eſſe oportebit aptum eſſe & habilem,vt ait Paulus,ad alios docendos? Iubetur Aaron in veteri lege geſtare ſupra pectus ſuum doctrinam, & veritatem: qui enim fieri poteſt, vt ille bonus Paſtor eſſe poſſit, qui neſciat gregē ſuum paſcere,iuxta diuinum imperium, ſcien-

ſcientia, & doctrina? Quid ſi Rector inſipiens, qui propria virtute imperantum careat, populum facilè peſſundet? Gentem ſe perditurum minatur Deus; cum eam in manus hominum inſipientum regendam tradere minatur: miſerum regi ab eo, qui neſciat cognoſcere, quid opportunè petendum, fugiendumque ſit, & quibus vijs tùm ipſe eò peruenire, tùm alios eodem perducere commodiſſimè poſſit: pluſquam miſerum ab eo, qui dum omnia temere, & inconſideratè agit, ignorat in omni re quid rerum, perſonarum, locorum, temporum varietas, & ratio poſtulet, diiudicare: multis erroribus fallit ipſe ſe ſe, & alios in eaſdem rapit errorum fallacias. Quanto felicius cum ea gente agitur, quæ nacta eſt Rectorem ſapientem, doctum, ac prudentem, qui ſicut difficilè falli poteſt, ita neque facile fallere.

Addidi tertio loco auctoritatem, illã, inquam, auctoritatem, quam quis apud ſuos firma, ac diuturna virtutis, & doctrinæ opinione comparauit: vehementer enim pertinet ad diſciplinæ retinendæ rationem, & præſtandæ obedientiæ (quæ potiſsima virtus eſt hominum religioſorum) cultum, & obſeruantiam, quid alij de ſuis maioribus ſentiant; quid opinentur, aut vt imperia contemnant, aut metuant, aut ament. Propterea dicebat Romanæ

Pa-

Parens eloquentiæ, *iure ſenibus tamquã prudentioribus, ac dignis Deum rerum administrationem in manus tradidiſſe, quorum auctoritate cœteri facilius moueantur*. Verum hęc ſatis; dum omnis auctoritas ex ijs, de quibus paulo ante dictum eſt, efficiatur, atq: effloreat.

Vltimo loco vigilantiam propoſui, quæ vna virtus propria eorum eſt, qui in alios poteſtatem gerunt: Magiſtratũ enim & vigilantiam fratres germanos vno partu ſemel editos commentus eſt Homerus, quoniam ſicut olim dicebat Thebanus Epaminonda illum plus cæteris vigilare oportet, vt alios qietos ſomnos capere poſint:

Nec licet integram noctem dormire. Regentem.
Imperio populos, & agentem pectore curas.

Argum non Poliphæmum: multoculum; non monoculum Principem, ſuum prudenter finxit Antiquitas; quod eum deceat, quam maximè poteſt, oculatam, & vigilem ſuorum gubernandi curam habere, ac Deum ipſum, cuius ſimulacrum gerit, imitari; qui agendo nunquam dormitat, neque dormit, ſed ſemper vigilans cuncta quaſi oculata manu regit, ac moderatur.
Adeſte pauliſper in hãc rem quã apprime cadit, quod duobus olim ſymbolis ex veteri ſanctorum P.P. inſtituto ſacras aedes inſigniri conſueuerunt; gallo nimpe

nempe in apice turris, & Leone pro templi foribus, quibus duplex omnino boni Paſtoris munus, & officium innuebatur: vigilantia ſcilicet, atque cuſtodia: Quam rectè hoc ipſum diuus Gregorius ille in omni re magnus: *quiſquis populi ſpeculator ponitur, debet in alto ſtare per vitam; vt prodeſſe poſſit per prouidentiam.* meminiſtis aliquando virgam illam vigilantem, quam viderat Hieremias: non obliti eritis Aronis ſũmi Sacerdotis tunicam opere phrygio oculis vndique contextam: Recordamini in regis Salomonis ſolio effictos vigiles Leones: Non exceſſit, è memoria Ezechielis Currus, quem traherent, vndiq: oculati Animantes: atq: ita ex omnibus hiſce myſterijs, ac ſignis probè intelligitis non licere eſſe ſomniculoſum, ſed oculatum Regentem imperio populos: non ſegnem, ſed ſedulum non pigrum ſed impigrum, non torpentem, ſed vigilem: non remiſſum, ſed vegetem: illius labor omnium otiũ defendat: omnium ſomnos illius vigilantia: omnium delicias illius induſtria: omnium vacationes illius occupatio: *vnus perugilat quaſi rationem pro omnibus redditurus*. Peruigilat, inquam vt ea, quæ ad communem ſuorum ſalutem legibus conſtituta ſunt tamquam bonus medicus prudentèr obſeruet, ac felicitèr conſeruet.

Dixi quæ legibus conſtituta ſunt: quia

in legibus poſita eſt totius, ſicut ciuitatis, ita & religionis cuiuſque vita, ac ſalus: enim vero Deus ipſe ſanxit, vt omnia, quæ ſalutaria ſingulis eſſent, legitima, & iuſta haberentur. *Pulcherrimam rem, ac ſimul ſaluberrimam legem eſſe* aiebat diuinus Plato: quoniam in ea non ſolum virtutum omnia ornamenta, ſed etiam vitiorum remedia omnia ſita, atque appoſita forent. Quid enim lex eſt, niſi recta, & à Numine diuino tracta ratio, quæ honeſta imperet, quæ contraria prohibeat? Subeat vobis hoc in loco, quod apud Sapientem ſcriptum ſæpè fortaſſe legiſtis. *Cuſtodi legem, & erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis*. Vrbes, vt tutæ ab omni periculo ſint, mœnijs, ac vallis cinguntur, quemadmodum ſepibus vineæ: ſic hominum ſocietates cuſtodiri legibus ſolent, ſic Religioſorum cœtus virorum Regulis conſeruari: earum autem vigiles, ac cuſtodes eſſe Rectores quis ibit inficias? ne ſi fortaſſe illi aliquando torpuerint, mœnia ciuitatis hoſtes inuadant: ſepes Religionis colubri, ac ſerpentes diſſipent: atque ita ciues ferro opprimantur: Religioſi cœtus veneno inficiantur, ſinguli ad internecionem.

Itaque PP. diligentèr animaduertite, quem huic cuſtodiæ, in qua cuiuſque noſtrum ſalus ineſt, ac vita, deſtinetis: Paſtorem decet non tam pro grege,

quam

Digitized by Google

quam pro lege inuigilare, illum vt probitate, ac doctrina paſcat, hanc vt ſartam tectam vbique propugnet: pro lege & pro grege omnes curas ſuſcipere: labores omnes exhantlare: vigilias perpeti omnes libentèr debet: quicquid opis in ſe eſt, quicquid ſui iuris, totum pro grege, & pro lege exhaurire: ne ſi quæ licentia violandæ legis in alios irrepſerit, ipſe de numero Paſtorum, ſicut olim de numero Iudicum ob eam cauſam Heli, auferri, ac tolli omnino dignus videatur. Immo verò quemadmodum ipſe gregi præeſt, ita ſibi legem præficiat; ne certè deplorandum hodie nobis ſit, quod olim dolebat Plautus cum *mores leges perduxerunt in poteſtatē ſuam, eæque miſeræ ad parietes ſunt fixæ clauis ferreis, vbi malos mores affigi multo erat æquius*. Certiſſimus paratur interitus illi Vrbi, in qua non lex Magiſtratibus, ſed legi Magiſtratus præſunt.

Quæ cum ita ſint, non ignoratis PP. qualem moderandæ huic noſtræ familiæ ſupremum Rectorem conſtituere debeatis. Proponite vobis ante oculos ex hac vna veſtra deliberatione pēdere omnem omnium tranquillitatem: pendere totius Religionis felicitatem. Cogitate qualem concordibus ſuffragijs, albiſque lapillis ex hoc religioſo Collegio ad hanc poteſtatem eligatis: Eligite, qui ſciat diſperſa colligere; deprauata corrigere; lapſa erigere; atque

omnia

omnia in meliorem ſtatum redigere virtute, doctrina, auctoritate ac vigilantia. Ne maiorum noſtrorum N. N. admirabilem vitæ ſanctimoniam ſingularem rerum gerendarum induſtriam, ſummum propagādę pietatis ſtudium, exactam regularum obſeruantiam & cuſtodiam in poſteris, ac ſucceſſoribus deſiderare videamur. Dixi.

✠✠✠



Digitized by Google

IANVS BIFRONS
SEV
MAGISTRATVS
PRVDENS
ORATIO
HABITA TVSCVLI

FELICISSIME', Optimi Viri, feliciſſimè hodierna die initio naſcentis anni Magiſtratum capeſſitis: feliciſſimè ter, & amplius feliciſſimè huius Vrbis moderationem bonis auibus, albis ſuffragijs ſortiti eſtis; qua propter in hac veſtra initia dignitate gratulari hanc ipſam felicitatem non Ciues modo vniuerſi, ſed ipſa mænia quodammodo videntur. Accipitis auribus voces congratulantium? tympanorum, ac tubarum applauſus accipitis? quæ certiſſimæ ſignificationes ſunt, quibus tota Ciuitas felicitatem ſuam ex hoc veſtro Magiſtratu ſibi ipſi auſpicatur. Non enim ignorat de veſtra prudentia ſpem concipere

cipere

Digitized by Google

cipere, fore, vt cum ſummo compendio ſit expertura illam, tamquam Solem reliquorum luminum Moderatorem, æquitatis ſplendorem cunctis eſſe allaturam: quo ſic omnia in Vrbe illuſtrētur; vt cum nouo anno, noua quoque tempora ad communem populi ſalutem inſtaurentur.

Eſt enim prudentia virtus *Iano quadrifronte vigilantior, mentis oculus, vitæ Dux, quæ tum publicis, tum priuatis in rebus nihil temerè agit.* Illam bonorum habet, & malorum delectum; illa fines cuiuſque facti conſiderat, atque omnia pro loco, pro tempore, pro rerum conditione diſponit. Illa tandem Virtus vna eſt (vt vno verbo multa in pauca conferam) quæ Mater virtutum reliquarum felicitatem cuique Ciuitati præſtat, & ſalutem parit.

Hæc ſi eorum, qui publico muneri, & Magiſtratibus præficiuntur, animos regat, quid eſt, Bone Deus, felicitatis humanæ, quod ſibi vniuerſa Ciuitas ab eis certò non ſperet? legum cuſtodiam: vectigalium conſeruationem: Annonæ opulentiam; bonarum artium ſtudia: morum inſtitutionem: diſciplinam virtutum: pacis concordiam: Religionis pietatem; ac tandem Vrbis totius ſtatum optimum, & fortunatiſſimum. Quæ cum ita ſint: vobis Viris circumſpectis, qui ab huius Ianuarij Menſis exordio Ia-

nì Bifrontis prudentiam, & vigilantiam imitamini, qui ex præteritis futura moderari rectè nouiſtis. Ego vnus cunctorum Ciuium nomine dignitatem veſtram, & felicitatem noſtram ſummoperè congratulor.

Dixi.



NOR-

Digitized by Google

NORMA POPVLI

SIVE

MAGISTRATVS

BONVS

ORATIO

HABITA TVSCVLI;

QVA die communi cum applauſu Magiſtratum vobis cõtingit obire, Conſules, meum in ancipiti cogitatione verſari animum ſentio, neque video, quo mihi dicendi genere vtendum ſit; vt hanc veſtram dignitatem ex veteri more, atque ex omnium votis congratularemur. An verò collætari me oporteat cum ipſa Ciuitate, quæ tam vigilantes cuſtodes, dixerim, an amantes Parentes, fauſtis auſpicijs ſortita eſt? An potius cum ipſis vobis, qui ea temporis opportunitate Magiſtratum ſortiti eſtis, vt veſtra poſſit maximè in rebus publicis Virtus, & induſtria eluceſcere. Qui & honeſta, & neceſſaria, & vtilia Populis promouere, ac pro-

uidere minimè ignoratis: Siquidem eius generis *Viros* vos eſſe noſcimus Quos olim Romani Viri prudentiſſimi ad Magiſtratum euehi ſancita lege voluerunt; nimirum pietatis ſtudioſos, amantes veritatis, à vitijs omnibus alienos, qui cæteris ſpecimen virtutis, ſuis operibus præberent.

Venit mihi hoc loco in mentem quæri ſæpe ſolere à Viris politicis, ac doctis: *Satius ne ſit Magiſtratum committere diuitibus, quam Pauperibus? Praſtet ne indigenam, quam peregrinum ad honores euehere? Tutius ne ſit Iuuenibus, an ſenibus regimen credere? Vtilius ne publica munia indoctos, an doctos capeſſere? conducat ne ad Vrbis gubernacula homines omnibus negotijs immunes, ac liberos ſedere? An aliqua denique ratio generis, ac familiæ ſit habenda?* Neque omnes in partes argumenta deſunt quibus ſententias, quiſque ſuas confirmare, ac ſtabilire poſſe videantur. Verum ego cum Pittaco, qui vnus fuit ex ſeptẽ Gręcię ſapiẽtiſſimus, nõ quã quiſque ſit locuples, non quo loco natus, non qua præditus ætate, ponderandum; ſed quam ſit Vir ille bonus, quam probus, conſiderandum eſſe exiſtimo. Vt enim inter metalla aurum optimum, & pulchritudine fulget, & virtutibus præualet, nec rubiginem vllam contrahit. Sic in Societate Ciuili Magiſtratum decet ornamento virtutis ſplendeſcere, plu-

plurimum prudenti conſilio valere, & vitiorum nullis maculis deformari.. Enim verò ſi ea cura Magiſtratui incũbit: vt quod eſt bonum, quod honeſtum, quod vtile ſubditis populis promoueat ac prouideat: quod periculoſum, aut noxium prohibeat, ac repellat, & tandem præſtet idem in Ciuitate ille, quod in corpore pręſtant oculi: quo pacto bonum, & honeſtum videbit is, qui ipſe bonus, & honeſtus non ſit? & malo quomodo ille aduerſabitur, cui cordi malitia inſideat, & improbitas? Siquidem *qui ſibi nequam eſt*, neque alijs *bonus eſſe poteſt*: Eſt enim in Republica Magiſtratus, idem Ciuibus, quod in ædificio, ac ſtructura eſt norma, & regula Fabro, vt rectus, aut tortuoſus fiat populus: nam Magiſtratus ille ſui morum rectitudinem, & tortuoſitatem comirantur. Quid igitur, ſi moderari Ciuitatem non tam prudentia, quam probitate, non tam legibus, quam moribus, vos cum certo ſperamus, vtique lætamur cum ipſius Ciuibus, & vobiſcũ congratulamur, Sic etenim felicius Ciuitas virtutibus florebit; qua non floribus, vernant hac tempeſtate noſtra amæna Viridaria. Dixi.

MENS, ET ANIMA CIVITATIS SIVE MAGISTRATVS PRVDENS, ET PROVIDVS

ORATIO

HABITA TVSCVLI

MAGISTRATVS ea præclara laus eſt A. quæ non intra humanam dumtaxat prædicationem continetur: ſed vltra ad Cæleſtem amplitudinem pertingit: Eum publicum dici Parentem: vocari Ciuitatis animam: Iudicem appellari, ac Miniſtrum: communis eſt, ac trito ſermone *Vulgaris laudatio. Illa ſingularis, illa ſublimis, illa Cæleſtis*, qua prædicatur *diuinæ mentis, ac voluntatis interpres: & Dei vniuerſa exornantis, gubernantiſque ſpirans imago*; Quæ non Phydiæ induſtriam, non Policleti ingenium, non Myronis artificium requirat; ſed animum cuiuſque ſeſe benè: recteque componentem: enimuero ille ſemetipſum in Dei ſimilitudinem effingit, & honeſtis operibus ſimu-

lacrum

lacrum expingit, ac moribus conformat, ita vt aſpectu ſit iucundiſſimum, & dignum Deo, liceat mihi ſic loqui, cui etiam maximè conueniat. Ecquis enim ignorat Præſidem populorum tamquam Canonem, ſeù regulam eſſe, quæ tota ad rectitudinem compoſita; nullo flexu diſtorta, cætera apposite dirigit, ſuique quam ſimillima perficit, quo vno veluti calle omnis Ciuitas ad communem prouehatur felicitatem.

E Cælo Magiſtratum diuinum Hominem delapſum, vel ſapientes non ſemitarij autumabant. Quemadmodũ enim totius Mundi, & Orbis quaſi mẽtem, & animam ipſum Deum voluerũt: ita totius Ciuitatis, & Vrbis non diſſimili ratione Magiſtratum. Et re vera, Auditores, niſi cælitus anima infuſa corporibus, membrorum molem moueret, regeret, moderaretur, an non tota grauis, ac bruta, ſine mente, ac motu iaceret? ita & Ciuitas ſine prudenti, ac prouido Magiſtratu, velut quoddam graue corpus ſine anima ſuis partibus vti tamquã neruis, ac membris nullo modo poſſet. Quid quod niſi, tãquam Deus Mundo, Ciuitatibus ille præeſſet, ac præſcriberet, quæ recta ſunt, quę honeſta, quæ vtilia, quæ coniuncta cum legibus, quæ ſingulos deceant, aut pręmia, aut pænæ; quam præceps corrueret omnis Hominum cætus, neque vlla contineretur inter ſe

concordia! Cum enim Homines Natura æquales produxerit; ſola cæleſtis Dei omnia moderantis prouidentia pro meritorum ratione alios alijs *præ*poſuit: vt humana formidine peccare metuant, qui alioquin diuino Iudicio minus deterrentur:

Hinc ego non abs re factum crediderim, vt quidam Viri Docti, & Aſtrorũ periti reputauerint, cæleſtes ſtellas, quæ in omne Hominũ genus, fatalem quandã ſortẽ præſignant, in fato Viri Magiſtratus, nullam habere decernẽdi facultatem: Quippe cum ſit ille totius populi, *mens*, *& anima*, Imperans, & Dominans, oportebat fatum eius ſolo Dei conſilio regi, ac prouidentia moderari,: *Tanta virtutis eſt alijs benè praeſſe, vt vna diuinitatis diſpenſatio, non ſyderum diſpoſitio praeſſe Magiſtratibus deberet.* Magiſtratus eſt, qui prouidentia magis, iuſtitia, & cura, quam alio quouis exceſſu cæteris ſuperior collaudatur. In reliquis autem rebus ſuos inter Ciues videatur potius eſſe Concitnis. Neque verò ille Coloſſos debet autoritate, ac tumore imitari, qui extrinſecus heroicam Maieſtatem, ac Diuinam quandam præſeferunt ſpeciem: intus terram continent, aut ſaxa, aut etiam graue plumbum: ſic enim Magiſtratus vocari poſſet, vt aiunt, codicillaris, qui dignitatis tantum contentus nomine, à re procul longiſſimè abeſt:

im-

immò verò ex omni parte perfectus Dei ſpirantem imaginem exhibeat probitate, ac prouidentia vndequaque commendabilis; & ſicut de Cæſare memoriæ prodiderunt, omnium domos illius Vigilantia defendat: omnium otium illius labor tueatur: omnium delitias illius induſtria foueat: & omnium uacationem illius occupatio; atque uno uerbo, ſit in Vrbe Magiſtratus, *Qualis mens, & anima in corpore, ſemper prouidus, ſemper vigilans*. Id, quod cum à veſtra virtute omnis Ciuitas certò ſperet, meritò hanc veſtram dignitatem ſumma cum lætitiæ, & alacritatis ſignificatione immortaliter vobis hodie congratulatur. Dixi.

AMOR REGENS.

SIVE

MAGISTRATVS

AMANS.

ORATIO

HABITA

TVSCVLI.

BENE eſt, Prȩſtantiſsimi Conſules; benè omnia licet, ominari, vel in hoc ipſo veſtri Magiſtratus exordio; cum omniũ ora, oculi, vultus, mentis indices, magnam animorum lætitiam, ac voluptatem teſtantur: ipſa enim Vrbis ſpatia, tubarum, ac tympanorum plauſibus vndique reſonant, & certam cuiuſdam feliciſsimi euentus ſpem auſpicantur. Enimvero à veſtra morum integritate, à ſumma in patriam caritate, tanquam à duobus vberrimis fontibus omnia ſibi bona felicitatis emanatura populus, ac Ciuitas non deſperant; quos etiam exiſtimant fortunatorum inſtar

inſtar Aſtrorum nunc temporis eſſe , qui tam in ſingulos ciues, quam in tempora ipſa, quemdam bonitatis conſeratis influxum, quo & omne peſtilentis morbi contagium, & omnem labefactantis animorum vitij luem, bonis legibus, ſanctiſque inſtitutis, propitijs tamquam ſideribus, ab hac procul Vrbe propulſabitis. Vident illi vos ac venerantur, non tam dominos ſuos, quam Parentes alteros totius Ciuitatis; pro qua regenda, fouendaque labores, opes, vitam, ſanguinem fundere paratos eſſe: tam vigil in animo veſtro noſtri uiget amor, qui ciuium ſalutem; (ſed quid dixi ciuium?) filiorum potius ſartam tectam ab omni lue ac morbo tueri enitatur; hoc potiſsimum tempore, quo proximorum omnium locorum contagioſæ labis malignas ſuſpiciones uagari intuemur. Verè amantes Pelicanos imitaturos, qui ut ſuis medicinam exhibeant, ſeipſos totos prodigunt: eſuriunt, ut filios ſaturent; ſitiunt, ut potent; macerant, ut ſaginent; ipſi plane deficiunt, ut eos plenè reficiant. Veriſsima namque eſt Principis Philoſophorum in hanc rem ſententia, ut Magiſtratus ijs potiſsimum traderetur, in quibus plus amoris in Rempubl. & ciues, ineſſet; cum uirtute nihilominus, & iuſtitia.

Hìc fortaſſe, Auditores, animi pendetis, & quem amorem ſapiens intelligat,

 quæritis

quæritis à me audire? Adeſte animis; Amorem minime cœcum qualem à Venere natum finxere mendaces fabulæ: ſed qualem plenum oculis tamquam Argum prudens Antiquitas prouidentię filium expinxit, qui melius, quam Anima corpus ciuitatem animaret, regeret, ac moderaretur. Propterea uir ſapientiſsimus, Seneca Philoſophus nihil ueritus eſt affirmare, *huius perſpicaciſſimi Amoris vigilantia, ciuium ſomnos defendi, labore otium conſeruari, delicias induſtria foueri, atque omnium tandem vacationem vnius Amantis Magiſtratus occupatione cuſtodiri*. Cur ita? quod enim corpori oculus præſtat; quod ægroto Medicus prodeſt, quod gregi Paſtor commodat, quod Parens liberis adminiſtrat; hoc totum Magiſtratus bonus uiri patriam Amantis, ſuis populis, ac ciuibus ſuppeditat. Quę cum ita ſint, faceſſant hinc, faceſſant, ab hoc fortunatiſsimo Magiſtratu, ſi alioquin paterno Amore careant, quos Cineſia obeſos, ac pingues, mole corporis ingenti ad regenda Imperia idoneos, & utiles approbabat: neque abſint (ſi ciuium uerè Amantes fuerint) graciles, & ſtrigoſi, quos Gordij mente debiles animoque imbecilles reputantes, ab omni imperio repellebant. Non admittantur in hoc regnum ſine Amoris, ut ita dicam, priuilegio, quos ſpecie digna Imperio, ac uenuſtate pulcher-
rimos

rimos regnis ſuis Indiæ gentes deſtinabant. Vnicus & ſolus Amor comes Virtutis, atque Iuſtitiæ fortunare Magiſtratum ualet. Quem Amorem cum in uobis, Conſules, in pręſetiarum plurimum pro patria, pro populo pro ciuibus valere uideamus, non tam huic ueſtræ dignitati, quam noſtræ felicitati immortaliter congratulamur.

Dixi.



VIRTVS PROPRIA MAGISTRATVS

ORATIO

HABITA TVSCVLI.

SI hodierna die, qua uos fauſtis acclamationibus inire nouum Magiſtratum contingit, Conſules præſtantiſsimi, audebo affirmare Magiſtratum in Vrbe eſſe, tamquam in Naui Nauclerum: in exercitu Ducem; in grege Paſtorem; in Mundo Solem: parum quid fortaſſe dixiſſe, & nihil nouum afferre videamur: quippe qui Magiſtratum in terris Dei Opt. Max. vices gerere ſæpe numeo audiuiſtis. Magiſtratus enim, cum publicus Miniſter efficitur ad omnium ciuium ſalutẽ peruigilat, vt honeſta, vt vtilia, vt neceſſaria ſingulis pręſcribat; ita vniuerſam Vrbem, ſicut Deus Orbem, ritè ac rectè moderetur: eamque Reip. felicitatem afferat, qua *liceat quemque habitare*, vt dici ſolet, *ſub ficu ſua*. Hoc eſt tuto, ac tranquille viuere procul ab omni timore, ac metu. At vero ſi Deum ter Optimum Maximum, non mole, aut magnitudine; ſed virtute, ac bonitate

tate æſtimamus: ſic Magiſtratum optimum reputabimus; qui ad virtutem, & vitæ probitatem omnes rationes ſuas instituat, vt hac ratione laudetur, veneretur, diligaturque ab ijs, quibus ille præficitur.

Variæ fuerunt diuerſarum gentium eligendi Magiſtratus cōſuetudines, quas mirari quidem poſſumus; probare omnino non poſſumus: quippe quæ ab hac laudatione aut longè aberant, aut ſaltem non prope ad virtutem accedebant. Apud Gordios decoloribus, & ſtrigoſis, quaſi corpus non corpus habentibus, nulla lege Regnum capeſſere licebat. Cineſia aliter molem corporis, indolem animi arbitratus obeſos, & pingues ad imperium probabat. Medis erat in more, vt qui viribus, & robore præſtaret, is regio dignus ſceptro haberetur. Cathæi Indiæ populi eos in Magiſtratu anteponebant, qui inſigni oris venuſtate, ac pulcritudine alijs anteibant: ac ſi ſpecies illa vultus elegantioris digna videretur Imperio. Sed quoties hæc ipſa argumenta fallant; pleni ſunt libri, plenæ voces, plena historiarum monumenta. Primus Iudæorum Rex Saul, qui toto vertice ab humeris, & ſupra omnem populum eminebat, ſe ſe regno indignum exhibuit. Xerſes Perſarum Rex, quo toto in exercitu multitudine innumerabili, nemo pulchrior, nemo formoſior præ-

ful-

fulgebat, ineptus regno viſus eſt: vt verum philoſophantis Ariſtotelis oraculum ſit, *Magiſtratui neceßariam eſſe virtutem, ac morum probitatem, qua qui caruit, neque à corpore egregio laudem, neque à multis viribus commendationem, neque à pulchra ſpecie honorem laudabiliter gloriatur. Namque omnis gratia deperit: amittitur omnis fides: collabitur omnis Auctoritas: virtus vbi deſideratur.*

Optimum ac generoſum vinum ſordido in vitro, aut poculo appoſitum nauſeam parere, ac mouere ſthomacum nemo eſt, qui non videat. Non ſapit cibus alioquin ſuauiſſimus, ſi in cœnoſo atque parum mundo vaſe apponatur: ſic generis ſplendor: ſic oris venuſtas: ſic aliæ corporis dotes: quales, quales illæ ſint, in Magiſtratu vitioſo, & improbo neque placent, neque probātur. Quæ cum ita ſint bono nos animo, ac mente ſincera congratulamur hodie vobis in nouo Magiſtratu, viri Conſules, quorum virtus, ac morum probitas magis floridam, quam ipſa amęna viridaria hac verna tempeſtate, Vrbi felicitatem germinabunt. Dixi.

IANVS QVADRIFRONS

SIVE

MAGISTRATVS

PRVDENS, AC VIGILANS.

ORATIO

HABITA TVSCVLI.

QVONIAM Hodierno die, anniq. noui ingreſſu verba ad vos me facere, eorum me impellit voluntas, quam legis loco habendam eſſe mihi ſemper cenſui; quid profectò in mediũ afferam neſcire me prorſus confiteor; Conſules, Vellem vobis congratulari præclaram iſtam dignitatem, quam tã fauſtè, feliciterque in nouo naſcentis anni exordio cum communis lætitiæ ſignificatione vniuerſa Ciuitas applaudit. Vellem etiam omnes Ciues meos in eam ſpem felicitatis adducere, vt omnia proſpera, & fortunata ſperarẽt:

vi-

Digitized by Google

Videmus enim vos in Magiſtratu collocari, quos non tam ipſe Magiſtratus viros indicat eſſe egregios, quam ipſũ illis Magiſtratũ exornari. At vereor, ne multa in hãc rem proferam, qui pauca dicere ſtatuta lege compellor. Hic igitur dies anni, quem iniuimus, & mẽſis, quem à Iano Ianuarium appellauit Antiquitas, breue quoddam argumentum mihi ad dicendum ſuppeditabit.

Nemo eſt, Pręſtantiſſimi conſules, qui videatur ignorare Ianum Italiæ quõdam Regem bifrontem, ſeu etiam Quadrifrontem, tamquam vigilantis prudentiæ ſymbolum, atque prudentis vigilantiæ formam pleroſque ſapienter finxiſſe. Qui & futura ante videret, & ad præterita quoque reſpiceret: vt homines inde intelligerent, quibus hominibus Regnorum, atque Vrbium imperia, quibus Magiſtratibus rerum gubernacula deferri oporteret: nimirum his viris, qui hanc vigilem prudentiam, prudentemque vigilantiam aſſequuntur; quæ cum *ſit vitæ Magiſtra, actionum Gubernatrix: dux & cuſtodia rerum facile omnia moderatur, & componit*. Videt enim non modo ea, quæ ante pedes ſunt: verum etiam futura proſpicit, vt conſilio, & ratione ciuitatem regat: Optime adminiſtrari Ciuitatem aiebat Dionyſius Halycarnaſ-

ſeus

Digitized by Google

ſæus Hiſtoriarum ſcriptor non contemnendus, quæ pro rerum ſtatu, fortunæ ſe ſe accommodare nouerit, id quod videre &proſpicere vigilãtis eſt, ac prudentis Magiſtratus munus, atque officium: Hanc ipſam ob cauſam Egyptij in regio ſceptro vigilantem oculum deſignabãt, ac ſi ad viuum reprhæſentarent, regiam illam virgam, quam oculis plenam, ac prope vigilantem diuinus Vates, cælitus animaduertit: Hoc ipſum myſterium Græci Viri ſapientiſſimi non ignorauerunt; quando Regem ipſorum Argum toto corpore oculos gerere commenti ſunt; quod nimirum à tergo pariter, & à fronte prudens vigilaret, ac vigil prouideret, quidquid regno ſimiliter, atque vrbibus conduceret, ac præſtaret. Sunt etenim magiſtratus ſyderum inſtar, quæ irrequieta ſemper curſus explicant, neque inter ipſius noctis vmbras lucem ſuam occultant: immo magis illuceſcunt, & nuſquam ſubſiſtunt. Hoc ipſum Myſterium, aut ſymbolum Romanorum innuebat conſuetudo laudabilis, vt Tribunitiæ domus fores, non interdiù, non item noctù clauderentur; ac ſi plane portus; & refugium foret, quo omni tempore indigentibus facilis pateret aditus: vbi Tribunus tamquam in Pharo accenſas oſtenderet vigilis prudentiæ, ac prouidentiæ ſuæ faces, quibus populi curſũ
ad

addubitantis in rebus fluctuantibus regeret, ac dirigeret. Hùc intendit commentum illud Poetarum, qui Thebanum Principem Cadmum in ſerpentem inuerſum fuiſſe opinabantur, quod ſerpentina (vt ita dicam) ille aſtutia, hoc eſt prudentia prędidus, Rempublicā noſſet benè, recteque moderari: Bene igitur Anacarſis Philoſopus de bono Rege, atque Magiſtratu ſenſit tum cum interrogatus quem vere Principem, ac dignum laude præcipua opinaretur: *ſi ſolus*, inquit, *fuerit prudens*. non ſecus ac ſi in vna prudentia totius adminiſtrandæ vrbis cardo verſaretur.

Quid ſi illi ipſi, qui rerum moderamina olim ſuſcepiſſent, ijdem, & Auguriorum erant non imperiti? volebat enim illa ſuo more ſapiens Vetuſtas, vt viros magiſtratus quaſi præſcirent, ac diuinarent, populorum commoda, & vtilitates quemadmodum damna, & impēdia: Illa vt in Republica omni conatu promouerent: Hæc autem vt à Republica longe remouerent. Nec enim alia de cauſa veteribus *Anax* Rex dicebatur; niſi quia ſubditorum cura ſalutaris ipſi incumberet, cui maximè aduigilaret; cui etiam prudenter conſuleret; Sic Plato ille diuinus affirmabat *ad res egregias ſtrenuè, feliciterque in Republica obeundas, nihil eſſe accommodatius, quam cœtus virorum prudentum,*

&

& ſocietates: immo, vero nullum eſt certius felicitatis argumentum quam ſi id genus Hominum, qui ciuitates regant, ac moderentur, adſit abunde. Ex quorum vos numero cum habeamus, & cenſeamus, propterea omnes hanc nouam dignitatem veſtram, æque, ac noſtram fortunam immortaliter congratulamur.

Dicebam.



AMÆ:

AMÆNITAS SPECIOSA SIVE ORATIO AD NOVVM MAGISTRATVM, HABITA TVSCVLI.

OPTATVS tandem dies illuxit (viri Conſules) cum publicam vos Magiſtratus dignitatem, fauſtis, fortunatiſque ſuffragijs adeptam, ſingulari populi voluntate confirmatam, veſtra nunc induſtria regendam ſuſtinendamque communi cum lætitia, ſuſcipitis: Atque ita ſuſcipitis vt publicæ vtilitatis ſtudio adducti, optimum Ciuitatis ſtatum tueri prouido conſilio, ac vigili cuſtodia, ex omni parte enitamini. Neque enim ea conditione viri eſtis; qui magnifica tantum, & ampla ex publicis redditibus, ac fructibus, vectigalia conſeruare, aut etiam augere; facilem frugum annonam retineri, ſicut rerum omnium, quæ ad communem

Ci-

Ciuium victum cultumq; pertinet, copiam inuehi diligentiſſime ſtudeatis: verum amplius, quæ animorum ſunt alimenta, & ornamenta, bonas artes, probos mores, ciuileſque virtutes propugnare, ac propagare.

Prouidus totius vniuerſitatis Rector Deus felici auſpicio *vos inſtar capitis conſtituit in populo; vt reliquorum membrorum curã gerentes totum corpus integrum, atque incolume retineatis*: vt ita morum, ac virtutum ſplendore conſpicuum de ſumma pulchritudine contendat cũ ſpecioſa Regionis huius amænitate: Enim vero quam gloriam Tuſculana Vrbs ſalubri Cæli temperie; agrorum feracitate: viriditate collium: vinetis, & oliuetis affluentibus: amænis viridarijs ex topiarijs admirabiliter diſtinctis, amplitudine, ac varietate plantarum; villarum hortorumque delicijs, fontibus vermiculato opere, atque incredibili ſumptu coſtructis, & aquarum copia manantibus regali magnificentia, & elegantia compoſitis, quam gloriam, inquam, Tuſculana Vrbs gloriatur: glorioſiorẽ obtinebit, cum egregia ciuium ornamenta, virtutes animorum florebunt, *quæ tantum præcellunt cæteris bonis, quãtum lux ſplendore tenebras præſtat, ac præit. Non adeò pulcrum ſideribus, ſtellis, & aſtris coruſcantibus, ſub oculos hominum Cælum apparet; non ita tellus*

va-

varijs diſtincta floribus, coloribus, & odoribus ſpecioſa collucet; vt pulcra, & conſpicua Ciuitas, in qua Ciues multarum virtutum fulgoribus colluſtrantur.

Celebratur regionis noſtræ ſitus, Aeris puritate ſalubris; loci amęnitate floridus; rerum abundantia fertilis; villarum oblectatione amabilis: aquarum copia voluptuarius; ædificiorum amplitudine magnificus: At hæc laus non ita Incolas afficit, quin etiam vicinos populos aliquid attingat Romanos Principes, quorum ampliſſimis sũptibus & impenſis hoc Theatrum mirabile colitur, & excolitur. At cum opera virtutis, pietatis, & Religionis ciuium promulgantur qui Apoſtolorum Principi Petro Tẽplum vere magnificum publcis impenſis erexerunt, qui nouã ędem futurũ domicilium ijs Virginibus, quæ ſolemni voto ſeſe cęleſti ſponſo mancipant, conſtruunt; qui annuam pecuniam in ſacros vſus erogandam, & impendendã decreuerunt: adeo glorioſam, & celebrem Ciuitatem reddunt, vt modo in iſtã ſocietatẽ gloriæ pedem inferre audeat Nemo; ſed quiſque fateatur viros Tuſculanos origine, antiquitate, bello, & pace olim celeberrimos, in præſentiarum ea laude pietatis eſſe digniſſimos, quæ cum nullis fortunæ ictibus ſit ſubiecta nullis periculis expoſita: nullo poſſit incendio tolli: nullo naufragio aboleri:

ri.: æternitatem immortalitatis æmuletur. Agite igitur, viri Conſules, pro veſtra induſtria, pro veſtro labore, atque opera curate omnibus modis, vt in ciuitate vigeant honeſti mores: floreant virtutes: liberales artes germinēt: prauarum conſuetudinum ſentes exſcindantur: vitiorum vepres extirpentur: purgate, expolite, excolite totam vrbem, vt non tam ipſa ſua amęnitate, quàm veſtra virtute felix, ac florens perennet.

Dixi.

PATRES PATRIÆ,

SIVE

ORATIO

AD NOVVM

MAGISTRATVM

HABITA TVSCVLI.

NVLLAM hodierna die, quâ vobis nouum Ciuitatis inire Magiſtratum communi cum applauſu contingit, potiorē gratulationem inueniri me potuiſſe putaui, Viri Conſules, quam ſi Patriæ Parentibus honoris, atque amoris multum exhibendum eſſe æquè ac quibuſdam genitoribus, demonſtrauero: neque enim meliori panegyri, aut gratiori encomio quemquam commēdamus, quam ſi eum ingenuo quodam, & pluſquam ingenito (vt ita dicam) amore diligamus, atque honore colamus. Sic olim conſuetudo obtinuit, vt quos magnis acclamationibus, ac præconijs populus extolleret, non magnificis titulis eos Cęſares ſtrenuos: aut Imperatores inuictos; aut ſuperbos triumphatores;

ſed

ſed *Patres Patriæ*, *&* *Parentes* Ciuium amica voce nuncuparet: enim vero hoc ſolo nomine, hoc vnico titulo, quidquid obſequij: quidquid gratulationis eſt, totum impendi, deferrique Principi reputabant. *Adeo glorioſum: adeo gratum humanis auribus id genus laudationis occinere*!

Et re vera, Aud. omnium ſocietatum (teſte Romano Oratore) nulla eſt gratior, nulla charior, quam ea, quæ cum Rep. eſt vnicuique noſtrum; *Chari ſunt Parentes: chari liberi: chari propinqui, & familiares: ſed omnes omnium charitates Patria vna complexa eſt*: cui equidem tantum amoris, & honoris ab homine tribuendum eſt: vt ſi quis bonus eſt, non dubitet pro ea mortem oppetere, ſi illi ſit profuturus. Vnde atrocius eſſe Plato dicebat, *in Patria huius Parentes peccare, quam ſuos negligere, aut minime venerari*; immo Titanum è genere eos ſtatuebat, qui, vt illi cæleſtibus, ſic ij aduerſarentur Magiſtratibus, à quibus cum rectè viuendi incrementum accipiant, non minus, quam Patri debeant, à quo ſolum viuendi initium acceperant.

Quid ita? Magiſtratus dum legibus ſanctiſsimis Ciuitatem adminiſtrant, mores ciuium informant, bonas artes fouent: probos vſus retinent: humana diuinaque iura propugnant, curant probitatem in vita: pacem in Vrbe; con-

cordiam in domibus: Religionem in Templis; pietatem in animis (vt ea tanquam minora prætercam, quæ ad victum, cultumque corporum pertinēt, vectigalium cuſtodiam: annonæ copiā: frugum abbundantiam) vt ita non tam ſingulorum vitę, quam rectæ vitæ conſulere, atque proſpicere videantur. Quid igitur non officioſiùs tamquam Patres, ac Genitores venerari? quid non amabilius debeant obſeruari? enim uero poſt ipſum Deum ſupremum in Ciuitate dignitatis locum, ac poteſtatis obtinent: unde Plutarcus affirmare potuit, *duo ſui feciße Deum ſimulacra, in Cœlo Solem, in Terris Magiſtratum*.

Veniat uobis hoc in loco in mentem ea omnium honeſtiſsima, quam Perſæ legem retinebant, qua Regem obſeruare, ſimulacrumque Dei omnia obſeruantis, venerari, iubebantur. An non id ipſum Princeps ille Apoſtolorum Romanæ Sedis fundator, admonere uiſus eſt, quando Deum timere, & mox Regem honorificare hortatus eſt?

Quintus Fabius Maximus summis laudibus Romanorum monumentis effertur, quem Pater quoque ipſius tunc temporis Proconſul iure merito commendauit, quod Conſulatum cum gereret, Imperij dignitatem ſui mirificè retinuerit: quippe qui Lictori imperat, ut ipſe Patrem, qui equo uectus obuiam ſibi ueniebat, iubeat ſtatim ex equo deſcen-

ſcendere, atque in filio ſuo Magiſtratũ digno honore, ac ueneratione excipere, & reuereri. Tantum abeſt, ut maior inſit Parentibus, quam Magiſtratibus æſtimatio, & auctoritas, ut ipſimet Genitores eo ſolo nomine filijs obſequi imperentur, quoniam Magiſtratum gerant, regantque!

Quæ cum ita ſint, Aud. iure mihi uidetur non alio honeſtiori titulo, neque amabiliori nomine uos compellari, & commendari potuiſſe, quàm cum Patriæ patres, & parentes plena uoce omnium nomine, pro ſumma congratulatione, ac laude acclamamus. Agite ergo, & nos loco filiorum ſuſcipite: ciuium commoda aduigilate; propulſate mala; bona procurate: ſic enim optimorum Parentum pietas, ſic induſtria Patrum erga filios meretur, ac deposcit. Dixi.

BENEFICIVM SINGVLARE
SEV
ORATIO
AD NOVVM
MAGISTRATVM
HABITA TVSCVLI

CONSVETVDINEM ſequor, Viri Conſules, vt breui aliqua oratione non ingratam vobis congratulationem in hac noua poſſeſſione magiſtratus hodie perficiam, vobis, inquam, quos, bonis auibus, Cæloque propitio in huius noui Anni exordio Ciuitas Patriæ Patres recolit, nec tam tubarum plauſibus, quam animorum ſtudijs fauſtè, fortunatequè Vrbis Rectores excipit. Enim vero cum prouidus rerum Conditor Deus cuncta regat ſua potentia, ac moderetur; cumque ille oculis hac cerni in uita à nobis non poſſit, pro ſingulari beneficio Magiſtratus conſtituit, qui ſuas in terris vices gerant, atque honeſta, vtilia, neceſſaria populis,

ac

ac Ciuibus procurent, aut pręſcribant, neque enim aliter Ciuitatis ſtatus, & felicitas conſeruari potuiſſet ad vitæ communis ſecuritatem, ac ſocietatem: niſi pro cuiuſque dignitate Vrbis Rectores iura omnibus retinerent, ac diſtribuerent: vigilant enim propterea illi diligentiſſime, vt ſuum cuique tribuatur: vim potentium coercent: tenuiores ab iniurijs defendunt, pupillorum, & viduarum cauſas promouent: tumultus ſeditioſorum comprimunt, ne fractis legum repaculis inſtar diluuij Ciuium Commoda proterantur: ſusde que cuncta euertantur. O certè beneficium ſingulare, & grato animo mortalibus recolendum! vt Deus ille Hominum oculis non viſendus per ſuos vicarios, bonos ſcilicet magiſtratus, populorum conſeruationem procuret, efficiatque, vt quæquæ Ciuitas tutò, feliciterque viuat non modo à calamitate; ſed etiam à metu calamitatis libera, & ſecura.

Agite, quæſo vos, quid Reſp; quid Ciuitas foret ſine Principe, ſine magiſtratu; niſi quoddam chaos miſeriarum? ſi populi ſuperiorem neminem agnoſcerent? ſi nulli obedire? ſi omnia facere pro arbitrio vellent, ac poſſent? & viuere (vt aiunt) Ciclopum in morem? & iuxta malefacta, benefacta decernerentur? magnum certè, ac ſingulare beneficium, neque vt leue, aut

 vul-

vulgare contemnendum, vt Deus ſicut dicebamus, Hominum ſocietatibus quas Ciuitates appellamus, magiſtratus quoſdam præfecerit, quorum auctoritate omnia rerum publicarum negotia moderarentur, aut explicarentur.

Equidem eſt in Vrbe magiſtratus idem plane, qui in mundo Sol luminum moderator, quem *Dei ſimulacrũ Plutarcus in cælis appellare, ſicut Magiſtratum in terris non veretur*: *eſt ſimiliter ſicut in choro Choriphæus, dux in exercitu, Nauclerus in Naui, in grege Paſtor*. Tolle è mundo Solem; tenebris omnia obruuntur: à Choro Choriphæus abſit, cantus inconcinnus efficitur, & auribus accinit ingratus: Duce ſi careat exercitus, facile ab Hoſtibus profligatur, ac diſſipatur: Nauclero Nauis ſi deſtituatur; fluctibus, & procellis agitatur, & obruitur: Paſtor ſi diſcedat à Grege, Grex diſpergitur, & Lupo præda fit ouile. Ita profectò *ſine magiſtratu ciuilem omnem ſocietatem perire neceſſe eſt*.

O ſingulare diuinę Beneficentiæ donum? ò ingens Beneficium! vt magiſtratus conſilio, ac prudentia, velut luce ac lumine Sol Orbem, ita Vrbem mirifice illuſtrent, ac regant, vt Choriphæus Chorum, humanæ ſocietatis concordiam ſuauiter moderetur: vt dux exercitum, populi multitudinem.

nem fortiter tueatur: vt Nauclerus Nauem, rerum clarum tutò dirigat: vt Paſtor gregem, vigilanter Ciues cuſtodiat. Immo amplius: quod corpori oculus præſtat: quod ægroto medicus, quod Parens liberis, idem magiſtratus populo præſtabit. Hæc ab eo poſtulat dignitas, quam gerunt, vt pleniſſime expleant, in communem, & publicam vtilitatem.

Dixi.



IANVS MVLTIFRONS;

SIVE

ORATIO

AD NOVVM

MAGISTRATVM

HABITA TVSCVLI.

FELICITER, Viri Conſules, feliciter huius Ciuitatis Magiſtratũ bonis auſpicijs, candidiſq; ſuffragijs, nouo ſurgentis Anni exordio capeſſitis: feliciſsime ter, & amplius feliciſsime in hanc ueſtræ poſſeſſionem dignitatis, cum omnium uotis, & congratulationibus pedem hodie infertis; ſed ego nouellus Orator ueterem dicendi conſuetudinem retenturus, quid agam? quo me uertam? unde orationis principium capiam? hanc felicitatem uobis ne, an mihi, & ciuibus meis congratulabor? uobis non audeo, quod ueſtrę uirtuti impar ſit oratio mea, neque ſatis ampla laudatio: mihi igitur, ac ciuibus meis, quanta, quanta eſt, hanc felicitatem congratulabor. Cernitis Vrbis męnia propemodum exul-

exultare ? Percipitis acclamantium uoces ? tympanorum, ac tubarũ plauſus accipitis ? omnia ſignificationes sũt animorum certiſsimæ, quibus uniuerſa Ciuitas à ueſtro Magiſtratu felicitatem ſuam auſpicatur. Lætatur, exultat, triumphat: quia eos uiros moderatores ſui nacta eſt, quales ſumopere expetebat, prudentes, iuſtos, rerumque circumſpectos, qui cum primis diuini Platonis in Rep. præceptum meminerint: ſic publicam utilitatem tueri, ut quicquid agant, ad eam referant, qui obliti commodorum priuatorum communem Ciuitatis dignitatem, ac decus retineant: qui ad legum cuſtodiam, ad uectigalium conſeruationem, ad ſegetem annonæ, atque copiam pro communi ſalute peruigilent. Sic menſis hic Iano dicatus: ſic dies ſolemnis, & anni primus rei auſpicium nobis facere uidetur: quid enim Ianus, cui non geminà modo, ſed triplicem, quadruplicemque frontem, ac faciem ſapiens Antiquitas finxit ? quid, inquam, Ianus qui & menſi nomen facit ? quid aliud præſagit ? niſi prudentiam ? niſi ſolertiam ? niſi prouidam rerum circumſpectionẽ? quæ mentis uelut oculis, quæcumque ante extant, quæque poſt terga, hinc inde poſita quam commodiſsime poteſt intueri ? *Ianus quanto frontoſior eſt, tanto prudentior*. Quid, ſi dixerim, innocentior ? prudentia, eſt mentis ocu-

lus, uitæ dux, uirtutum parens, bonarum artium moderatrix, quæ in omnes partes conſpicit quę uniuerſa ſua maieſtate complet, ac regit; illa nihil temerè agit: bonarum, ac malarum rerum delectum habet: fines cuiuſque facti conſiderat: tum in priuatis, tum in publicis negotijs pro loco, ac tempore, pro modo, ac rerum conditione diſponit: omnia rectè, laudabiliterque gerit: ſapientem uitam inſtituit: rationem domeſticam adminiſtrat: Remp. moderatur. Virtus una quidem, quæ tamquam Sol reliquorum luminum moderator, rebus uniuerſis ſplendorem affert æquitatis: qua maxime ornari oportet uiros, qui Magiſtratibus præficiuntur. Ita Alciatus in ſuis emblematis ingenioſè expreſsit.

Iane bifrons, qui iam tranſacta futuraque calles
Quique retrò ſannas, ſicut & ante vides.
Te tot cur oculis? tot fingunt cur vultibus? an quid
Circumſpectum Hominem forma fuiſſe decet?

Vobis igitur, quos hanc Iani multifrontis prudentiam habituros eſſe confidimus, uniuerſa Ciuitas in communi lætitia ueſtram iſtam dignitatem, ſuamque felicitatem hodie congratulatur. Dixi.

LEX,

LEX, ET CONSILIVM, SIVE ORATIO AD NOVVM MAGISTRATVM.

HABITA TVSCVLI.

LATISSIMVS campus ad dicendum mihi ſe ſe hodie aperiret, Aud. ſi ea omnia argumenta, quæ in huius veſtræ obeundæ dignitatis congratulationem cumulatiſſime occurrunt, percurrere ſingula animo ſederet. Sed vero aliorum, qui ante me ex hoc ipſo loco dixerunt, conſuetudinem ſequor; vt breui aliqua oratione, non ingratam vobis congratulationem perficiam: Vobis, inquam, quos Deo propitio, cunctis ſuffragijs, Magiſtratui præfectos tales in conſulatu futuros ſperamus, quales diuini Platonis præceptum iubebat: vtilitatem publicam à Magiſtratibus ſic tueri, *vt quidquid agant, obliti commodorum ſuorum ad eam ipſam referant, illudqe decorum conſeruent, quò Ciuitatis, ac Reipub-*

di.

dignitas legibus, & conſilijs retineatur. Vos etenim probe nouiſtis, viri prudentes, communem ſalutem legibus ſecurius, quam armis tueri; conſilijs, quam opibus pulchriùs decorari. Quid lex herclè enim aliud eſt? quam naturæ vis quædam, mens, ratioque prudentis, quæ rectum quodcumque præcipiat, prauumque depellat? Cuius plane imperio ſubijci, & obedire vniuerſa oportet; vigilant enim vero illæ ad Vrbis ſecuritatem propugnandam. Vigent ad ciuium ſocietatem exornandam.

Magna vis etiam, magnumque momentum poſitum eſt in ipſo conſilio, in quo publicam ſalutem ſitam eſſe non ignoratis: illud namque diligenter, accurateque præſcribit, quid in vnaquaque re deceat, quidue dedeceat: quid obeſſe; quid prodeſſe valeat: vnicum, ac præcipuum ad Magiſtratus bene gerendos fundamentum. Quamobrem omnium noſtrum certiſsima ſpes eſt, veſtrum hunc, quem in hac publica lætitia, Magiſtratum ſuſcipitis ad haſce metas, tamquam ad Herculeas columnas curſum dirigere, & quaſi alterum Bellorophontem duabus hiſce alis, legibus, & conſilijs, deuectum ſuperaturum fore Chimeras, proſtraturum monſtra vitiorum, ac ſcelerum, ſi quæ fortaſſe (quod Deus auerruncet) in

noſtra damna excitari quondam videbuntur. Namque *recto conſilio nihil tutius eſſe*, dicebat vel Comicus Menander, *eoque Homines, ac regna cuſtodiri quemadmodum legibus regi, ac moderari.*

Dixi.

VIRTVS LAVDABILIS
SIVE
ORATIO
AD NOVVM
MAGISTRATVM
HABITA TVSCVLI.

NEMO eſt, viri Conſules, qui rectè inſtitutus poſſit ignorare, pręcipuam laudationem, ac palmariam laudem à virtute auſpicari maxime, atque deſumi: Sola enim virtus abſque aliorum bonorum comitatu, per ſe ſponte ſua, ſumme laudabilis eſt.

. . . . . Sola petenda eſt
Externis virtus incomitata bonis.

Tantum à ſe ſplendorem, ac lucem emittit: vt neque Heſperus, neque Lucifer ſudo aere, ita mirabilis ſplendeat, atque illuceat.

Ipſa ſibi merces ſola eſt pulcherrima Virtus. Immo vero totus ſimul aliorũ bonorum Chorus in quo reſtim non du-

ductet vna virtus, ſordidus eſt, deſpiciendus, ac plane contemnendus: vt propterea præclarum ſit non alienis, ſed ſuis ornamentis honeſtari; proprio, non mutuato fulgore eniteſcere; ingenitis, non externis laudibus extolli: Hinc eſt, quod boni Oratores in Homine, quem ſuſcipiunt veris laudibus exornandum, diligenter inquirant, quid in prudentia oportune; quid in iuſtitia integre; quid in fortitudine ſtrenue: quid in temperantia moderate ille peregerit: habent item in promptu, qua quiſque beneficientia in homines: qua pietate in Patriam: qua Religione in Deum excellat: ſiquis pariter boni plurimum fecerit: mali admiſerit nihil: multa exempla probitatis ſuę ad poſteros tranſmiſerit. Hęc enim ſola viſa eſt ſapientibus viris vnica, & vera ratio laudandi, hæc multiplex, & copioſa ſeges ad bene de aliquo dicendũ.

At vero obijci mihi hoc in loco ſentio: quorſum hæc? quorſum noua Orationis tuæ ſeries? hodierna die lætandum maxime nobis, ac veteri demore vehementer gaudẽdum: quoniam vos Conſules nouum magiſtratum ſuſcipitis, quos etiam publica congratulatione excipit Ciuitas vniuerſa, quorſum igitur virtutis iſthæc commendatio? quorſum, inquam, illa protendit?

Omnes non ſumus. A. neſcij, ita licet felicibus auſpicijs bene ominari,

ri, è veſtro Conſulũ munere recte obeundo fore, vt omnem laudem ab ipſa virtute promereamini: ſiquidem in hac vna re omnis omnium felicitas tamquam in ſolido fundamento continetur, immo ex eo velut ex vberrimo fonte omnia bona in Remp. deriuant, ſplendor, gloria, fama, dignitas, conſeruatio, & ſiquid aliud boni in Ciuitate, exoptari poſſit: Magiſtratus enim non Hominum inſtar, ſed Aſtrorum ſunt, qui etiam, in ſingulos, & in tempora ipſa magnum habent influxum, ſiue felicitatis, ſiue calamitatis; nam

. . . . . . Non ſic flectere ſenſus
Humanos edicta valent, quam vita Regentum.
Mobile mutatur ſemper cum Principe vulgus.

Equidem honores, quibus quidam delecti Homines præficiuntur prouidentiæ diuinæ calculi ſunt, quibus reliquorum ſortibus ſępiſſime ſuffragatur: Itaque non tam à publico magiſtratu dignitatem; quam ipſe magiſtratus ab Hominum probitate, atque ſingulari induſtria maieſtatem habet: Cum igitur omnes intelligimus, viri Conſules, eo animo in Ciues, ac mente in Patriam, vos eſſe; vt non alio, quam ad Communem felicitatem tanquam ad præſtitutam veſtris conſilijs [illegible]tam collimare videamini, neque tam victus quam virtutis ratio-

tionē habere, aut tam vitæ alimenta, quam animi ornamenta procurare; qua prudentiã, & iuſtitiã; qua fortitudinem, ac temperantiam, qua pietatem, ac Religionem; qua deniq: omnem probitatem, atque honeſtatem reuocare, Ciuitatis felicitatem omnes certò ſperamus, & honeſtam, ac fructuoſam in omnibus rebus moderationem.

Dixi.



AMOR

AMOR IMPERANS SIVE ORATIO AD NOVVM MAGISTRATVM

HABITA TVSCVLI

MORE, inſtitutoq; Maiorum hodiernum diem in hoc nouo ingreſſu ad magiſtratum, quem ſumma cum omnium voluptate regendum, moderandumque ſuſcipitis, grato animo recolere, fauſtiſque vocibus proſequi nos oportet, Viri Conſules; ſed vero non video in quo argumento gratiori, & commodiori verſari oratio mea poſſit, quam in argumento Amoris, quē in uiris magiſtratibus ad felicitatem Reip. requiri potiſſimum voluit ille ipſe Philoſophus, qui de Rep. bene informanda optime ſcripſerat Ariſtoteles.

Ab amore felicitatē omnem pendere

re in omni re putauerunt multi, qui ſapientum nomine exornãtur: exiſtimabant enim nec ſine ratione ſapientiſſimum rerum Conditorem Deum hoc ipſo amore motum, ac quodammodo impulſum mundi orbem mirabiliter condidiſſe, eodemque amore conditum prouide conſeruare: hinc propterea aſſerebant per hunc ipſum Amorem elementis ſocietatem, mari tranquillitatem, ventis requiem, (ac ne multa) ipſis Hominibus pacem, aut potius quamdam vitæ beatitatem præſtari: immo hoc ipſo Amòre fieri, vt cætera cuncta, & Bruta Animantia inter ſeſe conglutinari quaſi videâtur: cum ſe ſuaq; tueri ab iniurijs oporteret.

Vni Amori omnium Artium, atque diſciplinarum Natiuitatẽ, & culturam acceptam referebant, dicebantque actiones nullas, aut pulcherrimas, aut humano generi vtiliſſimas effici poſſe; niſi Homines alioquin amore veluti anima, aut ſpiritu animati ad ea ſe ſe prius confirmarent: nec id immerito A. quandoquidem mea quidem ſentẽtia, *qua qui non amat, ea nec diù, nec bene agere neceſſe eſt*.

Agite igitur, atque oraculum Philoſophi Phæbo dignum reputate. Quì fieri poteſt, vt quis Magiſtratum regendum ſuſciperet Amor niſi Eſſet. magiſtratum traditurus Petro, quem

cæ-

cæteris præſficiebat, Chriſtus Dei Vnigena, ipſum de Amore prius interrogat, vt quiſque facile intelligat *Amorem in imperio praualere*: cum enim Homo inter omnia Animantia maxime ſit, & moribus varius, & voluntate diuerſus, nemo ipſum melius, nemo facilius, regat, quam qui illum amet tamquam paſtor gregem ſuum: & ſane Amor niſi eſſet; eſſet miſera conditio adminiſtrandæ Ciuitatis, in qua nec lenitas probatur, nec ſeueritas: neque diligentia placet, neque negligentia: *cũ plerunque Populi infantibus ſimiles ſint, qui & ſi munuſcula à matribus accipiant, tamen plorare minime deſinunt*: eſſet inquam, miſera Conditio adminiſtrandæ Ciuitatis, Amor niſi eſſet in uiro magiſtratu, cuius plus amor in ſuos Ciues valeret, quam ſuorum in ſe Ciuium ſthomacus, aut inuidia: quam ad rem apprimè quadrat ſapiens Chryſippi reſponſio, cum interrogatus cur non potius rempublicam adminiſtraret: quia inquit, mala adminiſtratio Deos: bona Homines offēdit: acſi perdificile foret honeſtatem retinere in magiſtratu, ac dignitatem.

Amor igitur niſi eſſet, quis accederet ad gubernandũ in tanta rerũ difficultate? quis publicis rebus operã nauaret, & ſua priuata commoda poſtponeret? Amor niſi eſſet? qui nullo labore frãgitur; mouetur periculo nullo,

nullo

nullo diſcrimine à cōmuni vtilitate, vel propria neglecta, abducitur? Amor eſt diligens ille pedagogus, qui magiſtratum monet, *Patrem ſe eſſe Ciuium amantem, Gubernatorem Vigilem, Paſtorem bonum, cui nihil ſit prius, aut potius, quam ſalus ſuorum, & Vrbis*: vt quid quid opis, & iuris in ſe habet id totum in ſuorum vſum conferat: vigilet ſatagat, vt Ciues quiete fruantur: opes, vires, vitam, ſanguinem inſtar amantis Pellicani non vereatur Patriæ impendere, ac totum fluere in eius beneficia. Tollite à Magiſtratu Amorem, & de medio ſolem ſuſtuliſſe videamini, vt hic nihil orbem illuſtret, & ille nihil vrbem adiuuet: namque omnis tutela, & procuratio Ciuitatis ad eorum, qui commiſſi ſunt referenda eſt, ut dicebamus, vtilitatem, quam niſi ex animo diligant, quibus commiſſa eſt, omnia ad horum lucrum & uſum conuertuntur, & magiſtratus ſit mercatura utilitatum ſuarum. Pleni ſunt libri, plenæ omnium uoces, plena hiſtoriarum monumenta, quæ luce clarius oſtendunt, & confirmant: *nullum magiſtratū tutius, ac rectius populis, & ſubditis conſulere, quam ſi iiſdem, prouideat, ac præcipiat, vt ſolet Pater filijs, ſeque non tam armis & caſtris ſeptum velit, quam charitate, & beneuolentia Ciuium ſuorum.*

Quæ

Quæ cum ita ſint, ecquis non intelligit Philoſophum

Phœbo digna locutum:

cum admonuit fundamentum ſtabile omnis magiſtratus, ac robur inexpugnabile, Amorem eſſe, atque ipſum in Rectoribus rerum publicarum ita requiri: ut ingrati illi ſint, atque inepti Patriæ, qui eam non magis amore quam ſeipſo cibo non foueant, regant ac moderentur: quos etiam non ſecus atque Patres Populus amet, debitaque obſeruantia proſequatur, eorum fidem, curam, ſollicitudinem grato animo recolentes.

Dixi.



VER-

VERBVM ERVDIENS.

SEV

ORATIO ANTE THESES THEOLOGALES DE INCARNATIONE.

EQVIDEM Religioſiſſimi Aud. ita ſentio, vbi ad ſummi, ac Principis omnium DEI ſcrutandam Maieſtatem humana mens audaciùs aſſurgit, prorſum Hominis ingenium oppreſſum iri, ne quid ànimaduertere, aut cognoſcere valeat, de tanta diuinitatis immenſitate, & maieſtatis amplitudine: neque enim lumen illud immēſum ab intellectu Hominis cuiuſque creati percipi poteſt, niſi admirabile illi lumen gloriæ, vt probè didiciſtis, Beatis acceſſerit, quod proinde ita mentem afficiat, quo aliquid pro captu ſuo poſsit intueri. Namque venerabilis

Digitized by Google

lis illa Maieſtas humani animi conceptus omnes longiſsimo interuallo à ſe, & immenſo interſtitio relinquit, vt eò nullus oculus, ſermo nullus audeat pertingere, qui nolit in tanto pelago naufragiũ pati. Eſt enim verò Hominis intellectus tam anguſtus, tamq; exiguus, vt vel ad manifeſta ipſius Naturæ opera ſeſe habeat, teſte Philoſopho, *velut Noctua oculus ad clariſſimam Solis lucem.* Vnde diuinus ille Plato de DEO diſſerere adortus, dicere quid eſſet nec potuit; nec auſus eſt: quoniam, vt nouerat, id humanæ poteſtatis modum, & ingenium excederet. Commiſit tamen DEVS pijſsimus rebus procreatis, vt ſui notionem, ac diuinitatem Hominibus commendarent, & *quaſi tergum offerrent inſpiciendum immenſa ſua Maieſtatis*: ſic inuiſibilia DEI per ſpecies creatarum rerum conſpicerentur.

At vero vbi deſcendit in terras DEVS, atque inter Homines verſatur humanis in moribus, in verbis, in geſtis, ipſum diuinum Verbum *nouiſſimè locutum eſt, & erudiuit nos*, vt cognitus eſſet in aperto, qui latebat in occulto: vt, dicente Clemente Alexãdrino, non ſit amplius eundum Athenas ad humanam doctrinam; cum Magiſtrum habeamus, & apertam Academiam, in qua *vel ipſæ infantum linguæ diſſertæ fiunt*. Non igitur mirum, ſi ego hodie coram veſtro, humaniſsimi Aud. conſeſſu candidatus ſcien-

ſcientiarum, non verear de ipſo DEO humanis ſpolijs obtecto verbis ſatis oportunis diſſerere, quem in luce inaceſſibili nefas erat mortalibus oculis intueri. Has igitur Theſes Theologicas de Diuini Verbi Incarnatione ſub fauſtis auſpicijs A. R. N. propugnandas propono.

* * *

TVTELA, ET DECVS

SEV

ORATIO

ANTE THESES

LEGALES.

LEGES qui populis tradiderunt eos cum Dijs Immortalibus communionem habuiſſe, ac ſocietatem reputauit ſuo more ſapiens Antiquitas: vt ita venerationem illis, & auctoritatem compararet, quorum induſtria Vrbes bene, rectèque regerentur, & imperia: neque ſolum Legislatores ſanctos, & viros alioquin præſtantiſsimos, quaſi diuino honore cohoneſtauit: ſed legem ipſam multis præclaris nominibus, honeſtis titulis, & mirificis elogijs exornauit, vt *frontem æquitatis diceret: dictamen rationis: conſilium mentis: iuſtitiæ regulam; actionum normam: formam virtutis: vitæ magiſtram: propugnaculum Ciuitatis: populorum munimen: ciuium ſalutem: Principum lumen, & decus: DEI inſuper ſingulare donum, & munus; rerum humanarum,*

narum , ac diuinarum regulam , & normam : qua totius Orbis negotia tractarentur, penderenturque; nihil enim pulchrum eſt, nihil præſtans, quod cum lege aliqua coniunctum non ſit, & (vt dici ſolet) trabali clauo connexum; vt conſiſtere in ſua dignitate valeat, ac perennare.

Ingens hic mihi panditur æquor, Aud. ſi quæ Legis beneficio bona ſalutaria poſſidemus, vellem omnia enumerare: quæ enim bona habemus, quæ Lex aliqua non conſeruet? Quæ vero mala in noſtra damna coniurant; quæ pariter Lex à nobis non propulſet? *Legi omnia obſequuntur; legi obediunt vniuerſa*, quæ alioquin ruerent, ac prorſus diſſiparentur.

Propterea Imperialem Maieſtatem, non tam armis decoratam, quam legibus armatam eſſe oportere aſſeuerauit. Iuſtinianus ille ſapiēs Imperator, cuius auctoritate inſtituta, & iura, ex ordine præſcripta ſunt, & monumentis demandata: nouerat enim ad Regnorum tutelam, ac decus, ſicut arma, ita multo magis Leges pertinere, quæ ſicut firmiter muniunt; ſic mirabiliter ornant imperia. Eſt enimuero *Lex naturæ quædam vis, & ratio prudentis, quæ praua prohibet, & honeſta præcipit, quæ humanis actibus modum, ac terminum præfinit.*

Quos vltra, citraque nequit conſiſtere rectum.

Ex qua re promanat Iudiciorũ æquitas; fori iuſtitia, Ciuitatis concordia & rerum tam publicarum, quam priuatarum quies, & pax, qua qui fruitur *in terris felix eſt, & ex omni parte beatus.*

Cum Vite in hac veſtra Academia Legem video conferri: quod quam apte, quam apoſitè à vobis fiat, tunc intelligo, cum Vitis naturam probe cõtemplor, quæ ſicut ſolum pampinis, aut folijs inumbrat, & ornat, ita Hominum vitam, ac vires confirmat, ac reficit dulci fructu, quaſi nectare, & ambroſia: Lex autem ſicut regium ſolium firmat, ac munit, ita Imperialem Maieſtatem ornat, ac decorat! Quapropter in legem bene quadrare videtur illud epigraphe cum floris & fruticis effigie *munit, & ornat*.

Vitis Cyro Regi viſa in ſomnis totius Aſiæ Imperium felici, fauſtoque omine præſignauit; ſed niſi Lex eſſet, quæ hoc ipſum Imperium ritè, rectèq; moderaretur, & populorum mores ad rationẽ efformaret, quam ſubito citius, quam ſomnium euaneſceret, ac rueret omne Regnum!

Ægyptij coronam ſapienter voluerunt eſſe Legis Hieroglyphicum, aut ſymbolum, quoniam Legibus quaſi vinculis connectitur in coronam, & concordiam omnis Reſpub. immo legibus tamquam redimiculis, ac ſertis omnis Magiſtratus coronatur, decoraturque.

Quæ

Quæ, cum ita ſint, viri Academici, quid ſignificantius potuit à vobis expingi? Quid verius ſignificari? Quam cum Vite Legem habere ſimilitudinem, *in Lege tamquam in Vite omnium Hominum vita ſita, ac ſata eſt*. Lex tam munit, quam ornat Rempub. Lex tam firmat, quam decorat Imperialem maieſtatẽ: facite ergo vos, vt dum ego iuris Candidatus haſce Legales Theſes propugnandas ſub fauſtis auſpicijs propono, veſtra præſenti fide muniar; & pro innata humanitate fauore orner, & gratia.

Dixi.

* * *

LAVREA VIRTVTIS.

SIVE

ORATIO AD SOLERTES ALVMNOS.

VIRTVTEM neque Natura, neq; ſponte mortalibus Hominibus innaſci: ſed doctrina atque exercitatione percipi, ac perfici in ſuo Protagora tradidit velut oraculum diuinus Plato, Aud. quod tam verum quam quod veriſſimũ egregij atq; ingenui Adoleſcentes exẽplo probant, & confirmant: quando diligenti diſciplina, & iugi exercitatione ita effecerunt; vt deuicta inertia; depreſſaque deſidia, ſola virtus laureata triumphet. Hinc docta Minerua excultum litterarum Numen ſuos aperit theſauros, quibus illi locupletentur ad gloriam: hinc iubet Apollo honoris poſtes reſerari, vnde extemplo copioſæ merces virtuti effundantur: quo properant nouem ſorores laurum ferentes & hederam doctarum præmia frontiũ.

Si

Si enim præclarum eſt, vel ab ipſa Fortuna, quæ cœca rerum arbitra, plerumque indignis proſpera,& propitia fauet, laude, & gloria excellere: quanto magis laudabile, & glorioſum eſt ſola virtute,quæ cuique præmia pro dignitate meretur, & honores: conſequi quidquid præclarum eſt, quidquid illuſtre, atque immortale?

Peregiſtis ingenui Adoleſcentes præclariſſimum hodie triumphum, & immortalitate digniſsimum, in quo totum quod laudabiliter, & glorioſe geſtum eſt, ſuo ſibi iure virtus vendicat, nec Fortuna, quam ferunt rerum humanārum dominam ſeſe comitem huic laudi & gloriæ adiungere auſa eſt: immo nec ipſa natura, cui alioquin nihil eſt tam conſentaneum, quam ipſa virtus, quæ ſe originem ab ea trahere, & quaſi ſemina, & principia accipere, ex opinione Romani Oratoris fateri videtur: incrementa tamen, & amplificationes ſola doctrinæ diſciplina, & vſu exercitationis aſſequitur. Peregiſtis, inquam egregium,& immortalem triumphum, cum omnia belle ſine bello, cum omnia præclare ſine prælio peregiſtis: reportaſtis illuſtre trophæum cum ingenij monumentum veſtri erexiſtis æternum commendabile: in pugna enim non gladijs, ſed ingenijs, non viribus, ſed virtutibus vſi, non horroris, ſed honoris certamen ſpectatoribus exhibuiſtis,

buiſtis, in quo tunc Martem abijſſe in Phœbum, Bellonam, in Mineruam mirabiliter videbant, cum ferreos apices in laureatos calamos, cum haſtas & galeas in Lauros, & Palmas, in Roſas ac Lilia nouo quodam prodigio conuerti mirabantur.

Plures erant Neſtores ingenio præſtantes; nulli fortaſſe Achilles ferocia inſultantes, qui in prælio tam pulchro verſabantur: non erant illi ferro muniti, ſed eloquio: non armis expoliti, ſed litteris, non gladijs armati, ſed paginis cum oppoſitam inertis negligentiæ arcem ſeduli oppugnant, ac ſolertes expugnant, vt iam nunc accinere iure poſſit Orator Poeta.

Cedant arma togæ concedant laurea lingua.

Victoria ideo optima; quoniam ſine ſanguine decertata, cum ſudore obtenta, multa cum laude hodie celebratur. Torquebantur quidem ſpicula non haſtæ grauiter ſæuientis, ſed linguæ ſuauiter eloquentis, non enſes ancipites, ſed voces eruditæ proferebantur: non manus fortiter, ſed memoria firmiter hoſtes coercebat. Pandebantur vexilla non lætalibus impreſſa ſignis ad corporum internecionem, ſed formis inſignita vitalibus ad animorum vegetationē: non cruor à vulnere, ſed à fronte ſudor palmam non ferocis, ſed feracis ingenij promittebat; donec tota victoria

abſo-

abſoluta, & perfecta ſtetit non tam ex prælio, quam ex pretio virtutis : *quæ quanta, quanta eſt immortalem & immenſam habet eſtimationem*.

O triumphus vere triumphalis tam honeſtis tropheis ornatus, tam decoris ſpolijs ditatus! quæ

Abſumat nullo tempore tempus edax.

Triumphus vere dignus, qui ad æternã Principis laudationem celebretur! qui cum ſocijs ſuis ſolertibus vicit inertiã, ſubegit deſidiam, euertit negligentiam, non alienis fauoribus, ſed ſuis laboribus, non bello, & offenſione, ſed pace, & eruditione, non truci galea, & gladio, ſed miti genio & ingenio.

Agite igitur.

O vos Caſtalides omnes venite
Triumphant ſtudijs veſtris Alumni
Non Marte rigido, verum benigno
Phœbo, Caſtalides omnes venite.

Et hos victores digna corona exornate, laurea Apollinari, olea Mineruali, vi-renti bacchare, hedera frontium doctarum præmijs; Peana canite. Iò triumphè accinite. Dixi.

ADOREA LAVDIS

SIVE

ORATIO

AD INGENVOS AC SOLERTES

ALVMNOS.

HABITA

IN COLLEGIO NAZARENO.

VERAM ac ſingularem laudē. A. in vnius actione Virtutis coſiſtere veriſſime aiebat Romanus Orator: & quemadmodum Virtus vna ſolius Hominis propria eſt, ita ſolus Homo laudari vere poteſt: cætera commendari, ſi quæ aliquo modulo ad virtutem ſpectare videantur; *nihil* enim, ſi recte iudicare velimus, *per ſe laudabile eſt, præter virtutem, & honeſtatem*. Quapropter Romanorum fuit laudabilis conſuetudo, vt etiam poſt regia conuiuia præclarorum virorum honeſtæ actiones ad ipſam Tibiam canerentur: vt ita ad eas imitandas Iuniorum animi

mi, & mentes inflammarentur. Apud Græcos idem pariter vſus increbuit; vt funebres laudationes haberentur, quibus eorum facta in publico conuentu, & ludorum Celebritate commendabantur, qui pro ſalute Ciuium ſuorum; aut Patrię beneficio mortem honeſtam oppetiſſent: enimuero æquitati maxime repugnare viri Sapientes arbitrabantur: ſi ſingularem ſuorum virtutem ab obliuionis ſilentio non vindicarent, atque ab vmbris mortis, & caligine in lucem Orbis, & poſterorum memoriam non deducerent.

Haſce conſuetudines laudabiles renouandas hodie in Nazareno lycæo voluerunt, qui ſtudiorum præfecti, virtutem Alumnorum dignis præmijs afficere, curam gerunt: vt nimirum ij, qui inter honeſtos Mineruæ conflictus ſtrenuè ſeſe geſſerunt, laudibus ſuis minime defraudarentur; ſic enim cæteri excitantur ad eorum facta glorioſè imitanda: quando.

. . . . . . *laudataqua virtus.*
Creſcit . . . .

Ego igitur ex tot, qui adſunt ad dicendum ornatiſſimi, Candidatus eloquentiæ eligor, qui hanc laudandæ virtutis prouinciam ſuſcipiam: Vtinam tantus Orator eſſem, qui verborum penicillo, & coloribus ad viuum poſſem tam pulchram virtutis ſpeciem ræpræheſentare; vt ejus imaginem Iu-

ni-

Iuniores intuentes ad eius amorem mirabiliter incenderentur! formoſam expreſſerat apud Zenophonte Prodicus Rhetor, cum virtutem delineauit, vt ornata corpus munditie, oculos verecundia, effigiem caſtimonia, alba veſte coruſcaret.

Non ſic ſpecioſa Iris in cęlo irradiat, cum,

Mille trahit varios aduerſo ſole colores.

vt hæc virtutis ſpecies affulget, ſuis ornata dotibus, quibus hominis animus in terris beatus efficitur: *pulchrius nihil eſt, quam virtutis ornamento excellere*, in quo conſequendo omnes labores, omnes moleſtiæ contemnendæ ſunt, aut deuorandę. Quid igitur mirum, ſi vos ingenui adoleſcentes, honeſtæ pulchritudinis amore capti, nihil feceritis blandam illam, & ceruſſatam voluptatem, qua plerique decepti, vt eam ſequantur, a recta via aberrantes in breuia, ac ſyrtes naufragium ſępe faciunt miſerandum?

Vos oblinita melle blandimenta aſpernati: vos otia irritamenta malorum fugientes, efferueſcentis adoleſcentię coercitis cupiditatibus, eò animum apuliſtis vbi.

Virtutem poſuere Dij ſudore parandam

& quamquam,

Arduus eſt ad eam callis

Attamen eò aſcendere nihil vos piguit, vt

vt eius beata adeptione tota vita per fruamini.

Quantus labor, Deus Immortalis, & quanta tolerantia exãtalatus in ſtudijs litterarum exercendis temporum varietates; moleſtiam frigoris; æſtus ardorem; nocturnas vigilias; ſudores diurnos non perpeti modo non ægrè; ſed amare etiam didiciſtis quoniã ab hac ineunte veſtra ætate, & annis incipientibus compertum & perſuaſum habetis: *Nihil eſſe in omni vita magnopere expetendum niſi laudem, & honeſtatem*, quæ ex doctrinæ, & virtutis diſciplina tanquam ex duobus copioſiſſimis fontibus iugiter Homini, & affluenter promanant. Quid igitur, ſi neque vos otium ab incepto opere abſtrahit? ſi neque voluptas aliqua reuocat? ſi nec ipſa naturæ requies retardat? cui tantam indulgentiam tribuere vultis, quantam neceſſitas ipſa poſtulare videatur. Tantam in conſortio muſarum dulcedinem percipitis, vt cœleſti quodam nectare, & ambroſia recreati, momentanea hæc, & terrena oblectamenta nulla curetis!

Et certè *virtus eſt, quæ res magnas ſequitur, quæ appetit excelſas, quæ nec laboribus frangitur vllis, nec periculis deterretur*. Idcirco vos ingenui adoleſcentes non otio deſides, non pigritiæ indulgentes, ingenuitate morum

docili

docili natura, & miti ingenio, tantum in litteraria paleſtra progreſſi eſtis & profeciſtis; vt ſine vllius offenſione, virtutis præmia, quæ pulchra ſunt, quæ immortalia, quæ diuina, habere multa cum laude mereamini; dum pro ſpiculis ſpeculationibus vſi, pro audacia facundia, prouiribus exercitationibus honeſtis diuinæ Palladis ægide præmuniti præſtigias inertiæ, deſidiæque inſidias deludendo ſuperauiſtis, vnicum virtutis amorem pectore animoque verſantes: ſiquidem ad conſequendam veræ laudis adoream diu noctuque in omni genere diſciplinæ aſſiduam, & vigilem operam collocatis. Neque id mirum videri debet, ſi quando audiuiſtis *per excellentiam virtutis ex hominibus Deos fieri; ad eamque animum minime contingere nisi bene in adoleſcentia inſtitutum, & edoctum, iugiq; exercitatione ad ſummum perductum*: Vt enim aſpectus à continenti aere lumen & lucem accipit; ita hominis animus à diſciplinis liberalibus ornamentum & honeſtatem.

Quę cum ita ſint amore virtutis laudis Adoream conſequuti, immortaliter triũphate: nam *hoc habet proprium virtus vt ſit ſumme & æternũ laudabilis* vnde.

Semper honos nomenque ſuum, laudeſq; manebunt.

quamquam mihi in præſenti præ eius magnitudine . . . . *vox faucibus hæret*. Dixi.

BO-

BONVM MVLTIPLEX.

SIVE

ORATIO AD NAZARENOS ALVMNOS IN INSTAVRATIONE STVDIORVM.

E FONTIBVS vberrimis pulchrarum litterarum, ſtudioſi; Adoleſcentes, emanant, ac profluunt quæcunque bona poſſident mortales: rerum cognitio, vitæ commoda, honores, dignitates, imperiorum felicitas, Reipublicæ ornamentum: à litteris, quaſi à nutricibus lac effluit dulciſſimum, & quædam ambroſia, pretioſumque nectar, quo ipſa hominum vita ſicut olim Deorum ſuſtentatur, alitur, ſaginaturque; ſi enim ipſa à teneris, vt aiunt vnguiculis probe Iuuentus erudiatur, diuinitati, quodammodo accedit. Inſtar certiſſimi ora-

oraculi eſt quod diuinus ſæpe dicebat plato: *Felices, fortunataſque fore vrbes, quæ doctos haberēt Ciues, aut ſaltem litterarum ſtudijs, atque exercitationi ſummopere deditos*. Eſt enimuero hæc litterarum cultura quædam copioſa ſeges, ac virtutis meſſis vberrima, qua commodum enutrita Iuuentus non modo ad Reipublicæ felicitatem, quam diuinus Plato constituebat, adoleſcit: verum etiam ad perennem Beatitatem, præſtitutam à Deo Hominibus metam immortalitatis, faciliimè accedit. Cur ita? quoniam *fontem, ac radicem probitatis eſſe*, aiebat Plutarcus,

Optimis artibus erudiri

quibus ſic Hominum vita inſtituitur, vt ne pedem quidem à recta ratione deflectentes, viam virtutis, per quam aditus ad immortalem felicitatem pateet facile admodum proſequantur: idirco ſibi quidā magnæ laudi tribuerunt, ſeſe præceptores eximios habuiſſe, atque eoſdem probatis moribus, quorum quidem doctrina, & conſuetudine optime eruditi perfecti viri euaderent: ita Diuinus Plato Pericli maximæ gloriæ fuiſſe ſcribit, quod Anaxagoræ Præceptori operam dederat: immo ipſe diuinus Plato tanti fecit ab optimo præceptore erudiri; vt ſepe diceret, ſe dijs gratias agere immortalibus, quod Socratis tempore quo Principe Philoſophorum ſapientiſſimo ad

ad mores vteretur, natus eſſet.

Hinc eſt quod apud omnes Nationes, atque in omni bene Inſtituta Rep, præcipuam, ac diligentem curam ponerent, vt Iuuentus quam optimè erudiretur: vnde Princeps Peripateticorum Ariſtoteles ſapienter eos admonet, qui leges populis ſcribunt, vt in primis diſciplinæ, atque educationi Adoleſcentum conſulerent: quãdo quidem quibus in ciuitatibus huius rei cura negligitur, aut prætermittitur, magnum ex eo Reſp. detrimentum capit; quam enim liberam, & petulantem proceſſu temporis vitam ducant, qui viuendi principio iuſtè, frugaliter, modeſteque viuere non didicerunt?

Lepidum ſane factum in hanc rem accipite. Lycurgus Spartarum Rex, & Legiſlator, cum hanc, quam dicimus, Adoleſcentiæ inſtitutionem ſuis legibus vehementer genitoribus commendaret, aliqua etiam voluit mercede illos compenſare, qui operam ſuam in inſtituendis, erudiendiſque pueris nauarent: Cum autem quidam ex Spartanis apud ſe conquereretur plus æquo mercedis, aut ſtipendij tribui eloquentiæ Præceptoribus: Lycurgus ſuauiter, ac ſapienter eum admonuit, vt quieſceret, nec lamentari de eà re amplius vellet: cum enim, inquit: *cuiquam filium erudiendum trado: ſi mihi meliorem recipio; non ſolum ingentem mer-*

mercedem praberem: ſed rerum omnium mearum dimidium impertirer. Tanti pendo bonam filij inſtitutionem?

Et miremini, Aud. quod cum Eminentiſſimus doctrina, & virtute Card. S.R.E. Michael Angelus Tontus huius Nazareni Collegij Fundator id probe intelligeret: *Virtutem neque natura, neque ſponte ſua mortalibus innaſci ſed doctrina atque exercitatione percipi, ac perfici* omnem operam dediſſe, & vniuerſas ſuas opes contuliſſe in opus tã vtile, tam honeſtum tam neceſſarium Chriſtianæ reipublicæ: vt nimirum ingenui, & delecti quidam Adoleſcentes litteris, ac pietate continuò imbuerentur, qui ea diſciplina, & multo Patriæ forent vſui, & ornamento & ſibi humanam, diuinamque felicitatem aſſequerentur:

Ad quam profecto intercludendam Iulianus Imperator ille à fide trãsfuga, & Chriſtianæ Religionis hoſtis infeſtiſſimus Chriſtianis Adoleſcentibus gymnaſia, & litterarum occludi iuſſit officinas: non enim ignorabat alioquin homo nequiſſimus, litteras baſes eſſe, & firmiſſima fundamenta ædificij magnificentiſſimi, cuius eſt *angularis lapis Chriſtus Ieſus*: nam ſi Chriſtiani Adoleſcentes cum optimis moribus, ingenuis artibus imbuantur, certiſſima ſpes eſt, tum Conſeruandæ Religionis, tum conſequendæ felicitatis: id quod

vo-

vobis certò euenturum non dubitamus, qui Eminentiſſimi Fundatoris inſtitutum, & Conſilium ſequentes, in hoc Collegium diuino quodam beneficio cooptati cum litteris pietatem toto pectore ſequi, & conſequi, Iouis, vt aiunt, albis quadrigis, contenditis. Dixi.

LAVS DEO.

Digitized by Google



Digitized by Google

INDEX
RERVM
MEMORABILIVM.

A

ADAMANS fidei teſtimonium. pagina 91.
Aeolus cur dictus Annus. 25.
Agata Pyrrhi. 84.
Alexander Card. Cæſarinus. pag. 283. eius dignitas. 284. Genus. 285. Solem imitatur. ibid. Eius ſtemma, pag. 289.
Alexander magnus amans litterarũ. pag. 229.
Alexandriæ Vrbis fundamenta. 127.
Amor argus. 324. In Magiſtratu præualet. 323. 324.
Amor imperans. 356. ab ipſo felicitas ibid. 357. ab eo artes & diſciplinæ. ibidem.
Amuſi repræhenduntur. 270
Anacarſis de Principe opinio. 332
Animantes oculati. 308
Angliæ Rex. 218. 221.

An-

Anulus gygys. 217.
Antigonus de morte Zenonis dolet. 154
Apes quem Regem habeant. 200
Aquila cur Regina volucrum? ibid.
cur innixa in ſceptro Iouis? 287.
eius præſagia. 286
Argus cur plenus oculis? 331
Aronis tunica. 308
Artabazanes fortunatus, & infelix. 218
Atlantes populi auroram execrabantur. 58
Aula Cyri. 84
Aurora, aurea hora. 56. aura rorans. ibid. eius ortus deſcribitur. 57. eam Romani colebant. 58. eius ros dictũ manna. 59. ei Tyrij immolabant. ibid. Aruſpices Etruſcorum litabant. 60. eius definitio. 123

B

BELTRANDVS Calaſantius pag. 165
Beneficium ſingulare. 343

C

CARBVNCVLVS fugat tenebras. 91

Cad-

Cadmus cur in ſerpentem verſus? 332
Cardinales cur argẽteæ columnæ? 290
Cardinalis Tontus . 152.
Caligola cur Deorum templa diripiat? 85
Carthago . 219
Cato Vticenſis Helluo librorum . 229
Carminum inuentio Muſis à Ioue tradita. 267.
Camaleon omnes colores, præter albũ concipit. 270
Charitas ædificat. 237
CHRISTVS Infans Nazarenus. 10. flos ſpectabilis, & regius. ibid. odor agri pleni .4.12. corona gloriæ 5. ſertũ exultationis. ib. ſilentiũ naſcẽti famulatur. 8. naſcente vernãt omnia 11. Sol oriẽs. 14. Sol puritatis 15. Sol dexter. 16. 19. tanquã Apollo lyram tangit . ibidem. ortus eius ſuauis . ibid. Sol meridianus . 17. lux hominum . 18. in hyeme cur naſcatur ? 19. facit anno auſpiciũ. 20. annum ſortunat. 21 . ab erroribus euocat . 22. ſympoſiarca diuinus. 30. in humanitate triumphat. 123. dilectionis , & humilitatis præſtat officia. 29. 33. 36.
Cherubini duo aurei. 108. 110.

Clytia cum Sole circumagitur. 44.
Columnenſium domus. 168
Cœna Perſarum 36
Conuiuij effigies expreſſa à Philoſtrato. ibidem.
Comnæna familia. 222
Corinthus. 219
Corpus moribus aptatur. 75
Conſilij vis, & momentum. 299. 350
Corona Legis Hyeroglíphicum. 166
Crinis reſecatio quid notet? 279
Currus Ezechiel. 86
Currus Solis. ibidem.
Cyrus moriens ſolatur filios. 154

D.

DEMETRII Policretis forma. pag. 41
Democritus doctrinæ amans. 229
Dyoniſij Grammatici Romæ ſtatua aurea. 245
Dijs variæ corporis partes attributæ. 229.
Deorum veſtes variæ. 86
DEVS omnium menſura. 24. ſuper Cherubim, & Seraphim. 82. Mundi Coriphæus. 265. Auctor metri. 266. eius Maieſtas ineffabilis. 161

Deus

Deus tutelaris Romanis innominabilis. 26
Deliberatio tria requirit. 300

E

ELOQVENTIÆ vis. 259. 262 illuſtrat Reſp 255. Regina rerũ. 250. eius laus à Philoſophia. 251. à Iuriſprudentia. 252. à Theologia 255. ab Hiſtoria. 257. à Poeſi. ibid. à Grammatica. 260. eius inuentor Mercurius. 254
Eruditio vt ſanguis. 227. vtilis omnibus. 228. eius fructus. 230. 233 viaticum vitæ. ibid. qualis ſine charitate. 238
Euentum prodigioſum. 204
Euchariſtia menſa amoris. 27. vitale conuiuium. 35. propugnaculum. 37

F

FABIVS maximus filio Conſuli obſequitur. 340
Ferdinandus Dux Compluti. 177
Fort una colluſoria. 212. eius munera miſſilia. 213. Polum capite geſtat. 214. manu cornu Amalteæ ibidem

eius comites ibidem 216
Flos idem quod lux. 4. idē quod gaudium. 5 idem quod gloria. ibidem.
Franciſcus Cardinalis Adietriſtain. 177
Franciſcus Comes de magnis. 178

G

GALLVS cur in apice turris poſitus. 308
Gemma Pollicratis concordiæ dicata. 90
Gemma Cleopatræ. ibidem.
De Gemmis opinio Plinij. ibidem.
Gemmis ſacerdotale indumentum irradiabat. 91.
Gladius cur vitę, & mortis ſymbolum 288
Grammatica ſcientiarum ianua. 241. eius præſtantia. 232. de ea iudiciū Quintiliani. 243. iudiciū Politiani. 246. iudicium quorundam recentiorum. ibidem. quid præſtet cæteris facultatibus. 244. 249. eius effigies 244.
Grammatici cenſores ſcriptorum. 247 habiti in honore. 248. præmijs affecti. ibidem.

Gre-

Digitized by Google

Gregorius Ozolinſch Cancellarius Poloniæ. 179

H

HASTA Achillis. 40
Helenæ pulchritudo. 78
eadem, atque Pollux. ibidem.
Helena Apellis. 86
S. Hieronymi laus. 128. eius ethymon. ibid. vbi natus ibidem. puer litteris eruditur. 129. varia loca peragrauit. 130. eius hoſpitium publicum oraculum. 131. hæreſes exterminat 132. Leo cicur ad eius pedes. 133 Socrate ſapientior. ibidem.
Hercules Græcus, & Gallicus. 259
Hiſtoria cur dicta bellaria. 257
Hipocratis opinio de Stellis. 52
Homo DEI imago. 235. Mundi armoniam imitatur. 266
Horti Babilonici. 74. 79
Honores diuinæ prouidentię calculi. 354

I

IACOBI lucta cum Angelo. 59
Iaſpis gratiam conciliat. 91
Ianus coronarum auctor. 26. vnde dictus. 22. cur claues habeat? 23.

cur ſacellum prope parcas. ibidem; cur geſtet Tau? ibid. cur Clypeum? 24
Ianus, & Iuno Ianuario præſides. 21
Ianus multifrons ſymbolum prudentiæ. 347. Rex Italię 330, 312. Quadrifrons ſymbolum prudentiæ, & vigilantiæ. 329
Ignis prometei malorum cauſa. 99
Ignorantia parit peccatum, & ruinã. 232. 236
Ioſeph à Matre DEI. 152. Romæ obijt ibid. eius Patria. 155. eius parentes 156. puerile factum, ſed cordatum. 157. academias Iſpaniæ frequentat 158. a grauioribus ſtudijs Iaccenſi Epiſcopo comes. 159. eius puritas, & pulchritudo. 160. 161. Sacerdos fit. 162. ſocius à ſecretis eſt Epiſcopo Illerdenſi ad Montem ſerratum 163. vices gerit Antiſtetis Vrgelenſis. ibid. Dioceſi inuiſitat. 164. pietas in pauperes, ibid. 171. ſtemma familiæ. 165. ſedat inimicitias. 166 venit Romam, 167. ſacra loca viſitat. ibid. Marco Antonio Columnæ familiaris. 168. in aula vt Religioſus. 169. multi Religioſi eum conueniunt. ibidem. eius oratio qualis. 170

Digitized by Google

170 laudabilis conſuetudo erga Sacramentum. ibid. pietas in defunctos. 172. ſtigmatum Societati addictus. ibid. duodecim Apoſtolorũ. 171. Scholas Pias cur fundet? 173 Clemens Octauus laudat inſtitutũ, & adiuuat. 174. laudatur à multis 175. Scholæ Piæ in multis locis fũdantur. 177. eius prudentia, & conſtantia. 180. 181. modeſtia, fides, & Religio. 182. ætas, & infirmitas. 183. eius patientia. 184. Viaticum ſumit, & extremam Vnctionem. 185. hortatio ad ſuos Religioſos. ibi. eius mors. 186. concurſus ad ſepulchrum. ibidem.

Iulianus Cæſarinus. 291

Iuramentum Medorum quale. 289

Iuuentutis inſtitutio. 377

Inſula florida, in qua pomum aureum pag. 13

Iris definitio. 96. filia admirationis. ibid. Dea eloquentiæ. 97. fructus, & herbas facit meliores. 98. manna producit. 99. amica puritatis. 100

L

LAC parit lilia, & liguſtra. 126

Laus in actione virtutis. 372

Digitized by Google

ũde promanet 377.eius adorea.372
Laudandi Romanorum, & Græcorum conſuetudo. ibidem.
Leo cur pro templi foribus.308.cur in ſolio Salomonis.ibidem.
Lex quid ſit? 365.tutela, & decus 364.cum vite comparatur. 366 in legibus ſalus. 309. 350.
Lilium ſerpentium morſus ſanat. 13. libertatis ſymbolum.126
Litteræ bonum multiplex. 377.ſeges virtutis. 378.fons, & radix probitatis. ibid. litterati priuilegijs decorati. 331
Luna habita Cœli Regina. 104
Lyrarum inuentio Muſis à Ioue tradita.267
Lycurgi lepida reſponſio. 379.

M

MARIA mare gratiarum 49 Aurora.57. Iris. 93.ſignum benignum, & propitium. 94. 97. 110.116.cur ſtellis coronatur? 50. Iuno ſalutaris. 51.96. virga Aronica. 73. miraculum ſingulare. 84. thronus DEI gemmatus.89.zaphiro ſimilis.92.Iris cœleſtis.93.ſmaragdo

ragdo ſimilis.98. Roſæ ſimilis. 63. Lunæ ſimilis. 101. eius nomen Regium, non rigidum.106. cum Chriſto confertur.114.121. ſimulacrum diuinitatis.118. Deiformis veneratur.123. electri ſpeciē præfert.109 cur vt Sol? 116. cum diuina ſapientia comparatur.79. eius nomen cum floribus.38. Stella interpretatur.48. eius ſpecies deſcribitur. 43 65. Aſtrum benignum. 48.51.53. nubes candida.81

Moyſes ex aſpectu DEI radiat. 115. templum fœderis ingredi non poteſt 88. eius pedes faciunt mare floridū. pag. 72

Matris ſimilitudo ad filium. 120

Magiſtratus eligendi vſus diuerſi. 324 327. ſyderum inſtar. 331. 354. ſimulacrum DEI. 340. vt Sol 344 vt Choriphæus. ibid. vt nauclerus. ibid. vt paſtor. ibid. in eum peccare quamgraue. 339. norma populi. 315. 317. modus eligendi. 316. mens & anima ciuitatis. pag. 318. Regula, & Canon populi. pagina 319. non debet imitari Coloſſos. pag 320. Magiſtratus codicillaris quis? ibidem.

Menelai

Menelai ædes. 42
Menſæ lautæ deſcriptio. 204
Metris omnia circumſcripta. 267
Modus diſcendi. 239
Mundus armonicus. 269. *DEI poema* 266
Muſæ Iouis filiæ. ibid. earum corona ex pennis Syrenum. 270
Mors piorum ſomnus placidus. 275
Mori bene optimum bonum. 281

N

S. NICOLAVS *eius ethymon* 142. *cum Hercule comparatur.* 143. *deſcribitur eius infantia.* 144. *cum Sole comparatur.* 145. *cũ Roſa.* 148. *cum licinio dentato. ibid triumphator.* 147. *eius triumphi deſcriptio.* 148.
Nix fertilis. 126. *ſymbolum Veneris.* 125. *vetuſtate rubeſcit.* 127. *ſerpẽtes, & vermes necat.* 126 *eius theſauri quid? ibidem. niue dealbati quid in ſelmon.* 125
Niue cur Virgini Templum deſignetur. 127

Oculus

Digitized by Google

O

OCVLVS cur in ſceptro Regis. pag. 331
Olor moriturus cur canat? 277
Oratores quid quærant in laude hominis. 353
Orphæus Syrenas ſuperat. 272
Ouum Ormanis. 84

P

PANDORAE fabula. 86
Parcæ cur Iouis filiæ. 279
Pallas Muſis grata, ingrata Veneri. 271
Peplum Mineruæ. 88.
Petrus à Natiuitate Virginis. 188. eius virtus. 189. 194. lenitas. 190. educatio. 192. doctrina. 193. mors. 195
Phębus Poeticæ, & Medicæ præſes. 271
Phrixi vellus. 125
Plato lectionis amans. 229. Socratis diſcipulus. 233
Poeſis diuina. 264. cur de cælo miſſa. 269. diuina Philoſophia. 267. humana

mana Theologia. ibid. eius natura. 270 pellit morbos. 269. vitę emendatrix. 272. eius encomia. 273. de ea iudiciũ Angelici Doctoris. 271. Budæi. ibid. Herocliti. 272

Poetæ cur ſancti appellãtur. 268. 277 Regibus chari. 269. Legum latoribus adiutores. 271. Athenienſium liberos inſtituebant. ibidem.

Pollicrates Rex Samiorum fortunatus, & infelix. 115

Præceptor diſcipulis gloria. 378

Præſepe Chriſti floridum pratum. 69 viridarium amænum. 13

Principes cur etiam augures. 332

Prudentia mater virtutum. 313. vt Sol. 348

Pugna ſcholaſtica. 370

Q

QVADRIGA myrmicidis. pag. 83

R

RES æſtimatur ex virtute. 242 Regia Salomonis. 85

Rectores quales eligendi. 302

Rector Lex populi. 303. ſpeculum ſubditorum

Digitized by Google

ditorum.304.debet eſſe doctus.305 habere auctoritatem.306.eſſe vigil 307.vigilat pro grege,& lege.310
Regnum Aſſirium. 219. Perſicum. 220. Macedonium.ibid.Romanum ibidem.
Reges non niſi eloquentes. 254
Rex cur dictus Anax. 332. cum Sole comparatur. 104
Roſa ſignum lætitiæ. 62.75. nata ſine ſpinis. 63.76. de ea Plinij opinio. 64.puritatis ſymbolum.ibidem.77. eius deſcriptio.ibid.75.159. lepida fabula.66. in galea Hectoris. 67. odore fugantur vultures.68.amica Regibus.77.

S

SARDIVS timorem fugat. 91
Saul procerus. 327
Scientia vnicum bonum.225.ſine charitate corpus ſine anima.237. maceria incompoſita.238
Sermo magnum munus. 247
Sinenſes populi virtutem magni faciunt.200.quem Regem eligāt.ibi.
Smaragdus ſymbolum ſpei, & caſtimoniæ. 91.eius virtus.98.100.

Digitized by Google

Sol ſimulacrum numinis. 15. eius tanq̃ in chryſtallo. 17. per Zodiacum. 94. Regia. 95. de eo Anaxagoræ dictũ. 18. in eum Eudoſij amor. ibid. eum Perſæ adorant. 15. Gymnoſophiſtæ contemplantur. 18. Aegyptij ſalutant. 15. contra eum nihil loquendum. 14

Solium Salomonis. 95

Stanislaus Lubomiſcius Pallatinus Poloniæ. 179

Stella quid ſit? 49

Stella dicta ſpica Virginis. 53

Stella Amaltea. ibidem.

Stellæ opinatæ radiorum reflexiones. 54. putabantur vota hominũ agnoſcere, & preces audire. ibidem.

Stellæ cur in Magiſtratus non agant. 320.

T

TAV littera ſalutaris 23. ſymbolum Crucis. ibidem

Thraces natales flebiliter, hilariter exequias celebrant. 280. 35

S. Thomas Aquinas cum Angelis cõparatur. 135. eius patria, & genus. 136. conſtans in propoſito. 137. artẽ arte deludit. ibidem. zona pręcingitur

tur,138.eius ſtudium quale ibidem doctrina 139.virtutes ibidem.
Timotheus fortunatus,& infelix 217
Titus Liuius lacteæ eloquentiæ. 257
Topatium charitatis index. 91
Tribuni domus cur sẽper aperta. 331
Tuſculi amænitas. 335
Tuſculani laudantur. 336

V

VENETA Reſp. 293. eius laudes ibid. quo die fundata 294. eius Leo. 295. Romæ comparata. ibid. eius Senatus. 296
Verbum erudiens. 361
Virga vigilans. 303. 331
Viridarij deſcriptio 68
Virginitas vt Etna. 126
Vinum gigantum cruor. 208. eo cur ſacerdotes Aegyptij abſtinerent ibi.
Vitruuius bene educatus. 233
Virtus perennat, nõ perit. 153 pulchra merces. 197 vt Heſperus, & Lucifer 198 352 habet ſua præmia. 199 eius templum cur templo honoris præuium 201. propria Magiſtratus. 126. 328. ab ea omnis laus vnde perficitur. 368 conſentanea natu-

Digitized by Google

naturæ 369 eius effigies. 374 cum Iride comparatur. ibid. res magnas ſequitur. 375 ad eius excellentiã qui pertingat. 376 ea nihil pulchrius. ibidem.

Vita theatrum. 151

Vladislaus Rex Polonię. 179

Voces notę rationis 261

Voluptas mellitum venenum. 203. *eius ſimilitudo.* 208

Vrſus ſimulacrum impietatis. 289

X

XERXES *pulcher,* 327

Z

ZAPHIRVS *gemmarũ Princeps* 91. *ſerenitatem parit. ibid regnum, ac ſacerdotium portendit. ibid cælum repræheſentat ibidem.*

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google